

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

Tamara Cristei

Adrian Ghicov

Olga Cosovan

Tatiana Cartaleanu

Limba și Literatura Română

MANUAL PENTRU CLASA A **XII**-A

MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA

Tamara Cristei

Adrian Ghicov

Olga Cosovan

Tatiana Cartaleanu

Limba și Literatură Română

MANUAL PENTRU CLASA A XII-A

CARTDIDACT

C U P R I N S

Modulul I

LIMBA ȘI CREAȚIA LITERARĂ. INTERPRETAREA TEXTULUI ȘI FORMAREA CITITORULUI

- ▶ Istoria limbii: Originea limbii române. Etapele evoluției limbii literare 10
- ▶ Personalitatea literaturii și individualitatea creatoare..... 15
- ▶ Cititorul, spiritul critic și postmodernitatea..... 21
- ▶ Limba națională și limba literară. Domenii de funcționare
a limbii naționale și a limbii literare 28
- ▶ Proba competenței textuale: ESEUL..... 32
- Verifică-ți performanțele: expertul–opera–cititorul..... 36*

Modulul II

CITITORUL ȘI VORBITORUL DESPRE CREAȚIA PERSONALITĂȚII LITERARE

Unitatea didactică

1

MIHAI EMINESCU, un creator de valoare națională și universală

*Cugetătorii gîndesc spiritul lumii. Ei nu pot fi văzuți și
înțeleși decît de cei care pot să urce o clipă spre dînșii* 41

– Coordonate biobibliografice

- ▶ Poet cu sufletu-n lumină și gîndurile-n cer..... 43
 - Numai poetul..., o metaforă a demiurgiei artistice..... 43
 - Opera eminesciană, un spațiu liric al revelațiilor 46
 - Eu mă pregătesc să devin poet. *Cărțile*..... 47

▶ Natura sau spațiul cosmicizat al iubirii	50
– <i>Să fie sara-n asfințit</i> , un vis al iubirii	50
▶ Iubita, imagine a eternității	52
– <i>Din valurile vremii...</i> , o sublimare a iubitei.....	53
– <i>Cezara</i> sau iubirea ca univers compensativ	55
▶ Lumea-i așa cum este și ca dînsa sîntem noi	60
– <i>Geniu pustiu</i> , o expresie a titanismului romantic	61
▶ Timpul sau obsesia devenirii universului	66
– <i>Cu mîine zilele-ți adaogi...</i> , o viziune asupra trecerii	68
– <i>Scrisoarea I</i> , o insolită proiecție a temporalității.....	70
– <i>Odă (în metru antic)</i> , „chintesență elegiacă” a eminescianismului	76
▶ Redactarea textelor de diferite stiluri	80
▶ Crezul publicistului: <i>Am lucrat din convingere</i>	84
 Competența absolventului la examenul de bacalaureat	89
Verifică-ți performanțele: scriitorul–opera–cititorul	90

Unitatea didactică

2

MIHAIL SADOVEANU, un arhitect al ceremonialului narativ

<i>Scriitorul trebuie să fie într-un permanent contact cu viața, cu durerile și bucuriile ei</i>	93
– Coordonate biobibliografice	
▶ Creația lui Mihail Sadoveanu, expresie a sufletului românesc	97
– <i>Povestea cu privighetoarea</i> sau modul liric al percepției artistice	98
▶ Prezentarea orală a textelor elaborate	102
– <i>Baltagul</i> sau calea reinstituirii dreptății	105
– <i>Zodia Cancerului</i> , o alegorie despre timp, dragoste și puterea politică.....	115
 Competența absolventului la examenul de bacalaureat	127
Verifică-ți performanțele: scriitorul–opera–cititorul	130

LUCIAN BLAGA sau *nebănuitele trepte* ale cunoașterii

<i>Creația răscumpără toate suferințele</i>	133
– Coordonate biobibliografice	
► Poezia este un veșmînt în care ne îmbrăcăm iubirea și moartea (sinteză)	138
► Elemente de analiză stilistică a textului	140
► Eu am crescut hrănit de taina lumii	143
– Poetul este singura ființă care își poartă inima în afară de sine: <i>Autoportret</i> ...	144
– <i>Vreau să joc!</i> , o formă a ludicului programatic	146
– <i>Liniște</i> sau misterul cunoașterii luciferice	148
► Dorul, o stare transorizontică	150
– <i>Dorul-dor; Dorul</i>	150
► Eu cred că veșnicia s-a născut la sat	152
– <i>Sufletul satului; Satul minunilor</i>	152
► Lumea sub semnul profanului: <i>Paradis în destrămare</i>	154
► Sub un cer de vrajă	156
– Drama poetică <i>Meșterul Manole</i> . Sugestii pentru o lectură independentă	156
► Metafora revelatorie sau misterele creației	158
► Filozofia este o știință a întrebărilor (sinteză)	162
► Limbajul mass-mediei în actualitate	165
 Competența absolventului la examenul de bacalaureat	170
<i>Verifică-ți performanțele: scriitorul–opera–cititorul</i>	172

ION DRUȚĂ sau *toiagul păstoriei*

<i>Duc vorba în lume așa cum îmi vine:</i> <i>cu rădăcini, cu ramuri, cu frunze cu tot</i>	175
– Coordonate biobibliografice	

▶ Vocația explorării matricei existențiale	177
– <i>Horodiște</i> sau spațiul devenirii	177
▶ Viața ca un zbucium creator	181
– <i>Sania</i> sau himera creativității	181
▶ Și peste tot – frunze galbene, frunze de jale, frunze de dor...	186
– <i>Frunze de dor</i> sau iluziile dragostei	186
▶ Credința e copacul ce freamătă pururea în sufletul omului	195
– <i>Biserica albă</i> sau aspirația către înalt	195
– Albul aici nu e atît o culoare, cît un destin	200
▶ Competența de informare și documentare: utilizarea dicționarilor și a INTERNETULUI	204
▶ Cîntecul de tinerețe, cîntecul de mai tîrziu, cîntecul de dincolo de toate...	208
– <i>Doina</i> sau esența sensibilității naționale	208
▶ Eseul Mozart la sfîrșitul verii sau lecțiile sacralului	217
 Competența absolventului la examenul de bacalaureat	222
Verifică-ți performanțele: scriitorul–opera–cititorul	224

Unitatea didactică

5

GRIGORE VIERU sau *numele tău*, poezie

<i>Șlefuirea cuvîntului, desăvîrșirea metaforei, adîncirea și limpezirea ideii poetice nu au capăt în timp</i>	227
– Coordonate biobibliografice	
▶ Poetul candorii și al copilăriei	230
– Copilul ca <i>homo ludens</i> sau logica jocului.....	232
▶ Cîntărețul valorilor fundamentale: Limba română, Mama, Dragostea, Creația	234
▶ Moștenitorul lui Mateevici	234
– <i>În limba ta; Pentru ea</i>	

► Radicali internaționali în sisteme terminologice. Limbajul informatic și al mediilor electronice.....	238
► Cea mai frumoasă carte din lume este o mamă.....	242
– Făptura mamei; Tu ești un geniu; A căzut cerul din ochii tăi...	
► Am văzut, am întâlnit lumina dragostei.....	249
– Leac divin; Valul, frunza; Blestem de dragoste; Brațele mele; Pădure, verde pădure	
► Literatura este o metaforă din care te hrănești ca din pîine.....	262
– Metafora; Harpa	
 Competența absolventului la examenul de bacalaureat.....	269
Verifică-ți performanțele: scriitorul–opera–cititorul.....	270

Unitatea didactică

6

MARIN SORESCU sau despre ironia mîntuitoare

<i>Cu mine se întîmplă ceva: o viață de om</i>	273
– Coordonate biobibliografice	
► Poetica regîndirii misterelor	274
– Am legat..., o poezie a bucuriei și a durerii.....	277
– Sincronizare, o viziune ironică asupra umanului	279
– Semne sau despre fețele ludicului.....	281
– Cu toate pînzele... în marea iubirii	283
– Iona sau redescoperirea propriului eu	285
– Viziunea vizuinii sau despre dimensiunea intertextuală a literaturii	289
 Competența absolventului la examenul de bacalaureat.....	299
Verifică-ți performanțele: scriitorul–opera–cititorul.....	300

Popas în cîmpul actualității literare

MIRCEA CĂRTĂRESCU sau recuperarea postmodernă a tradiției

– Cîteva cuvinte despre Ioana sau o ilustrare a biografismului poetic	304
– Garofița, o lectură parodică a tradiției literare	306

Explicarea formulelor-titlu distinctive de lectură, receptare, predare, învățare și evaluare

PRE-TEXT:

Activități de accedere în lumea creației scriitorului, valorificând caracteristici și dominante specifice individualității creatoare.

PLĂCEREA TEXTULUI:

Descoperirea și negocierea sensurilor operei, în baza lecturii și interpretării unor texte literare reprezentative pentru creația scriitorului.

METATEXTUL CRITICULUI:

Documentarea cu puncte de vedere consacrate, în raport cu diverse aspecte ale creației scriitorului, integrarea și prezentarea corectă, coerentă, convingătoare a acestora în propriul demers interpretativ.

METATEXTUL CITITORULUI:

Redactarea, orală și scrisă, prezentarea, adecvată și argumentată, a diverselor tipuri de exerciții și/sau compoziții școlare despre valoarea operei scriitorului și despre individualitățile creatoare studiate.

SCRIITORUL-OPERA-CITITORUL

Verifică-ți performanțele!

evaluarea achizițiilor școlare în formula competențelor de exprimare orală și scrisă.

ARS COLLABORANDI

Colaborînd, producem, inventăm!

lucru în echipe

ARS DISCENDI

Învăță învățînd!

activități pentru elaborare individuală acasă, la bibliotecă

LEGO, ERGO SUM

Citesc, deci exist!

texte pentru lectură și reflecție

SCRIBO, ERGO SUM

Scriu, deci exist!

redactarea compozițiilor școlare

Modulul I

LIMBA ȘI CREAȚIA LITERARĂ. INTERPRETAREA TEXTULUI ȘI FORMAREA CITITORULUI

COMPETENȚELE ABSOLVENTULUI

Dezvoltarea comunicării orale și scrise:

- formularea propriilor opinii despre anumite concepții, idei, gânduri din texte nonliterare și metaliterare;
- cunoașterea etapelor definitorii ale evoluției limbii române;
- aplicarea unor criterii și tehnici de elaborare a eseului.

Exersarea abilităților de cititor și de vorbitor:

- inițierea în cele trei discipline ale științei literaturii;
- familiarizarea cu anumite personalități de referință ale domeniilor respective;
- documentarea și aplicarea unor termeni funcționali ce facilitează înțelegerea și interpretarea textelor orale și scrise.

O PANORAMĂ A PERSONALITĂȚILOR DE REFERINȚĂ

VALORI • ATITUDINI • CREAȚIE

- formarea unei viziuni culturale asupra procesului literar românesc;
- stimularea motivației pentru lectură și conștientizarea gustului estetic, în baza unor texte literare și metaliterare;
- dezvoltarea gândirii reflexive, critice prin documentarea cu idei, concepții ale unor istorici, teoreticieni și critici literari consacrați.

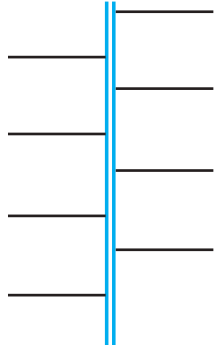

1

ISTORIA LIMBII: ORIGINEA LIMBII ROMÂNE. ETAPELE EVOLUȚIEI LIMBII LITERARE

evoluție

geneză

1. Amintește-ți de la cursul de istorie ce înseamnă *romanizarea Daciei*.
- 1.1. Ce limbă se vorbea pe acest teritoriu pînă la romanizare și cum a evoluat ea?
2. Aranjează pe axa timpului evenimentele istorice relevante pentru constituirea poporului român și evoluția lui.
- 2.1. Comentează care a fost impactul contactelor interetnice asupra formării și dezvoltării limbii.
3. În baza exemplurilor din tabel, argumentează că limba română este o limbă romanică:

L I M B A

latină	română	spaniolă	franceză	italiană	portugheză
Filius, -i	Fiu	Hijo	Fils	Figlio	Filho
Digitus, -i	Deget	Dedo	Doigt	Dito	Dedo
Caballus, -i	Cal	Caballo	Cheval	Cavallo	Cavalo
Farina, -ae	Făină	Harina	Farine	Farina	Farinha
Video, videre, vidi, visum	A vedea	Ver	Voir	Vedere	Ver
Stella, -ae	Stea	Estrella	Etoile	Stella	Estrela
Palma, -ae	Palmă	Palma	Paume	Palma	Palma (da mão)

4. Comentează rolul cuvintelor din exercițiul 3 în vocabularul limbii române actuale. Utilizează întrebările de reper:

- Din ce câmp lexical fac parte?
- De ce e nevoie de aceste cuvinte în permanență într-o limbă?
- Ce cuvinte au derivat de la ele?

5. Citește opiniile care aparțin:

A. Unui lingvist contemporan; B. Unui literat din secolul XIX.

Marius Sala,
academician

A „Româna s-a dezvoltat în condiții diferite de cele ale celorlalte limbi romanice, într-o izolare totală de restul domeniului romanic și de latină (contactele cu limbile romanice au început în epoca modernă). Unul dintre rezultatele cele mai cunoscute ale acestei situații speciale este faptul că româna a fost în contact cu aproape toate limbile slave, atât în variantele lor moderne, cât și cu variantele

vechi (vechea slavă, primul idiom slav notat în scris, și slavona, care nu a evoluat ca celelalte limbi slave vii, ci s-a păstrat cu vechile caracteristici, ca limbă a bisericii și culturii în orientul Europei, un rol similar aceluia al latinei medievale în occidentul Europei). Acest contact permanent de mai bine de un mileniu a făcut ca împrumuturile slave ale românei să nu constituie o masă nediferențiată...”

B „Cînd neamurile barbare au inundat România ca un răpide șuvoi, găsind pînza limbii urzită, luau suveica și, prin dreptul celui mai tare, aruncau unde și unde cîte un fir de bătătură de-a lor, groasă și noduroasă. Astfel se țesu limba noastră. Pentru a scoate acum acele lătunoioase fire, trebuie a destrăma toată pînza...”

Constantin Negruzzi

5.1. Constată tangența de idei și remarcă specificul exprimării scrise.

5.2. Selectează 2-3 idei ce relevă evoluția limbii române.

6. Informează-te din textul ce urmează despre frecvența în limba română actuală a cuvintelor latinești. Constată deosebiri dintre sistemul lexical și cel gramatical.

Limba română este o limbă romanică ce s-a dezvoltat din latina populară, preluînd de la aceasta nu numai lexicul de bază, ci și structurile gramaticale, formele morfologice ale cuvintelor, pe care vorbitorii le-au supus unor modificări fonetice. Iată de ce unitățile de vocabular, care pornesc de la același

cuvînt din limba latină, trecînd *rodajul* uzului de circa 2 000 de ani, sună azi diferit în română, franceză, italiană, spaniolă, portugheză, catalană, retoromană, sardă, provençală. Cuvintele moștenite, deși nu sînt foarte numeroase în raport cu lexicul de azi (doar circa 1 300 de cuvinte latine sînt preluate

de toate limbile romanice), au, de regulă, o frecvență mare în limba actuală, și-au acumulat, în procesul evoluției, numeroase sensuri și au generat, prin derivare și compunere, alte unități de vocabular.

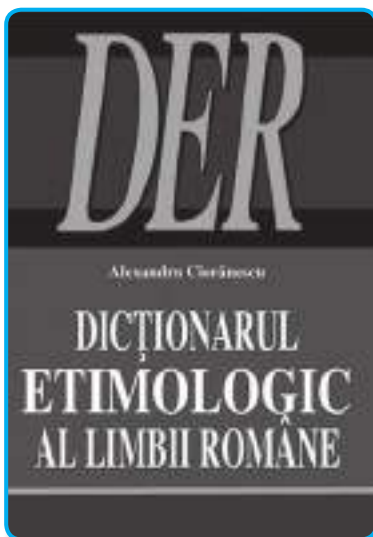
Sistemul lexical al limbii este cel mai flexibil: după necesitate, vorbitorii dintr-o epo-

că formează sau împrumută anumite cuvinte, care apoi pot ieși din uz, dacă nu mai sînt necesare. Sistemul gramatical însă este mai stabil: de la constituirea limbii române ca idiom sînt aceleași forme de număr pentru aceleași părți de vorbire, aceleași moduri și timpuri pentru verbe, multe păstrate din latină chiar.

6.1. Demonstrează, prin exemple similare, evoluția limbii române literare.

7. Cercetează sinonimele verbului *a ordona* și originea lor în limba română.

7.1. Plasează-le într-o schemă care să conțină cuvinte moștenite din latină, împrumutate din limbile slave și din limbile romanice moderne sau formate pe teren românesc și analizează-le sensul, încadrînd 2-3 dintre ele într-un text propriu.

Etimologia este știința despre originea și evoluția în timp a unei forme lingvistice: cuvînt, aspect sintactic sau morfologic, pronunție.

A ORDONA	fr. <i>ordonner</i>
A comanda	fr. <i>commander</i>
A decide	fr. <i>décider</i> , lat. <i>decidere</i>
A dispune	fr. <i>disposer</i> , lat. <i>disponere</i>
A fixa	fr. <i>fixer</i>
A hotărî	din <i>hotar</i>
A porunci	sl. <i>porončiti</i>
A stabili	it., lat. <i>stabilire</i>
A statornici	din <i>statornic</i>
A prescrie	fr. <i>prescrire</i>
A orîndui	sl. <i>urenditi</i>
A rîndui	din <i>rînd</i>
A soroci	din <i>soroc</i>
A învăța	lat. <i>invitiare</i>
A judeca	lat. <i>judicare</i>

7.2. Stabilește ce diferențe semantice, stilistice, funcționale există între aceste cuvinte.

8. Citește fragmentul și descoperă o explicație fundamentală despre procesul de formare a limbii române.

„Limba română nu este o simplă structură logico-lingvistică cu rațiuni de comunicare, răsărită întâmplător la un moment dat dintr-o altă limbă ori dintr-un amestec de limbi, ci un dat de la Dumnezeu, așa cum sînt toate limbile, cu un trup și un spirit, cu o istorie, un destin și un rost. Ea deține un nucleu, o esență, care este una și aceeași de mii de ani, cu mult înainte ca această limbă să se fi numit «română». Pe acest trup s-au așezat diferite haine, după împrejurări și modă: haina slavă, cea turcească, haina maghiară sau grecească, jobenul franțuzesc sau jeanșii americani.”

Aurora Petan

8.1. Dezvoltă sensul explicației, argumentînd-o cu informație relevantă din istorie, cultură, religie etc.

9. Documentează-te cu privire la etapele evoluției limbii române literare, fixate în tabelul de la pagina următoare.

9.1. Reține ce se produce esențial la fiecare etapă.

9.2. Formulează 1-2 concluzii cu referire la procesul istoric de dezvoltare a limbii române.

10. Pronunță-te asupra afirmației din *Rînduri-Gînduri*, formulînd un răspuns posibil la întrebarea lui B.-P. Hasdeu.

Rînduri - Gînduri

• Astăzi însă, cînd lingvistica derivă nu numai cuvintele, ci încă sonurile, formele gramaticale, construcțiunile sintactice, semnificațiunile, orice alt ingredient al limbii, se cuvine oare ca etimologia să mai rămînă închisă nestrămutat în cercul cel strîmt al cuvintelor?

B.-P. Hasdeu

10.1. Pornind de la situația actuală, analizează, conform algoritmului propus, modul în care se dezvoltă limba română.

- Cine (și cum) introduce cuvinte, expresii noi?
- Cum se constituie formele gramaticale ale cuvintelor noi?
- Cine are grijă de respectarea normei?

11. Actualizează-ți cunoștințele din clasele precedente și expune-ți opinia despre rolul mass-mediei, al literaturii și culturii, al științei și educației în evoluția limbii române ca limbă literară.

12. Cercetează un articol de ziar, raportînd lexicul din acesta la procesul de înnoire a vocabularului limbii române actuale.

1. Urmărește o emisiune televizată în limba română, pe care o consideri bună sau foarte bună, și pronunță-te despre calitatea exprimării orale a realizatorilor. Comentează trei exemple elocvente.

2. Selectează, dintr-un dicționar potrivit, trei aforisme despre valoarea limbii române în actualitate.
3. Apreciază, într-o compunere-raționament, rolul oamenilor de cultură la dezvoltarea limbii literare, pornind de la afirmația eminesciană:
Văd poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere...

ETAPELE EVOLUȚIEI LIMBII ROMÂNE LITERARE

1521

Prima atestare documentară – *Scrisoarea lui Neacșu*.

1532–1656

Se constituie variantele principale ale limbii române literare (munteană, moldoveană, bănățeană-hunedoreană, nord-ardeleană) și se definitivează forma scrisă a acestora.

1656–1780

Are loc modernizarea limbii, mai ales la nivel de fonetică; norma se constituie în baza graiului muntenesc.

1780–1836

Se completează masiv vocabularul românesc prin împrumuturi neoromanice, se caută o normă unică pentru limba română literară. Această perioadă este un moment de tranziție în procesul de unificare și modernizare a limbii literare.

1836–1881

Se precizează și se impun, prin cultură, normele supradialectale ale limbii române literare de astăzi.

1869

Se elaborează sistemul ortografic în baza alfabetului latin. Ulterior, are loc înnoirea radicală a vocabularului.

1881

S-a acceptat oficial ortografia limbii române de către Academie.

Din acest an și pînă în prezent s-au constituit varietățile funcțional-stilistice ale limbii române, s-a completat vocabularul, s-a întreprins investigația masivă a limbii și a dialectelor ei.

Scriitorii români au contribuit la stabilirea și cizelarea normei literare, operele lor servind ca model de funcționare a limbii române în epoca respectivă.

2

PERSONALITATEA LITERATURII ȘI INDIVIDUALITATEA CREATOARE

Motto:

„Scriitorii mari, reprezentativi, fixează, modelează estetic
și prind în încheieturi, la rîndu-le, fizionomia timpului lor.”

Constantin Ciopraga

PRE-TEXT

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

Studii:

- Liceul „Nicu Gane” din Fălticeni;
- 1937–1942 – Facultatea de Litere și Filozofie, Universitatea „Al. Ioan Cuza”, Iași.

Activitate:

- Profesor de liceu – Iași, Pașcani;
- Asistent, apoi, succesiv, lector, conferențiar și profesor la Facultatea de Filologie, Universitatea „Al. Ioan Cuza”, Iași;
- Istoric literar, critic literar, eseist, exeget.

Lucrări fundamentale (selecție):

- *Personalitatea literaturii române* (1973, 1996) – tradusă în limbile engleză și franceză;
- *Nisipul* (1989) – roman;
- *Mihail Sadoveanu – fascinația tiparelor originare* (1981) – monografie;
- *Caietele privitorului tăcut* (2001) – memorialistică.

Constantin Ciopraga
(1916–2009)

Istoric de prestigiu
al literaturii române

METATEXTUL CRITICULUI

„Critica este un produs al timpului modern.”

Mihail Sadoveanu

- Citește textul și urmărește factorii care au contribuit la formarea personalității literare a autorului.

MĂRTURISIREA DE CREDINȚĂ LITERARĂ

Practica arată că temeliile unei viitoare afirmări intelectuale se schițează încă din adolescență. Scriu fiindcă de timpuriu simțeam nostalgia unei fraze dense; m-au atras întâi cuvintele, metaforele, asocierile expresive; literatura de idei devenea apoi tărîm de elecțiune; **mă întregea și îmi revela – în diverse registre – fețele văzute ori nevăzute ale omenescului.** De două ori printre premianții concursurilor naționale organizate de către Societatea „Tinerimea Română” – acestea îi dădeau aripi liceanului de la Fălticeni, oraș modest, desigur, dar cu dimensiune culturală remarcabilă. Coleg la Liceul „Nicu Gane” cu Horia Lovinescu (cu o clasă înainte), ne băteam, amîndoi, pentru premiul întâi. Stăteam în băncile prin care trecuseră Artur Gorovei, Mihail Sadoveanu, Eugen Lovinescu și alții – modele vii. Locul unde nu s-a întîmplat nimic era, în fapt, un topos al sintezelor clare.

Critica și istoria literară erau de mult preocupări acaparante. S-au adunat, în timp, douăzeci de cărți; mi-am exprimat opțiunile în peste o mie de articole, cronici și studii. Sadoveanu m-a prins din adolescență, în ambianța lui; mă preocupă încă după ce l-am comentat în sute de pagini; îi cercetez acum inedite! Am publicat monografii (Hogaș, Sadoveanu, Hortensia Papadat-Bengescu), cărți despre literatura interbelică și comentarii despre poezia actuală. Cum nu există scriitor, oricît de pătrunzător, care să îmbrățișeze lumea în absolut, nu există nici critic, oricît de perspicace, care să sesizeze totul.

Cartea mea cea mai importantă? Mă opresc la *Personalitatea literaturii române* (1973; ediție adăugită, 1996) – o panoramă, o hartă a reliefurilor definitorii! M-a posedat totdeauna proiec-

• Criticul este un cititor mai bun, mai atent, mai sensibil, dar, totodată, analistul stărilor lui și al operei care le provoacă.

• Criticul trăiește și se observă trăind. Se dăruiește și se rezervă. Primește impresii puternice, dar apoi le clasifică în categorii generale, le leagă de cauze obiective.

Tudor Vianu

țarea fenomenului creativ românesc într-o durată a noastră. Cu numeroase accente comparatiste, lucrarea respectivă a fost tradusă în engleză și franceză. Scriitura mea critică se vrea o confesiune: **scriind despre un creator sau altul, m-am construit, concomitent, pe mine însumi ca personaj reflector și afectiv.** Nu scriu deloc ușor – cum s-ar părea. Refac de câteva ori multe pagini, încordat în căutarea versiunii optime. Cartea de critică trebuie să fie la fel de atrăgătoare precum un roman. Limbajul sofisticat, pedanteria, abuzul de erudiție îndeapătează. Nu cred în oamenii care au răspunsuri de-a gata – la toate. Nimeni nu este omniscient!

Trăgînd o linie concluzivă, sînt dator să subliniez ideea de rotunjime; se rînduiesc între

preferințele mele: Platon, Dante, Shakespeare, Baudelaire, Eminescu, Unamuno, Proust, Joyce, Caragiale, Sadoveanu, Rebreanu, Blaga, Eliade, Stănescu și alții. **Cu toții avem nevoie de modele, dar să nu uităm îndemnul unui mare elin: „Fii tu însuși!”**... L-am admirat pe Garabet Ibrăileanu pentru finețea analitică, dar și pentru capacitatea sintetizatoare; mi-a privit adesea în conștiință Tudor Vianu, model de echilibru și erudiție; l-am stimat pe George Călinescu pentru scrierile lui de geniu. Și nu-l las deoparte pe Albert Thibaudet, cel atît de seducător ca eseist.

Constantin Ciopraga

1. Alcătuieste, în baza consemnărilor criticului, o listă a factorilor observați, după etapele formării personalității proeminente:

a) școala;	c) modelele umane;
b) lecturile;	d) scrisul cărților.

2. Propune un alt titlu pentru eseu, care ar sugera atitudinea față de cele aflate din mărturisirea de credință a autorului.

2.1. Argumentează opțiunea, utilizînd și date biobibliografice.

3. Exprimă-ți opinia față de cele afirmate în frazele evidențiate în text, exemplificînd cu date din propria experiență.

4. Elaborează o fișă de idei selectate din fragment, care te vor călăuzi în formarea propriei personalități.

1. Construiește, pornind de la textul lui Constantin Ciopraga, un șir de obiective pentru realizarea cu succes a generației pe care o reprezinți.

1.1. Redactează, în baza lor, un eseu nestructurat.

„Critica aparține unui resort sufletesc superior.”

Tudor Arghezi

ARS DISCENDI

METATEXTUL ISTORICULUI LITERAR

- Citește fragmentele, observînd secvențele în care ți se explicitează anumite particularități ale literaturii române.

DESPRE PERSONALITATEA LITERATURII ROMÂNE

(fragmente)

FENOMEN dintre cele mai complexe, o literatură este suma unei multitudini de conștiințe individuale, care, prin intermediul limbii, se întîlnesc în conștiința socială și în mutațiile timpului istoric, aprofundînd prin cuvînt fizionomia unui popor. Ce altceva este, în fond, o epocă literară, decît un act de tezurizare, o totalitate a cărților care rămîn? Firește, a cărților care-i rezumă spiritul. Trăsăturile stilistice ale unei epoci sînt, în general, mai tari decît voința individuală. De la prototipurile arhaice, cu aerul lor naiv, elementar, pînă la mostrele artei moderne, între scrieri foarte distanțate în timp circula un fluid spiritual mai mult sau mai puțin sesizabil. De la Varlaam și pînă la Sadoveanu, urechea unui rafinat va distinge, nu fără emoție, o rezonanță colectivă, vădit integratoare.

Într-o literatură domină coarda epică, interesul pentru lumea fenomenală, dinamismul, în alta, reflecția sau accentul liric...

DESPRE CONȘTIINȚA FENOMENULUI AUTOHTON. Nu e de conceput literatură cu identitate proprie, care să nu aibă un cadru specific, o cauzalitate istorică, un resort etnic.

Practic, în interiorul arcului carpatin, cît și pe versantele exterioare, pînă la Dunăre și Mare, se va distinge, în planul existenței milenare, idealul omului de omenie, calitate implicînd toleranță, blîndețe, un sentiment al umanului cristalizat într-o lungă confruntare cu violența și nonumanul. Particularitatea sufletească decurgînd de aici, subliniată divers în literatură, comportare afabilă, temperată.

CULTURĂ FOLCLORICĂ ȘI RELAȚII EUROPENE. Căutînd munții pentru a rezista în fața dificultăților, înaintașii se plasau pe o poziție defensivă. N-a fost pur și simplu o „retragere din istorie” (potrivit formulării lui Lucian Blaga), ci o modalitate practică de a conserva ființa națională. Condițiile pentru o literatură cultă lipsind, s-a dezvoltat lent, organic însă, una din cele mai compacte creații folclorice, încît se poate spune că aceasta a reprezentat mult timp conștiința de sine a poporului român. Pînă la Alecsandri și Eminescu, chiar după ei, nota Ion Pillat, poezia populară a deținut față de creația cultă „același rol pe care îl au, în alte literaturi mai vechi, perioadele lor clasice”. Pe cînd alte literaturi au beneficiat de modelele clasicismului și Renașterii, literatura română, fără să fi ră-

mas străină de impulsurile de la Atena, Bizanț și Roma, s-a instalat pe fundamentul generos al folclorului, crescînd prioritar din propria ei substanță! Situîndu-se pe temeliile unui clasicism folcloric, acesta a constituit mai mult decît o *preparație*: o sursă și un model.

DESCHIDERE SPRE UNIVERSAL.

S-a observat, din unghiuri deosebite, că secolul al nouăsprezecelea, al afirmării naționalităților, a fost, totodată, unul al deschiderilor sporite spre universal. Veche sau tînără, orice cultură e avidă de idei sau (cu un termen astăzi în vogă) de experiențe, pe care, potrivit necesității, le verifică, le asimilează ori le respinge.

SECOLUL XX: MOBILISM ȘI CON-FIGURĂRI. În interiorul literaturii noastre la început de veac al XX-lea, ideea de generație indică mai degrabă un fenomen de *coexistență* pe fundalul aceleiași epoci, decît unul de *raliere*, cum se petrecuse lucrurile cu generația pașoptistă sau cu aceea a lui Eminescu–Caragiale–Slavici, care se plasau pe terenul unor exigențe fie și parțial apropiate...

Fapt de reținut: într-un anumit stadiu al devenirii, o generație notifica teza, iar o alta antiteza. Semantic, așadar, continuitatea nu e un proces liniar, un simplu fenomen de succesiune, ci competiție vie, dinamică, acerbă uneori, pentru impunerea unui model.

Constantin Ciopraga

1. Identifică în text și explică:

- noțiunile de *literatură* (în general), *epocă literară*;
- conceptele de *generație*, *continuitate*, *ideal*, *model*.

1.1. Prezintă, într-o sinteză orală, ce ai aflat nou din metatextul istoricului literar despre particularitățile literaturii române.

2. Lucrînd în echipe, exemplificați, prin lecturile proprii, afirmațiile din fragmente:

ARS COLLABORANDI

- În interiorul arcului carpatin, cît și pe versantele exterioare, pînă la Dunăre și Mare, se va distinge, în planul existenței milenare, idealul omului de omenie, calitate implicînd toleranță, blîndețe, un sentiment al umanului cristalizat într-o lungă confruntare cu violența și nonumanul.
- Pe cînd alte literaturi au beneficiat de modelele clasicismului și Renașterii, literatura română... s-a instalat pe fundamentul generos al folclorului...
- S-a observat, din unghiuri deosebite, că secolul al nouăsprezecelea, al afirmării naționalităților, a fost, totodată, unul al deschiderilor sporite spre universal.

3. Actualizînd cunoștințele dobîndite în clasa a XI-a despre evoluția literaturii din perspectiva curenților literare, observați în ce secvențe ați putea interveni, completînd sinteza cu altă informație, ce ar exemplifica anumite realizări ale literaturii române.

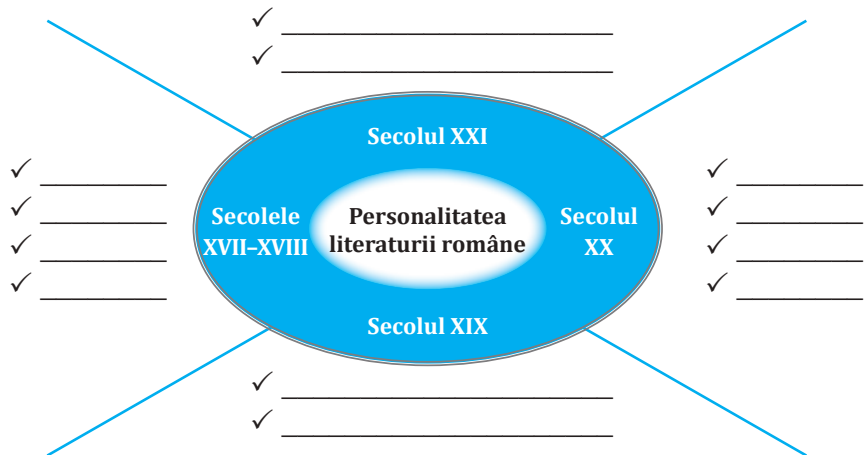
Agenda teoreticianului

- Personalitate principală/personalitate secundară, într-un raport de relativism continuu – moduri de coexistență atât la indivizi, cât și la individualități creatoare într-o literatură;
- Personalitatea în *stricto sensu* – unicatul, irepetabilul;
- Personalitatea în sens larg – comuniunea unor destine creatoare multiple;
- Tipuri de generații:
 - generația pierdută (Hemingway), cea din Primul Război Mondial;
 - generația etică (André Malraux), cea hotărâtă să schimbe lumea;
 - generația de sacrificiu;
 - generația descumpănită (Cezar Petrescu);
 - generația patetică (Miron Radu Paraschivescu).

ARS DISCENDI

4. Completează schema (sau construiește o altă variantă) cu exemple de personalități și opere literare care pot reprezenta personalitatea literaturii române.

4.1. Prezintă schema, argumentând opțiunile.

5. Meditează asupra conceptului de *individualitate umană creatoare* din relatarea criticului Eugen Simion:

„Astăzi știm mai bine că așa-numitele individualități omești sînt produsele de interferență a mai multor influențe sociale. Prin poarta individualității pătrundem pe căile mai multor feluri generale de a fi. Acestei împrejurări i se datorește că nu numai vorbitorii comuni, dar și scriitorii cei mai de seamă prezintă între ei afinități ca unii care aparțin anumitor cercuri ale societății și unii care sînt mișcați de anumite curente intelectuale, morale și estetice.

Pentru cercetătorul de azi există nu numai stiliști, dar și stiluri; nu numai scriitori individuali, dar și grupări care îi conțin, curente care îi poartă.”

5.1. Actualizează noțiuni și exemple ce vizează genuri și specii literare, curente culturale și literare, pe care le-ai studiat în clasele a X-a și a XI-a, raportîndu-le la ideea din finalul citatului.

1. Pornind de la afirmația lui Constantin Ciopraga: *Literatura unui popor este, în rezumat, un autoportret colectiv, un amplu tablou în mișcare*, redactează un eseu cu tema:

- Personalități literare românești în dialog cu mine, cititorul;
- Personalități și opere ale literaturii române pe care le-aș reprezenta unui prieten dintr-o țară străină.

CITITORUL, SPIRITUL CRITIC ȘI POSTMODERNITATEA

Motto:

„A spori motivațiile lecturii înseamnă a înmulți șansele individului de a se înțelege pe sine și a-i înțelege pe alții.”

Paul Cornea

PRE-TEXT

1. Informează-te din *Agenda cititorului* și:

- reține termenii prin care sînt definite societatea și cultura contemporană;
- determină ce mai ai de făcut pentru a deveni un cititor cu spirit critic.

2. Cunoaște personalitatea lui Paul Cornea și precizează prin ce te-a impresionat.

Paul Cornea

Agenda cititorului

- În societatea și cultura contemporană, postindustrială sau postmodernă, se evidențiază o pronunțată tendință de emancipare a cunoașterii, o tendință spre fragmentarism, ce are drept consecință pluralitatea limbajelor.
- Cititorul cu spirit critic este inteligent, isteț, are capacitatea de imaginație și umor, grație căreia explică, comentează, discerne, apreciază valoarea etică și artistică a unei opere.

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

Este fiul lui Leon Constantin Luca, maestru tipograf, și al Olgăi. Și-a făcut studiile la Liceul Evreiesc de Băieți „Cultura” din București, unde îl are profesor pe dramaturgul și eseistul Mihail Sebastian. Este licențiat în litere și filozofie al Universității din București în 1948, secția sociologie. Devine doctor în filologie în 1971. A deținut funcții importante, înainte de 1990, în Consiliul Culturii, în domeniul cinematografiei, și a fost cercetător la Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu”. După 1990 a devenit secretar de stat la Ministerul Educației Naționale și decan al Facultății de Litere, între 1990 și 1993. Specialist în perioada preromantismului românesc și a romantismului. Teoretician literar cu interese în zona literaturii comparate și a teoriei literare. În prezent este profesor asociat la Facultatea de Litere a Universității din București și unul dintre cei mai importanți interpreți ai fenomenului literar (critică, teoria și istoria literaturii, literatură comparată).

Volume publicate (selecție):

- *Studii de literatură română modernă*, Editura pentru Literatură, 1962;
- *Anton Pann*, studiu monografic, Editura pentru Literatură, 1964;
- *De la Alexandrescu la Eminescu*, Editura pentru Literatură, 1966;
- *Originile romantismului românesc*, Minerva, 1972;
- *Oamenii începutului de drum*, Cartea Românească, 1974;
- *Conceptul de istorie literară în cultura românească*, Editura „Eminescu”, 1978;
- *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii*, Editura „Eminescu”, 1980;
- *I. Heliade-Rădulescu interpretat de...*, Editura „Eminescu”, 1980;
- *De la N. Filimon la G. Călinescu*, 1982;
- *Itinerar printre clasici*, Editura „Eminescu”, 1984;
- *Introducere în teoria lecturii* (volumul a fost tradus în limba italiană în 1993), ed. I, Minerva, 1988, ed. a II-a, Polirom, 1998;
- *Aproapele și departele*, Cartea Românească, 1990;
- *Semnele vremii*, Editura „Eminescu”, 1995.

A fi „în acord” cu textul înseamnă a ți-l face prieten.

3. Opinează:

- Cititorul și lectura sînt astăzi în pericol?
- Care sînt, din punctul tău de vedere, cauzele reducerii numărului de cititori și a ariei lecturilor?

3.1. Consultă opinia colegului și elaborați repere pentru un proiect care, în viziunea voastră, ar propune soluții de redresare a situației.

4. Reflectează și conchide: Ce rol îi vei acorda lecturii în viitoarea activitate profesională?

5. Conturează, succint, un profil al cititorului postmodern, utilizînd observațiile proprii, rezultatele unor sondaje, opiniile unor critici literari, pedagogi, colegi etc.

6. Precizează, într-o listă de recomandări, calitățile unui lector ce ar face față timpului actual al „exploziei” informaționale.

6.1. În scopul realizării acestei sarcini de lucru, citește și aplică idei din studiul renumitului teoretician Paul Cornea.

7. Conturează un portret al cititorului de azi în relație cu:

- *Bibliotecile și librăriile.*
- *Cărțile electronice. Bibliotecile electronice.*

METATEXTUL TEORETICIANULUI

LECTORUL: FUNCȚIILE, TIPURILE ȘI COMPETENȚELE

Funcțiile lectorului

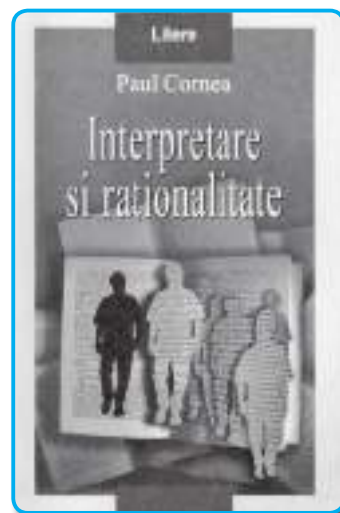
Orice text se adresează unui destinatar, fie numit, fie nenumit. Lectorul are, înainte de toate, sarcina de a **înțelege**, de a afla ce vor **să spună** semnificații, ceea ce se traduce prin decodificarea semnelor și **interpretarea** lor; el nu e o mașină care să descifreze automat, în limitele unui program învățat, ci un subiect dotat cu inițiativă și capacitate opțională; din mai multe piste posibile de sens o alege pe cea mai plauzibilă ori pe cea corespunzătoare obiectului urmărit. Aceasta înseamnă că procesul comprehensiunii depinde de capacitatea sa intelectuală, dar și de gradul în care stăpânește codurile, de aceea se numește **competență lectorală**.

O a doua funcție, îndeplinită de cititor, e **de a evalua, cu alte cuvinte, de a lua atitudine față de textul pe care-l performează**, din punct de vedere afectiv (reacții emotive) și axiologic (judecăți de valoare, de tipul îmi place/nu-mi place, aprob/dezaprobat etc.). Evaluarea e nemijlocit legată de personalitatea lectorului și de apartenența sa socioculturală. De notat că, în procesul lecturii, comprehensiunea și evaluarea funcționează solidar, stimulându-se reciproc, încât separarea lor e posibilă mai mult în plan teoretic decât practic.

Cea de-a treia funcție a cititorului e **cooperativă**. Ea rezultă din primele două: de vreme ce finalitatea actului de comunicare scriptică ține de competența și structura personalității, e firesc ca emitentul unui text să ia în considerație ambii parametri chiar din faza elaborării.

Competența lectorală

Putem postula noțiunea de competență lectorală ca totalizare a cunoștințelor necesare citirii și înțelegerii textelor (nu câte și ce fel de cunoștințe îi sînt necesare cuiva spre a citi, ci care sînt categoriile de cunoaștere pe care le solicită în general lectura).

Agenda cititorului

Concepte operaționale:

- **semnificat** – concept, conținut;
- **semnificant** – înveliș sonor, expresie;
- **lectură** – citire, decodificare, receptare;
- **comprehensiune** – surprinderea unor sensuri de către cititor.

Funcțiile lectorului:

- **performarea** – decodificarea semnelor textului literar și interpretarea lor;
- **evaluarea** – conștientizarea și exprimarea atitudinii afective și axiologice față de text;
- **cooperarea** – aplicarea, în compoziții orale și scrise, a primelor două funcții, prin cooperare.

Agenda cititorului

Tipurile de lectori:

- **alter ego**, autorul;
- **vizat** (destinatar);
- **prezumtiv** (ideal);
- **virtual**, model implicit, care însumează intenția autorului și competența cititorului;
- **înscriș**, cititorul reprezentat ca personaj în text;
- **real** (empiric), cititorul propriu-zis.

Competența:

- aptitudinea de a produce și înțelege un număr infinit de enunțuri.

Sub această din urmă prismă, spre a face lecturile mai clare, ar fi util să considerăm competența lectorală ca o sinteză a cel puțin trei competențe: comunicativă, literară sau științifică, culturală...

I

Competența comunicativă scoate în evidență că vorbirea curentă nu e deductibilă nemijlocit din cunoașterea limbii, ea presupune în plus capacitatea de a traduce, în speță de a alege stilul (adecvat) în serviciul strategiei corespunzătoare unei situații date...

II

Trăsătura ei definitorie (a competenței literare) o constituie creativitatea, deoarece în orice lectură literară nu e vorba doar de utilizarea (adecvată „situației”) a diverselor convenții, care formează genul, stilul, gruparea, autorul, ci și de capacitatea de a inventa sensuri complementare, de a stabili legături și de a produce inferențe.

III

Competența culturală cuprinde, la nivel minimal, corpul rezumativ al cunoștințelor de bază în diverse domenii, mica enciclopedie difuzată de învățământul elementar obligatoriu. Ea tezaurizează „adevăruri” de proveniență diversă, foarte discutabile, dar creditate cu o autoritate egală și indiscutabilă.

1. Actualizează conceptele operaționale din rubrica *Agenda cititorului* și precizează sensul și utilitatea lor în procesul înțelegerii operei literare, consultând și explicațiile cercetătorului Paul Cornea – cititor exeget.

2. Lucrând în echipe, discutați cele trei probleme:
funcțiile (1); tipurile (2) și competențele lectorului (3).

2.1. Urmăriți realizarea condițiilor:

- alcătuiți un dicționar al conceptelor din definiții succinte;
- exemplificați funcțiile, tipurile și competențele cititorului prin situații, argumente din experiența proprie de lector al operelor literare;
- relevați, din rubrica *Metatextul teoreticianului*, aspecte noi, importante pentru formarea unui cititor competent;

 ARS COLLABORANDI

Curiozitatea, inițiativa și căutarea asigură un dialog elevat cu opera.

- selectați pentru discuția în plen:
 - a) unele idei pe care nu le înțelegeți sau nu le acceptați;
 - b) unele concluzii utile de reținut pentru a dobândi competența de lector conștient, activ, cu spirit critic.

3. Determină tipurile de lector/lectură la care se poate face trimitere prin afirmația lui Goethe: *Subiectul îl vede oricine, avându-l în fața ochilor, conținutul îl găsește doar cel ce are însuși ceva de adăugat, iar forma rămâne pentru cei mai mulți o taină.*

3.1. Autoevaluează-ți propria competență lectorală prin prisma:

- a) ideilor conținute în citatul de mai sus;
- b) noțiunilor din schema propusă la pagina 27.

4. Gândiți și realizați un joc de rol, asumându-vă diverse tipuri de lectori, susținute de Paul Cornea. Informați-vă din *Agenda cititorului*.

Model:

- a) Selectați 1–2 texte/fragmente și „dialogați” cu ele din perspectiva lectorului profan, a lectorului-autor – alter ego, a lectorului virtual etc.
 - b) Organizați o masă rotundă, în procesul căreia să abordați noțiunea de text din perspectiva diverșilor lectori.
- 5. Selectează 1–2 afirmații din rubrica *Metatextul teoreticianului* și dezvoltă-le cu exemple, idei proprii.**
- 6. Redactează un eseu pe una dintre temele:**
- *Lecturile în formarea personalității mele;*
 - *Cum aș deveni un lector pe potrivă timpului contemporan mie.*

COMPREHENSIUNE ȘI INTERPRETARE

Actul fundamental al comprehensiunii poate fi definit ca o „negociere a sensului”.

În opoziție polară cu uzul liber al textului, interpretarea e o lectură, prin excelență avizată, tinzând spre maximă fidelitate a restituirii sensului. Iată deci mai clar trasate particularitățile interpretării: o lectură controlată, raționalizată, sistematică, întreprinsă de expert sau critic, uneori și de cititorul care le împrumută metoda.

Agenda cititorului

Nume de referință și lucrări reprezentative din istoria, teoria și critica literară românească:

- **Tudor Vianu:** *Arta prozatorilor români;*
- **Eugen Simion:** *Scriitori români de azi;*
- **Nicolae Manolescu:** *Istoria critică a literaturii române;*
- **Mihai Cimpoi:** *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia;*
- **Mihail Dolgan:** *Eminesciene, Druțiene, Vierene;*
- **Eliza Botezatu:** *Ultimul Meniuc;*
- **Eugen Lungu:** *Spații și oglinzi;*
- **Mircea Cărtărescu:** *Postmodernismul românesc;*
- **Nicolae Leahu:** *Poezia generației '80;*
- **Emilian Galaicu-Păun:** *Poezia de după poezie.*

Înțelegerea lecturii
ca eveniment
al cunoașterii

ARS DISCENDI

Definește-ți relația:
Eu și cărțile mele

Interpretării îi revine de a confirma sau infirma intuițiile primei lecturi, de a examina metodic întreaga cuprindere a textului, de a reduce distanța dintre ceea ce e manifest și ceea ce e latent.

7. Reflectează asupra propriului proces de lectură și explică, prin enunțuri scurte, cum se produce înțelegerea operei citite.

Model:

- a) Clarificarea lexemelor, expresiilor – citirea cu dicționarul;
b)

8. Argumentează, aplicînd noțiunile la exemplul unei opere literare, ce valoare au pentru cititor cele trei condiții/procese:

- a) înțelegerea _____
b) comprehensiunea _____
c) interpretarea/comentarea _____

9. Concluzionează: în ce condiții un cititor licean poate realiza o interpretare a unui text literar?

1. Examinează schema propusă în pagina următoare și determină rolul disciplinelor care îți pot întemeia, îți oferă cunoștințele și instrumentele necesare pentru a fi un cititor competent și performant.

- 1.1. Transpune schema pe foaia de caiet, completînd-o cu noțiuni/date însușite la orele de literatură.

OPȚIONAL

2. Informează-te selectiv, în funcție de temele studiate, din următoarele surse bibliografice:

Scriitori români de azi de E. Simion, *Vieru, adevăratul* de M. Dolgan, *Reflecții despre roman* de A. Gavrilov, *Arca lui Noe* de N. Manolescu.

- Repartizează-le în funcție de informația, problemele și modul de abordare a acestora în cadrul celor trei discipline (vezi schema de la pagina următoare).
- Argumentează-ți opțiunile, realizînd o succintă prezentare a uneia dintre lucrări.

3. Formulează, într-un text coerent, un răspuns argumentat la întrebarea: **Cum ți-l imaginezi pe cititorul cu spirit critic în epoca postmodernă?**

DISCIPLINELE CE STUDIAZĂ LITERATURA

Istoria literară

Știință care studiază evoluția unei literaturi naționale sau a celei universale.

Istoria literaturii nu este o știință strict obiectivă; ea presupune, din partea celui care o profesază, o participare activă, în sensul unei asimilări și interpretări proprii a fenomenului cercetat.

Istoricul literar are o platformă proprie, el operează cu un sistem al său de a gândi și a judeca valorile, uneori chiar și cu o terminologie proprie.

Se disting:

- istoria literară ca ramură a filologiei;
- istoria literară internă, bazată pe stabilirea unor filiații pur literare între opere, autori, curente etc.;
- istoria literară externă, bazată pe cercetarea factorilor exteriori care au contribuit la geneza operei literare;
- istoria literară comparată.

Istorici literari renumiți:

N. Iorga, O. Densusianu, I. Negoișescu, G. Călinescu, N. Manolescu etc.

Critica literară

Știință aplicată la studiul operelor individuale, ale cărei legi și metode de cercetare urmează să țină cont de particularitățile obiectului, ale artei cuvîntului, întrucît aceasta este o modalitate specifică de cunoaștere a lumii. Deoarece opera literară este creație, criticul literar trebuie să posede acea receptivitate specifică care îi va asigura apropierea de opera literară, manifestînd calitățile virtuale ale unui artist.

Critica literară științifică înseamnă explicarea multilaterală a operei: sinteză a intuiției personale cu un criteriu estetic, judecata critică presupune abordarea operei din unghiuri foarte diverse. Esențială rămîne apropierea operei literare prin confruntarea cu adevărul omenesc pe care îl exprimă, care îi asigură criticii gradul de obiectivitate necesar pentru a fi știință.

Personalități marcante ale criticii literare:

T. Maiorescu, G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, G. Călinescu, T. Vianu, N. Manolescu etc.

Teoria literară

Ramură a științei literaturii, care, în interferență cu istoria și, mai ales, cu critica literară, studiază atît probleme ale esteticii generale, cît și probleme referitoare la fenomenul literar. În ansamblul științei literaturii, teoria literaturii are drept obiect „termenii universali” ai literaturii; ea studiază principiile, categoriile, criteriile literaturii, noțiunile de „literatură”, „gen literar”, „operă literară”, „structura operei literare”, „curent literar” etc.

Principalul izvor al teoriei literare sînt tocmai operele literare, urmate apoi de diferite scrisori, articole-program, variante ale operei literare etc., pe baza cărora se pot generaliza fapte ce definesc personalitatea artistică, stilul unui curent literar etc. Ca știință, teoria literaturii se află în strînse relații cu discipline ca: filozofia lingvistică, istoria artei și culturii etc.

Teoreticieni consacrați:

T. Vianu, C. Noica, M. Dragomirescu, E. Lovinescu, P. Cornea, A. Marino, M. Călinescu, N. Manolescu etc.

**Trei discipline care, prin colaborare,
te formează ca cititor eficient și competent.**

4

LIMBA NAȚIONALĂ ȘI LIMBA LITERARĂ. DOMENII DE FUNCȚIONARE A LIMBII NAȚIONALE ȘI A LIMBII LITERARE

1. Prezintă, oral, trei situații de comunicare diferite, utilizând sugestiile imaginilor alăturate.

1.1. Analizează, în mod special, codul: ce variantă a limbii utilizezi într-o anumită situație de comunicare cotidiană?

2. Citește fragmentul și raportează-l la activitatea ta de comunicare, ilustrând răspunsul prin secvențe din propria practică.

Activitățile comunicative se înscriu în contextul domeniilor. Domeniile pot fi foarte diverse, însă, în raport cu învățarea limbilor, este pertinent de a separa patru sectoare majore: **domeniul public, domeniul personal, domeniul profesional și domeniul educațional.**

a) Domeniul public

Îmbrățișează schimburile sociale ordinare (relațiile comerciale și civile, serviciile publice, activitățile culturale, activitățile de divertisment în locurile publice, relațiile cu mass-media etc.).

b) Domeniul personal

Cuprinde atât relațiile familiale, cât și practicile sociale individuale.

c) Domeniul profesional

Include toate activitățile unui actor social și relațiile acestuia ce țin de exercițiul funcțiilor sale.

d) Domeniul educațional

Este domeniul în care actorul social se află într-un context (de cele mai multe ori instituționalizat) de instruire cu scopul de a dobîndi anumite cunoștințe sau deprinderi specifice.

Cadrul european comun de referință pentru limbi

3. Compară contextele de comunicare și determină în ce domenii se desfășoară aceasta.

- Doi adolescenți prieteni discută despre automobile și proprietățile lor.
- Un savant ține un discurs despre realizările sectorului pe care îl conduce.
- Niște copii se joacă în curtea blocului.
- Un elev citește informația de pe site.
- Un vânzător face publicitate mărfii.

4. Detaliază cum vei comunica în domeniul profesional.

4.1. Argumentează necesitatea comunicării eficiente în variate domenii profesionale.

5. Evaluează-ți competența de comunicare printr-un joc de rol: *Interviu de angajare.*

Imaginează-ți că soliciți un loc de muncă, în corespundere cu vârsta și experiența pe care o ai (plasator/plasatoare într-o sală de spectacole, recepționar/recepționeră, casier/casieră, conducător auto, agent de publicitate). Răspunde oral la întrebările angajatorilor, de exemplu:

- De ce soliciți acest loc de muncă?
- Ce studii sau experiență posezi pentru acest domeniu?
- Ce apreciezi în activitatea profesională pe care ai ales-o?
- Ce te pune în gardă?
- Cât timp ai de gând să activezi în acest domeniu?
- Ce perspective de creștere profesională vezi?

N.B. În rol de angajator, completează lista cu alte întrebări!

GRILĂ DE EVALUARE A COMPETENȚEI DE COMUNICARE ORALĂ

Înțelegerea întrebării	Oferirea unui răspuns prompt și clar	Adecvarea intonației și a tempoului	Folosirea adecvată a elementelor nonverbale (mimică, gestică, poziție corporală)	Respectarea normelor limbii literare (rostirea, utilizarea cuvintelor adecvate, corectitudinea formelor gramaticale și a structurii enunțurilor)
0 – 1 – 2	0 – 1 – 2	0 – 1	0 – 1	0 – 1 – 2 – 3 – 4

6. Citește textul informativ și reține specificul limbii române ca limbă națională.

6.1. Raportează informația la vorbirea de zi cu zi a colegilor. Formulează două concluzii.

Limba națională include toate actele comunicative care se realizează de către vorbitorii ei. De la un caz la altul, diferă gradul de respectare a normei, dar vorbitorii/conlocutorii se pot înțelege.

Limba română, ca **limbă națională**, funcționează în varianta **literară** (variantă în care se respectă normele de rostire, scriere, normele lexicale, semantice, gramaticale). Este limba instituțiilor oficiale, a instruirii, a presei, a literaturii.

Diferențierea teritorială a limbii române este cauzată de dialectele și graiurile ei, care

se manifestă în rostirea unor cuvinte, în forme și structuri gramaticale.

Comunicarea cotidiană (**vorbirea curentă**), ca variantă a limbii naționale, atestă abateri de la norma literară, dar aceste abateri nu afectează codul în ansamblu: în dialoguri cotidiene, recurgem la enunțuri incomplete, eliptice, utilizăm cuvinte din altă limbă, fără ca ele să fie încetățenite și incluse în dicționarele de limbă română, iar rostirea unor cuvinte poate fi afectată de cea dialectală sau poate fi incompletă.

7. Documentează-te despre funcționarea limbii române pe glob (www.wikipedia.com, enciclopedia *Limbile lumii*). Discută cu un coleg aspecte solicitate din acest subiect.

8. Prezintă o selecție de afirmații ale scriitorilor/oamenilor de cultură despre limbă. Pentru repere inițiale, utilizează informația din *Rînduri-Gînduri*.

8.1. Descifrează una dintre afirmații și comentează-o în limita unei file de caiet.

9. În baza lecturilor și a studiului literaturii, comentează relația dintre:

Limba scriitorului

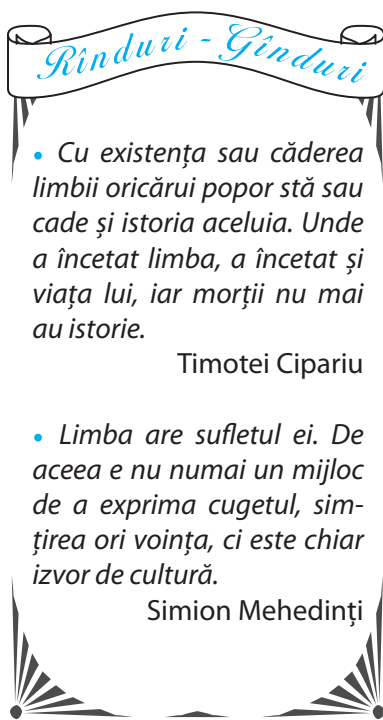
Limba epocii în care trăiește

Limba epocii pe care o prezintă

Limba personajelor literare create

9.1. Concluzionează: care dintre variante este mai aproape de limba literară?

10. Remarcă și comentează aspecte ale specificului local al limbii care se vorbește în comunitatea ta sau în comunitatea din care provin părinții tăi, ce țin de: *rostire, lexic, structură gramaticală*.

11. Exprimă-ți atitudinea față de păstrarea diferențierii teritoriale a limbii.

11.1. Compară graiul cu portul popular și cu tradițiile culturale.

PROIECT DE GRUP

12. Examinați modul în care scriitorul creează un anumit mediu lingvistic, în baza a 3 romane citite sau studiate anterior.

ARS COLLABORANDI

ALGORITM:

- Unde se desfășoară acțiunea? Când?
- Care este specificul vorbirii personajelor?
- Ce le conferă un anume colorit local?
- Care este statutul social, nivelul de studii sau de cultură al personajului/personajelor?
- În ce rezidă maniera individuală de comunicare a personajului?
- Ce diferență există între vocea autorului și vocea personajului creat?

1. Citește secvența de interviu cu filologul Rodica Zafiu. Selectează o idee pe care o împărtășești și adu argumente.

ARS DISCENDI

La ce bun oamenii competenți în vorbire și în scriere, în aceste vremuri?

„După etapa tulbură în care era important să spui primul, cel mai repede, oricât de prost, ceva, va reveni o stare a concurenței firești. Și atunci modul în care vei spune ceva va conta. Sigur că avem nemulțumiri când vedem că

ajung în posturi de conducere oameni care nu știu să vorbească. Dar, când piața va fi saturată, cel care știe să vorbească, vorbitorul cel mai competent, va avea avantaje. Pe cine ați alege dintre doi oameni aparent egali, în situația în care unul are un CV cu greșeli de exprimare sau de scriere?”

2. Exemplifică și comentează:

- Ce înțelegi prin *limbajul tinerilor*?
- Prin ce diferă de limba generației a treia?
- Ce se suprapune, în limbajul tinerilor, drept cod peste comunicarea verbală?

OPȚIONAL

3. Elaborează un eseu argumentativ la subiectul Cunoașterea limbii literare ca o premisă pentru studii (sau pentru succes profesional, angajare în câmpul muncii, carieră). Utilizează și sugestiile lui Constantin Noica din *Rînduri-Gînduri*.

Rînduri - Gînduri

• Așa sîntem cu toții: niște glasuri ale lumii, poetizînd o clipă, spre a ne cufunda apoi în tăcerea ei.

• O limbă e ca o ființă vie, care-și creează o adevărată oaste, ca să se apere sau să atace.

Constantin Noica

5

PROBA COMPETENȚEI TEXTUALE: ESEUL

Constantin Noica
(1907–1987)

Filozof, poet, eseist,
publicist și scriitor român

Motto:

„Cum să nu avem mai multe implicații de gând, cum să nu fie cerul nostru mai încărcat de probleme și surprize decât zonele de cer care au fost atât de mult explorate?”

Constantin Noica

- Citește fragmentele din eseu ce aparține lui Constantin Noica și determină comuniunea și diferența de sens dintre lexemele din titlu.

COMUNICARE ȘI CUMINECARE

(fragmente)

Cînd un vorbitor de limbă română comunică unui lingvist străin că în limba noastră „complet” a sîrșit prin a fi „cumplit”, sau cădere poate însemna și urcare, savantul respectiv își face o fișă. Eventual, la unul din congresele următoare de romanistică, folosește fișa pentru o comunicare. Savantul, așadar, a primit o comunicare – dar nu e sigur că a și cuminecat.

Toată viața și toată societatea, laolaltă cu toată cultura, sînt o chestiune de comunicare; dar sînt totodată și una de cuminecare. Progresăm printr-un spor de comunicare, dar nu progresăm cu adevărat dacă nu obținem și un spor de cuminecare.

Progresul extraordinar din ultimii 400 de ani este, în parte, datorat comunicării, scrie Norbert Wiener, în cartea sa despre *Ciberneti-*

că și societate din 1954. Limbajul, precizează el, este, în fond, comunicare – ceea ce se știa; dar și organismul poate fi privit ca un mesaj, ceea ce nu se știa întotdeauna; ba limbajul, adaugă autorul, poate fi și al mașinilor, iar acest lucru nu se știa defel. Și cînd același Wiener spunea că legea însăși, din lucruri, poate fi privită ca una de comunicare – ca o unitate ori structură sigură de sine, comandînd diversității exemplarelor ei –, atunci înțelegi bine cît de vast și adînc, nu numai de rodnic, a devenit gîndul comunicării în zilele noastre.

Și totuși comunicarea nu e totul; poate nici la mașini, cu siguranță nu la oameni. Comunicarea este de ceva, cuminecarea e în sînul a ceva, întru ceva. Comunicarea trebuie să fie și, în orice caz, tînde să fie fără rest; cuminecarea nu se petrece decît dacă există un rest, și

cu atît mai bine cu cît zona de rest e mai mare. Comunicarea e de date, de semnale sau chiar de semnificații și înțelesuri; cuminecarea e de subînțelesuri. Viața și societatea nu ar fi nimic fără înțelegere și înțelesuri, dar ar fi totodată prea puțin fără subînțelegere și subînțelesuri. Acum, într-o lume de comunicare lărgită, se cere omului cuminecarea în largul societății și al omenescului.

Extraordinairele noastre mijloace de comunicare, începînd cu tiparul și, acum, cu radioul și televiziunea, tind să fie tot atîtea feluri de a cumineca. Umanitatea a cuminecat, în clipa cînd a aflat de inundarea Florenței, iar oameni care n-au văzut-o și n-o vor vedea niciodată au vibrat sub emoția pierderii a ceva din „restul” ființei lor. Arta, oricît de abstractă, înțelege să fie cuminecare. Limbajul însuși al acelei literaturi exasperate, de astăzi, un limbaj care ne spune adesea că nu se poate comunica nimic, transmite totuși ceva care e uneori mai adînc decît comunicarea. Cuminecăm chiar întru neputința de-a comunica. Cuminecăm întru fericire și nefericire, iar societățile în care partea de comunicare e mai întinsă decît cea de cuminecare nu-și pot împiedica tineretul lor – ca recent prin Apus – să se răzvrătească sau să plece pe sub poduri. De-ar putea găsi scris pe vreunul din ele: cuminecare! Poate ar regăsi atunci, dacă nu de-a dreptul comunitatea

umană, măcar binefacerea culturii ei.

Cuvîntul acesta „cuminecare”, purtător de atîtea afirmări, nu este numai al limbii noastre. Vine de la latinescul *communicare* și, prin latina ecleziastică, a căpătat în toate limbile romanice același sens, de a se împărtăși de la, a se împărtăși întru ceva. Cuminecăm cu limbile romanice în spiritul acestui cuvînt.

Am încercat în cîteva capitole, comunicînd înțelesuri adesea uitate ale unor cuvinte românești, să sporim cuminecarea în spiritul limbii noastre, adică împărtășirea de la trupul și sîngele ei – dacă e adevărat că tot ce e viață și societate, limbă și cultură, sînt deopotrivă comunicare și cuminecare.

Căci lumea omului nu e una dezbinată de hotarele, aparent rigide, ale indivizilor, ci una ce cuminecă prin hotarele mișcătoare ale *inșilor* și persoanelor umane. Iar în lumile pe care a știut să le închege, ca din nimic, *femeia*, ca și în lumile satelor, *satelor* și cătunelor, cuminecarea era legea.

Toate acestea le comunică limba noastră despre o lume care s-a făcut o dată cu ea și care se poate oglindi în ea, ca în partea ei de cer. Cînd însă te întrebi dacă lumea aceasta românească, așa cum s-a împlinit ea, poate pluti pe apele atît de repezi ale istoriei de astăzi, cuvintele ei vin să-ți răspundă: nu numai că poate pluti – vîslește.

METATEXTUL CITITORULUI

1. Actualizează calitățile eseului, precizate în *Agenda cititorului* din pagina următoare, și identifică-le în textul citit.
2. Descrie cum înțelegi tipul de comunicare: *cultă, inteligentă, subtilă, rafinată*.

METATEXTUL CITITORULUI

Agenda cititorului

Calități ale eseului:

- Deschiderea relevanță a temei.
- Conceptualizarea temei într-o viziune proprie, dar plauzibilă.
- Mișcarea liberă a ideilor.
- Flexibilitatea judecăților de valoare.
- Originalitatea și elocvența demonstrației.
- Ineditul unor asocieri și disocieri în demersul demonstrativ.
- Selecția liberă și individuală a exemplelor elocvente.
- Relevarea accentuată a propriei personalități.
- Individualitatea și fluența stilului.

3. Explică „paradoxurile” lingvistice pe care le trece în revistă autorul: „complet” a sfârșit prin a fi „cumplit”, sau cădere poate însemna și urcare.

3.1. Pentru informație, consultă un dicționar etimologic.

4. Selectează, din text, 2–3 explicații ale eseistului cu referire la cele două concepte: *comunicare* și *cuminecare*.

5. Interpretează valoarea anumitor exemplificări din text. Reflectează cine trebuie să fie cititorul ideal al acestui tip de texte? De ce?

6. Discută, referindu-te la istoria actuală și la lexicul modern al limbii române, afirmația finală a autorului:

Cînd însă te întrebi dacă lumea aceasta românească, așa cum s-a împlinit ea, poate pluti pe apele atît de repezi ale istoriei de astăzi, cuvintele ei vin să-ți răspundă: nu numai că poate pluti – vîslește.

7. Meditează, în limita a 2–3 enunțuri, asupra intenției autorului:

Am încercat în cîteva capitole, comunicînd înțelesuri adesea uitare ale unor cuvinte românești, să sporim cuminecarea în spiritul limbii noastre, adică împărtășirea de la trupul și sîngele ei – dacă e adevărat că tot ce e viață și societate, limbă și cultură, sînt deopotrivă comunicare și cuminecare.

8. Identifică 2–3 idei de bază pe care autorul și-a construit eseul.

9. Explică în ce mod autorul dezvoltă conceptele prin idei și exemple.

10. Selectează, din text, 1–2 opinii ce te-au impresionat și motivează-ți opțiunea.

11. Formulează, în baza ideilor autorului, tema eseului. Remarcă ce ai descoperit original în felul de expunere, de provocare a cititorului de către autor.

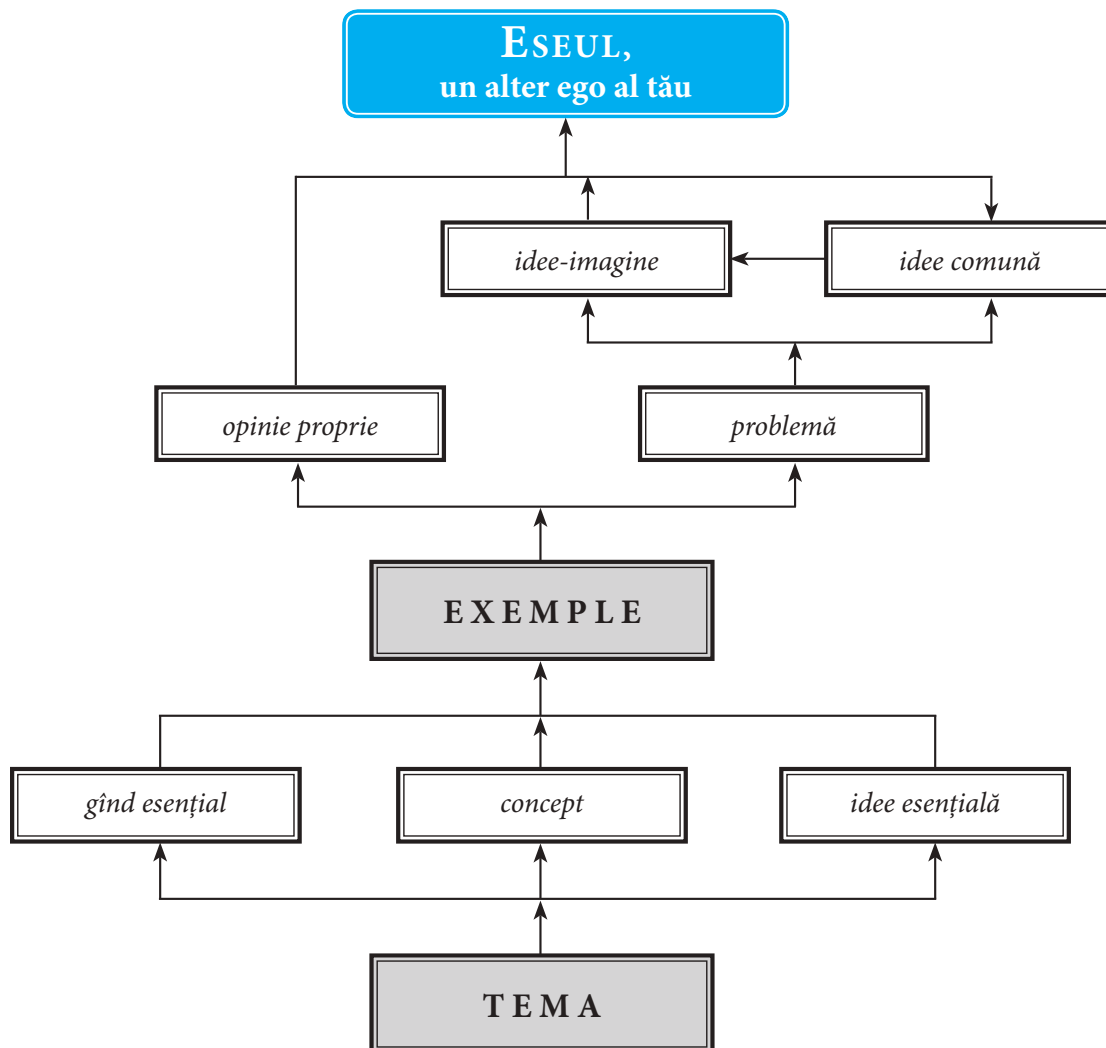
1. Pregătește-te pentru scrierea unui eseu liber, valorificând idei din textul studiat.

În acest scop:

- ✓ parcurge atent schema *Eseul, un alter ego al tău*;
- ✓ precizează câteva etape de elaborare a textului;
- ✓ completează casetele din schemă, aranjând, într-o anumiță logică, câteva repere din șirul propus: *cuvînt-cheie, idee comună, temă, idee esențială, exemple din lecturi, concept, idee-imagine, gând esențial, opinie proprie, exemple din viață*;
- ✓ formulează tema despre care dorești să scrii;
- ✓ redactează textul eseului într-o cheie personalizată.

SCRIBO, ERGO SUM

EVALUARE SUMATIVĂ

Verifică-ți performanțele:

Domeniul evaluativ	Domeniul cognitiv
Nivelul de competență C	Coordonate ale personalității creatoare Elemente de limbă și comunicare
Identificare și înțelegere	
Nivelul de competență B	Lectura și înțelegerea, explicarea și interpretarea operei critice, a fenomenelor ce vizează evoluția limbii și literaturii române
Modelare și aplicare	
Nivelul de competență A	Valori și atitudini asumate din opera critică de către elevul-cititor
Imaginație și creativitate	

EXPERTUL-OPERA-CITITORUL

Sarcini de lucru	Punctaj
Prezintă, în 7–10 rânduri, limba română ca limbă națională, menționând trei sfere de funcționare a limbii literare.	3 p.
Include, într-o listă, câte două titluri de lucrări reprezentative pentru domeniul criticii literare românești.	4 p.
Rescrie, din textele critice cercetate, trei idei cu referire la conceptele de: <i>cititor, înțelegere și interpretare a operei, personalitate a literaturii.</i>	3 p.
Actualizează coordonate biobibliografice relevante ale unei personalități literare și demonstrează, cu date concrete, faptul că ele îți servesc drept model de carieră profesională consecventă.	6 p.
Analizează relația care există între istoria limbii și istoria literaturii naționale, exemplificând prin referire la etape de evoluție și la personalități reprezentative.	6 p.
Raportează ideea lui George Călinescu despre rolul istoriei și al criticii literare pentru destinul operei la unul dintre textele literare preferate: <i>Valoarea criticii stă în descoperirea de relații interioare nebănuite, care uimește pe cititorul, până atunci dezorientat, și-l face prieten al operei.</i>	8 p.
Determină o comuniune de idei dintre opiniile proprii și cele ale unui critic literar cu referire la o operă sau la un autor și expune-le în două enunțuri.	8 p.
Exprimă-ți atitudinea argumentată față de ideea criticului și istoricului literar român Tudor Vianu: <i>Opera literară este rezultatul unei elaborații, arta este o formă specială a muncii.</i>	10 p.
Selectează, din temele studiate, o problemă despre care preferi să judeci și transpune-o într-un plan de elaborare a unui eseu.	24 p.
Redactează eseuul tău, în corespundere cu planul elaborat.	28 p.

În total: 100 de puncte

Modulul II

CITITORUL ȘI VORBITORUL DESPRE CREAȚIA PERSONALITĂȚII LITERARE

COMPETENȚELE ABSOLVENTULUI

Dezvoltarea comunicării orale și scrise:

- redactarea și lansarea argumentată a textelor proprii, aparținând diferitor stiluri;
- valorificarea unor aspecte de analiză stilistică, semiotică și hermeneutică a textului literar.

Exersarea abilităților de cititor și de vorbitor:

- formarea reprezentărilor globale și prezentarea viziunilor proprii despre aspectele valorice ale unor individualități creatoare de referință din literatura română, prin raportare la particularitățile creației;
- realizarea și argumentarea comentariului analitic al propriilor lecturi despre operele reprezentative pentru individualitatea artistică a scriitorului, corelat cu viziuni critice consacrate.

UN FLORILEGIU DE JUDECĂȚI VALOROASE

VALORI • ATITUDINI • CREAȚIE

- cultivarea sensibilității de cititor eficient, competent, informat pentru receptarea operelor literare, înțelegerea și scrierea textelor nonliterare;
- consolidarea interesului pentru lectură printr-un dialog continuu cu sensurile și semnificațiile textului reprezentativ;
- pledarea argumentată, printr-un comportament textual adecvat, în favoarea creației unei personalități literare și a textului valoros.

- **F**ără îndoială, există talente individuale, dar ele trebuie să intre cu rădăcinile în pământul și modul de-a fi al poporului, pentru a produce ceva permanent.

Mihai Eminescu

- **T**alentul implică sinceritate.

Mihail Sadoveanu

- **C**el ce creează nu simte nevoia mîntuirii.

Lucian Blaga

- **O**perație pe ochi cu laserul vagului – aceasta e poezia.

Marin Sorescu

- **A** face literatură sau a face teatru este un fel de a trăi.

Ion Druță

- **L**ucrarea în cuvîntul poetic este ca truda plămînilor în aerul iernii: tragem în noi faptul rece de viață și expirăm înfierbîntat afară.

Grigore Vieru

- **C**e simt, ce văd, ce gîndesc, în împrejurările obișnuite ale vieții mele de om obișnuit, formează conținutul poeziei, care devine preponderent ca importanță față de formă.

Mircea Cărtărescu

MIHAI EMINESCU, UN CREATOR DE VALOARE NAȚIONALĂ ȘI UNIVERSALĂ

De vor trece într-o viață

Doruri multe-ndefinite:

Or privi sub flori albastre

Aste pagine citite

Și dureri scînteietoare,

Și tablouri înfocate

Vor pătrunde tremurînde

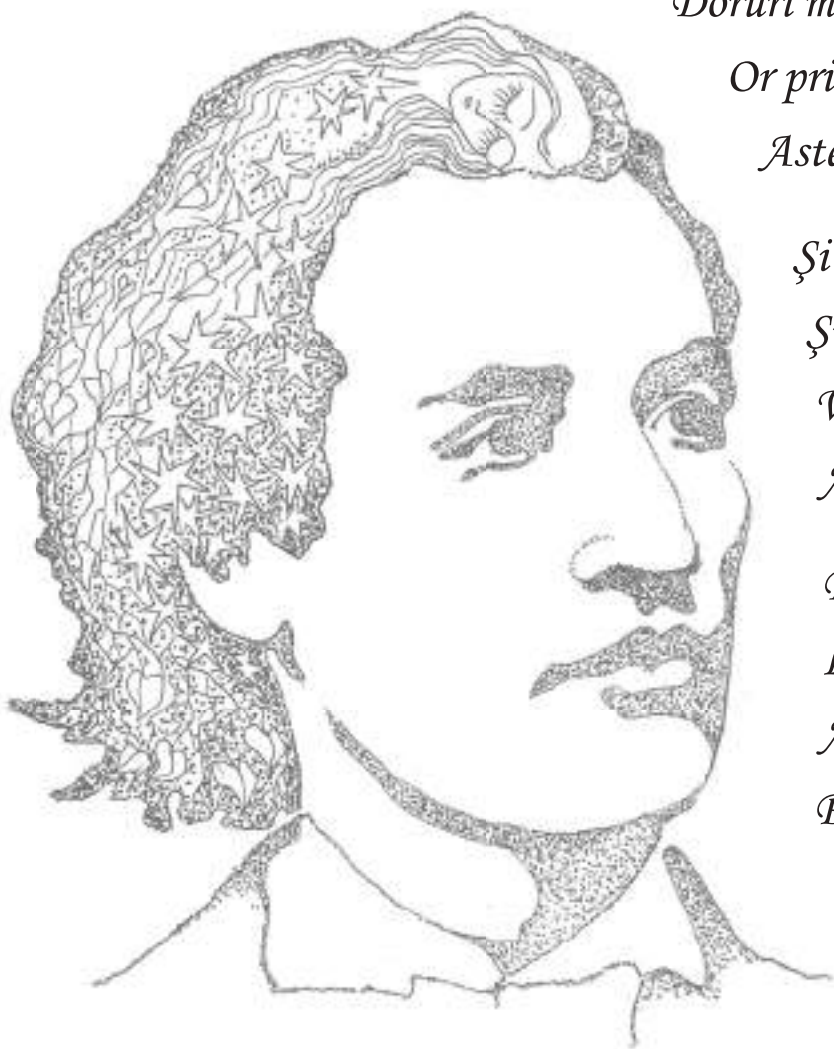
Aste suflete curate.

Da, la voi se-ndreaptă cartea-mi,

La voi, inimi cu aripe.

Ah, lăsați ca să vă ducă

Pe-altă lume-n două clipe.

PRE-TEXT:

Intră în lumea creației scriitorului

„Cugetătorii gîndesc spiritul lumii. Ei nu pot fi văzuți și înțeleși decît de cei care pot să urce o clipă spre dîșii.”

Mihai Eminescu

1. Explică, prin exemplul lui Mihai Eminescu, sensul afirmației din *mottoul* temei, actualizînd cunoștințele dobîndite în clasa a XI-a.
2. Documentează-te din diferite surse și elaborează, în baza informației actualizate, un referat despre personalitatea și aportul lui Mihai Eminescu în dezvoltarea modernă a literaturii române.
3. Citește fragmentul în care Mihai Cimpoi, un eminescolog consacrat, prezintă personalitatea poetului. Selectează și ierarhizează ideile ce te-au interesat în două categorii:

a) cele pe care poți la moment să le dezvolti și să le susții prin exemple;

b) cele despre care e necesar să te informezi, extinzîndu-ți lecturile.

„Eminescu este, prin pluridimensionalitatea sa prismatică, un adevărat aisberg. Scufundat cu o parte din bloc în apele începuturilor genetice ale lumii, înălțat cu o parte dincolo de lume, în infinitul plăsmuit de Demiourgos și închis astfel în sine, încît «doar el aude plînsu-și», el rămîne încă – și va rămîne o veșnicie – un Necunoscut... Ne gîndim mai cu seamă la odiseea receptării, la modul în care «aisbergul» a fost explorat și înțeles...”

Desprins din calotele glaciare (hiperionice) ale spiritului și mergînd spre zonele calde ale sufletului, avînd reflexele astrale ale înseși nemărginirii, aisbergul cunoaște temperaturi diferite, este familiarizat cu categorii fundamentale

ca Departele și Adîncul, Cerescul și Terestrul, Mișcarea și Oprirea. Aventura capitală în care se lansează este cea a cunoașterii...

Personalitatea este Totul unitar construit din părți. Orizontul și bogăția vieții intelectuale nu configurează această personalitate dacă nu pătrunzi mai adînc resursele sufletești fundamentale și nu înțelegi forma pe care o ia viața de sentiment (acel șir de «doruri vii și patimi multe») din care se hrănește cugetarea. Personalitatea lui Eminescu se alimentează din sevele intime ale științei, din «adîncă interiorizare», din intensitatea vieții racordată la puterile conștiinței de sine...”

„Între biografie și operă stă personalitatea, care nu poate fi lămurită deplin decât prin controlul reciproc al amîndurora.”

Dumitru Caracostea

- Citește textul în care Lucian Blaga determină anumite dominante ale procesului de formare și afirmare a poetului Mihai Eminescu și reține informația nouă, raportînd-o la ideea lui Dumitru Caracostea.

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

Mihail Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, în Botoșani. Școala primară și vreo două clase de liceu le face în Cernăuți. Neastîmpărul geniului său în devenire nu-i îngăduie însă o dezvoltare „normală” pe băncile din ce în ce mai mari ale școalei. Într-o vîrstă în care alții nu ies încă din straiile copilăriei, el simte mizeria crescîndă a vieții. Descinde cu diferite trupe teatrale în pribegie prin depărtate ținuturi românești, desigur fără a fi răsfățat de capricioșii actori în rolul de „sufleor”.

În 1869, Eminescu ajunge la Viena, unde, ca student „extraordinar”, ascultă diferite cursuri universitare, cetind mult. L-au muncit îndeosebi chinurile filozofiei; îndrăznește chiar o tălmăcire a *Criticii rațiunii pure* de Kant, îndrăgește pe Schopenhauer și, prin acesta, metafizica indiană cu misterioasa frază de inițiere: „tat twam asi”, al cărei reflex poetic se va găsi și în opera sa. Începe să-și tipărească poeziile în „Convorbiri literare” (cele dintîi și

le publicase în „Familia” lui Iosif Vulcan, care i-a schimbat și numele: Eminescu din Eminovici). Noua învăpăiere a sufletului său pentru Veronica Micle, pe care o cunoaște în timpul acesta, l-a ridicat, desigur, nu numai o dată în văzduhul curat al inspirației. Titu Maiorescu îi propune să-și ia doctoratul la Berlin, dîndu-i-se un bun prilej de a deveni profesor universitar. O fatalitate ciudată a voit însă ca Eminescu să se întoarcă în țară fără doctorat. Timpuri grele își anunță nopțile nedormite. Se face pe rînd: director de bibliotecă, revizor școlar, profesor, redactor (de la 1877 pînă la 1883 la ziarul „Timpul” din București). E o perioadă de muncă intensă, de mistuitoare griji, de greutate și de insomnie, totodată însă perioada celor mai însemnate creații poetice ale sale. În anul 1883, Eminescu [...] își caută sănătatea la Dobling, lîngă Viena. Moare, printr-un accident, într-un spital din București, în 1889.

1. Completează-ți cunoștințele, consultînd reperele biografice dintr-o ediție a operelor eminesciene, și schițează o relație a celor mai importante momente, în opinia ta, din viața poetului, structurate după subiectele:

a) Zilele-mi copile și albe;	d) El era luminos, sugestiv și plin de vervă.
b) Anii cînd visam la academii;	(I. Slavici);
c) Cel mai de căpetenie lucru era lectura;	e) Tot mai citesc măiastra-i carte. (Al. Vlahuță)

6

Agenda criticului

• Poezia Numai poetul... face parte din compunerile juvenile, datată aproximativ 1867–1868 și publicată postum.

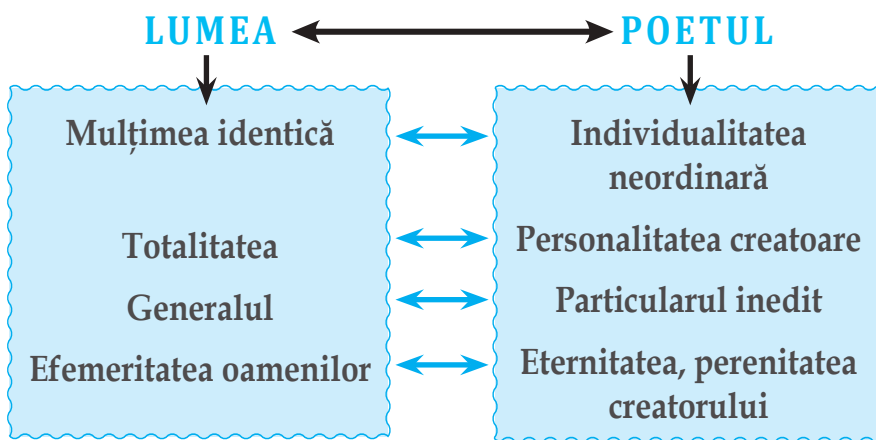
Text de surprinzătoare modernitate, grație strofei a doua.

Perpessicius

• Muzicalitatea, sobrietatea stilului; prezentul etern sugerat de verbele la timpul prezent; lipsa podoabelor stilistice, repetarea sintagmei „numai poetul”, ce devine leitmotiv; enumerarea, inversiunea; versurile scurte – dau ritm poeziei, spărgînd parcă dramatismul meditației și trimițînd la Dintre sute de catarge.

Constanța Bărboi

1. Extrage o secvență care te impresionează și comentează-o.
2. Examinează valoarea semantică a elementelor lexicale în combinatorică: *sînul mării infinit, nemărginirea timpului, ramurile gîndului, sfintele lunci*.
3. Descifrează titlul poeziei și explică rolul reluării titlului în text.
4. Motivează, prin cîte două argumente, valoarea stilistică a punctelor de suspensie din titlu și a celor două puncte din text.
5. Interpretează, în baza schemei, semnificația construirii textului poeziei pe structura unei antiteze:

6. Identifică motivele din text care definesc:
 - a) „lumea trecătoare”; b) „nemărginirea timpului”.
- 6.1. Construiește o formulă grafică prin care să demonstrezi corelația dintre motive.
7. Determină tema/motivul principal al textului, argumentînd opțiunea.
8. Comentează sugestia celor două comparații din fiecare strofă, angajînd pentru exemplificare simbolurile și metaforele din text.
9. Precizează 3–4 calități ale creației și personalității unui poet care poate „trece peste nemărginirea timpului”.
- 9.1. Exemplifică răspunsul prin trei nume elocvente de poeți din literatura română.

10. Demonstrează, prin două argumente concludente, că poezia este o artă poetică.

11. Argumentați, prin detalii din text, afirmația consacratului eminescolog Perpessicius, utilizând informația din *Agenda criticului*. Lucrați în echipe conform reperelor:

- recunoașterea în poezie a unor detalii inedite;
- relevarea actualității temei, problemei, stării de spirit;
- comentarea prezenței antitezei, a ideilor și realităților opuse, lipsite de valoare – semn al modernului;
- confirmarea conștiinței moderne de judecățile de valoare, de ideile teoretice, de starea de contemplare a energiilor naturii inepuizabile, de filozofia ciclică, de convingerea absolută a posibilității creației.

(După Adrian Marino. *Modern, modernitate, modernism*)

11.1. Dezvoltați, în răspunsuri, precizările Constanței Bărboi din *Agenda criticului*.

12. Confirmă sau contestă ideea:

Numai poetul... trece peste nemărginirea timpului...

13. Comentează trei sugestii comune pe care le vezi între metafora grafică din această pagină și mesajul poeziei.

14. Demonstrează, în baza explicațiilor din *Agenda cititorului*, că meditația *Numai poetul...* este o metaforă a demiurgiei artistice.

1. Memorizează poezia și recit-o, valorificând tonul fundamental meditativ.

2. Demonstrează, într-o compoziție, valabilitatea mesajului global al poeziei, interpretând, prin asociere, exemple relevante din poezii preferați.

OPȚIONAL

3. Compară acest text cu altele, similare ca tematică (din creația aceluiași scriitor, din creația altor artiști ai cuvântului din secolul XIX, din creația poezilor contemporani).

3.1. Remarcă asemănările de viziune asupra statutului, rolului poetului în societate și în timp.

1. Citește poezia *Dintre sute de catarge* și identifică două similitudini și două deosebiri, în raport cu mesajul celor două texte.

ARS COLLABORANDI

În ramurile gândului...

Agenda cititorului

• Demiurg

Nume dat în filozofia lui Platon creatorului divin care a făcut lumea; creatorul universului.

• Demiurgie artistică

Facultate a creatorului de a-și pune în aplicare principiul activ și creator în planul literaturii și al artelor.

ARS DISCENDI

LEGO, ERGO SUM

Opera eminesciană, un spațiu liric al revelațiilor

Miracolul creației
de Ion Puiu

1. Realizați un concurs: Cel mai pasionat cititor al creației eminesciene. Participanții la concurs vor fi angajați:

- să scrie pe un poster, într-un timp limitat (2–3 min.), cât mai multe titluri de opere cunoscute/citite;
- să recite fragmente din creația eminesciană;
- să comenteze, la indicație, valoarea mesajului unor opere studiate/preferate;
- să recunoască opera din care face parte un fragment sau despre care s-a pronunțat un consacrat critic literar;
- să încadreze numele poetului într-un top de zece nume de mari poeți ai literaturii române, argumentînd opțiunea.

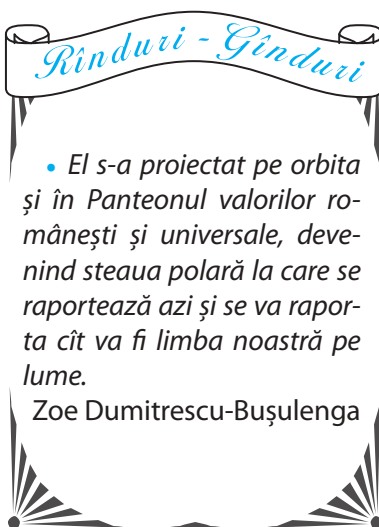
2. Actualizează-ți lecturile din operele poetului într-o succintă reflecție despre impactul acestora asupra conștiinței proprii de cititor și asupra modului de a înțelege oamenii, lumea, universul.

3. Amintește-ți poeziile-arte poetice eminesciene pe care le-ai studiat și expune-ți părerea despre crezul artistic al poetului, idealul său de creator.

4. Meditează asupra ideii lui Mihai Eminescu și confirm-o prin exemple din operele eminesciene studiate/cunoscute:

O adevărată literatură, trainică, care să ne placă nouă și să fie originală și pentru alții, nu se poate întemeia decît pe graiul viu al poporului nostru propriu, pe tradițiile, obiceiurile și istoria lui, pe geniul lui.

5. Raportează metafora grafică din această pagină, realizată de către Ion Puiu, la un text eminescian și precizează ce revelații noi ai trăit?

Eu mă pregătesc să devin poet. Cărțile

1. Numește trei factori definitorii în formarea propriei personalități.

1.1. Pronunță-te:

- a) Ce este prioritar, formarea unei personalități culturale sau profesionale?
- b) De ce ai avea nevoie, în primul rînd, pentru a-ți asigura succesul propriei deveniri profesionale?
- Citește textul poeziei *Cărțile* și identifică factorii principali pe care Eminescu îi relevă în devenirea sa ca poet.

CĂRȚILE

Shakespeare! adesea te gîndesc cu jale,
Prieten bun al sufletului meu;
Izvorul plin al cînturilor tale
Îmi sare-n gînd și le repet mereu.
Atît de crud ești tu ș-atît de moale,
Furtună-i azi și linu-i glasul tău;
Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe
Și-nveți ce-un ev nu poate să învețe.

De-aș fi trăit cînd tu trăiai, pe tine
Te-aș fi iubit atît – cît te iubesc?
Căci tot ce simt, de este rău sau bine,
– Destul că simt – tot ție-ți mulțumesc.
Tu mi-ai deschis a ochilor lumine,
M-ai învățat ca lumea s-o citesc,
Greșind cu tine chiar, iubesc greșeala:
S-aduc cu tine mi-este toată fala.

Repere:

- comuniune afectivă;
- receptare spirituală diversă;
- multitudinea stărilor de spirit și a ipostazierilor lirice;
- profunzimea cognoscibilă a creației;
- valoarea operei shakespeariene în formarea sentimentului și a gustului artistic, în complexul proces de înțelegere a vieții și a lumii;
- Shakespeare ca model;

- *sursele formării individualității creatoare eminesciene:*

1 _____

2 _____

3 _____

- *calitățile „maestrului”:*

1 _____

2 _____

3 _____

Cu tine da... Căci eu am trei izvoară
Din care toată mintea mi-o culeg:
Cu-a ta zîmbire, dulce, lină, clară,
A lumii visuri eu ca flori le leg;
Mai am pe-un înțelept... cu-acela iară
Problema morții lumii o dezleg;
Ș-apoi mai am cu totul pentru mine
Un alt maestru, care viu mă ține...

Dar despre-acela, ah, nici vorbă nu e!
El e modest și totuși foarte mare.
Să tacă el, să doarmă ori să-mi spuie
La nebunii – tot înțelept îmi pare.
Și vezi, pe-acesta nu-l spun nimănuie.
Nici el nu vrea să-l știe orișicare,
Căci el vrea numai să-mi adoarmă-n brață
Și decît tine mult mai mult mă-nvață!

William Shakespeare
(1564–1616)

Dramaturg, poet și creator de sonete englez, considerat a fi cel mai mare scriitor al literaturii engleze.

2. Construiește, în baza operelor eminesciene cunoscute, un top din cinci nume al celor mai citați și citați scriitori de către poet, nume reținute din prima temă.

3. Exprimă-ți opinia, actualizînd cunoștințele dobîndite în clasele a X-a și a XI-a și exemplificînd cu detalii din text:

- De ce poetul „adesea” îl invocă pe Shakespeare în reflecțiile sale?

3.1. Argumentează cu detalii din prima strofă, angajînd și sugestiile din reperele alăturate textului.

- De ce Eminescu îl recunoaște, în strofa a doua, pe Shakespeare ca factor principal în devenirea sa ca personalitate creatoare?

3.2. Comentează mărturisirile poetului din această strofă, invocînd 1–2 opere shakespeariene cunoscute.

4. Interpretează sensul urmărit prin interogația retorică din strofa a doua.

7

NATURA SAU SPAȚIUL
COSMICIZAT AL IUBIRII

Motto:

„Din cerurile-albastre / Luceferi se desfac, / Zîmbind iubirii noastre...”

Mihai Eminescu

● *Să fie sara-n asfințit, un vis al iubirii*

- Citește poezia *Să fie sara-n asfințit*, imaginându-ți atmosfera cadrului naturii.

Să fie sara-n asfințit
Și noaptea o să înceapă;
Răsaie luna liniștit
Și tremurînd din apă;

• *natura celestă*

Ca iar cuminte să mă fac,
Căci tu îmi prinzi tot gîndul,
Ca cerul ce privește-n lac
Adîncu-i cuprinzîndu-l.

Și să împrăștie scînteii
Cărarilor din crînguri,
În ploaia florilor de tei
Să stăm în umbră singuri.

• *natura terestră*• *motivul luminii*

Cu farmecul luminei reci
Simțirile străbate-mi:
Revarsă liniște de veci
Pe noaptea mea de patemi

Și capul meu de grije plin
De brațul tău se culce
Sub raza ochiului senin
Și negrăit de dulce,

• *sentimentul iubirii*• *idealul iubirii*

Și deasupra mea rămîi
Durerile de-mi curmă
Și fii iubirea mea dentîi
Și visul meu din urmă.

Rînduri - Gînduri

• Eminescu, ca și Dante, este un poet al iubirii... El este un om care știe că esența dăinuirii este iubirea, forma supremă de existență pe care o cunoaște omenirea.

Ioan Alexandru

1. Explică valoarea stilistică a lexemelor-regionalisme fonetice: *sara, răsaie, grije, negrăit, patemi, dentîi*.
2. Motivează dorința eului liric de a se coborî pe pămînt „sara-n asfințit”, relaționînd semnificațiile timpului înserării cu alte texte cunoscute.
3. Comentează imaginea răsăritului de lună ca moment astral culminant al proiectării visului de iubire.
4. Observă corelarea solemnității fenomenului naturii, a gestiunii eului liric și a stării lui interioare și interpretează valoarea acestei viziuni poetice.

5. Estimează, oral, în două enunțuri, procesul de cosmicizare, de spiritualizare a iubirii în textul poeziei.
6. Identifică relațiile intertextuale cu poemul *Luceafărul*, poezia fiind un preludiu al acestuia, utilizând sugestiile motivelor și ale elementelor de cronotop.
7. Raportează textul la poeziile studiate sau lecturate individual (*Lacul, Dorința, Floare albastră, Sara pe deal, Luceafărul etc.*), relevând 2-3 caracteristici ale naturii în lirica eminesciană.
8. Generalizează, prin argumente proprii, sugestia universului poetic din text, identificând corespondențele dintre natură și iubire.
- 8.1. Demonstrează că autorul a dat textului un caracter cosmic, universal.

ARS DISCENDI

LEGO, ERGO SUM

Agenda criticului

Grupul celor trei sonete, corespunzând, fiecare, unei trepte temporale mereu mai îndepărtate, aduce o structură simetrică, reluând, în terținele fiecărui sonet, aceeași mișcare, mișcarea plutitoare de apropiere a imaginii iubitei... Gîndul însuși e depășit de aglomerarea rece a timpilor, dar, din adîncuri de dincolo de gînd, invocația se naște, iarăși, ca o rugăciune sau ca un cîntec a căruia putere magică, nesigură totuși, desface din neguri icoana luminoasă a femeii.

Ioana Em. Petrescu

1. Memorizează poezia și rostește-o în tonul ei firesc: feeric.
2. Comentează mesajul poeziei, angajînd și finalul elegiei *Pe lîngă plopii fără soț...: Tu trebuia să te cuprinzi / De acel farmec sfînt / Și noaptea candelă s-aprinzi / Iubirii pe pămînt.*
1. Realizează, în paralel, o lectură a sonetelor I, II și III din ciclul *Sonete*, scris în 1879, cînd, în opinia criticilor, poezia speranței și așteptării se schimbă în cea a amintirii și reveriei elegiace.
- 1.1. Precizează și, utilizînd informația din *Agenda criticului*, interpretează:
 - a) prezența și sugestia naturii în primul sonet și lipsa ei din celelalte două;
 - b) schimbările ce s-au produs în relația îndrăgostiților din lirica poetului;
 - c) corelația motivelor: timpul – dragostea – iubita – creația;
 - d) sugestia limbajului iubirii în discursul liric al sonetelor.
2. Interpretează versul final al textului, actualizînd regula sonetului că ultimul vers concentrează un sens dominant al poeziei, avînd, uneori, caracter de maximă.
3. Reconstituie, într-o compoziție personalizată, imaginea obsesivă a *minunii cu ochi mari și mîna rece*, relevînd condiția *puterii nopții, privirii (ochi, geană), zîmbirii*, utilizînd și detalii din Sonetul II.

IUBITA, IMAGINE A ETERNITĂȚII

Motto:

„Iar în ochii ei albaștri
Toate basmele se-adună.”

Mihai Eminescu

1. Enumeră câteva nume de femei devenite muze pentru marii poeți ai literaturii universale și motivează valoarea acestui fenomen.

2. Informează-te despre îndrăgostirile lui Eminescu:

- a) Casandra Lupului din Ipotești, prima dragoste adolescentină. Fata cu „păr blond”, „de aur și mătase”, „cu talia-i ca-n marmură săpată” s-a stins la 20 ianuarie 1864, avînd numai 19 ani. (*Mortua est!*)
- b) Fiind sufleur la Teatrul Național, a admirat platonic o interpretă, Lina Popescu. (*La o artistă*)
- c) În 1872 o cunoaște, la Viena, pe Veronica Micle, sentimentul de dragoste manifestîndu-se din anul 1874, cînd poetul se întoarce la Iași. Au urmat poeziile din așa-numita „perioadă veroniană”, 1874–1877. (*Dorința, Lacul, Crăiasa din povești, Floare albastră, Gîndind la tine, O, dulce înger blind... etc.*)
- d) Pe cînd lucra la „Timpul”, 1877, avuse o admirație fugară față de Mite Kremnitz, cumnata lui Maiorescu, traducătoare a convorbiriștilor în limba germană. (*Atît de fragedă...*)
- e) Contemporanii mărturisesc și o admirație a inteligenței fiicei pictorului Lecca, verișoara lui Caragiale, Cleopatra, care locuia pe ulița Cometei, într-o casă în fața căreia se înălțau niște „plopî fără soț”. (*Pe lîngă plopîi fără soț...*)

Ilustrație de
Sabin Bălașa

3. Opinează: cine a fost adevărata muză a poetului? Argumentează cu detalii din texte, documente și mărturii ale contemporanilor.

4. Conturează, în baza poeziilor studiate, un portret fizic și moral al iubitei, relevînd elemente ce definesc semnificația ei angelică.

5. Citește cîte o poezie ce ține de fiecare poveste de dragoste a poetului și notează într-o fișă de lectură:

- starea de spirit a eului liric;
- semnificația imaginii iubitei.

5.1. Formulează câteva concluzii.

● *Din valurile vremii..., o sublimare a iubitei*

- Citește textul poeziei, urmărind sensul metaforei din titlu: este vorba de scurgerea timpului sau de noianul amintirilor?

DIN VALURILE VREMII...

Din valurile vremii, iubita mea, răsai
Cu brațele de marmur, cu părul lung, bălai –
Și fața străvezie ca fața albei ceri
Slăbită e de umbra duioaselor dureri!
Cu zîmbetul tău dulce tu mîngîi ochii mei,
Femeie între stele și stea între femei
Și întorcîndu-ți fața spre umărul tău stîng,
În ochii fericirii mă uit pierdut și plîng.

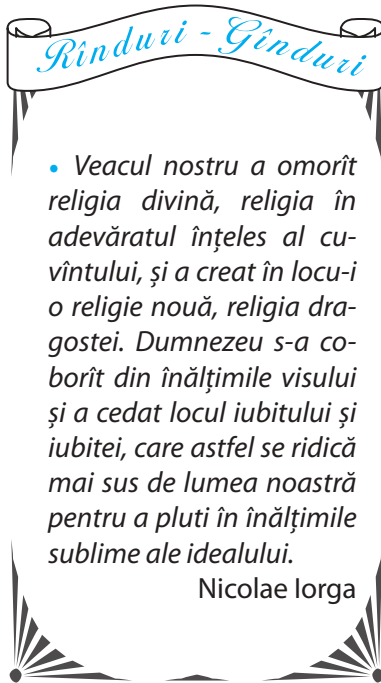
Cum oare din noianul de neguri să te rump,
Să te ridic la pieptu-mi, iubite înger scump,
Și fața mea în lacrimi pe fața ta s-o plec,
Cu sărutări aprinse suflarea să ți-o-nec
Și mîna friguroasă s-o încălzesc la sîn,
Aproape, mai aproape pe inima-mi s-o țin.

Dar vai, un chip aieva nu ești, astfel de treci
Și umbra ta se pierde în negurile reci,
De mă găsesc iar singur cu brațele în jos
În trista amintire a visului frumos...
Zadarnic după umbra ta dulce le întind:
Din valurile vremii nu pot să te cuprind.

Ilustrație
de Ion Puiu

1. Recitește textul cu un ton elegiac, ținînd cont de opinia consacratului eminescolog Perpessicius că poezia este o „elegie de concentrată esență veroniană”.
2. Extrage unitățile de vocabular care, semantic, se relaționează cu ideea de *val* și cu cea de *stea*, reprezentînd grafic rețeaua de cuvinte identificate în text.

• Veacul nostru a omorît religia divină, religia în adevăratul înțeles al cuvîntului, și a creat în locu-i o religie nouă, religia dragostei. Dumnezeu s-a coborît din înălțimile visului și a cedat locul iubitului și iubitei, care astfel se ridică mai sus de lumea noastră pentru a pluti în înălțimile sublime ale idealului.

Nicolae Iorga

ARS DISCENDI

Ilustrație la opera poetului de Elena Chinschi

3. Interpretează valoarea stilistică a verbelor din text, în raport cu starea eului liric.
4. Stabilește notele comune și noutățile descoperite în discursul poeziei, fixîndu-le într-o diagramă Venn și comentîndu-le semnificația.
5. Explică semnificația efectului: îndepărtarea de iubită intensifică dorința de a o recupera din trecut, de a o apropia prin intermediul reveriei. Valorifică versurile uneia dintre cele zece variante ale poeziei:
„Apoi că te-ai dus departe, te-am căutat mereu
Tu, gingașă mireasă a sufletului meu,...
Bolnavi de arătare-ți rămas-au ochi-mi triști
Înamorați de tine, de cum ușor te miști.”
6. Comentează detaliile artistice care, în opinia ta, produc o sublimare a imaginii iubitei.
7. Sintetizează mesajul discursului de îndrăgostit, conducîndu-te de versul întîi, strofa întîi; versul întîi, strofa a doua și ultimul vers al textului; acestea relevînd intenția de recreare a imaginii iubitei de către eul poetic.
8. Motivează rolul devenirii titlului ca laitmotiv și ca marcă a simetriei textului.

1. Justifică, prin argumente din text, articularea discursului poeziei din trei strofe-părți, memorizînd una dintre ele, la alegere.
2. Alcătuește un dicționar de expresii poetice la tema *Iubita și iubirea*, selectate din textele studiate sau citite individual.
3. Utilizînd idei din *Rînduri-Gînduri*, scrie un eseu nestructurat în care să interpretezi idealul iubitei în viziunea lui Mihai Eminescu, cu genericul
Femeie între stele și stea între femei.

OPȚIONAL

4. Argumentează și exemplifică, într-un eseu nestructurat, afirmația criticului Constantin Parfene: *Amintirile sînt fascinante, dar proiecția lor într-o suprarealitate, în visul cu ochii deschiși ai contemplației devine sublim, fiind vorba, se înțelege, de sublimul iubirii.*

Cezara sau iubirea ca univers compensativ

1. Opinează: ar putea omul să-și împlinească destinul fără iubire?
- Citește fragmentele din nuvela *Cezara*, reflectînd la aceeași problemă: puteau destinele protagoniștilor să se realizeze fără iubire?

CEZARA

I

Era-ntr-o dimineață de vară. Marea-și întindea nesfîrșita-i albăstrime, soarele se ridica încet în seninătatea adînc-albastră a cerului, florile se trezeau proaspete după somnul lung al nopții, stîncile negre de rouă abureau și se făceau sure, numai p-ici, pe coala cădeau din ele, lenevite de căldură, mici bucăți de nisip și piatră...

În zidul lung și nalt al mănăstirii, privit din grădină, se văd ferești cu gratii negre, ca ferestrele de chilii părăsite, numai una e toată-ntreșesută cu iederă și în dosul acelei mreje de frunze-ntunecoase se văd în oale roze albe ce par a căuta soarele cu capetele lor. Acea fereastră dădea într-o chilie pe pereții căreia erau aruncate cu creionul fel de fel de schițe ciudate...

Pe scaun șade un călugăr tînăr. El se află în acele momente de trîndăvie plăcută pe care le are un dulău cînd și-ntinde toți mușchii în soare, leneș, somnoros, fără dorințe. O frunte naltă și egal de largă asupra căreia părul formează un cadru luciu și negru stă așezată deasupra unor ochi adînciți în boltele lor și deasupra nasului fin. O gură cu buze subțiri, o bărbie rotunjită, ochii mulțumiți, cum am zice, de ei înșii privesc c-un fel de conștiință de sine, care-ar putea deveni cutezare, expresia lor e un ciudat amestec de vis și rațiune rece.

Agenda cititorului

Numele propriu **Cezara** dezvăluie de la început temperamentul sangvin, firea voluntară a personajului, mai cu seamă dacă-l raportăm nu la ilustrul său purtător roman, ci la sensul de „împărat” al numelui comun, valoare cu care este utilizat în numeroase limbi europene.

Ieronim, nume cu valoare mistică la origine, este folosit la popoarele catolice. În antroponimia românească se încadrează în seria împrumuturilor culte.

Euthanasius, nume derivat din substantivul comun „euthanasie” și potrivit-se concepției bătrînului care-și pregătește sfîrșitul în cascada unui rîu – întoarcere absolută în natură.

S-apropie de fereastră și se uită în grădină jos, la iarba moale, crescută-n umbra virgină a copacilor, la portocale, ce luceau prin frunze, apoi luă creionul și desemnă pe perete o portocală. Luă un papuc, îl puse pe masă și se uită la el, apoi deschise-o carte bisericească și pe-un colț de pagină zugrăvi papucul. Și ce profanație a cărților bisericești! Toate marginile erau profile de femei, popi, cavaleri, cerșetori, comedianți... în sfârșit, viața în realitatea ei, mîzgălită în fiecare colț disponibil...

II

– Contesă, voi face pe părintele d-tale să te silească ca să fii a mea.

– Cine se-ndoiește c-o poți face aceasta, cine, că ești în stare s-o faci. Tatăl meu îți dă-torește bani și d-ta vrei fata lui. Nimic mai natural...

Frumoasa contesă îi întoarse spatele și se uită din fereastră pe uliță...

Marchizul Castelmare se uită lung și sălbatec asupra acelei copile ce-i disprețuia amorul, apoi ieși iute, trîntind ușa după sine...

– Maestre! strigă ea tare, apropiind două scaune de fereastră.

Intră un bătrîn c-o bluză de catifea, cu fața naltă și senină, c-o barbă sură, s-apropie de copilă c-o întrebare pe buze.

– Vino lîngă mine... Șezi ici... Ia te uită la acel călugăr tînăr. Ce frumos demon în „Căderea îngerilor”, nu-i așa?

– Ce frumos Adonis în „Venus și Adonis”, zise pictorul surîzînd, d-ta Venus, el Adonis.

– Eei! asta-i prea tare.

Francesco i-apucă mîna într-a sa și apropie gura de fruntea ei frumoasă.

III

Onufrei și Ieronim, trecînd pe stradă, nu vedeau că erau urmăriți de-un om. Era pictorul. Ieronim avea să caute la poștă, unde și află, o scrisoare de la un unchi al lui, un bătrîn sihastru. Iată ce scria:

Iubite în Cristos nepoate.

Este o frumusețe de zi acum cînd îți scriu și sînt atît de plin de dulceața cea proaspătă a zilei, de mirosul cîmpiilor, de gurile înmiite ale naturii, încît pare că-mi vine să spun și eu naturii ceea ce gîndesc, ce simt, ce trăiește în mine. Lumea mea este o vale, înconjurată din toate părțile de stînci nepătrunse care stau ca un zid dinspre mare, astfel încît suflet de om nu poate ști acest rai pămîntesc unde trăiesc eu. Un singur loc de intrare este – o stîncă mișcătoare ce acoperă maestru gura unei peștere care duce pîn-înlauntrul insulei. Altfel cine nu pătrunde prin acea peșteră crede că această insulă este o grămadă de stînci sterpe înălțate în mare, fără vegetație și fără viață. Dar cum este inima? De jur împrejur stau stîncile urieșești de granit, ca niște păzitori negri, pe cînd valea insulei, adîncă și desigur sub oglinda mării, e acoperită de snopuri de flori, de vițe sălbatice, de ierburi nalte și mirositoare, în care coasa n-a intrat niciodată. Și deasupra păturii afinate de lume vegetală se mișcă o lume întreagă de animale. Mii de albine cutremură florile lipindu-se de gura lor, bondarii îmbrăcați în catifea, fluturii albaștri umplu o regiune anumită de aer deasupra căreia vezi tremurînd lumina soarelui. Stîncile nalte fac ca orizontul meu să fie îngust. O bucată de cer am numai, dar ce bucată! Un azur întunecos, limpede, transparent, și numai din cînd în cînd cite un nourel alb, ca și cînd s-ar fi vărsat lapte pe cer. În mijlocul văii e un lac în care curg patru izvoare care ropotesc, se sfădesc, răstoarnă pietricele toată ziua și toată

noaptea. E o muzică eternă în tăcerea vărațică a văii și prin depărtare, prin iarbă verde, pe costișe de prund, le vezi mișcându-se și șerpuind cu argintul lor fluid, transparent și viu, aruncându-se în brațele bulboanelor, în care se-nvîrtesc nebune, apoi, repezindu-se mai departe, pînă ce, suspinînd de satisfacere, s-adîncesc în lac. În mijlocul acestui lac, care apare negru de oglindirea stufului, ierbăriei și răchitelor din jurul lui, este o nouă insulă, mică, cu o dumbravă de portocale. În acea dumbravă este peștera ce am prefăcut-o-n casă, și prisaca mea. Toată această insulă-n insulă este o florărie sădită de mine anume pentru albine. Lucrez toată ziua cîte ceva. Știi că-n tinerețea mea am fost la un sculptor. De aceea, după ce-am netezit granițul peșterii mele, am umplut suprafața pereților cu ornamente și basoreliefuri cum le umpli tu cu schițe. Deosebirea-i că sculptura e goală, prin urmare chipurile ce le sculptez eu, asemenea. Pe un perete e Adam și Eva... Am cercat a prinde în aceste forme inocența primitivă... Nici unul din ei nu știe încă ce-nsemnează iubirea... ei se iubesc fără s-o știe... formele sînt virgine și necoapte... în expresia feței am pus duioșie și nu pasiune, este un idil liniștit și candid între doi oameni ce n-au conștiința frumuseții, nici a goliciunii lor. Ei umblă-mbrățișați sub umbra unui șir de arbori, dinaintea lor o turmă de miei.

Cu totul altfel e Venus și Adonis. Venus e numai amor. Ea-și pleacă capul ei îmbătat de pasiune pe umărul acelui tînăr femeiește-frumos, timid și înamorat în sine, și el se uită furiș la formele perfecte ale zeiței ce-l fericește, căci i-e rușine să se uite de-a dreptul.

Eu, multămită naturii, m-am dezbrăcat de haina deșertăciunii. Știi că tu ești pîn-acum frate laic. Nu te călugări, copilul meu,... nu te preface în rasă și comanac din ceea ce ești, un băiat

cuminte. Am fost sihastru, nu călugăr. Aș vrea ca cineva să-mi ieie locul în această sihăstrie, căci sînt bătrîn și poate curînd să-mi bată ora mîntuirii... Va fi o trecere molcomă și firească, de care nu mă tem. Voi adormi... de nu m-aș trezi numai iar... Îți sărut fruntea.

Euthanasius

Ieronim către Euthanasius

Dezmierd un chip de copilă în felul meu... adică umplu un album cu diferitele expresii ale unui singur cap. E ciudat că ochii mei atît de clari, pot să zic de-o cerească claritate, nu pot cuprinde nimic deodată. Mîzgălesc pereții. Am intrat la o copilă înamorată de mine, pe care însă n-o iubesc... Am văzut-o roșie, sfioasă, turburată... Am zugrăvit în cartea mea această expresie. A-ngenuncheat lîngă mine... m-a rugat să-i sufăr iubirea... nu-ți pot descrie expresia de nevinovăție, candoare și amor din fața ei... dar am schițat-o... E de sărutat schița mea. Poate că e una din cele mai nimerite, din cîte-am zugrăvit. Am pus-o lîngă mine. Deconcertare și o dulce resignație. Un profil îngeresc. I-am spus cuvinte bune. O rază de speranță în acea amabilă mîhnire a feței. O adorabilă schiță. Dar simt că din ce în ce schițele se familiarizează cu inima. N-o iubesc. Nu. Adio, părinte.

.....

O iubești, fătul meu, fără s-o știi. Cinis et umbra sumus.

Euthanasius

Cezara către Ieronim

Fugi te rog. Nu l-ai ucis pe Castelmare. Înăbușit de sînge, au zis oamenilor să-l aducă la noi. A povestit tot, cui îi datorește rana sa. Fugi... te rog! Pot să te urmărească încă-n astă noapte. Ce-i și mai trist: contele voiește să se

logodească cu mine în starea în care se află și nu am nici o putere de-a rezista!... Dar te iubesc... Nu! Fugi, Ieronim; poate că vro întâmplare neprevăzută să mă păstreze pentru tine... poate contele să moară... Îi doresc moartea... te iubesc! Nu, nu! nu crede că te iubesc într-atît încît să-ți zic să rămii... Adio... drăguțul meu!

Cezara

Stînci urieșești și cenușii erau zidite de jur împrejur una peste alta pînă în ceruri și-n mijlocul lor se adîncea o vale, o grădină de vale cu izvoare, în mijloc c-un lac și-n mijlocul lacului o insulă, pe care stăteau în șiruri lungi stupii unei prisăci mari.

„E insula lui Euthanasius”, gîndi el uimit și pășea încet, minunîndu-se la fiecare pas... S-apropie de peștera ce știa că trebuie să fie pe această insulă; o găsi într-adevăr sculptată-n piatră, găsi dalta și unelte de sculptură, patul, un ulcior cu apă; dar bătrînul lipsea.

Se făcuse noaptea. Stelele mari și albe tremurau pe cer și argintul lunii trecea, sfîșind valurile transparente de nourii ce se-ncrețeau în drumu-i. Noaptea era caldă, îmbătută de mirosul snopurilor de flori; dealurile strălucneau sub o pînză de neguri, apa molcomă a lacului ce-nconjura dumbrava era poleită și,

tremurînd, își arunca din cînd în cînd undele sclipitoare spre țărmii adormiți. Și-n mijlocul acestei feerii a nopții, lăsate asupra unui rai înconjurat de mare, trecea Cezara ca o-nchipuire de zăpadă, cu părul ei lung de aur ce-i ajungea la călcîie... Ea mergea încet... Toate visele, toată încîntarea unei aromate nopți de vară îi cuprinsese sufletul ei virgin... ar fi plîns!... Deodată ea văzu prin arbori o figură de om... gîndea că-i o închipuire a ei, proiectată pe mrejele de frunze... și acel chip luă din ce în ce conture mai clare... era *el*.

„Ah! gîndi ea zîmbind, ce nebună sînt... pretutindenea el, în frumusețea nopții, în tăcerea dumbrăvilor...” El s-apropie... El credea asemenea că are-o-nchipuire aieva înaintea lui... O privi lung, se priviră lung.

Cînd îi luă mîna... ea țipă.

– Cezara, strigă el, cuprinzînd-o-n brațele lui... Cezara! ești o închipuire, un vis, o umbră a nopții zugrăvită cu zăpada luminii de lună? Sau ești tu? tu?

Ea plîngea... nu putea răspunde. Se credea nebună, credea că-i vis, ș-ar fi vrut numai ca vecinic să ție acel vis.

– Tu ești? *Chiar tu?* întrebă ea cu glasul înecat, căci toată cugetarea ei se-mprospătase, toate visele ei reveneau splendide și doritoare de viață... Ea nu se mai sătura privindu-l... și uitase starea în care era.

Floare albastră
Impresie postlecturală
de Corina Chirilă

2. Imaginează-ți spațiul în care este amplasată acțiunea și interpretează semnele definatorii ale diversității acestuia, referindu-te la componenții lui:

MĂNĂSTIREA – MAREA – CASTELUL – INSULA.

3. Explică, prin exemple din text, semnificația numelor ca indiciu al caracterelor personajelor, informîndu-te și din *Agenda criticului*.

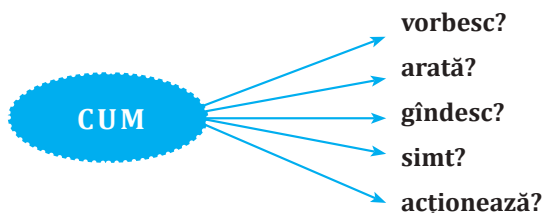
Model: CEZARA → etimologia numelui; acțiunile personajului; natura atitudinilor.

4. Examinează modul de a fi al protagoniștilor, selectând din text detalii relevante și fixându-le într-o fișă de caracterizare în paralel:

IERONIM	CEZARA	EUTHANASIVS

- 4.1. Te poți orienta după un algoritm interogativ:

5. Redactează o caracterizare de personaj a Cezarei, dezvoltând afirmația Ioanei Em. Petrescu din *Agenda criticului*.
6. Elaborează o schiță de portret al lui Ieronim, raportându-l la idealul pe care-l reprezintă.

7. Lucrați în echipe și:

- Argumentați valoarea scrisorilor în relațiile personajelor și în realizarea narațiunii.
 - Interpretați valențele simbolice ale spațiului de pe insula lui Euthanasius, relevând structura ei labirintică:
„stînci urieșești” – „o vale, o grădină” – „un lac” – „în mijlocul lacului o insulă”.
 - Comentați semnificația parcursurilor realizate de protagoniști, în scopul împlinirii existenței prin iubire:
 - renunțarea la spațiul inițial (mănăstirea, castelul);
 - calea spre insulă;
 - renunțarea la spațiul lumesc și rămînerea pe insula lui Euthanasius, angajînd opinia lui Mircea Eliade din *Rînduri-Gînduri*.
8. Demonstrează că simbolurile *marea, insula și iubirea* sugerează semnificații ale universurilor compensative, spații de afirmare și împlinire a visurilor, a idealurilor.
- Elaborează o listă de argumente pro și contra deciziei protagoniștilor de a evada pe insula lui Euthanasius.
 - Demonstrează, într-un eseu nestructurat, *că iubirea este un spațiu al împlinirilor*.

Agenda criticului

Cezara, chipul femeii – vie, nebunatică – ce se încarcă de o materialitate grea, voluptoasă, această materialitate nu devine agresivă, ci se ascunde și ea sub înfățișarea liniștitoare a icoanei, apropiindu-se din nou – prin gestică ritualizată – de ideea sau de „visul” frumuseții.

Ioana Em. Petrescu

ARS COLLABORANDI

Rînduri - Gînduri

• Insula lui Euthanasius prezintă însă un interes maximum pentru înțelegerea poetului: ea reprezintă adevăratul centru al povestirii; nu numai pentru că face posibilă întâlnirea finală dintre îndrăgostiți, dar, mai ales, pentru că magia insulei, ea singură rezolvă drama personajelor.

Mircea Eliade

ARS DISCENDI

LUMEA-I AȘA CUM ESTE ȘI CA DÎNSA SÎNTEM NOI

Esența lui „a fi”

Motto:

„În mine bate inima lumii
Și tot ce simte ea și eu simțesc.”

Mihai Eminescu

1. Citește *mottoul* și determină sugestia contextuală a metaforei „inima lumii”.
2. Definește, într-un cvintet, valoarea poetului în inima căruia încap „inima lumii”.
- 2.1. Relaționează definiția obținută cu metafora grafică și formulează o concluzie despre ideea de valoare a existenței umane.
3. Consultă metatextul propus și selectează idei în sprijinul celor afirmate.

„Deasupra tuturor gloriilor efemere și deșertăciunilor legate de patimile noastre ome-nești, un singur punct rămîne fix, neclătinat de nici o catastrofă istorică: geniul... Un neam supraviețuiește nu numai prin istoria sa, ci și prin creațiile geniilor sale...”

Mai puțin patetic, neamul românesc simte că și-a asigurat dreptul la «nemurire», mai ales prin creația lui Mihail Eminescu... Și cît va exista, undeva prin lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamu-lui nostru este salvată...

Istoria este prin definiție devenire, trans-formare continuă, în cele din urmă, deșer-

tăciune. Zadarnic încearcă un rege sau un des-pot să-și clădească Statul pentru eternitate. O formă istorică, chiar dacă ar fi perfectă, este întotdeauna precară: durează un anumit număr de ani, sau decenii, și apoi lasă locul unei alte forme istorice. Nici un fel de eter-nitate nu este îngăduită organismelor poli-tice și sociale. Singura «eternitate» acceptată de istorie este aceea a creațiilor spirituale. Care, bineînțeles, reflectează și specificul național al gîntei creatorului, și momentul istoric în care a viețuit acesta; le reflectează și, am spune, le proiectează în eternitate...” (Mircea Eliade)

4. Opinează, actualizînd cunoștințele:

- ▶ Se va confirma, în timp, ideea lui Mir-cea Eliade enunțată în alineatul doi?
- ▶ Este Eminescu, asumîndu-și tot ce simte „inima lumii”, un poet de ge-niu?

- ▶ Ce exemple, din creația eminesciană, ilus-trează afirmația filozofului că numai acele opere înfruntă timpul care *reflectează și speci-ficul național al gîntei creatorului, și momentul istoric în care a viețuit acesta; le reflectează și, am spune, le proiectează în eternitate?*

● *Geniu pustiu,* o expresie a titanismului romantic

1. Citește afirmația lui Mihai Eminescu: *Dacă o generațiune poate avea un merit, e acela de a fi un credincios aginte al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care-l ocupă în lăntuirea timpilor și punctează trei sarcini primordiale ale generației tale, în raport cu timpul actual.*
- În procesul lecturii fragmentului din romanul *Geniu pustiu* de Mihai Eminescu vei asista la un act de conștiință a protagonistului, reprezentant al generației poetului.

Spiritul titanik

GENIU PUSTIU

Dumas zice că romanul a existat totdeauna. Se poate. El e metafora vieții. Priviți reversul aurit al unei monede calpe, ascultați cîntecul absurd al unei zile care n-a avut pretențiunea de-a face mai mult zgomot în lume decît celelalte în genere, extrageți din astea poezia ce poate exista în ele și iată romanul.

Uitasem însă că tot ce nu e posibil obiectiv e cu puțință în mintea noastră și că, în urmă, toate cîte vedem, auzim, cugetăm, judecăm nu sînt decît creațiuni prea arbitrare a propriei noastre subiectivități, iar nu lucruri reale. Viața-i vis.

Era o noapte tristă. Ploaia cădea mărunț pe stradele nepavate ale Bucureștilor, ce se trăgeau strîmte și noroioase prin noianul de case mici și rău zidite, din care constă partea cea mai mare a așa-numitei capitale a României.

Alături era o cafenea. Ploaia și frigul, ce mă pătrunsese, mă siliră să intru-n ea. Mirosul tutunului, eternul trictrac al jucătorilor de domino făcea un efect deosebit asupra simțurilor mele ameteite de ploaie și de frig. Orologiul, fidel interpret al bătrînului timp, sună de 12 ori în limba sa metalică, spre-a da lumii, ce nu-l asculta, seama că se scursese și a 12 oră a miezului nopții. P-ici, pe coala pe lîngă mese se zăreau cîte-o grupă de jucători de cărți cu părul în dezordine, ținînd cărțile într-o mîină ce tremura, plesnind din degete cu cealaltă înainte de-a bate, tăcuți, cu ochii ficși, mișcîndu-și și mușcîndu-și buzele fără a zice o vorbă și trăgînd din cînd în cînd cu sorbituri zgomotoase cîte-o gură din cafeaua sau berea ce le sta dinainte... semn de triumf!

Un june aplecat asupra unui biliard scria cu creta pe pănura verde vorba Ilma.

Un om pe care-l cunoșteam fără a-l cunoaște, una din acele figuri ce ți se pare că ai mai văzut-o vrodată-n viață, fără s-o fi văzut niciodată, fenomen ce se poate explica numai prin presupunerea unei afinități sufletești. Începui a-l observa cu comoditate. Era frumos, d-o frumusețe demonică. Asupra feței sale palide, musculoase, expresive, se ridica o frunte senină și rece ca cugetarea unui filozof. Iar asupra frunții se zburlea cu o genialitate sălbatecă părul său negru-strălucit, ce cădea pe niște umeri compacți și bine făcuți. Ochii săi mari, căprii, ardeau ca un foc negru sub niște mari sprâncene stufoase și îmbinate, iar buzele strâns lipite, vinete, erau de-o asprime rară. Ai fi crezut că e un poet ateu, unul din acei îngeri căzuți, un Satan, nu cum și-l închipuiesc pictorii: zbîrcit, hidos, uricios, ci un Satan frumos, de-o frumusețe strălucită, un Satan mîndru de cădere, pe-a cărui frunte Dumnezeu a scris geniul, și iadul îndărătnicia, un Satan dumnezeiesc care, trezit în cer, a sorbit din Lumina cea mai sîntă, și-a îmbătat ochii cu idealele cele mai sublime, și-a muiat sufletul în visurile cele mai dragi, pentru ca în urmă, căzut pe pămînt, să nu-i rămîină decît decepțiunea și tristețea, gravată în jurul buzelor, că nu mai e în cer. Repedea umflare a nărilor și vioaia sclipire a ochilor lui semnală o inimă din cele bune, un caracter pasionat. Talia sa subțire, fină, și mîna sa albă cu degete lungi și aristocrate semăna, cu toate astea, a avea o putere de fier. Toată expresiunea în sine era d-o putere generoasă, deși infernală.

Luă un ziar românesc. La pagina anunțurilor citi cu o semivoce sarcastică: Opera italiană... Ughenoții.

- Ai vrea să fie română? zisei indiferent.
- Se-nțelege. N-am putea avea o muzică... mai dulce și mai frumoasă ca cea italiană?
- Nu ești venit de mult.
- Nu.
- Înțeleg, zisei.
- De ce?
- Oamenii noștri, zic eu, sînt de-un cosmopolitism sec, amar, sceptic – ba și mai mult: au frumosul obicei de-a iubi orice-i străin, de-a urî tot ce-i românesc. Noi am rupt-o cu trecutul fie ca limbă, fie ca idee, fie ca mod de-a privi și a cugeta; căci altfel n-am putea trece în ochii Europei de națiune civilizată.
- Și... oare sînteți aceea de ce vreți să treceți?
- Hm... nu ești de aici... cum se vede.
- Nu.
- A... altceva... Ei bine, s-o știi de la mine că nimeni nu caută aicea de-a fi aceea de ce trece. Vezi la noi istorici ce nu cunosc istoria, literați și jurnaliști ce nu știu a scrie, actori ce nu știu a juca, miniștri ce nu știu a guverna, financieri ce nu știu a calcula, și de aceea atîta hîrtie mîzgălită fără nici un folos, de-accea atîtea țipete bestiale care umplu atmosfera teatrului, de-accea atîtea schimbări de ministeriu, de-accea atîtea falimente. Vei afla mai lesne oameni ce pun la vot existența lui Dumnezeu, decît suflete înamorate în limba și datinile străbunilor lor, decît inimi care să iubească caracteristica cea expresivă a poporului nostru, minți ocupate cu chestiunile de viață ale acestui popor, căruia îi scriem pe spete toate fantasmagoriile falsei noastre civilizațiuni...
- Pre legea mea, urmaș, ștergîndu-mi sudoarea, arată-mi un om care să scrie romanul Mizeriilor acestei generațiuni, și acel om va

cădea ca o bombă în mijlocul pustiitei noastre inteligente, va fi un semizeu pentru mine, un mîntuitor, poate, pentru țara lui.

– Schimbați opiniunea publică, dați-i o altă direcțiune, răscoliți geniul național – spiritul propriu și caracteristic al poporului din adîncurile în care doarme, faceți o uriașă reacțiune morală, o revoluțiune de idei, în care ideea *românesc* să fie mai mare decît uman, genial, frumos, în fine, fiți români și iar români, zise el încet și răgușit.

– Cine s-o facă asta? Nu sînt toți astfel? Nu sînt toți numai receptivi – francezi, italieni, spanioli, tot – numai români nu?

– O! Nu trebuie oameni mulți pentru asta... Spiritul public este fapta puțिनor oameni. O singură frunte unsă cu mirul lui Dumnezeu e în stare să forme din oceanul cugetărilor omenesci o singură volbură gigantică, care să se-nalțe din fundul abisului mării pînă sus în nourii gînditori din cerul luceafărului ce se numește geniu... Arătați-le iasma viitorului și se vor speria de el... Arătați-le unde-ar ajunge de-ar urma tot astfel și se vor întoarce... Dar în fine – adaoase el c-un surîs sceptic – de ce să cercăm noi a ridica generațiunea cu umărul? Tot ce se-ntîmplă pe lume rezultă. De-o fi ca ei să se stingă, se vor stinge și cu noi și fără de noi – de nu, nu.

Cosmopolit? adaoase el încet, hm! cosmopolit sînt și eu; aș vrea ca omenirea să fie ca prisma, una singură, strălucită, pătrunsă de lumină, care are însă atîtea colori. O prismă cu mii de colori, un curcubeu cu mii de nuanțe. Națiunile nu sînt decît nuanțele prismatice ale Omenirii, și deosebirea dintre ele e atît de naturală, atît de explicabilă, cum putem explica din împrejurări anume diferența dintre

individ și individ. Faceți ca toate aceste colori să fie egal de strălucite, egal de poleite, egal de favorizate de Lumina ce le formează și fără care ele ar fi pierdute în nimicul neexistenței, căci în întunericul nedreptății și a barbariei toate națiunile își sînt egale în abrutizare, în îndobitocire, în fanatism, în vulgaritate; ci cînd Lumina abia se reflectă în ele, ea formează colori prismatice. Sufletul omului e ca un val – sufletul unei națiuni ca un ocean. Cînd vîntul cu aripi turburi și noaptea cu aeru-i brun și cu nourii suri domnește asupra mării și a valurilor ei – ea doarme monotonă și întunecată în fundul ei care murmură fără înțeles; pe cînd dacă, în senina și albastra împărăție a cerului înflorește Lumina ca o floare de foc, fiecare val reflectă în fruntea sa un soare, iar marea împrumută de la cer culoarea sa, seninul geniului său, și le reflectă în visul său cel adînc și luciu. Cînd națiunea e-n întuneric, ea doarme-n adîncimile geniului și-a puterilor sale neștiute și tace, iar cînd Libertatea, civilizațiunea plutesc asupra-i, oamenii superiori se ridică spre a-l reflecta în frunțile lor și a-l arunca apoi în raze lungi adîncimilor poporului, astfel încît în sînul mării întregi se face o zi senină, se răsfrînge în adîncul ei cerul. Poeții, filozofii unei națiuni presupun în cîntec și cuget înălțimile cerului și comunică națiunilor respective. Dar sînt nourii care, întunecînd cerul, întunecă pămîntul. O, nourii-regi ai pămîntului vor mîna totdeauna tunetele-lor-rezbele asupra popoarelor de valuri; cu toate că acei nori nu sînt alta decît însăși respirarea ghețoasă și întunecată a valurilor nenorocite. Nourii tună, fulgeră și acopăr cu o perdea de fier Soarele aurit, și pînă ce vor fi ei tirani asupra frunților de valuri, pînă ce întunericul ce-l aruncă ei prin umbra lor cea

mare va pătrunde sufletul adînc al mării c-o noapte rece și tăcută, pînă atuncea Lumea lui Dumnezeu va fi nenorocită.

Cei mai nalți și mai veninoși nori sînt monarhii.

Cei după ei, asemenea de veninoși, sînt diplomații.

Trăsnetele lor cu care ruină, seacă, ucid popoare întregi sînt rezbelele.

Sfărîmați monarhii! Nimiciți servii lor cei mai linși, diplomații; desființați rezbelul și nu chemați certele popoarelor decît înaintea Tribunalului popoarelor și atunci Cosmopolitismul cel mai fericit va încălzi pămîntul cu razele sale de pace și de bine.

Judecata acestui june – cam bizară – mă interesează mult și sorbeam, ca să zic așa, vorbele șoptite de buzele sale subțiri și palide. Fața sa devenea din ce în ce mai profundă și mai expresivă și luă un aspect fantastic. Mă lăsam tîrît de rîul lin al cugetărilor sale într-o nemargine de vise.

Vis frumos care-a început a fi al lumii întregi, vis care, devenit convingîtoare, nu va desființa pe-o cale pacifică și nepătată de sînge numai capetele cu coroane tiranice, ci și popoarele ce tiraniză asupra altora!

Bătu o oră. Atunci el se sculă repede, își băgă ziarul litografiat în buzunar și-mi întinse dreapta, pe cînd cu stînga-și puse pălăria-n cap.

– Mă numesc Toma Nour... D-ta?

Îi spusei numele meu. După aceea ieși, lăsînd să-mi vîjîie prin cap ideea de a-l [face] eroul unei nuvele.

Întorcîndu-mă acasă, tocmai cînd aprind chibritul ca să dau foc la lampă, văd într-o lumină dubioasă cartea de nuvele cu cele 6 gravuri. Chibritul se stinse și rămasei în întineric.

– Uite, zisei, oare nu voi găsi în acest om un Tasso, să-l studiu mai de-aproape? Întinericul din jurul meu era metafora aceluiași nume: Toma Nour.

Impresie postlecturală
de Ion Puia

2. Prin ce te-a impresionat tînărul Toma Nour? Exemplifică răspunsul.
3. Verifică-ți convingerile cu privire la ideile și judecățile lansate de protagonist.
4. Explică semnificația cronotopului în fragmentul dat: „a 12 oră a miezului nopții”, spațiul citadin, „ploaia și frigul”, cafe-neaua.
5. Identifică cine este naratorul, tipul și funcția lui, în raport cu:
a) realizarea narațiunii; b) Toma Nour.
6. Determină, prin două argumente și exemple, starea de spirit a protagonistului.
- 6.1. Compar-o cu starea de spirit a naratorului. Constată diferențe de trăiri.
- 6.2. Stabilește două sugestii comune între imaginea grafică alăturată și anumite momente din operă.

7. Analizează interpretarea semiotică a elementelor de portret, realizată de narator.

7.1. Completează-o cu propriile interpretări, aplicînd sugestiile limbajului nonverbal.

8. Alcătuieste o listă a problemelor de care este preocupat protagonistul, determinînd categoria lor: istorice, sociale, filozofice, politice, culturale, personale.

8.1. Formulează două concluzii cu privire la idealul de viață al protagonistului.

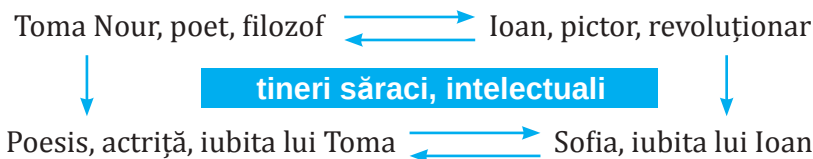
9. Decide, valorificînd informația din *Agenda criticului*, ce tip de revoltat reprezintă Toma Nour: demonic, satanic, titanic, prometeic. Argumentează răspunsul.

10. Cum crezi, își va realiza Toma Nour idealul de viață? Fixează-ți opțiunile într-un tabel al predicțiilor:

Ce crezi că se va întîmpla?	Ce dovezi ai în acest sens?	Ce s-a întîmplat?

10.1. Citește romanul și completează cu datele constatate coloana a treia a tabelului.

11. Explică semnificația titlului operei, raportîndu-te la caracterul simbolic al personajelor:

12. Compară afirmațiile naratorului despre roman din incipitul textului cu propunerea lui Toma Nour ca naratorul și protagonistul să-și redacteze, fiecare, biografia în formă de nuvelă și constată ce a realizat în definitiv autorul: un roman sau o nuvelă?

12.1. Demonstrează valabilitatea răspunsului prin argumente din teoria acestor specii literare.

1. Argumentează, prin exemple elocvente din text, opinia eminescologilor că *Geniu pustiu* este un roman poetic; un roman al timpului de tranziție; un roman al naturilor catilinare.

2. Demonstrează, într-o caracterizare de personaj, că Toma Nour reprezintă revoltatul demonic romantic.

Agenda criticului

Titanismul este o revoltă specifică tuturor epocilor, pentru că titanul simbolizează lupta contra puterii opresoare. Elementele definitorii ale conștiinței titaniene, în numele căreia se desfășoară acțiunea insurgență, sînt, astfel, rațiunea și moralitatea.

Tema titaniană, desprinsă din realitatea mitului, capătă la Eminescu profunde semnificații lirice și filozofice, fiind un simbol al biruinței și înălțării, în sensul că aspirația atotputernică a spiritului său demonic și titanian rămîne de-a pururi absolutul, integrarea în transcendent, într-o zonă a superiorității ce nu înseamnă altceva decît eternitatea creatorului de geniu.

Mihai Drăgan

ARS DISCENDI

10

TIMPUL SAU OBSEZIA DEVENIRII UNIVERSULUI

Motto:

„Timpul care bate-n stele
Bate pulsul și în tine...”

Mihai Eminescu

1. Ilustrează, în contexte proprii, diferite sensuri ale lexemului *timp*.
2. Raportează contextele obținute la sugestia metaforei grafice din această pagină, reperînd titlul acesteia.
- 2.1. Include observațiile tale într-un text succint, în care să reflectezi asupra titlului ilustrației.
3. Actualizînd cunoștințele, meditează asupra constatării lui Miron Costin că nu vremile sînt sub om, ci omul este sub vremi și ilustrează-o cu exemple din lecturi și din experiența proprie de viață.
4. Reflectează asupra sfaturilor formulate de poetul Mihai Eminescu, stabilind ce temă comună au acestea.
 - „Tu așează-te deoparte,
Regăsindu-te pe tine,
Cînd cu zgomote deșarte
Vreme trece, vreme vine.”
 - „Viitorul și trecutul
Sînt a filei două fețe,
Vede-n capăt începutul
Cine știe să le-nvețe...”
- Sentimentul timpului este fundamental pentru starea de spirit umană, este unul ontologic, devenind o dominantă estetică în creația lui Mihai Eminescu.
- Documentează-te și reține cîteva idei concludente, la această temă, ale unor eminescologi consacrați.

Bătrîn și veșnic, TIMPUL...

„Timpul eminescian prezintă o simbioză a semnificațiilor pe care le comportă cei trei zei:

Cronos, ca divinitate care are o acțiune distructivă, Hronos, ca zeitate a duratei, și Kairos, divinitate alegorică ce patronează ocazia, timpul creativ, mensurabil, turnat în forme opuse circularității, repetitivității și amorfului... În plan cosmogonic, în felul

în care Hronos separă cerul de pământ, poetul opune timpului terestru curgător și monoton (al lui Același) timpul pur, absolut.

Omul romantic eminescian apropie și identifică și el cele două forme de percepere a universului printr-o stăruitoare încercare de a le unifica într-o singură reprezentare, într-un singur tablou sintetic, așa cum încearcă, de altfel, întreaga epocă modernă... Omul eminescian e o ființă potrivnică trecerii timpului. C. Noica menționează această potrivnicie ca «dat al fiecărei ființe: În fiecare din noi, ca și în fiecare epocă, Zeus își face încercarea împotriva lui Cronos...»

Noi nu putem concepe ființa decât durînd, desfășurîndu-se, decât într-un spațiu și timp care o determină. De altfel, romanticii nu-și puteau închipui timpul și spațiul fără o acțiune de penetrare care să le confere sens...

Asociată gândirii indiene, gândirea eminesciană descoperă atît mișcarea circulară, cît și cea curbiliniară a timpului... Nu există însă doar un singur timp, ci mai multe timpuri, creatoare de serii întregi temporale sub semnul sincroniei universale.”

Mihai Cimpoi

„...Prin figura Eternului a intrat în poezia lui Eminescu adevăratul răspunzător pentru drama cosmică, dramă ce constituie tema centrală a inspirației sale: *timpul*...

S-ar putea spune că pentru Eminescu există două timpuri, un timp al vieții, pe care misticismul său cu caracter astral îl va face să coincidă în chip firesc cu timpul stelar sau cu timpul naturii, inserat în ritmul astrelor; și un timp al morții, pe care pesimismul său etic de amprentă gnostică îl va face să îl identifice cu acela al pământului. Unul este timpul «intact», pentru că este timpul permanenței sau al împlinirii... Celălalt, care este moștenirea omului, este timpul uzurii și al îmbătrînirii. Și este inutil să observăm că nici unul, nici altul nu sînt timp, ci, cel mult, revelația timpului: fizic, la astre, loc al circumvoluțiunilor lor; psihologic la om, pentru care timpul este condiția și măsura tensiunii sale vitale, a efortului său de a dori și de a vedea.

Ceea ce contează, în vederea judecății estetice, este să înțelegem ce prețioasă gamă de vibrații îi comunică poeziei eminesciene acest complex și contradictoriu sentiment al timpului pe care îl are.”

Rosa del Conte

5. Exemplifică ideea simbiozei semnificațiilor timpurilor pe care le comportă cei trei zei prin texte cunoscute din creația lui Mihai Eminescu.
6. Explică rostul destinului personajelor din romanul *Geniul pustiu* din perspectiva concepției celor două timpuri, expusă de Rosa del Conte.
7. Care dintre cele două concepții se poate aplica, în opinia ta, tuturor operelor eminesciene studiate? Exemplifică răspunsul.
8. Comentează semnificația timpului ca motiv literar în lirica de dragoste a poetului.

Cu mâine zilele-ți adaogi..., o viziune asupra trecerii

Trecut-au anii...

1. Explică ideea de timp conținută în versurile eminesciene:
Floare de crîng, / Astfel viețile / Și tinerețile / Trec și se sting, în raport cu motivele „carpe diem!” și „fortuna labilis”.
- Citește poezia urmărind jocul termenilor temporalității:
mîine, ieri, azi.

CU MÎINE ZILELE-ȚI ADAOGI...

Cu mâine zilele-ți adaogi,
Cu ieri viața ta o scazi
Și ai cu toate astea-n față
De-a pururi ziua cea de azi.

*timpul devorator
al vieții*

prezentul etern

Din orice clipă trecătoare
Ăst adevăr îl înțeleg,
Că sprijină vecia-ntreagă
Și-nvrte universu-ntreg.

*esența valorilor
spirituale*

Cînd unul trece, altul vine
În astă lume a-l urma,
Precum cînd soarele apune,
El și răsare undeva.

*continuitatea
vieții umane*

*spațiul dublu
al soarelui*

De-aceea zboare anu-acesta
Și se cufunde în trecut,
Tu ai ș-acum comoara-ntreagă
Ce-n suflet pururi ai avut.

*perpetuarea
valorilor*

Se pare cum că alte valuri
Cobor mereu pe-aceiași vad,
Se pare cum că-i altă toamnă,
Ci-n veci aceleași frunze cad.

*veșnica
reînnoire*

Cu mâine zilele-ți adaogi,
Cu ieri viața ta o scazi,
Avînd cu toate astea-n față
De-a pururi ziua cea de azi.

*inelul
structural*

Naintea nopții noastre împlă
Crăiasa dulcii dimineți;
Chiar moartea însăși e-o părere
Și un vistiernic de vieți.

*dibotomia
viață-moarte*

Priveliștile sclipitoare,
Ce-n repezi șiruri se diștern,
Repaosă nestrămutate
Sub raza gândului etern.

*depășirea ființei
umane prin spirit*

2. Selectează, din text, perechile antonimice și explică-le rolul în relevarea ideii de timp și de valoare a vieții.
3. Determină, prin două exemple din text, o posibilă identitate a eului liric:
 - savant; • poet; • filozof; • identitate incertă.
4. Interpretează mesajul poeziei la nivelul motivelor relevate pe marginea textului.
- 4.1. Utilizează spre documentare opinii din *Agenda criticului*.
5. Extrage, din text, câteva versuri-aforisme, scrie-le pe o fișă pentru portofoliu și demonstrează, în baza lor, caracterul gnomic al poeziei.
6. Argumentează pendularea stării eului liric între imaginație (se pare) și aievea, intuiție și adevăr.
7. Comentează ideea concluzivă din strofa finală, aderînd la una dintre opțiunile interpretative din *Agenda criticului*.
8. Comentează fenomenul temporalității prezent în text chiar din prima strofă, conducîndu-te de reperele:
 - a) semnificația titlului și a structurii inelare a poeziei;
 - b) valoarea motivelor în configurarea mesajelor;
 - c) sugestia figurilor de stil;
 - d) semnificația temei timpului.
9. Raportează mesajul global al poeziei la explicația cercetătoare a Sv. Paleologu-Matta: *Temporalitate, acest fenomen în care trăirile, în fluxul lor indescriptibil, se deplasează ca într-o rețea mișcătoare.*
10. Generalizează mesajul poeziei în raport cu ideea de trecere implacabilă a timpului.
1. Explică 2-3 semnificații ale timpului din poezie, relevînd noutatea pe care ai descoperit-o.
2. Realizează un comentariu al poeziei cu titlul *Sub raza gândului etern*, în care să-ți exprimi opinia despre rostul spiritual al vieții umane.

OPȚIONAL

3. Redactează un eseu cu titlul *Omul și timpul*, accesînd și poeziile *Cu mâine zilele-ți adaogi...*, *Glossă*, *Trecut-au anii...* ș.a.

Agenda criticului

Aici, într-un asemenea text, ajungem la limitele gândirii intuitive cu privire la dinamismul transcendenței, la limitele spiritului față de viață. Orice formă de viață dincolo de moarte este un pur act al credinței.

Faptul că Eminescu spune în poem: Chiar moartea însăși e-o părere / Și un vistiernic de vieți se poate interpreta fie ca tragism, fie ca metempsihoză venind din platonism, fie ca o revelație gnostico-creștină, fie, în fine, ca toate împreună.

Sv. Paleologu-Matta

ARS DISCENDI

Scrisoarea I, o insolită proiecție a temporalității

ARS COLLABORANDI

Ilustrații la *Scrisoarea I*
de Sandu Macovei

1. Actualizați cunoștințele dobândite în clasele anterioare despre scrisorile eminesciene.

1.1. Precizați impresiile postlecturale comune, formulându-le ca obiective și fixându-le într-un demers de integrare a informației:

Știu	Doresc să știu	Am studiat, cunosc

Notă: Rubrica a treia o vei completa în cadrul autoevaluării, la finalul temei.

2. Reflectează asupra versurilor eminesciene: *...ați uitat cu totul... / Că-ndărătul lumii voastre mici... / E-o vecie, că-nainte-i o vecie este iar* și comentează semnificația celor trei momente:

• Citește fragmentul din *Scrisoarea I*, imaginându-ți grandoa-re-a spectacolului desfășurat.

SCRISOAREA I

Cînd cu gene ostenite sara suflu-n lumînare,
Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare,
Căci perdelele-ntr-o parte cînd le dai, și în odaie
Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie,
Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate
De dureri, pe care însă le simțim ca-n vis pe toate.

Lună tu, stăpîn-a mării, pe a lumii boltă luneci
 Și gîndirilor dînd viață, suferințele întuneci;
 Mii pustiuri scînteiază sub lumina ta, fecioară,
 Și cîți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!
 Peste cîte mii de valuri stăpînirea ta străbate,
 Cînd plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate!
 Cîte țarmuri înflorite, ce palate și cetăți,
 Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți!
 Și în cîte mii de case lin pătruns-ai prin ferești,
 Cîte frunți pline de gînduri, gînditoare le privești!

Iar colo bătrînul dascâl, cu-a lui haină roasă-n coate,
 Într-un calcul fără capăt tot socoate și socoate
 Și de frig la piept și-ncheie tremurînd halatul vechi,
 Își înfundă gîtu-n guler și bumbacul în urechi;
 Uscățiv așa cum este, gîrbovit și de nimic,
 Universul fără margini e în degetul lui mic,
 Căci sub frunte-i viitorul și trecutul se încheagă,
 Noaptea-adînc-a vecinicieii el în șiruri o dezleagă;
 Precum Atlas în vechime sprijinea cerul pe umăr
 Așa el sprijină lumea și vecia într-un număr.

Pe cînd luna strălucește peste-a tomurilor bracuri,
 Într-o clipă-l poartă gîndul îndărăt cu mii de veacuri,
 La-nceput, pe cînd ființă nu era, nici neființă,
 Pe cînd totul era lipsă de viață și voință,
 Cînd nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns...
 Cînd pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns.
 Fu prăpastie? genuine? Fu noian întins de apă?
 N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă,
 Căci era un întunerice ca o mare fără-o rază,
 Dar nici de văzut nu fuse și nici ochi care s-o vază.
 Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface,
 Și în sine împăcată stăpînea eterna pace!...
 Dar deodat-un punct se mișcă... cel întîi și singur. Iată-l
 Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl...
 Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,
 E stăpînul fără margini peste marginile lumii...

Agenda cititorului

- Mihai Eminescu a scris cinci poezii înglobate într-un ciclu intitulat *Scrisori*.
- Primele patru au fost publicate, în 1881, în „Convorbiri literare”, iar ultima – fragmentar, în 1886, și integral, în 1890. Ciclul este unitar prin formula epistolară, viziuni și tematică. Principalele teme și motive din *Scrisori* sînt: timpul universal/uman, omul de geniu, perenitatea naturii cosmice, patria/patriotismul, creația, dragostea. Specia scrisoare-poezie a fost cultivată în literatura română de Gr. Alexandrescu, Cezar Bolliac, Al. Vlahuță.
- Cele mai importante izvoare de inspirație sînt: lucrările filozofice ale lui Platon, Schopenhauer, Kant, Hegel; operele scriitorilor români; operele unor mari scriitori din literatura universală (Schiller, Goethe, Lenau, Hoffmann, Hugo, Shakespeare, Byron, Shelley etc.); imnurile vedice (Rig-Veda) etc.

Agenda criticului

Semnalarea, în opera lui Eminescu, a motivului cosmic s-a produs, mai cu seamă, prin reliefarea cosmogoniilor în Scrisoarea I, Luceafărul și La steaua.

Cititorii și cercetătorii profundului poet au admirat întotdeauna prodigioasa lui imaginație, capacitatea depășirii fenomenelor terestre și a contemplării lor limitate, înălțarea lui temerară pe scena, fără de sfârșit, a imensității spațiului, cufundat – în cele din urmă – în oceanul fără de margini al timpului... Motivul genetic apare însă, în toată impresi-onanta lui desfășurare, în renumita cosmogonie eminesciană din Rugăciunea unui dac și, mai ales, din Scrisoarea I...

Alexandru Dima

De-atunci negura eternă se desface în fișii,
De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii...
De atunci și pînă astăzi colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute
Și în roiuri luminoase izvorînd din infinit,
Sînt atrase în viață de un dor nemărginit.
Iar în lumea asta mare, noi copii ai lumii mici,
Facem pe pămîntul nostru mușuroaie de furnici;
Microscopice popoare, regi, oșteni și învățați
Ne succedem generații și ne credem minunați;
Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul,
În acea nemărginire ne-nvîrtim uitînd cu totul
Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată,
Că-ndărătu-i și-nainte-i întuneric se arată.
Precum pulberea se joacă în imperiul unei raze,
Mii de fire viorie ce cu raza încetează,
Astfel, într-a vecinicii noapte pururea adîncă,
Avem clipa, avem raza, care tot mai ține încă...
Cum s-o stinge, totul piere, ca o umbră-n întuneric,
Căci e vis al neființei universul cel himeric...

În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte,
Ci-ntr-o clipă gîndu-l duce mii de veacuri înainte;

Între ziduri, printre arbori ce se scutură de floare,
Cum revarsă luna plină liniștita ei splendoare!

Peste cîte mii de valuri stăpînirea ta străbate,
Cînd plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate,
Și pe toți ce-n astă lume sînt supuși puterii sorții
Deopotrivă-i stăpînește raza ta și geniul morții!

3. Identifică, în text sau într-un fragment, cuvintele care necesită o explicație. Utilizează DEX-ul.
4. Precizează ce te-a impresionat în acest spectacol cosmogonic.
- 4.1. Compară propriile impresii postlecturale cu cele remarcate de Alexandru Dima în *Agenda criticului*.

5. Consultă *Agenda cititorului* de la pagina 71 și prezintă, succint, *Scrisorile* ca un ciclu unitar de texte, relevând principalele surse de inspirație la scrierea acestora.

LECTURA LOGICĂ A TEXTULUI

6. Definește noțiunea de scrisoare/scrisoare literară și motivează, prin detalii din text, intenția poetului de a-și intitula opera *Scrisoarea I*.
- 6.1. În prima ediție a operelor eminesciene, Titu Maiorescu le-a reintitulat *Satire*. În baza textelor *Scrisorii a III-a* și a *Scrisorii I*, explică gestul criticului.
7. Examinați, lucrând în perechi, textul fragmentului din perspectiva reperelor de mai jos și selectați exemplele elocvente în sprijinul acestora.

• Tabloul I (versurile 1–6) Cadrul meditației poetice.	Timpul terestru; spațiul reveriei poetice.
• Tabloul II (versurile 7–38) Cadrul nocturn, perspectiva cosmică a spectacolului terestru.	Lumina selenară; geniul și relațiile complexe cu societatea; viziunea antitetică.
• Tabloul III (versurile 39–86) Cadrul cosmogonic, haosul inițial, increatul (39–50)	Geneza lumii – structură bidimensională: început–sfârșit al lumilor. Timp cosmic, izvorâtor.
• Tabloul IV (versurile 87–144) Cadrul terestru.	Timp uman; viziune satirică; patimi umane; destinul dascălului – prefigurare a omului de geniu.
• Tabloul V (versurile 145–156) Cadrul inițial, meditația romantică, ieșirea din reverie.	Filozofia sceptică, nota dominantă elegiacă.

Agenda criticului

Cosmogonia bătrânului dascăl din Scrisoarea I uimește nu numai prin sclipitoarele privilegiți ce se desfășoară în clipa genezei, ci și prin dinamica lor interioară însăși, ca și prin fiorul incertelor ipoteze cu privire la o origine a lumilor... Dramaticul peisaj cosmogonic răscolește emoții pe care nici o operă analoagă a literaturii romantice, de la Hölderlin și Byron la Lamartine și Victor Hugo, nu izbutește s-o exprime. Vibrează aici, cu ecouri multiplicat pînă în adîncurile fiziologice ale ființei noastre.

Alexandru Dima

8. Identificați, în text, și interpretați motivele principale: geneza cosmosului, destinul omului de geniu, „fortuna labilis”, eternitatea naturii, „tempora fugit”, timpul astral.

L ECTURA PLASTICO-AFECTIVĂ A TEXTULUI

9. Studiați textul, colaborînd în echipe.

9.1. Determinați motivele aflate în corelație cu ideea de timp și relaționați-le cu figurile de stil contextuale, repartizați-le, într-un tabel, pe două planuri: *timp universal* și *timp uman*, comentîndu-le mesajul.

A			B	
Timpul universal/cosmic	Motivele	Figurile de stil	Timpul uman	Mesajul

9.2. Selectați, din text, imaginile ce conturează:

a) spațiul cosmic și b) spațiul terestru, comentînd sugestia celor mai relevante figuri de stil.

9.3. Realizați o caracterizare a „bătrînului dascăl”, analizînd:

- portretul fizic-moral;
- călătoria mentală, imaginară prin timpuri;
- conceperea, vizualizarea genezei;
- deșarta idee de a trece în eternitate.

9.4. Expuneți-vă, în reflecții personalizate, atitudinea față de destinul dascălului, destinul lumii, destinul geniului narator. Valorificați idei din poemul *Luceafărul* studiat în clasa a XI-a. Prezentați reflecțiile, conturînd diverse puncte de vedere, utilizînd ca reper documentar și *Agenda criticului* de la pagina 73.

În acea nemărginire
ne-nvîrtim...

L ECTURA GENERALIZATOARE

10. Argumentează:

- Ce tip al omului de geniu reprezintă dascălul? Dar eul liric narator?
- Cui îi aparține viziunea totală asupra problemei timp și destin uman-cosmic?
- Cum este realizată fuzionarea celor două universuri?

11. Compară și analizează semnificațiile concluziilor celor două personaje simbolice:

„De-oi muri – își zice-n sine – al meu nume o să-l poarte
Secolii din gură-n gură și l-or duce mai departe,
De a pururi, pretutindeni; în ungherul unor crieri
Și-or găsi, cu al meu nume, adăpost a mele scrieri!”
O, sărmanel! ții tu minte câte-n lume-ai auzit,
Ce-ți trecu pe dinainte, câte singur ai vorbit?...
Și când propria ta viață singur n-o știi pe de rost,
O să-și bată alții capul s-o pătrună cum a fost?

11.1. Aderă la un punct de vedere, confirmându-l, și infirmă-l pe cel neacceptat.

12. Comentează versul: *Căci e vis al neființei universul cel himeric*, raportat la conceptele de *imaginație, gând, geniu, creație*.

13. Demonstrează, în baza informației asimilate la tema dată, că ideea de timp ajută cititorul să înțeleagă fenomenul devenirii universului.

1. Memorizează un fragment, la alegere, exersînd rostirea pe un ton meditativ.
2. Interpretează conceptul *dor nemărginit*, corelîndu-l cu viziunea eului narator, cu cea a bătrînului dascăl și cu idealul uman în general.
3. Argumentează valoarea *Scrisorii I* ca univers cosmogonic și ca meditație, utilizînd afirmațiile din *Rînduri-Gînduri*.
4. Redactează un eseu, o caracterizare a celor două viziuni: cosmică și terestră, din perspectiva interferenței celor două spații și racordîndu-le la cele două timpuri: *uman și universal*.

OPȚIONAL

5. Realizează o compoziție-sinteză cu tema *Destine umane și timpul astral în creația lui Mihai Eminescu* (în baza operelor: *Junii corupți, Sărmanul Dionis, Împărat și proletar, Scrisoarea I*).

1. Citește primele trei *Scrisori* și elaborează o fișă de argumente ce ar dovedi afirmația eminescologului D. Murărașu: *Cele cinci Scrisori ale lui Eminescu formează o unitate. Ele reprezintă un expozeu al ideilor și sentimentelor poetului ajuns la maturitate.*

Și moartea e sub semnul
veșniciei...

ARS DISCENDI

Rînduri - Gînduri

• Scrisoarea I este una din cele mai frumoase meditații pe care le are literatura română.

Dumitru Murărașu

• În starea noastră de neființe eram inerti, eram orbi; și iată că izvoarele dezrobite de tatăl ne aduc și ne dau ființă și dezrobire. E lumea născîndă. E o cosmogonie supremă în versuri incomparabile.

Iancu Alecsandri

LEGO, ERGO SUM

● *Odă (în metru antic), „chintesență elegiacă” a eminescianismului*

Creatorul și eternitatea

Eu, CITITORUL, LA PRIMA ÎNTÎLNIRE CU TEXTUL

- Citește poezia și urmărește evoluția stării dominante a eului liric.

ODĂ

(în metru antic)

Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.

Cînd deodată tu răsăriși în cale-mi,
Suferință tu, dureros de dulce...
Pînă-n fund băui voluptatea morții
Neîndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai re-nviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară-mi ochii turburători din cale,
Vino iar în sîn, nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniștit, pe mine
Mie redă-mă!

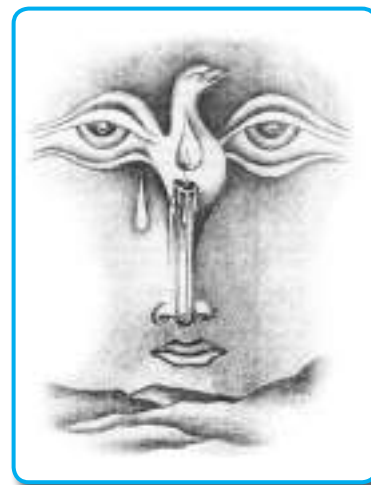
Agenda cititorului

Eminescianism

- Semn al creației eminesciene care-i identifică originalitatea.
- Curent de autor generat de marele prestigiu al lui Mihai Eminescu.
- Condiție estetică specifică poeticității sublimite a geniului.

1. Reflectează asupra ideii de eternitate din versurile: *Cînd am pierdut ideea eternității, / Eu singur stau s-o reprezint aici.* (Mihai Eminescu)
 - 1.1. Interpretează-o, consultînd DEX-ul și selectînd sintagme din opere eminesciene, identificîndu-le titlurile: *eterna pace, greul negrei veșnicii, al nemuririi nimb, nemărginirea timpului, ai fi trăit în veci de veci.*
2. Corelează noțiunile de singurătate și eternitate și explică sensul lor, raportat la conceptul de destin al creatorului.
 - 2.1. Formulează la această temă de reflecție două idei pe care dorești să le reții, pentru a le dezvolta și aprofunda.
3. Recitește textul cu o intonație adecvată pentru specia literară – *oda*, coparticipînd la trăirea intensă a eului liric.
 - 3.1. Evaluează-ți varianta de rostire, în raport cu relevarea particularităților speciei studiate în clasa a X-a.

Rugă întru redevenire

Eu, CITITORUL, REFLECTÎND ASUPRA CELOR LECTURATE

4. Enunță stările pe care ți le-a provocat lectura textului, motivîndu-le în două enunțuri.
5. Precizează ideile, din operele eminesciene studiate, pe care ți le-ai actualizat în timpul lecturii poeziei.
6. Determină, în text, secvențele care ți-au comunicat noutăți: sensuri, idei, imagini etc.
 - 6.1. Alege și propune 2-3 dintre acestea pentru discuție/argumentare în procesul studierii poeziei.

Eu, CITITORUL, ÎN DIALOG CU TEXTUL

7. Consultînd DEX-ul și dicționarul mitologic, selectează sensurile contextuale ale cuvintelor din text și fixează-le în tabelul sugerat prin *Agenda cititorului*.
 - 7.1. Explică, secvențial, mesajul textului, integrînd sensurile identificate. Utilizează informația din *Agenda cititorului*, plasată la pagina 79.

Agenda cititorului

LEXEME	CONTEXT
pururi	-
mantă	-
voluptate	-
mistuit	-
valet	-
turburători	-
MITURI	
Nessus	-
Hercul	-
Păsărea Phoenix	-

8. Eminescologii au determinat că textul poate fi interpretat ca:

I. Poezie de dragoste;

II. Artă poetică;

III. Poezie filozofică.

8.1. Aderăți la una dintre perspectivele de interpretare sau de comentare și realizați-o lucrând în echipe.

► INTERPRETAȚI:

- valoarea stilistică a timpului verbelor și a adverbilor din text;
- prezența celor două lumi în text: lumea inițială a liniștii astrale și lumea secundă a suferinței, cu impact neașteptat, instantaneu;
- evoluția eului liric în cele trei ipostaze (îndrăgostitul; poetul; ființa umană pură/geniul), ținând cont de starea acestuia în fiecare strofă – unități semantice de sine stătătoare:
 - a) **strofa 1** – stare contemplativă de satisfacție și tinerețe veșnică;
 - b) **strofa 2** – stare de trăire voluptoasă a durerii, a necunoscutului;
 - c) **strofa 3** – stare complexă de integrare totală în „lumea suferinței” (dragostei? creației? existenței pure a ființei?);
 - d) **strofa 4** – stare complexă de autocunoaștere, de regăsire, de reducere la neîntâlnire, de conștientizare a naturii sale duale: „arderea” ca distrugere și purificare, reînviere, elemente ale macrocosmosului;
 - e) **strofa 5** – stare obsesivă a dorinței de restructurare a lumii inițiale, marcată, în special, de verbele la imperativ și de ocurențele pronumelor neaccentuate la persoana întâi;
- sensul profund al primului vers ca segment de text creator de semnificații.

► COMENTAȚI:

- figurile de stil ce sugerează valoarea celor trei dimensiuni contemplative ale eului liric:
 - a) **lumea visului la steaua singurătății:** simbolistica mantei, a privirii ascensionale – *ochii mei nălțam* – și a metaforei *steaua singurătății*;
 - b) **lumea suferinței:** ambiguitatea oximoroanelor *dureros de dulce* și *voluptatea morții neîndurătoare*; semnificația miturilor lui Nessus, Hercule și a Păsării Phoenix; sugestia simbolurilor: focul, apele mării, propriu vis, propriu rug și a expresiilor metaforice;
 - c) **lumea reintegrării:** metafora *ochii turburători*, epitetul *neapăsare tristă* și ocurența pronumelor personale într-o invocație retorică;
- structura strofelor: 3 versuri + ingambament, reperându-vă pe informația din *Agenda cititorului*;
- valoarea metrului antic în procesul de rostire a poeziei, având în vedere că acesta este respectat cu fidelitate: 11 silabe în primele trei versuri și cinci în al patrulea, însă, în scopul creării unei muzicalități iambice sau trohaice, poetul nu-și impune ritmarea lor, de asemenea, relevanța accentelor, mai ales în cazul negațiilor, a particulelor negative pentru a descătușa și a exprima energia textului.

Eu,

CITITORUL, UN CRITIC AL TEXTULUI

9. Reflectînd asupra celor trei perspective de interpretare, argumentează varianta pe care o consideri cea mai relevantă.

10. Demonstrează, prin exemple din text, afirmația cercetătoarei Ioana Em. Petrescu: *Oda... e, totodată, o elegie a risipirii în timp și o rugăciune a reîntregirii ființei prin moarte.*

11. Generalizează mesajul poeziei, corelînd versurile:

➤ „Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.”

➤ „Piară-mi ochii turburători din cale,
Vino iar la sîn, nepăsare tristă...”

12. Meditează la două afirmații, în raport cu mesajul textului studiat, și reține din fiecare cîte o idee la care aderi.

„Poem extraordinar, din care pleacă, probabil, poezia modernă românească... Poemul tulbură, întîi, prin mîndra lui suferință, prin expresia unei superioare întîlniri a spiritului cu *nepăsarea tristă*. Asta vrea să spună abstragerea geniului, triumful spiritului care își învinge, prin chiar faptul de a-l gîndi și a-l cuprinde, tragicul existenței.”

Eugen Lovinescu

„Părăsindu-și «soclul» și imobilitatea statuară a nedeterminării inițiale, coborînd în mulțime, oglindindu-se într-însa ca într-un altceva al său, spiritul uman reface, în destinul său comun, destinul spiritului demiurgic.”

Ioana Em. Petrescu

13. Dezvoltă, într-un text-meditație proprie, mesajul uneia dintre strofele poeziei, la alegere, angajînd și o idee din citatele anterioare.

14. Memorizează poezia și exersează rostirea ei ca *odă* și ca *elegie*, actualizînd noțiunile studiate în clasa a X-a.

Agenda cititorului

- Invocarea numelor lui Nessus și Hercule, din cadrul comparațiilor, trimite la mitologia greacă, și anume la conflictul dintre centaur, îndrăgostit de soția lui Hercule, Deianeira, și erou.
- Nessus este rănit mortal cu o săgeată otrăvită și, în agonie, acesta o înduplecă pe Deianeira să ia cămașa lui înmuiată în sîngele înveninat. Cînd eroul avea s-o înșele în dragoste, ea îi dă cămașa lui Nessus, care se lipește de corp, provocîndu-i dureri infernale, de care Hercule încearcă să scape, arzînd în flăcările unui rug mare. Sensul comparației este cel al chinului cumplit ce determină intrarea în neant, sufletul regăsindu-și libertatea astrală. Phoenix – pasăre fabuloasă, avînd însușirea de a se autoincendia periodic și a regenera apoi din propria cenușă.

REDACTAREA TEXTELOR DE DIFERITE STILURI

Agenda cititorului

• Tehnoredactarea unei lucrări este o fază deosebit de importantă în drumul pe care aceasta îl are de parcurs de la autor la cititor. A tehnoredacta înseamnă a pregăti un manuscris pentru tipar, respectiv pentru imprimantă. Aspectul tehnic al unei lucrări s-a bucurat întotdeauna de atenția autorilor ei.

I. L. Caragiale, exilat la Berlin, dădea telefon tipografilor săi, pentru a schimba câte o virgulă în unele dintre texte.

Ilie Rad

1. **Exprimă-ți, succint, într-o compoziție proprie, atitudinea argumentată față de un text scris. Utilizează reperele:**
 - ▶ Aspectul general (acuratețea, adecvarea textului, a materialelor, scrisul/fonturile, spațierea);
 - ▶ Claritatea ideii exprimate, a informației;
 - ▶ Corectitudinea limbii;
 - ▶ Originalitatea expresiei.
2. **Listează toate tipurile de texte pe care le-ai scris în anii de liceu.**
 - 2.1. **Sistematizează-le în conformitate cu stilul funcțional de care țin. Argumentează.**
 - 2.2. **Ce crezi că trebuie să scrie, pe parcursul unei zile/săptămâni de lucru, un adult angajat în câmpul muncii?**
 - a) În domeniul contabilității;
 - b) În domeniul comerțului;
 - c) În domeniul educației;
 - d) În domeniul construcției.
3. **Numește trei profesii diferite, care îți sînt cunoscute datorită contactelor pe care le ai cu reprezentanții lor, și apreciază necesitatea competenței de comunicare scrisă pentru fiecare dintre ele.**
4. **Selectează, din lecturile obligatorii și cele facultative, din manuale, enciclopedii, mass-media, acte pe care le deții etc., exemple de texte ce aparțin diferitor stiluri funcționale. De ce le raportezi la un anumit stil?**
 - 4.1. **Cine elaborează aceste texte? Care e libertatea autorului în a construi textul?**
5. **Fă o listă completă de texte pe care trebuie să le poți scrie la finele studiilor liceale (consultă Curriculumul la limba și literatura română, la alte materii de liceu).**

- 5.1. Autoevaluează-te în raport cu aceste prevederi ale curriculumului: poți scrie un astfel de text, nu ești sigur că poți scrie un atare text, nu știi cum se scrie un asemenea text.**
- 5.2. Utilizează informația din *Agenda cititorului*, plasată la pagina 80, și schițează un program propriu de formare și dezvoltare a competenței de redactare scrisă a textelor elaborate de tine.**
- 6. Rescrie, în formă de algoritm, cerințele din textul propus.**

Exigențe de redactare

Redactarea textului de orice stil pornește de la înțelegerea locului acestuia într-o taxonomie de specii, subtiluri, stiluri.

Urmează etapa acumulării ideilor sau a listării informațiilor care trebuie transmise. Pentru unele texte oficiale și științifice, trebuie respectat un model sau algoritm de producere: nu poți prezenta rezolvarea unei probleme de fizică în cheie lirică, nici comentariul literar nu apare, grafic sau lexical, ca rezolvarea unei probleme.

Producerea textului propriu-zis, atunci când sîntem liberi în scrierea lui, impune o structurare

logică, o coerență gramaticală și lexicală, dar și o aranjare adecvată în pagină.

Eta finală este revizuirea lingvistică a textului. Dacă problemele de ortografie sau punctuație, de acord gramatical sau construcție a frazelor nu s-au rezolvat „de la sine”, prin utilizarea corectă a limbii române literare în orice situație de comunicare, ele trebuie rezolvate acum.

După ce a fost scris, tastat și printat textul, e o manifestare de bun-simț să-l revizuim, pentru a ne convinge că nu s-au strecurat erori tehnice.

- 7. Citește atent textul unui eseu sau referat, scris recent de tine sau de unul dintre colegi. Aplică rigurile unei redactări profesioniste, identificînd greșelile și propunînd variante corecte.**
- 8. Raportează la stilul științific eseul metaliterar și eseul pe care îl scrii în cadrul lecțiilor de istorie. Reperează următoarele momente, ilustrîndu-le cu exemple din propriul text:**
- a) Prezența termenilor de specialitate;
 - b) Argumentarea și ilustrarea afirmațiilor;
 - c) Precizia și sobrietatea stilului;
 - d) Lipsa reflexivității și a expresivității;
 - e) Respectarea riguroasă a normelor limbii literare;
 - f) Aranjarea în pagină și aspectul grafic al textului.
- 9. Scrie un eseu de 1,5–2 pagini A4 despre una dintre țările europene.**
- 9.1. Compară textul scris cu articolele pentru același stat din diferite enciclopedii (*Statele lumii*, *Wikipedia*, *Larousse*, *Britannica*).**

SCRIBO, ERGO SUM

9.2. Remarcă structura textului, abrevierile, simbolurile, specificul indicilor cantitative, dotarea cu imagini.

10. Estimează cât de frecvent utilizezi, în textele tale scrise, citate.

10.1. Ia cunoștință, prin informația propusă mai jos, despre rolul și cerințele de folosire a citatelor într-un text propriu.

Citarea într-un text metaliterar

Textul științific trebuie să demonstreze că autorul lui cunoaște opiniile altora în raport cu subiectul luat în discuție. Citarea exactă (discursul repetat – „tot ceea ce face parte din enciclopedia unei anumite comunități de limbă și cultură, segmente relativ fixe care constituie părți de discurs ce se pot insera în noi discursuri, atribuindu-i-le un anumit sens, anumite conotații și o anumită valoare pragmatică” – Eugen Coșeriu) este obligatorie într-un text metaliterar.

Citarea în textul metaliterar presupune nu doar exactitatea discursului repetat, ci și referin-

ța la sursă – fie că e vorba de textul literar analizat, fie că e vorba de texte metaliterare (teorie, istorie, critică literară).

După locul pe care îl ocupă în text și după legătura care există între text și citat, citatele se pot împărți în două categorii:

- a) reproduse în cadrul textului;
- b) separate de text.

Citatul separat de text servește ca imbold – el ia forma de titlu, epigraf/motto, realizând multiple conexiuni. Citatul inclus în text vine în sprijinul afirmațiilor proprii sau servește ca punct de pornire pentru o polemică.

11. Pornind de la definiția dată de Ion Coteanu: Simbolul apare ca semnul care trimite la obiect prin intermediul altui semn, elaborează un text științific la unul dintre subiectele propuse mai jos. Utilizează minimum trei secvențe de discurs repetat, selectate în prealabil.

- Simbolurile științelor reale;
- Simbolurile vieții cotidiene;
- Simbolurile adresate consumatorului;
- Simbolurile creației artistice.

12. Analizează-ți experiența de redactare. Constată ce e mai dificil:

- a) să corectezi greșelile de ortografie;
- b) să aplici/omiți/înlocuiești semnele de punctuație;
- c) să corectezi erorile lexicale;
- d) să corijezi greșelile gramaticale;
- e) să corectezi structura frazei?

*Tema pentru acasă
de Albert Anker*

13. Apreciază individual munca unui redactor de limbă: Ce avantaje are? Ce dificultăți și responsabilități implică?

14. Discutați în echipă despre competențele profesionale și calitățile personale pe care trebuie să le aibă un redactor. Listați-le în ordinea importanței.

ARS COLLABORANDI

15. Diferențiați activitatea unui redactor de carte de cea a unui redactor de emisiune și de cea a unui redactor de ziar:

- Care dintre aceștia se ocupă de redactarea textului publicistic?
- De ce competențe trebuie să dea dovadă fiecare?
- Unde poți învăța să redactezi texte?

Arta scrierii

16. Alegeți un episod din viața recentă a școlii, care ar putea deveni subiect de reportaj sau știre.

16.1. Elaborați textul integral al știrii, respectând rigorile stilului publicistic.

16.2. Documentați-vă din informația propusă.

Rigori ale textului publicistic

Textul publicistic oscilează între tendința spre șablon/clișeu și tendința spre expresivitate; el trebuie să informeze, dar și să convingă; să fie explicit și captivant; i se cere să fie accesibil oricărei categorii de cititori; în plan lingvistic, textul din acest stil este deschis oricărui inovații, mai cu seamă lexicale.

La elaborarea textului publicistic, informația ce urmează a fi transmisă trebuie să-i fie clară celui care scrie. Codificarea ei depinde de specia de care ține și de modul în care va fi lansat (reportaj; panou publicitar; spot; interviu etc.).

1. Elaborează textul unui anunț de angajare/selecție pentru un post de redactor al revistei liceului, specificând cerințele față de candidați.

ARS DISCENDI

OPȚIONAL

2. Continuă enunțul *Îmi place să scriu...* cu denumirea unui tip de text. Când enunțul este încheiat, pune-i întrebarea *Cum?* și răspunde într-un alt enunț la această întrebare.

2.1. Continuă în aceeași ordine de idei, adresând consecutiv de șase ori întrebarea *Cum?* Redactează un eseu din aceste enunțuri-idei.

12

CREZUL PUBLICISTULUI: AM LUCRAT DIN CONVINGERE

Motto:

„Am lucrat din convingere și cu speranța într-un mai bun viitor.”

Mihai Eminescu

ARS COLLABORANDI

1. Pornind de la afirmația consacratului cercetător D. Vatamaniuc: *Publicistica intră însă târziu în conștiința opiniei publice. Dialog cotidian poartă pecetea geniului său în apărarea ființei naționale a poporului nostru, cercetați fragmentele din articolele și studiile poetului și prezentați o schiță despre Mihai Eminescu ziaristul.*

- Nimic nu arată mai mult că spiritul public nu e copt decât discuțiile asupra teoriilor constituționale... Ce caută acești oameni, care pe calea statului voiesc să câștige avere și onori, pe când statul nu este nicăieri altceva decât organizarea cea mai simplă posibilă a nevoilor omenesti... Uzurpatori, demagogi, capete deșarte, leneși, care trăiesc din sudoarea poporului fără a o compensa prin nimic, ciocoi boieroși și fudui, mult mai înfumurați decât coboritorii din neamurile cele mai vechi ale țării. De acolo pizma cumplită, pe care o nutresc aceste nuliități pentru orice scînteie de merit adevărat și goana înverșunată asupra elementelor intelectuale sănătoase ale țării, pentru că, în momentul în care s-ar dezmetici din beția lor de cuvinte, s-ar mîntui cu domnia demagorilor.*
- Neapărat că nu trebuie să rămînem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi nație industrială măcar pentru trebuințele noastre; dar vezi că trebuie omul să-nvețe mai întîi carte și apoi să calce a popă, trebuie mai întîi să fii nație industrială și după aceea abia să ai legile și instituțiile națiilor industriale.*
- Materia vieții de stat e munca, scopul muncii – bunul trai, averea, deci acestea sînt esențiale. De aceea se și vede care e răul cel mare: sărăcia. Sărăcia e izvorul tuturor relelor din lume: boala, darul beției, furtișagul, zavistuirea bunurilor altora, traiul rău în familie, lipsa de credință, răutatea, aproape toate sînt cîștigate sau prin sărăcia proprie, sau, atavistic, prin sărăcia strămoșilor. Sărăcia trebuie luată în înțelesul ei adevărat. Sărac e cel ce se simte sărac, căruia îi trebuie neapărat mai mult decât are.*
- Credem că o literatură puternică și sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor, nu poate exista decât determinată, ea însăși, la rîndul ei, de spiritul aceluia popor, întemeiată adică pe baza largă a geniului național. Aceasta nu e adevărat numai pentru literat, ci se aplică tot atît de bine la legiuitor, la istoric, la omul politic.*

- *Oare tinerețea care astăzi își uită limba și datinile prin cafenelele Parisului și care se va întoarce de acolo republicană și îmbuibată cu idei străine, răsărite din alte stări de lucruri, va mai fi în stare să înțeleagă pe acest popor, a cărui limbă și istorie n-o mai știe, ale cărui trebuințe nu le înțelege, ale cărui simțiri o lasă rece? Fi-vor în stare acei tineri să înțeleagă că nimic pe acest pământ, pentru a fi priincios, nu se câștigă fără muncă îndelungată, că toate cocoțările lor de-a gata prin intrigi de partidă și prin lingușirea deșertilor și fățarnicilor roșii, nu sînt de nici un folos pentru țară?*
- *Învățătura consistă în mulțimea celor știute, cultura în multilateralitatea cunoștințelor, creșterea nu consistă nici într-una, nici într-alta. Ea consistă în influența continuă pe care o au lucrurile învățate asupra caracterului și în disciplinarea inteligenței... Ceea ce le lipsește tuturor nu ar fi pe atât știința, care se poate câștiga oricînd prin muncă, ci creșterea, iubirea de a o câștiga, iubirea de adevăr, pe care cineva nu le mai poate deprinde la o vîrstă mai înaintată. Copacul, ca să nu crească strîmb, trebuie îndreptat de pe cînd e mlădios și tînăr; mai tîrziu, cînd toate deviațiunile de la calea dreaptă s-au învălădit în el, degeaba-l mai sucești. Se poate îngroșa, se poate întinde, numai drept nu va mai fi. Așa e și cu mintea și cu caracterul. Dacă ele nu se disciplinează în copil încă, dacă nu i se imprimă adînc, în toate apucăturile sale, iubirea de adevăr și de muncă, să tot învețe el chimie și medicină și tot ce-o pofti, tot cumulară și vînător de câștig în socoteala altora va rămînea.*

2. Generalizînd idei din fragmentele citite anterior și documentîndu-te despre cele trei perioade de activitate publicistică a scriitorului, răspunde, în scris, la următoarele întrebări:

- Cît timp, din activitate, i-a consacrat Eminescu ziaristicii?
- La care publicații a colaborat poetul și în ce funcții?
- Ce particularități ale publicisticii ai remarcat?

I 1 ianuarie 1870-mai 1876: publică articole în ziarul „Albina” din Pesta, în care ia apărarea instituțiilor culturale din Bucovina, articolul de debut – *O scriere critică*. Pledează, în „Familia”, pentru înființarea unui teatru național pentru românii de sub stăpînirea austro-ungară. Abordează aspecte din viața politică în trei articole publicate în „Federațiunea”, Pesta, 1870. În perioada dintre 1870 și 1871 redactează și publică, în „Convorbiri literare”, apeluri, scrisori, articole despre valoarea serbării de la Putna.

II 2 mai 1876-octombrie 1877: redactor la ziarul „Curierul de Iași”, poetul îmbrățișează cariera de ziarist profesionist. Face din publicația oficială una cu caracter enciclopedic, demonstrînd o competență profesională desăvîrșită. Sînt reflectate evenimentele războiului din Balcani, viața politică, privind, în special, problema provinciilor înstrăinate Bucovina, Basarabia și Transilvania, viața culturală și literară. Aici își publică Eminescu schița *La aniversară*, nuvela *Cezara* și traducerea Veronicăi Micle a nuvelei *Morella* de E. A. Poe.

III

3 noiembrie 1877-1889: lucrează la ziarul „Timpul” în calitate de redactor, redactor-șef și redactor principal pentru partea politică. Activitatea publicistică din acești ani cunoaște cea mai amplă perioadă și coincide cu redactarea, în ultimă variantă, a *Scrisorilor*, a *Lu-ceafărului* și a *Doinei*. Eminescu ia o poziție activă față de problemele politice stringente, formîndu-și un discurs critic spectaculos și de temut datorită documentării sale exclusive, cu incursiuni în diferite domenii și cu o vervă polemică rar întîlnită. Eminescu mai colaborează la „România liberă” și „Fîntîna Blanduziei”, ultimul său articol apărînd în ianuarie 1889.

ARS COLLABORANDI

3. Identificați problemele pe care le dezbate poetul și: a) valoarea lor în epocă; b) semnificația lor actuală; c) ideile comune cu operele literare studiate.

3.1. Selectați, din fragmentele eminesciene, idei memorabile pentru generația voastră și ierarhizați-le într-o fișă-reper pentru studierea creației poetului. Argumentați selecția.

3.2. Estimați, într-un articol, valoarea publicisticii eminesciene, consultînd opinia lui D. Vatamaniuc, propusă mai jos.

„Publicistica lui Eminescu ocupă, în contextul operei sale, ponderea cea mai mare ca extindere și relevă un luptător pe tărîmul social și politic cu o înaltă conștiință civică...

Eminescu ni se relevă ca un intelectual... implicat în lupta politică pentru apărarea ființei noastre naționale și pentru cucerirea libertății românilor de sub stăpîniri străine. Acestea sînt, de altfel, trăsături fundamentale ale întregii publicistici eminesciene, domeniu în care autorul nu face nici o concesie, indiferent de conjuncturile politice.

Publicistica lui Eminescu oferă un spectacol unic în cultura noastră prin invocația literaturii, artelor și științei în susținerea tezelor poli-

tice... Problemele economice stau permanent în atenția lui Eminescu și în polemica sa cu contemporanii își susține demonstrațiile pe lucrările celor mai mari specialiști în domeniu...

Discursul critic din publicistică și din poezii reflectă aceeași atitudine fundamentală față de societate și diferă numai mijloacele prin care se exprimă... Problemele puse în discuție în publicistică se întîlnesc și în proze...

Personalitate complexă, teme, imagini, expresii circulă prin întreg scrisul său, adesea și în sintagme identice fără să se autoplagieze. Sînt tot atîtea mărturii ale organicității scrisului său, Eminescu ocupă și sub acest aspect un loc singular în cultura noastră națională.”

ARS DISCENDI

1. Determină 2-3 idei pe marginea cărora ai intenționa să discuți, în contradictoriu, cu poetul.

1.1. Realizează, imaginar, jocul de rol

Un dialog cu Eminescu în mileniul trei.

METATEXTUL CRITICULUI:

Consultă opinia specialistului și prezintă-o corect, coerent, convingător

1. Reflectează asupra ideii lui D. Vatamaniuc de a aprecia personalitatea lui Eminescu în funcție de timpul receptării: *alaltăieri, ieri și azi*, formulând propriul punct de vedere: *ce este pentru tine Eminescu azi?*

MIHAI EMINESCU, O PERSONALITATE COMPLEXĂ, UN TOT ORGANIC

„Eminescu azi este și pentru mine, cum îl definește C. Noica, omul total al culturii noastre naționale. Eminescu de alaltăieri era cel din ediția lui T. Maiorescu din 1883, reprezentantul de seamă al liricii românești. Eminescu de ieri se naște, cum vestește N. Iorga, o dată cu intrarea manuscriselor poetului în patrimoniul Academiei Române în 1902... Eminescu de azi nu este cel de alaltăieri și chiar nici cel de ieri. Aspectul fundamental al moștenirii literare lăsate de poet în scurta sa trecere pămînteană ni se relevă a fi organicitatea scrisului său în deplin consens și cu activitatea sa cetățenească. Poeziile, prozele,

piesele de teatru, articolele de ziar, rapoartele din timpul revizoratului școlar, corespondența sînt tot atîtea «fragmente» dintr-o viziune organică asupra umanității și universului cosmic... Poeziile, prozele, articolele de ziar... sînt doar modalități prin care unul și același Eminescu conversează cu sine însuși și întreține dialogul cu lumea... Eminescu azi este deopotrivă poetul, prozatorul, dramaturgul și gazetarul.”

2. Explică, actualizînd cunoștințele, modul propriu de înțelegere a conceptului „organicitatea scrisului” eminescian, formulat de Dumitru Vatamaniuc.
3. Fixează, într-o schemă, domeniile culturale/literare în care a activat Eminescu, valorificînd informația istoricilor literari, și concluzionează: *în care dintre domenii consideri că poetul s-a realizat pe deplin sau care i-a fost domeniul consacrat?*
4. Ilustrează, prin exemple din lecturi eminesciene, afirmația lui Edgar Papu, din rubrica *Rînduri-Gînduri*, că „Eminescu reprezintă o plurivalență superlativă” prin creația sa.

Rînduri - Gînduri

• Eminescu reprezintă plurivalența superlativă în raport cu diverse valori umaniste de primă mărime.

Printr-o atare plurivalență superlativă... Eminescu se dovedește a fi nu numai cel mai mare poet român, ci și cel mai mare om român care a existat vreodată în cultura noastră.

Edgar Papu

METATEXTUL CITITORULUI:

Redactează, adecvat și argumentat, propriul text

- Pledează argumentat în favoarea creației și a personalității literare a lui Mihai Eminescu, elaborînd, în final, textul unui discurs propriu.

„Eminescu trebuie cunoscut întocmai cum este: ca un mare și inconfundabil *poet al omenirii*.”

Edgar Papu

Motivația
pentru discursUnități
ale discursuluiPerorația
discursului

Fii aproape
de idealurile
personalității.

Motivează-ți interesul susținut pentru personalitatea lui Mihai Eminescu ca poet al dragostei și al cosmosului.

Susține două dintre idealurile poetului, pe care le împărtășești.

Fii în favoarea
ideilor,
a valorilor din
opera poetului.

Argumentează idei din creația poetului, ce se referă la arta poetică, iubire, timp.

Pronunță-te în favoarea unei valori din creația poetului, pe care o accepți ca valabilă astăzi.

Fii în relație
directă cu va-
lențele operei
și opinează în
spirit critic.

Rostește fragmente eminesciene preferate, cu tematică diversă, exprimînd, prin tonul fundamental, adeziunea la mesajul acestora.

Demonstrează valoarea de capodoperă a două texte din creația lui Mihai Eminescu.

Opinează, cu referire la afirmația a doi critici literari, în problemele semnificației personajului titanian și a timpului, comunicate de operele studiate.

Fii un coautor
al textului creat
de poet și ple-
dează pentru
originalitatea
viziunilor.

Demonstrează specificul meditației eminesciene, continuînd un text preferat.

Formulează două concluzii despre originalitatea conceptului iubirii și a celui al naturii ca stări fundamentale ale eului liric eminescian.

Argumentează, în
concluzii,
utilizînd
unități ale
discursului,
valabilitatea
ideii din
afirmația lui
Edgar Papu.

COMPETENȚA ABSOLVENTULUI LA EXAMENUL DE BACALAUREAT

- *Demonstrează, la lectura în profunzime a poeziei Luna iese dintre codri de Mihai Eminescu, competențele de înțelegere, interpretare și producere de text propriu.*

Agenda cititorului

Luna iese dintre codri.
Noaptea toată stă s-o vadă:
Zugrăvește umbre negre
Pe lințolii* de zăpadă.

Ce gîndește? – numai norii
Lin se-mbină, se dezbină
Ca fișii de gaz albastru,
Ca și aburi de lumină.

Lin prin iarbă scotocește
Apa-n prund și-n pietricele.
Florile surîd în taină,⁽¹⁾
Oare ce-ar surîde ele?⁽²⁾

Lumea-n rouă e scăldată,
Lucioli** pe lacuri zboară.
Luna umbrei, umbra lunei
Se amestec, se-nfioară.

Înfășat în întuneric,
Eu nu văd, nu aud șoaapte.
Ah, mă simt atît de singur!
Este noapte, noapte, noapte.

Mihai Eminescu

1. Scrie, din text, patru cuvinte ce se referă la *universul terestru*, evocat în poezie.
2. Alcătuieste două enunțuri, dintre care în unul lexemul *noapte* să aibă sens propriu și în celălalt – sens figurat.
3. Explică, în două propoziții, valoarea stilistică a semnelor de punctuație, marcate, în text, prin numere.
4. Rescrie, din text, două metafore și două personificări.
5. Explică, în două enunțuri, semnificația *motivului lunii* în contextul primelor patru versuri.
6. Comentează, în două propoziții, sugestia celor două comparații subliniate în text.
7. Motivează, cu două argumente, apartenența textului la un gen literar.
8. Desfășoară, în zece rînduri, ideea de frumusețe încântătoare a cadrului naturii, în raport cu starea de spirit a eului liric.

în total: 50 de puncte

4 Puncte

4 Puncte

6 Puncte

4 Puncte

6 Puncte

8 Puncte

4 Puncte

12 Puncte

Din oficiu:

2 Puncte

* *Lințoliu* – pînză subțire și fină, giulgiu.

** *Lucioli* – licurici, raze lucitoare.

PROFIL REAL ȘI UMANIST

Scrisul, ordonare a gândirii tale

EVALUARE SUMATIVĂ

Verifică-ți performanțele:

Domeniul evaluativ	Domeniul cognitiv
Nivelul de competență C	Coordonate ale personalității creatoare
Identificare și înțelegere	
Nivelul de competență B	Lectura și înțelegerea operei Explicarea și interpretarea operei
Modelare și aplicare	
Nivelul de competență A	Valori și atitudini asumate din opera scriitorului de către elevul-cititor
Imaginație și creativitate	

Mihai Eminescu

SCRIITORUL-OPERA-CITITORUL

Sarcini de lucru	Punctaj
Rescrie, din textele eminesciene studiate, cuvinte-cheie ce vizează realitatea socială și creația.	4 p.
Dă exemple de câte două tipuri de texte aparținând stilurilor oficial, științific, publicistic, artistic.	8 p.
Enumeră trei personaje din proza eminesciană, care se află în opoziție cu realitatea evocată în operă.	3 p.
Explică, în două enunțuri, semnificația crezului poetic eminescian.	6 p.
Prezintă, succint, relevanța, în opera poetului, a fuziunii celor două lumi: <i>terestră și celestă</i> .	8 p.
Apreciază, în două enunțuri, idealul iubirii exprimat într-un text liric eminescian studiat.	8 p.
Elaborează un text de invitație pentru profesorii din liceu la serata literară <i>Mihai Eminescu – Poet Național</i> .	10 p.
Interpretează, succint, valențele timpului în opera eminesciană: <i>timp istoric, timp prezent, timp contingent, timp peren</i> .	12 p.
Demonstrează, prin trei argumente, cu detalii din text, afirmația că <i>Scrisoarea I</i> este una dintre cele mai frumoase meditații pe care le are literatura română (Dumitru Murărașu).	12 p.
Expune, într-un eseu personalizat, „lecția” pe care a învățat-o eul liric din <i>Odă (în metru antic)</i> , în baza celor două afirmații: a) <i>Nu credeam să-nvăț a muri vrodată...</i> b) <i>Ca să pot muri liniștit, pe mine Mie redă-mă!</i>	14 p.
Redactează un articol pentru o enciclopedie adresată elevilor de gimnaziu (12–15 rînduri) despre unul dintre textele eminesciene studiate.	15 p.

În total: 100 de puncte

MIHAIL SADOVEANU, UN ARHITECT AL CEREMONIALULUI NARATIV

*Viața își are eroii ei. Literatura
creează o altă serie.*

*Viața n-are nevoie să se
justifice și poate fi absurdă în
scenariile ei, pe când literatura
n-are acest drept.*

*De aceea, viața poate da
elemente disparate, pe care
romancierul, în ficțiunea lui,
le argumentează, construindu-și
opera ca pe o lume a sa, proprie.*

M. Sadoveanu

PRE-TEXT:

Intră în lumea creației scriitorului

„Scriitorul trebuie să fie într-un permanent contact cu viața,
cu durerile și bucuriile ei.”

Mihail Sadoveanu

- Cercetează datele biografice ale scriitorului Mihail Sadoveanu. Comentează impactul timpului și al locului asupra formării sale ca scriitor. Prezintă, oral, o secvență de comentariu.

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

Date	Mărturii
1880, 5 noiembrie Avocatul Alexandru Sadoveanu declară la primărie nașterea fiului său.	„Eu m-am născut în Pașcani și copilăria mi-i plină de povestiri și icoane de-ale trecutului acestei așezări. Cu ceea ce am auzit de la bătrânii din partea locului, m-am putut întoarce pînă acolo unde amintirile se întunecă și întâmplările rămase iau întorsături de legendă.”
1892-1897 Absolvent al școlii primare, studiază la gimnaziul Alecu Donici din Fălticeni.	„În acest răstimp am simțit în mine primele îndemnuri să pun și eu pe hîrtie rînduri scurte care sună din coardă. În vacanțele aceleiași epoci a pus definitiv stăpînire pe mine și vînătoarea.” „Încă din clasa a doua de gimnaziu începusem a scrie și a ilustra pentru mine și pentru doi-trei prieteni un roman haiducesc în mai multe tomuri...”
1895 Moare mama sa, Profira.	„Cînd a murit mama, aveam paisprezece ani, eram elev al gimnaziului din Fălticeni. A fost o lovitură așa de brutală, încît am simțit-o îndelung după aceea. Ea iubea în mine pe primogenitul ei și avea și bucuria asemănării mele cu ea.”
1897-1900 Își continuă studiile la Liceul Național din Iași. Publică în periodice.	„Popasul acesta al meu, în trei ani ai cursului superior de liceu, a fost hotărîtor pentru cariera mea literară.” „Căutînd a stabili în trecut raportul dintre pasiunea mea cinegetică și primele manifestări literare, găsesc că întîi a fost vînătoarea și pe urmă a venit literatura.”

Date	Mărturii
1900 Se înscrie la Facultatea de Drept a Universității din București, dar nu frecventează cursurile.	„În București n-aveam absolut pe nimeni... Eram ca d'Artagnan: aveam extrem de puțini bani în buzunar; dar n-aveam cal de vânzare și nici resursele gasconului. El avea spada, eu eram complet dezarmat...”
1901 Se căsătorește cu Ecaterina Bîlu, cu care va avea 11 copii: Despina-Iulia; Dimitrie; Profira; Teodora; Bogdan-Mihai; Bogdan; Ecaterina; Mircea; Livia-Lucia; Ligia-Mărioara; Paul-Mihai.	„Că am în preajmă o personalitate, am înțeles în chip intuitiv încă de pe cînd eram un copil neștiutor; ceva asemănător elementelor naturii: ca vîntul care zguduie geamul, ploaia care răpăie pe acoperișul de tablă ori viscolul spulberînd totul în peisajul sticlos al iernii. Iar mai tîrziu, îndată ce am început a asculta povești și-apoi a citi cărțile iscălite de el, ce se înșiruiau tot mai multe, an de an, în raftul unei din cele patru biblioteci, am fost în admirația acelei albine veșnic în mișcare... Cum spui «plouă» ori «cad frunzele», sau «vine iarna» – tot așa ai fi putut spune «tata lucrează»”. <i>Profira Sadoveanu</i>
1904 Debutază editorial cu patru volume: Povestiri, romanul Șoimii, Dureri înăbușite și Crîșma lui Moș Precu. Pentru două, i se acordă Premiul Academiei Române.	„Cele patru volume tipărite la Editura <i>Minerva</i> , în semestrul al doilea al anului 1904, cuprindeau lucrări ale unui răstimp de șapte ani (1897–1904). Am ieșit la lume dintr-o dată, cu această geantă plină, mai mult din îndemnul altora. Aceste povestiri ale începuturilor mele, scrise unele la șaptesprezece ani, se ocupau de o lume puțin cunoscută, oameni simpli de la țară cei mai mulți, cu care petrecusem în peisagiile încîntătoare ale Moldovei de miazănoapte. Citeam cu ușurință în sufletul lor; îmi erau dragi; sufeream și mă bucuram cu dînșii. Natura o vedeam prin ei. Pămîntul și soarele, codrii și apele le asociază cu viața acestor frați, pe care îi simțeam venind spre timpurile nouă din cel mai adînc trecut, purtînd povara persecuțiilor și exploatării. Limba în care îmi scriam povestirile o învățasem de la ei.”
1905–1910 Publică volumele <i>Povestiri de război, Floare ofilită, Mormîntul unui copil, Amintirile căprarului Gheorghiuță, Oameni și locuri, O istorie de demult, Dudaia Margareta, Cîntecul amintirii, Povestiri de sară, Genoveva de Brabant ș.a.</i>	„Volumele domnului Sadoveanu se sporesc repede. Publicul abia vedește să-l urmărească.” <i>Octavian Tăslăuanu</i> „Definiția unei națiuni se face prin scriitorii ei. Aceștia plămădesc cu înțetul conștiința socială. Mai mult ca oricare scriitor, M. Sadoveanu ne-a arătat ceea ce e românesc. Opera dumisale reprezintă, etapă cu etapă, formația progresivă a sufletului nostru, procesul genetic al sufletului românesc. Țăranul, haiducul, micul burghez, boierul – iată etapele formației lente a caracterului românesc. Cei dintîi sînt mai vechi. Sînt statornici și fixați. Au sufletul simplu, dar bine caracterizat.” <i>Mihai Ralea</i>

Date	Mărturii
1911–1920 Publică volumele <i>Apa morților, Un instigator, Priveliști dobrogene, 44 de zile în Bulgaria, Războiul Balcanic, Foi de toamnă, Priveghiuri, Umbre, Frunze-n furtună, În amintirea lui Creangă;</i> romanele <i>Bordeienii, Neamul Șoimăreștilor.</i>	„A rămas obiceiul a categorisi pe Mihail Sadoveanu drept cel mai mare «povestitor» alături de și de la Creangă, ceea ce poate fi o ușurare pentru aceia care voiesc să scape de o asemenea divină concurență. Adevărul este că Mihail Sadoveanu e mult mai vast. El are realismul unui Balzac și melancolia unui romantic, meditația aspră a lui Miron Costin, voluptatea senzorială a unui Rabelais. E precis ca un pictor flamand și inefabil ca un muzician, contemplator al frumuseților lumii și naturalist plin de asociații și disociații asupra procesului biologic, un creator de atmosferă, un analist al sufletelor impenetrabile, al psihologiei puberale și al patologiei senile, un dramaturg în proză, încordat, un cunoscător al individualului și al colectivității, al grupurilor arhaice și al societății moderne, un epic total obiectiv și un introspectiv fin, un înțelept oriental, vorbind în pilde...” <i>George Călinescu</i>
1921–1930 Publică volumele <i>Cocostîrcul albastru, Țara de dincolo de negură, Demonul tinereții, Împărăția apelor, Olanda, Hanu Ancuței, Dumbrava minunată;</i> romanele <i>Venea o moară pe Siret, Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă, Baltagul.</i>	„Ca orice mare creator, Sadoveanu înnobilează tot ce atinge. Ceea ce la sămănătoriști rămîne înduioșare superficială de soarta țaranului, devine la Sadoveanu acea adîncă și gravă simpatie cu victimele societății, nelipsită nici din opera maturității...” <i>Nicolae Manolescu</i> „Opera lui de maturitate, la capătul elaborării unei filozofii și a unui stil propriu, nu va fi nici ea ușor de judecat cu măsurile comune ale epocii. Originalitatea scriitorului e desăvîrșită, sub raportul evoluției ideilor și a artei.” <i>Nicolae Manolescu</i>
1923 Este ales membru al Academiei Române.	„Prin Sadoveanu istoria se autopovestește de la nivelul zero, conștiința lui fiind contemporană de fapt cu întreaga existență națională.” <i>Constantin Ciopraga</i>
1931–1940 Publică <i>Soarele în baltă, Viața lui Ștefan cel Mare, Cele mai vechi amintiri, Divanul persian;</i> romanele <i>Măria sa Puiul-Pădurii, Noptile de Sînzien, Locul unde nu s-a întîmplat nimic, Nunta domniței Ruxanda, Creanga de aur, Ucenicia lui Ionuț, Izvorul Alb.</i>	„Darul povestirii și sentimentul naturii sînt două trăsături esențiale ale stilului lui Mihail Sadoveanu. O vrajă parcă se desprinde de la primele pagini și te leagă pasionat și puternic de o carte. Față de o astfel de carte ai mai mult decît un interes literar, ai față de ea un sentiment de prietenie. ...Povestirea curge, cînd lină, cînd repede, cînd cu ocoluri, cînd de-a dreptul... Priveliștile românești, de la Delta și de la cîmpia Dunării pînă la dealurile Moldovei și pînă la munții Călimanului sau la Valea Frumoasei din munții Sebeșului, toate aceste priveliști, care sînt atît de felurite și care în același timp se cumpănesc atît de armonios între ele alcătuiind natura țării noastre, s-au strîns de cincizeci și mai bine de ani încoace în opera lui Sadoveanu cu un belșug de aspecte care rareori s-a mai întîlnit pînă acum în literatura română.” <i>Alexandru Philippide</i>

Date	Mărturii
1941-1961 Este ales președinte al Parlamentului (1946); vicepreședinte al Marii Adunări Naționale (1948); președinte al Uniunii Scriitorilor (1949). Publică <i>Istorisiri de vânătoare, Ostrovul lupilor, Poveștile de la Bradu-Strîmb, Anii de ucenicie; romanele Oamenii Măriei sale, Paștile Blajinilor, Cazul Eugeniței Costea, Nicoară Potcoavă, Mitrea Cocor.</i>	„În 1944, cînd M. Sadoveanu publică romanul formației sale (<i>Anii de ucenicie</i>), ciclul mare al operei, început în 1928 cu <i>Hanu Ancuței</i>, se încheiase. Timp de un deceniu și jumătate apăruseră cărțile sale reprezentative: <i>Zodia Cancerului, Baltagul, Creanga de aur, Locul unde nu s-a întîmplat nimic, Frații Jderi</i>, care fixează definitiv în proza românească o mitologie literară și un stil imitat de mulți, dar neegalat de nici unul. Reputația scriitorului este enormă, puținele contestații critice, venite mai ales din direcția ce sprijină proza psihologică, pun în discuție actualitatea formulei epice, nu și valoarea ei. Mai târziu, cînd în proza universală a apărut teama față de anomaliiile civilizației, s-a putut vedea că elementarul, naturistul, paseistul Sadoveanu nu este atît de străin, pe cît îndeobște s-a zis, de neliniștile spiritului modern. Condiția omului amenințat să piardă posibilitatea de comunicare cu universul în care s-a născut interesează pretutindeni. Tradiționalul, clasicul Sadoveanu se întîlnește la acest punct cu prozatori care, sub raport formal, au revoluționat arta epică modernă.” <i>Eugen Simion</i>
1961, 19 octombrie Se stinge din viață.	„Cel care a suflat cenușa morții de pe atîtea veacuri trecute a coborît el însuși în lumea umbrelor. Văzîndu-l cum pleacă și dîndu-mi seama ce fel de ceas e acela în viața poporului nostru, l-am petrecut îndelung cu privirea, urîndu-i în gînd: — Drum bun, Măria ta... Fiindcă în toamna aceasta noi l-am condus la locul de veșnică odihnă pe Ștefan cel Mare al literaturii românești.” <i>Geo Bogza</i>

1. Prezintă în clustering diferite ipostaze și manifestări ale omului și scriitorului Mihail Sadoveanu: romancier, persoană publică, vîntor etc.

1.1. Completează cu date, referințe.

1.2. Trasează conexiuni dintre experiența de viață și operă.

2. Lucrînd în echipă, faceți o prezentare orală de 5-7 minute a unui aspect din cele incluse în clustering.

- *Acumulați în brainstorming idei adecvate subiectului la care lucrați. Triati și ierarhizați ideile.*
- *Elaborați un plan al prezentării.*
- *Excludeți informațiile care nu corespund subiectului sau nu sînt credibile.*
- *Captați atenția colegilor prin informații noi, prin maniera de expunere.*

13

CREAȚIA LUI MIHAIL SADOVEANU, EXPRESIE A SUFLETULUI ROMÂNESC

Motto:

„Maestru, el a dus la perfecțiune narațiunea istorică, reprezentarea vieții populare, evocarea întregii naturi românești. A făcut aceasta cu o imensă putere poetică a spiritului, într-o operă de o fecunditate fără precedent.”

Tudor Vianu

1. Motivează-ți lecturile ce urmează din opera lui Mihail Sadoveanu prin îndemnul unuia dintre consacrații cercetători ai creației scriitorului, Vladimir Streinu:

„Tu, cititor de azi, adică cititor nițel plictisit de polițismul psihologic al prozatorilor vremii tale, ia acest întâi volum din *Operele* retipărite ale lui Mihail Sadoveanu și citește-l sau recitește-l.

Te vei simți ieșit din beciurile umede la lumina soarelui, vei crește ascuns, contemplând spectacolul epic al virtuților strămoșești, te vei lăsa în jos pe rădăcina ființei tale pînă la nenumăratele ei guri istorice, vei rătăci în vînturile de demult și pe cîmpurile care înverzeau și păleau sub patriarhat, într-o natură sălbatică și ocrotitoare, te vei uimi în sfîrșit de puterea unui scriitor, care, de tînăr, a fost mare scriitor, încercînd regretul pentru geniul lui că i-a fost dat să se exprime într-o limbă fără circulație europeană, mărginitoare, dacă nu vei observa din timp că aceeași limbă care îl mărginește în destinul de scriitor, îl și înalță pînă unde oamenii de alt grai nu vor putea ști niciodată, limba aceasta constituindu-i poate însuși geniul.

Dar, încă o dată, discreție absolută!”

2. Observă, în pledoaria criticului, deschiderile receptării estetice pe care ți le va oferi lectura textelor sadoveniene.

2.1. Identifică 2-3 perspective care pot constitui obiectivele așteptării tale și formulează-le în scris.

Model: De la noile sau relecturile operelor sadoveniene aștept să...

Mihail Sadoveanu
în anul 1900, la absolvirea
Liceului Național din Iași

• O frunte largă, doi ochi albaștri, un nas micuț și obraji proaspeți. Părul bogat și blond îi răsare în şuvițe neregulate.

Nicolae Ionescu-Dunăreanu,
coleg de liceu al scriitorului

PLĂCEREA TEXTULUI:

Dialoghează și descoperă sensurile operei

Povestea cu privighetoarea sau modul liric al percepției artistice

Agenda cititorului

Privighetoarea

Deși nu e frumoasă, „cîntecul ei e din rai”. Ea este o solitară, al cărei cîntec trist, duios se răsfrînge numai către sine.

Barza

Românii o consideră pasăre ocrotitoare a casei.

Este un simbol al respectului filial, deoarece se crede că își hrănește părintele îmbătrînit.

Lacrima

Este omologată simbolic cu apele cerești, cu picăturile de rouă și de ploaie.

- Cunoaște istoria expusă în text, încercînd să înțelegi semnificația mesajului pe care îl transmite autorul prin cîntecul privighetorii.

POVESTEA CU PRIVIGHETOAREA

(fragmente)

Ascultă, Lie, să-ți spun o poveste, cum a fost odată, nu demult, o fetiță care a rămas fără de mamă. Toamna, cînd cad frunzele cele galbene și bat vînturile jalnice, mama ei s-a întins în pat, a pus mîinile pe piept și-a închis ochii. Și cînd a văzut-o fetița că tace neclintită trei zile, cînd a văzut că rudele aduc flori și plîng la marginea sicriului, i s-a părut că se va petrece ceva foarte trist. Și-n adevăr, maica ei s-a dus cu preoți și cîntări, și cu lume multă, și de-atuncea nu s-a mai întors. Și-un vînt de la miazănoapte a adus zăpezi care au acoperit pămîntul; iar măicuța Anișoarei dormea în sicriu, sub pămînt; și omătul a acoperit și țintirimul, și mormîntul ei. Toate acestea le-a înțeles încet-încet Anișoara, căci era o fetiță mititică și pricepea și ea lucrurile lumii numai din ce auzea de la unii și de la alții. Și cînd a înțeles toate, cînd a simțit că n-are să se mai întoarcă mama ei și n-are s-o mai vadă niciodată pe lumea asta, s-a întristat și a început a plînge cu amar. Și de cîte ori își aducea aminte, de atîtea ori plîngea. Dar tatăl ei se arăta mîhnit pentru lacrimile ei și o ruga să nu mai plîngă; îi vorbea blînd, o săruta și își trecea ușor mîna peste părul ei bălai.

– Anișoara, nu mai plînge, că se supără tata...

Atuncea fetița nu mai plîngea cînd o vedea tatăl ei; plîngea numai cînd era singură în odaie. Se uita pe fereastră la copacii din livadă, care se plecau întruna, gemînd în bătaia vîntului, și se gîndea, se gîndea la ceva, neconținut, cu ochii în gol, și-i curgeau lacrimi pe obrazul palid.

Apoi au venit sărbătorile Paștelui, cu petreceri, cu verdeață, cu scrînciob și ouă roșii, și c-o mulțime veselă în haine curate, care foia în toate părțile. Ca o lume nouă o împresura pe Anișoara și-i mai alunga gîndurile mîhnite.

De la fereastra ei, cum sta așezată pe un scaun nalt, Anișoara vedea pe o lătura a grădinii o șură veche de paie din ograda curții. În vîrfurile șurii aceleia o păreche de berze sosise și în acest an în cuibul de vreascuri subțiri și negre. Erau o păreche de berze bătrîne, musafiri vechi la curtea boierească. În fiecare an veneau, scoteau pui; și spre toamnă, cînd sufla cel dintăi vînt rece, pribegeau spre țărături calde. Cînd înfloreau livezile, ei erau iar în cuibul vechi și tocău din ciocurile roșii dimineța și sara. „Cînd toacă din ciocuri, își fac rugăciunea...”, se gîndea Anișoara.

Cele două berze se apropiară încet una de alta, în cuib, și începură să toace mărunțel și ușor din ciocuri; Anișoara abia le auzea. Pășerile vorbeau în limba lor și se uitau mîhnite la copila casei.

– Ia uită-te, moșnege, la puiul cela de om... zicea barza către soțul ei. Oare ce să aibă?

– Eu știu? răspunse cocostîrcul. Au și oamenii cei mititei supărări.

– Uite, urmă barza; stă singură, și-i albă și subțirică... Anul trecut, la fereastra ceea se arăta o femeie naltă și frumoasă, și ținea pe copil în brațe și cînta cu vîers dulce... Era stăpîna caselor. De mulți ani, de cînd venim aici,

am cunoscut-o și i-am văzut copilăria și fericirea... Oare acum unde-i?

– Eu de unde să știu? clămpăni încet bătrînul.

Barza își zbîrli puțin penele.

– Iaca, așa ai fost tu totdeauna, moșnege, îi zise ea cu oarecare supărare. Ai stat morocănos cînd am vorbit eu și nu mi-ai răspuns nimica. Ție nu ți-i milă de copilă de la fereastră?

– Ba mi-i milă, nu te supăra; iaca, mi-i milă!

– Ei, și nu te-ai gîndit tu că fetița asta e copila stăpînei celei frumoase?

– Bine, asta o știu eu.

– Și de cînd am venit noi din Țara harapilor, nu te-ai gîndit tu, moșnege, oare de ce nu s-arată stăpîna cea frumoasă...

– Ba m-am gîndit, da' am crezut așa... că s-a fi dus de-acasă...

– Așa? s-a fi dus de-acasă!... Iaca, așa ai fost tu totdeauna, moșnege; ai fost nepăsător...

– Nu te supăra, nevastă, nu te supăra... zise încet cocostîrcul înfundîndu-și capul între aripi.

– Nu mă supăr, dar îți spun c-ai fost nepăsător. Ș-afară de asta, ai ochi și nu vezi, înțelegi și nu pricepi. Nu vezi tu că războaiele de flori din alți ani au rămas părăsite? Nu vezi tu apoi pe stăpîn mai gînditor și mai gîrbov? Nu înțelegi tu că stăpîna cea frumoasă trebuie să fi murit?...

– Așa-i... ai dreptate... trebuie să fi murit!... murmură încet bătrînul. Ce să faci? mor și oamenii... Au și ei supărări și moarte, ca și noi... Tu ești babă deșteaptă, vād c-ai înțeles. Așa trebuie să fie...

Barza nu zise nimic un timp. Se uita spre fereastra copilei.

– Moșnege, zise ea deodată încet, copila plînge...

– Cum se poate? șopti cocostîrcul ridicînd puțin capul. Ei, ce să-i faci? Plînge, căci e orfană...

Barza întoarse ciocul spre bătrîn cu mustrare:

– Oi, moșnege, nu ești bun de nimica... Nu ți-i milă?

– Ba mi-i milă, da' ce să-i fac?

– Cum ce să-i faci? Așa ai fost tu totdeauna, moșnege, cu inimă de piatră. Numai eu am știut ce-i mila, căci am avut pui pe care i-am prăpădit... Vai, moșnege, nu te gîndești că trebuie oleacă de mîngîiere copilei? N-o vezi singură? N-o vezi plîngînd? Decît te-ai cuibări lîngă mine și te-ai gîndi la alte fleacuri, mai bine ai face așa ca să mai uite fetița și să se mai mîngîie.

– Bine, babă, fac, dar spune tu, că pe mine nu m-ajunge capul...

– Hm! ți-oi spune. Eu zic c-ar trebui oleacă de cîntare... Să cînte cineva frumos înaintea ferestrei. Cîntecul e mare mîngîiere pentru oameni... Asta o știu eu de mult...

– O cîntare! foarte bine. Dacă zici tu, eu sînt gata să cînt.

– Măi moșnege, nu fi nebun!... răspunse baba supărată. Tu cînți? Tu clămpănești! Mai bine te-ai lăsa pînă-n fundul livezii, în tu-fiș... Acolo este o privighetoare pe care o știm noi de mult... Va fi băgat și ea poate de samă schimbările de la curte. Du-te și-i spune să vie să cînte puțintel fetiței, căci stă supărată și se gîndește cu lacrimi la măicuța ei...

Sfatul ușurel al berzelor tăcu. Cocostîrcul își întinse aripile și se desprinseser lin de lîngă cuib; pluti ca o umbră prin amurgul fumuriu și fetița ridică ochii spre el. Lipsi o vreme, apoi se întoarse, pe cînd sara umplea livada de tai-

nă, se roti deasupra șurii și se lăsă la cuib, lîngă baba lui. Amîndouă paserile stăteau acum tăcute sus; și din livadă se împrăștia dulce mi-reasmă de la florile merilor.

În răsărit, pe dealuri depărtate, se rumenise zarea și luna roșie izvorî încet de pe tărîmul celălalt. Crescu rotundă, apoi începu a urca nesimțit pe cer. În livadă se deslușiră în curînd pomii încărcăți de floare, stînd neclintîți, parcă-i fermecase cineva. Lumina ajunsese în curînd și la fereastra unde veghea copila. Pătrunse în cadrul negru și luminează fruntea rezemată de mînuța albă.

Nu se simțea nici o adiere; domnea liniște adîncă în toată grădina.

Și deodată, în liniștea aceasta tresări o chemare dulce, scurtă. Anișoara ridică fruntea și privi spre livada argintie luminată de lună. Încă o dată mai sună chemarea, mai dulce, mai duioasă. Apoi un cîntec ușor, un freamăt melodios, porni, crescuse, se înălță deasupra merilor, spre lună; scăzu și coborî spre copila de la fereastră...

Anișoara asculta uimită cîntecul privighetorii. Îl auzea în tăia oară și-i umplea sufletul de ceva sfînt, ca de o vibrație din altă lume.

Lumina creștea, și-acuma se zăreau și berzele alăturate, în cuibul lor negru. Păreau foarte mulțămite și stăteau neclintite ascultînd și ele. Și multă vreme sună livada de cîntarea cea dulce; și fetița asculta uimită, și-n mintea ei de copil se gîndea că viersul acesta, așa de lin și de mîngîietor, e o veste de iubire și de milă, venită din lumea necunoscută unde trecuse pentru totdeauna măicuța ei cea bună.

1. Explică reacția fetiței la pierderea mamei, exprimîndu-ți compasiunea.

2. Motivează implicarea tatălui în drama fiicei.

3. Comentează semnificația limbajului berzelor, în raport cu:
 - a) interpretarea fetei;
 - b) sensul propriu;
 - c) atitudinea berzelor față de durerea Anișoarei.
4. Exprimă-ți opinia referitor la afirmația berzei: *Cîntecul e mare mîngîiere pentru oameni*. Utilizează informația din *Agenda cititorului* de la pagina 98 și detalii din text.
5. Argumentează impactul cîntecului privighetorii:
 - a) asupra fetei;
 - b) asupra berzelor;
 - c) asupra naturii.
6. Meditează, generalizînd mesajul povestirii și utilizînd sugestii ale imaginii alăturate, într-un text coerent, la tema *Cîntecul privighetorii, o veste de iubire și de milă*.

Cartea: deliciul narațiunii, arta de a povesti

1. Citește textul integral al romanului *Hanu Ancuței* și identifică, în baza observațiilor proprii, care este tempo-ritmul adecvat lecturii textului: *temperat, rapid, domol, accelerat, precipitat*.
2. Interpretează senzațiile, intențiile, reprezentările ce ți le-a sugerat vocea autorului.
- 2.1. Definește-o, alegînd unul dintre determinative: *constatativă, caldă, imparțială, feerică, visătoare, rece, analitică, apelativă, plastică, plăcută, autoritară, indicatoare, incitantă* etc.
3. Exemplifică, prin lexeme relevante, plăcerea povestirii, pe care o trăiește naratorul.
4. Comentează detalii din discursul narativ prin care povestitorul reușește:
 - a) să atragă atenția ascultătorilor și a cititorilor asupra celor povestite;
 - b) să-i incite și să-i transforme în coparticipanți ai evenimentelor;
 - c) să angajeze imaginația acestora, ajutîndu-i să-și contureze reprezentări;
 - d) să construiască începutul și sfîrșitul narațiunii.
1. Apelează la informația din *Agenda cititorului*. Argumentează valoarea *povestirii în ramă* ca artă a construirii unei narațiuni integrale.

LEGO, ERGO SUM

Agenda cititorului

- „Povestirea în ramă”, o tehnică de multiplicare a nucleelor narrative, a vocilor povestitorilor cunoscută din Antichitate și Renaștere.

ARS DISCENDI

14

PREZENTAREA ORALĂ A TEXTELOR ELABORATE

1. Estimează, exprimînd în procente, de la 0% la 100%, pe o linie a valorii, cît din succesul profesional al unei persoane se datorează competenței de a vorbi în public, dacă persoana este:

- actor;
- analist politic;
- polițist;
- avocat;
- reporter TV;
- antrenor de arte marțiale;
- profesor de retorică.

2. Prezintă-ți, succint, experiența de vorbitor (locutor) în diferite ipostaze:

- a) elev care oferă un răspuns pregătit în prealabil;
- b) elev care răspunde spontan;
- c) elev care prezintă un referat;
- d) elev care participă la dezbateri;
- e) copil care relatează o întâmplare părinților;
- f) tînăr care comunică nonformal, într-un cerc de prieteni.

2.1. Exprimă-ți opinia: Cum te-ai simțit? Ce îți dă siguranță? Cum îți autoevaluezi discursul?

3. Identifică și aranjează, într-o schemă, factorii care influențează succesul unui discurs. (De exemplu, *verbali/nonverbali/paraverbali; de circumstanțe/de auditoriu; de organizare a discursului etc.*)

4. Documentează-te cu privire la viziunea unui specialist în comunicare despre exigențele de construire a unui discurs public.

4.1. Amintește-ți o situație în care a trebuit să convingi un prieten, un anumit auditoriu despre importanța unei probleme. Ce a lipsit din structura discursului tău?

4.2. Imaginează-ți cum ai expune acum problema.

4.3. Formulează două concluzii despre utilitatea algoritmului propus în comunicarea firească a ta de zi cu zi.

4.4. Precizează ce elemente de discurs utilizezi mai frecvent în comunicarea cotidiană.

SCHIȚĂ BUNĂ LA TOATE

(care poate fi adaptată nevoilor auditoriului, precum și scopului comunicării)

1 INTRODUCERE

- A. Incită auditoriul.
- B. Expune subiectul și scopul.
- C. Rezumă discursul.

2 CUPRINS

- A. Expune prima idee principală:
 - Argumente;
 - Exemple.

B. Expune a doua idee principală:

- Argumente;
- Exemple.

C. Expune a treia idee principală:

- Argumente;
- Exemple.

3 CONCLUZII

- Pune în relief ideile principale;
- Formulează persuasiunea.

După Laurie Rozakis. *Cum vorbim în public*

5. Citește informația din *Agenda cititorului* și interpretează capacitatea lui Socrate de a influența opinia conlocutorilor și de a ieși învingător din situațiile de comunicare, de dezbatere.

5.1. Reține 2-3 particularități ale *metodei Socrate*.

5.2. Aplică elemente din respectiva tehnică în experiența ta de comunicare.

6. Schițează textul și planul de lansare ale unui discurs, care va fi rostit la o festivitate școlară, utilizând reperele:

- Cum vei capta atenția?
- Cum o vei menține?
- Ce formulă de adresare vei utiliza?
- Preconizezi un dialog cu auditoriul?
- Cum vei încheia discursul?

7. Urmează să lansezi un anunț/o invitație/un apel la o adunare a elevilor din clasele a XII-a. Pregătește-te și expune oral textul elaborat.

7.1. Verifică-ți, prin algoritmul propus, gradul de convingere și calitatea prezentării.

Agenda cititorului

• *Socrate a fost unul dintre cei mai mari filozofi ai lumii. El a făcut ceva ce doar o mână de oameni din întreaga istorie au fost în stare să facă: a schimbat complet cursul gândirii umane; și acum, la 2 400 de ani după moarte, este cinstit ca unul dintre cei mai subtili înțelepți cu putere de convingere ce au influențat vreodată lumea aceasta frământată.*

Agenda cititorului

• **Metoda lui?** *Le spunea oamenilor că greșesc? Nu, niciodată. Era mult prea dibaci pentru o astfel de mișcare. Întreaga lui tehnică, numită metoda Socrate, se baza pe adresarea unor întrebări la care nu putea obține decât răspunsuri afirmative. Adversarul său nu putea spune decât da. Cîștiga aprobare după aprobare, pînă avea o rezervă considerabilă de da-uri. Punea în continuare întrebări pînă cînd, spre final, aproape inconștient, interlocutorii săi se găseau în poziția ciudată de a accepta o concluzie pe care, cu doar cîteva minute în urmă, ar fi negat-o ferm.*

Dale Carnegie

CUM SE FACE EVALUAREA PREZENTĂRII

- ✓ Vorbitorul a reușit să se facă ascultat/a privit auditoriul atunci cînd a prezentat?
- ✓ A reușit să capteze atenția auditoriului?
- ✓ A fost clară expunerea?
- ✓ Vorbitorul a folosit un limbaj interesant?
- ✓ Expunerea a fost corectă din punctul de vedere al limbii literare?
- ✓ Enunțurile au fost eșalonate clar și logic?
- ✓ Vorbitorul a avut o postură adecvată?
- ✓ Vorbitorul a urmărit reacția auditoriului, a ținut cont de ea?

8. Analizează un dialog dintr-un text literar studiat.

8.1. Apreciază competența de comunicare a personajelor antrenate în discuție și capacitatea de manipulare a interlocutorilor prin anumite aspecte de limbaj și comportament.

9. Citește cu voce, în grup de 4–6 elevi, un eseu metaliterar elaborat recent. Discutați:

- Ce se poate ameliora în conținutul și forma eseului?
- Ce trebuie modificat în lansarea lui orală?

10. Pregătește-te pentru relatarea unui discurs despre activitatea unui scriitor preferat.

10.1. Numește cîteva obiecte care ar putea însoți prezentarea unui referat, elaborat de tine, privind universul creației scriitorului.

10.2. Pregătește 5–6 slide-uri în programul Power Point, care vor însoți expunerea referatului. Aplică sfaturile ce urmează.

CUM DESFĂȘORI O PREZENTARE DE SLIDE-URI

- ✓ Include în slide-uri doar reperele, nu textul integral.
- ✓ Comentează cele afișate pe ecran.
- ✓ Nu ține o imagine pe ecran prea mult timp.
- ✓ Nu folosi elemente inutile.
- ✓ Nu exagera cu varierea fonturilor.
- ✓ Nu abuza de culoare.
- ✓ Nu amesteca formele grafice.

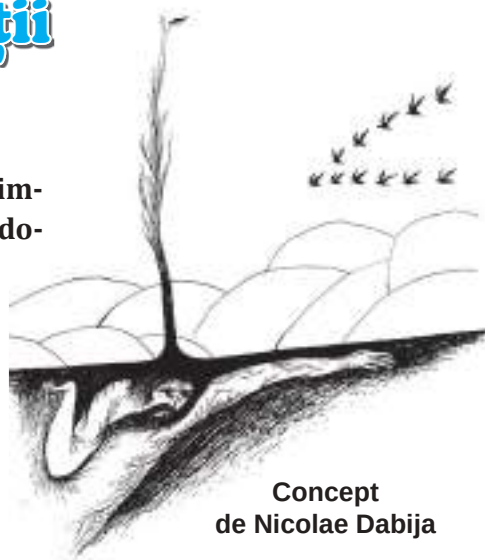
Baltagul sau calea reînstituirii dreptății

- Citește textul, imaginându-ți călătoria protagonistei, în timpul căreia vei cunoaște semnele lumii din romanul sado-venian.

BALTAGUL

(fragmente)

*Stăpîne, stăpîne,
Mai cheamă ș-un cîine...*

Concept
de Nicolae Dabija

Domnul Dumnezeu, după ce a alcătuit lumea, a pus rînduială și semn fiecărui neam.

Pe țigan l-a învățat să cînte cu cetera și neamțului i-a dat șurubul.

Dintre jidovi, a chemat pe Moise și i-a poruncit: „Tu să scrii o lege; și, cînd va veni vremea, să pui pe farisei să răstignească pe fiul meu cel preaiubit Isus; și după aceea să îndurați mult necaz și prigonire; iar pentru aceasta eu am să las să curgă spre voi banii ca apele.”

A chemat pe ungur cu degetul și i-a ales, din cîte avea pe lîngă sine, jucării: „Iaca, dum-nitale îți dau botfori și pinteni, și rășină să-ți faci sfîrcuri la mustăți; să fii fudul și să-ți placă petrecerile cu soții.”

S-a înfățișat și turcul: „Tu să fii prost; dar să ai putere asupra altora, cu sabia.”

Sîrbului i-a pus în mîină sapa.

A poftit pe boieri și domni la ciubuc și cafea: „Măriilor voastre vi-i dat să trăiți în des-mierdare, răutate și ticăloșie; pentru care să

faceți bine să puneți a mi se zidi biserici și mănăstiri.”

La urmă, au venit și muntenii ș-au în-genuncheat la scaunul împărăției. Domnul Dumnezeu s-a uitat la ei cu milă:

– Dar voi, necăjiților, de ce ați întîrziat?

– Am întîrziat, Preaslăvite, căci sîntem cu oile și cu asinii. Umblăm domol; suim poteci și coborîm prăpăstii. Așa ostenim zi și noapte, tăcem, și dau zvon numai tălăncile. Iar așezările nevestelor și pruncilor ne sînt la locuri strîmte între stînci de piatră. Asupra noastră fulgeră, trăsnește și bat puhoaiile. Am dori stăpîniri largi, cîmpuri cu holde și ape line.

– Apoi ați venit cei din urmă, zice Domnul cu părere de rău. Dragi îmi sînteți, dar n-am ce vă face. Rămîneți cu ce aveți. Nu vă mai pot da într-adaos decît o inimă ușoară ca să vă bucurați cu al vostru. Să vă pară toate bune; să vie la voi cel cu cetera; și cel cu băutura; și s-aveți muieri frumoase și iubețe.

Povestea asta o spunea Nechifor Lipan la cumătrii și nunți, la care în vremea iernii era nelipsit. Zicea el c-ar fi învățat-o de la un baci bătrîn, care fusese jidov în tinereță și binevoise Dumnezeu a-l face să cunoască credința cea adevărată.

Și de poveste, și de asemenea vorbe iuți, Vitoria, nevasta lui Nechifor Lipan, își aducea aminte stînd singură pe prispă, în lumina de toamnă și torcînd. Ochii ei căpriei, în care parcă se răsfrîngea lumina castanie a părului, erau duși departe. Fusul se învîrtea harnic, dar singur. Satul risipit pe rîpi sub pădurea de brad, căsuțele șindrilită între garduri de răzlogi, pîrăul Tarcăului care fulgera devală între stînci erau căzute într-o negură de noapte. Acei ochi aprigi și încă tineri căutau zări necunoscute. Nechifor Lipan plecase de-acasă după niște oi, la Dorna, ș-acu Sfîntul Andrei era aproape și el încă nu se întorsese. În singurătatea ei, femeia cerca să pătrundă pînă la el. Nu putea să-i vadă chipul; dar îi auzise glasul. Întocmai așa spunea el povestea; femeia îi adăugase numai puține cuvinte despre cîmpuri, holde și ape line. Aceste vorbe erau ale ei, izvorîte dintr-o veche dorință, și, repetîndu-le în gînd, ochii i se aburiră ca de lacrimi. Viața muntelilor e grea; mai ales viața femeilor. Uneori stau văduve înainte de vreme, ca dînsa...

Îi venise c-o săptămînă în urmă scrisoare pe care o dezlegase tot părintele Dănilă. Flăcăul dădea răspuns că așteaptă pe tatăl său cu paralele, ca să împace pe ciobani și pe stăpînul bălții. „Iar oile sînt bine sănătoase, adăugea el, și noi, din mila lui Dumnezeu, asemenea; și vremea-i încă bună și ni-i dor de casă. Sărut mîna, mamă; sărut mîna, tată.”

Asta era scrisoarea lui Gheorghită și Vito-

ria o știa pe de rost. Vrasăzică, Nechifor Lipan nu se arătase nici acolo. Care pricină putea să-l întîrzie? Mai știi! Lumea asta-i mare și plină de răutăți.

Ce putea să fie cu omul ei? Numai de la dînsul nu primise scrisoare...

Astfel s-a frămîntat, fără să i se aline gîndurile și fără să primească vreo veste de unde aștepta. În noaptea asta, către zori, a avut cel dintîi semn, în vis, care a împuns-o în inimă și-a tulburat-o și mai mult. Se făcea că vede pe Nechifor Lipan călare, cu spatele întors cătră ea, trecînd spre asfințit o revărsare de ape.

Adevărul întreg, fără îndoială, numai Dumnezeu îl cunoaște; însă cucoana Maria dorea aprig să vadă pe nevasta lui Cuțui mai puțin luxos îmbrăcată. Făcînd astfel și necîștigînd decît prepusuri, s-au întors amîndouă la dugheană, tot cu vorbe multe, și Vitoria a încălecat, ca să treacă iar muntele, cu feciorul.

Drumul se curățise de ape și se zvînta. Pădurea fișîia lin din cetini și răsuflea aburi. În poienile sorite, pămîntul se ochise bine și înverzeau pajiști. În frunzele moarte din marginea unei rîpi, Vitoria găsi clopoței albi. Coborî din tarniță ca să-i rupă, și-i înălță pe codițele lor subțiri, în lumină. Privi cerul albastru și înghiți mireasma pădurii.

– Gheorghită, dă-i și lui drumul, zise femeia, atentă.

Flăcăul descălecă și descătără mă zgarda lui Lupu. Dar cîinele nu căuta să zburde. Umbla cu botul în soare și din cînd în cînd parcă încerca să strănute. Rînjea și fornăia pe nas, adulmecînd și sorbind adierile.

Urcară așa la pas din parapet de pod în parapet de pod. Sus, poposiră. Cîinele sta cu lu-

are-aminte pe coadă, privind văile ca un om. Petrecea și el, uitându-se la frumusețile lumii. Gheorghită îl observă de câteva ori și-l arătă din ochi către maică-sa, rîzînd.

– Îi place și lui să se uite... zise munteanca, serioasă.

Cînd coborî la al doilea pod al văii dinspre Sabasa, cîinele se opri și deveni neliniștit. Deodată se repezi asupra cailor, lătrînd și încercînd să-i înțeleste de boturi.

– Nu înțeleg ce va fi avînd astăzi Lupu, vorbi Gheorghită, nedumerit. Și ast’ dimineață, cînd îl țineam lîngă mine, în șură la domnu Vasiliu, tot cerca să iasă din zgardă și mîrîia. Parcă era tunet, cînd s-aude departe.

– A făcut asta?

– Da. S-a liniștit tîrziu, după ce s-a deșertat crîșma de oameni. Acu văd că-i vine altă nebunie.

– Să vedem ce este. Să oprim caii.

Cîinele își conteni dușmănia împotriva dobitoacelor. Se întoarse asupra oamenilor. Apoi coti pe lîngă parmaclîcul podului, în rîpă. Se duse așa o bucată la vale, pe o pajiște nouă, care lucea în soare – și iar veni la drum. Se repezi asupra lui Gheorghită, încolțindu-l de pulpana sumăieșului. Flăcăul îl izbi cu piciorul. Animalul se duse chelălăind la vale, pe aceeași urmă.

– Băiete, zise munteanca, leagă-ți calul de un mestecăn, cum fac și eu. Coboară-te în rîpă după cîine. Și asară, cînd suiam, a dat aicea semn; dar era în lanțug.

– Da’ de ce să mă cobor? E un pripor gol, fără cărare.

– Coboară-te, îți spun. Aud pe Lupu dînd glas. A găsit ceva. Deodată i se îmbujoraseră obraji și-i luceau ochii. Flăcăul înțelese. Cotind

și el pe lîngă parmaclîcul de piatră, își dădu drumul tîrîș în rîpă. Femeia se aplecă și văzu prăpastia. Totuși Gheorghită luneca lin pe clina umedă, stîrnind bolovanii. Cîinele nu se zărea; i se auzea numai glasul, dosit în văgăună.

Observă pe flăcău în picioare, ocolind sub mal. Îndată se sui spre ea chemarea lui înfri-coșată. Avînd buna încredințare de ce putea fi acolo, Vitoria își adună cu palmele straiul în poala din față și-și dădu drumul alunecuş pe urma băiatului. Cu tîmplele vîjiind, răzbi în ruptura de mal, în lătratul ascuțit și întărit al cîinelui. Gheorghită zvîcnea de plîns cu ochii acoperiți de cotul drept înălțat la frunte. Oase risipite, cu zgîrciurile umede, albeau țărîna. Botforii, tașca, chimirul, căciula brumărie erau ale lui Nechifor. Era el acolo, însă împutinat de dinții fiarelor. Scheletul calului, curățit de carne, sub tarniță și poclăzi, zăcea mai încolo.

Femeia răcni aprig:

– Gheorghită!

Flăcăul tresări și se întoarse. Dar ea striga pe celălalt, pe mort. Îngenunchind cu grabă, îi adună ciolanele și-i deosebi lucrurile. Căpățîna era spartă de baltag.

* * *

La poarta țintirimului au stat ajutor lîngă Vitoria domnu Toma și cucoana Maria. S-a dat fiecăruia dintre cei care ieșeau, întru pomnirea mortului, un sfert de pîine și-un păhărel de rachiu. Bărbații și femeile șopteau închinarea rituală: „Dumnezeu să-l ierte!”, deșertau dintr-o dată băutura, apoi frîngeau din pîine o bucată cu care își astupau arsura plăcută a gurii.

Copiii rîdeau și se hîrjoneau printre mor-minte.

După ce făcură împărțeala pomenilor și a colivei, preoții își scoaseră de pe ei odăjdiile. Mai aveau un crîmpei de slujbă, care nu era dintre cele mai ușoare. Vitoria grăbi spre ei, ca să-i poftască la praznic, acasă la domnu Toma. Acolo aveau să se adune și oamenii stăpînirii, cu domnu subprefect, și gospodarii străini veniți de peste munte.

Gospodina lui domnu Toma făcuse toate cum putuse mai bine. Fiind vremea postului celui mare, în privința mîncării era mai greu. Dar era băutură destulă și bună, care împlinea lipsurile. Mai ales era un vin din jos, de la Odobești, în care domnu Toma își punea toată credința.

Cînd s-au așezat la masă, soarele era în asfințit. Răposatul își găsise în sfîrșit hodina. Cei vii începură să mănînce găluște de post și curechi prăjit cu oloi de cînepă. Preoții și cu domnul subprefect stăteau la locul de cînte, în fundul odăii. Gospodarii de la Doi Meri mai cătră margine. Vitoria se așează în apropierea lor.

După ce cinstiră cîteva pahare, începură a vorbi despre treburile de pe lumea asta.

– Dumneata, domnule Calistrat, zise munteanca, mi se pare că nu prea mănînci.

– Ba mănînc, slavă Domnului și bogdaproste.

– Atunci nu bei. Se cuvine să bei pentru un prietin.

– Ba mai ales am băut. Mă gîndesc că sîntem departe și avem a porni la drum asupra nopții.

– Ce are a face asta? Parcă dumnitale ți-i frică noaptea? Văd că ai baltag.

– Am.

– Frumos baltag. Ia mai bea un pahar, ca să văd și eu. Și pe urmă vei mai bea și altele, după

pofta inimii dumnitale. Arată-mi și mie acel baltag. Poftesc să-l văd. Are și Gheorghită, flăcăul meu, unul, alcătuit întocmai la fel.

Bogza rînji nu cu voie bună și trecu femeii baltagul, prin latura mesei.

Femeia își chemă flăcăul. Era la spatele ei.

– Gheorghită, ia vezi și tu. Pare-mi-se că tot așa-i ș-al tău. Numai că al tău abia a ieșit din foc și de sub ciocan. Acestalalt e mai vechi și știe mai multe.

Rîzînd, nevasta trecu feciorului baltagul. Calistrat întinse mîna spre armă; apoi și-o retrase. Flăcăul îi cerceta cu luare-aminte ascuțișul curb și părțile late.

– Lasă-l să se uite și să vadă, domnu Calistrat, zise munteanca. Dumneata poftim și mai cîntește un pahar de vin de la Odobești. Dumneata cunoști și știi tare bine că asemenea vin mai ales îi plăcea și lui Nechifor Lipan. Eu cred așa, vorbi ea deodată cu alt glas, întorcîndu-se către meseni. Eu cred așa, domnu Calistrat, că soțul meu umbla singur la deal pe drumul Stînișoarei și se gîndea la oile lui. Poate se gîndea și la mine. Eu n-am fost față, dar știu. Mi-a spus Lipan, cît am stat cu dînsul, atîtea nopți, în rîpă.

– Ce ți-a spus? rîse Bogza.

– Mi-a spus cum a fost, răspunse munteanca privindu-l ațintit și zîmbind.

– Asta n-oi mai crede-o.

– Ba s-o crezi. Îți aduci aminte, domnu Calistrat, că Lipan avea cu el ș-un cîine?

– Mi-aduc aminte. Îi zicea Lupu. Era harnic cîine și viteaz.

– Ei, vezi, domnu Calistrat? Eu știu și asta, că acel cîine s-a pus pentru stăpînul lui, cînd i-a văzut în primejdie viața.

– Se poate să se fi pus.

– Crezi că a pierit și cîinele?
 – Nu cred. Mai degrabă s-a prăpădit.
 – Așa zic și eu. Dar dacă s-a prăpădit, se poate găsi.

– Asta-i mai greu.
 – Greu pînă într-atîta nu-i, domnu Calistrat, cînd este voința lui Dumnezeu. Te rog să mai bei ȝ-acest pahar. Să-ȝi spun cum s-a întîmplat?

Masa tăcuse. Interesat, domnu subprefect Balmez își puse coatele pe ȝtergar și-ȝi întoarse urechea stîngă, cu care auzea mai subȝire, privind în acelaȝi timp și cu coada ochiului. Simȝindu-se observat, Bogza se neliniȝti.

– Dumneata ȝtii și eu nu ȝtiu, zise el cu îndrăzneală. Dacă ȝtii, spune.

– Să-ȝi spun, domnu Calistrat. Omul meu se gîndea, vrasăzică, la ale lui și la mine și umbla la deal în pasul calului, suind spre Crucea Talienilor.

Femeia se opri.

– Ei? o îndemnă, zîmbind, domnu subprefect. Spune. De ce te-ai oprit?

– Unii ar putea zice că venea la vale. Dar eu ȝtiu mai bine că se ducea la deal. Dar nu era singur. Avea cu el cîinele. Și se mai aflau în preajma lui doi oameni. Unul dăduse călcîie calului și grăbise spre pisc, ca să bage de samă dacă nu s-arată cineva. Al doilea venea în urma lui Lipan, pe jos, și-ȝi ducea calul de căpăstru. Să ȝtiȝi că nu era noapte. Era vremea în asfinȝit. Unii cred că asemenea fapte se petrec noaptea. Eu am ȝtiinȝă că fapta asta s-a petrecut ziua, la asfinȝitul soarelui. Cînd cel din deal a făcut un semn, adică să n-aibă nici o grijă, că locu-i singuratic, cel care umbla pe jos a lepădat frîul. Și-a tras de la subsuora stîngă baltagul și, păȝind ferit cu opincile

pe cărare, a venit în dosul lui Nechifor Lipan. O singură pălitură i-a dat, dar din toată inima, ca atunci cînd vrei să despici un trunchi. Lipan a repezit în sus mîinile, nici n-a avut cînd să ȝipe; a căzut cu nasu-n coama calului. Întorcînd baltagul, omul s-a opintit cu el în deȝertul calului, împingîndu-l în rîpă. Chiar în clipa aceea cîinele s-a zvîrlit asupra lui. El l-a pălit cu piciorul dedesubtul botului. Calul tresărise de spaimă. Cînd a fost împins, s-a dus de-a rostogolul. Cîinele s-a prăvălit și el. S-a oprit întîi hămăind întăritat; omul a încercat să-i deie și lui o pălitură de baltag, dar dulăul s-a ferit în rîpă și s-a dus tîrîȝ după stăpîn. Asta-i. Cel din urmă a încălcat ȝ-a grăbit după cel din vîrfu muntelui, și s-au dus. Nu i-a văzut și nu i-a ȝtiut nimeni pînă acum.

Munteanca tăcu și se uită, cu buzele strînse, către cucoana Maria...

...Bogza, simȝindu-se privit, bău pe nerăsuflăte un pahar de vin, și încă unul. După aceea, fără să ȝtie cum, luă deodată o hotărîre năprasnică. Muierea-i muiere și bărbatu-i bărbat. El era un bărbat, de care încă nu-ȝi bătuse joc nimeni în viaȝa lui.

– Dă baltagul, vorbi el, încă stăpînit, întinzînd mîna îndărăt către Gheorghîȝă.

– Mai stai puȝintel, îl opri femeia, ca să încheiem praznicul după cuviinȝă. Ce te uiȝi, Gheorghîȝă, așa la baltag? întrebă ea după aceea, rîzînd; este scris pe el ceva?

– Ascultă, femeie, mormăi cu mînie Bogza, de ce tot mă fierbi și mă înȝepi atît? Ai ceva de spus, spune!

– Nu te supăra, domnu Calistrat, eu întreb pe băiet dacă nu citeȝte ceva pe baltag.

– Destul! răcni gospodarul bătînd cu pumnul în masă și înălȝindu-se de la locul lui.

Tacîmurile se învălmășiră, mesenii se ridicară speriați. Ceea ce se făcea nu era bine, căci era la un praznic. Bogza avea întrucîta dreptate.

– Destul! răcnea omul, destul!

Glasul îi răguși dintr-o dată.

– Destul! Pentru o faptă, este numai o plată. Chiar dacă aș fi eu, mi-oi primi osînda de la cine se cuvine. Dar nu sînt eu. Ce ai cu mine?

– Eu? N-am nimic! se apără munteanca, uimită mai presus de orice întrebare ca aceea.

– Cum n-ai? mugi Calistrat, împrăștiind cu dosul mîinilor talgerele și paharele. Dar cu cine vorbești tu așa, muiere? Dar ce? Ai trăit cu mine, ca să ai asupra mea vreun drept?

– Gheorghîță, vorbi cu mirare femeia, mi se pare că pe baltag e scris sînge și acesta-i omul care a lovit pe tatu-tău.

Calistrat se smulse din locul lui, repezindu-se spre flăcău, ca să-și ieie arma. Cuțui i se puse în față, poprindu-l cu brațele încordate, ca pe un mal. Dar în gospodarul cel mare izbucnise crîncenă mînie. Păli cu pumnul pe Cuțui în frunte și-l lepădă la pămînt. Bătu cu coatele pe cei de aproape și-i dărîmă și pe ei. Se zvîrli cu coatele pe ușa deschisă, mugind. Vitoria filfii cu brațele ca din aripi după el. Într-o clipă fu și ea în prag, țipînd:

– Gheorghîță! dă drumul cîinelui!

Bogza gîfîia și pufnea. Încet-încet se liniști și-și întoarse privirile obosite într-o parte, înspre oamenii adunați.

Munteanca întrebă cu voce dură:

– Mai vrei ceva, omule?

Omul făcu semn cu pleoapele. Mai voia ceva.

– Ce vrei?

– Vreau să mă mărturisesc.

Se făcu tăcere. Preotul cel bătrîn și burduhos își făcu loc, gîfîind. Bărbații se descoperiră.

Jandarmii vorbeau tare în preajma șurii, punînd felurite întrebări lui Cuțui. Cei de lîngă rănît îi țistuiră. Ei tăcură și veniră în vîrf degetelor spre adunare, aducînd și pe prizonier.

Cuțui mormăia:

– N-aveți să mă asupriți; n-aveți să mă uci-deți. Eu spun de bunăvoie. Și să se știe că a fost întocmai cum a arătat femeia mortului.

Oamenii țistuiră din nou. Omul cel mare, întins pe prispă, începea să vorbească.

– Părinte, zise Bogza, gîfîind iar; eu văd că se poate întîmpla să pier. Pentru asta, fac mărturisire aicea, să se știe că eu am pălit într-adevăr pe Nechifor Lipan și l-am prăvălit în rîpă, după cum a dovedit nevasta lui. N-am înțeles de unde știe; dar întocmai așa este.

– Părinte, șopti munteanca, să spuie și de ce. Rănitul pricepu.

– Am făcut fapta asta ca să-i luăm oile. Am socotit că nu s-a mai afla nimic. Acuma turma oierului să se întoarcă înapoi, după dreptate.

– Bine, grăi cătră sine Vitoria.

Bogza își aținti ochii asupra ei. Erau ochi umezi în care pîlpîiau luminițe. Ruptura buzei de sus părea un rîs straniu.

– Părinte, vorbi el iar, cu neliniște, să nu mă lași să mor așa. Pune asupra mea patrafirul și citește-mi dezlegarea. Mă rog de nevasta asta și de feciorul ei să mă ierte.

Vitoria făcu semn lui Gheorghîță să se apropie.

– Iertați-mă.

– Poate să trăiască, șopti Vitoria. Stăpînirea facă ce știe cu el.

– Iartă-mă, femeie! ceru muribundul. M-a sugușat cîinele. Mă duc și eu după Nechifor Lipan și trebuie să mă ierți.

– Dumnezeu să te ierte, îi zise Vitoria.

Își strînse buzele, îl privi neclintit o vreme. După aceea se retrase.

– Vină încoace, Gheorghică, vorbi ea, trezită din nou de griji multe. Vezi de țesală caii, după moda nouă care am aflat-o aici, și-i în-tărește cu orz, căci drumurile încă nu ni s-au sfîrșit. Facem cu domnu Toma toate socote-lile și-i plătim cinstit, mulțămindu-i frumos. Plătim preoților, oamenilor care s-au ostenit și tuturor. Pe urmă, stăm și ne hodinim trei zile, după care facem parastasul întîii tatălui tău. Îndată ne încălărăm și ne ducem la apa

Prutului la Ștefănești, ca să cunoaștem turma de la Rarău. Socot că mergînd cu spor, pe vreme bună, ne putem întoarce iar aici în Sabasa, ca să facem parastasul de nouă zile. Apoi ne ducem dincolo la Jijia, ca să vorbim cu baciul Alexa și să ne alcătuim cu el pentru întoarcerea oilor către munți, unde avem tocmită pășunea de vară. La patruzeci de zile vom fi iar aici și vom ruga pe domnu Toma și pe părintele să ne-ajute a împlini datoria de patruzeci de zile. Atuncea om face praznic mai bun, cu carne de miel de la turma cea nouă. Om aduce atuncea de la mănăstirea Văratifului și pe soră-ta Minodora, ca să cunoască mormîntul. Și-apoi după aceea ne-om întoarce iar la Măgura, ca să luăm de coadă toate cîte-am lăsat.

A Spațiul muntenesc, o lume a spiritualității

1. Explică semnificația frazei incipiente a discursului narativ, în raport cu:

- a) ideea de geneză;
- b) ideea de specific al valorilor naționale.

2. Interpretează sensurile alegorice ale *rînduielii* Domnului Dumnezeu din începutul romanului.

3. Descoperă, în text, detaliile, semnele care identifică specificul vieții muntenilor în spațiul *de sus* al țării și scrie-le în prima coloană a tabelului.

Un sfat înainte de călătoria
întru restabilirea adevărului

Semnele spațiului muntenesc	Conotațiile simbolice ale acestui perimetru arhetipal
Suim poteci și coborîm prăpăstii.	Semnul spațiului mioritic (L. Blaga) și al transhumanței.

4. Desprinde și comentează aspectele de viață ale muntenilor, definind valorile lor existențiale, constituite de veacuri.

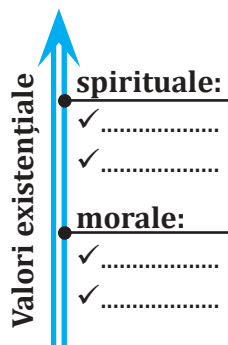
4.1. Ierarhizează valorile definite într-o schemă (la alegere) ce ar reprezenta:

a) scala valorilor;

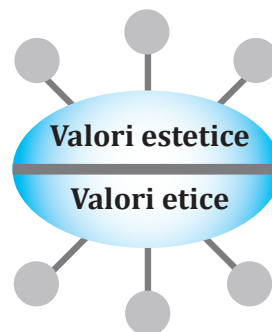
b) roata valorilor.

Model:

Varianta 1

Varianta a 2-a

Provocări înțelepte
în reînstituirea dreptății

4.2. Compară-le cu cele ale locuitorilor din cîmpie. Concluzionează.

5. Comentează starea de spirit a protagonistei în momentele așteptării soțului:

a) rememorarea poveștii lor de dragoste;

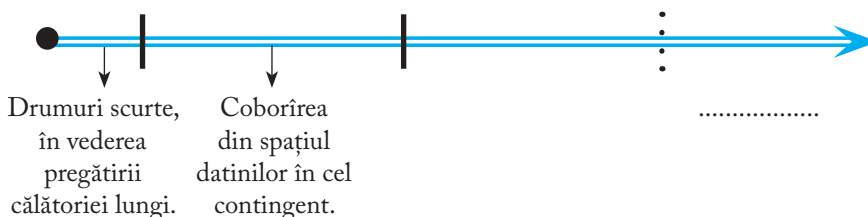
b).....

6. Interpretează semnificația lui Nechifor Lipan ca personaj arhetipal:

- năier (păstor);
- tată – stîlp al familiei;
- soț ocrotitor;
- principiul masculin – purtător de valori.

7. Argumentează, prin detalii concludente din operă, decizia Vitoriei Lipan de a pleca pe itinerarul soțului.

8. Lucrînd în echipe și mizînd pe lectura integrală a romanului, realizați o imagine iconică a drumului parcurs de protagonistă și feciorul ei, segmentîndu-l în funcție de o dominantă semnificativă a evenimentelor.

9. Demonstrează că drumul parcurs de mamă și fecior reprezintă o cale a reînstituirii dreptății.

10. Definește, printr-o imagine esențială, lumea din *Baltagul*:

- paradis terestru;
- lume arhaică, patriarhală;
- așchie ruptă de realitate;
- un proiect în mit;
- lume reală deschisă către orizonturi atemporale.

B Spațiul călătoriei în lumea obișnuitului

11. Realizați o lectură dramatizată a capitolului final din roman, valorificând gama expresivă a intonației, în funcție de nuanțele subtextului.

12. Observă cum și-a construit protagonista strategia căutării soțului, explicînd:

- intenția aflării adevărului;
- intenția respectării ritualului Marii Treceți.

13. Selectează, din text, semnele contingentului ca univers în degradare și interpretează-le în raport cu finalul.

14. Comentează comportamentul și arta discuției Vitoriei cu oamenii ce i-au cunoscut soțul.

15. Argumentează reacția Vitoriei și a fiului ei la aflarea locului crimei. Ce schimbări de tactică se produc în comportamentul protagonistei?

16. Care este atitudinea Vitoriei Lipan față de autoritățile justițiarie și în ce mod colaborează cu reprezentanții ei?

17. Exprimă-ți opinia: ce calități ale protagonistei i-au asigurat succesul actului justițiar?

18. Dezvoltă, prin două idei proprii, și confirmă, prin exemple, afirmația criticului Gheorghe Mitrache:

Baltagul are concizia capodoperei: nimic de prisos în descrierile naturale și în evocarea atmosferei, doar notații etnopsihologice pentru a dezvălui „filozofia” unor persoane exponențiale.

Formulă grafică
de Alexei Colîbneac

C Spațiul mitic

Agenda cititorului

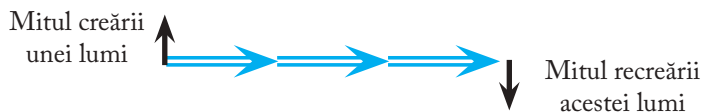
Mitul creației prin moarte violentă

• Acest mit depășește mitologia Pământului-Mamă.

Ideea fundamentală este că viața nu se poate naște dintr-o altă viață, sacrificată; moartea violentă e creatoare în sensul că viața sacrificată se manifestă într-o formă mai strălucită, la un alt nivel de existență; sacrificiul operează un uriaș transfer: viața concentrată într-o persoană depășește această persoană și se manifestă la scară cosmică sau colectivă.

Mircea Eliade

19. Interpretează semnificația structurii inelare a narațiunii: romanul începe cu mitul creării unei lumi și finisează cu mitul recreării.

20. Explică, aproape de text, afirmația Vitoriei Lipan: *I-a fost lui Nechifor scrisă o asemenea soartă și nimic n-o poate înlătura..., el s-a înălțat în soare ori a curs pe o apă, reintegrându-se vieții originare.*

21. Argumentează comportamentul tradițional, mitologic al Vitoriei, care cunoștea semnele naturii mari.

22. Compară valențele celor două călătorii:

- a) Călătoria Vitoriei întru restabilirea rînduielilor;
- b) Marea călătorie a lui Nechifor Lipan spre celălalt tărîm.

23. Interpretează motivul *trecerii* de pe un tărîm pe altul, de la o vîrstă la alta, de la profan la sacru.

24. Raportează la semnificația mesajului comunicat de roman afirmația lui Mircea Eliade din *Agenda cititorului*.

25. Comentează afirmația: *Vitoria Lipan rezumă evident firea românească a destinului nostru, angajînd sensul mitului din incipitul romanului și mitul mioritic.*

26. Demonstrează legătura dintre sensurile mitologice ale celor trei dimensiuni ale comportamentului protagonistei:

Așteptarea

Arhetipul Penelopei,
mitul credinței,
al fidelității.

Călătoria

O variantă ce reprezintă
mitul inițiativ; mitul refacerii
lumii; mitul integrării tînă-
rului în elementul esențial
masculin, bărbătesc.

Ritualul pomenirii

Mitul Marii Trece-
ri, mitul reintegrării în
lumina și viața arheti-
pală, de la începuturi.

Zodia Cancerului, o alegorie despre timp, dragoste și puterea politică

1. Actualizează lectura romanului istoric *Frații Jderi* de Mihail Sadoveanu și exemplifică intenția autorului de a recupera vârsta de aur din destinul poporului nostru și a timpului eroic.
- Citește fragmentele din romanul *Zodia Cancerului*, urmărind atmosfera unui alt timp, cel din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, definit de cronicarul Miron Costin *cumplete vremi*.

ZODIA CANCERULUI sau VREMEA DUCĂI-VODĂ

(fragmente)

CAPITOLUL I

**În care se vede cum intră în Moldova un călător
dintr-o țară depărtată...**

Era la sfârșitul lunii septemvrie care, în Moldova, se cheamă brumărel, anul nou de la zidirea lumii 7188, iar de la Hristos 1679. Vara fusese fierbinte și secetoasă. Bucatele puține, cât îngăduise Dumnezeu să se facă, fuseseră strânse de mult de năcăjiții pământeni...

De cîteva zile trecuse din Țara Leșească hotarul un străin, care venea de mai departe și urma, cu tovarăși, drumul cel mare din valea Siretului. Era un curios personaj ecleziastic din ordinul „Sfîntului Augustin”. Sub mantaua-i largă de postav întunecos se gîcea un trup, deși scund, încă destul de voinic și destul de sprinten; iar de sub glugă privea o față blîndă cu trăsături fine și spirituale. Și alte semne ascunse ale întregii lui ființe dovedeau că haina

Grafică la opera scriitorului
de Alexei Colîbneac

aceea umilită nu acoperea un călugăr de rînd. Călărea pe-un murg mărunț bucovinean împodobit, de-a dreptul pe pâr, c-un lăvicer vrîstat, strîns c-o chingă de funie. Calul n-avea alte podoabe, nici scări; călătorul purta însă pinteni și se ținea ca un vechi călăreț.

Într-adevăr, călugărul acesta nu era numai fratele întru Hristos Paul; ci era domnul abate de Marenne, dintr-o familie veche franțuzească, scăpătată și dăruită de Dumnezeu cu prea mulți copii, însă și cu destule protecții la vremea lor. Domnia sa domnul abate de Marenne, după cîte se putuse înțelege de la servii lui aproape muți, călătorea din Apus spre Răsărit, la necredincioși, ca să le ducă lumina cea adevărată. În realitate, poate, era însărcinat c-o solie tainică. Dar nimeni nu știa că poartă o asemenea solie...

CAPITOLUL XII

Beizade Alecu Ruset dovedește deodată o putere tainică

Duca-Vodă intră, privindu-l posomorît. Îl observă că n-are arme și asta nu-i plăcu. Ruset înainta domol și se plecă, cu brațul întins, cerînd Voievodului mîna dreaptă, pentru sărutare. Duca păru a sta o clipă la îndoială; pe urmă i-o dădu.

– Vra să zică, Beizade, după atîtea vorbe, amestecuri și fapte, care nu-ți sînt de laudă, ai îndrăznit în sfîrșit să te înfățișezi Domnului tău. Mi se pare că faci asta cu semeție și ca să mă înfrunți.

– Măria ta, răspunse Ruset cu supunere, eu țara n-am părăsit-o. N-am socotit că trebuie să pribegesc, ca unii dușmani ai Măriei tale. Nu m-am înfățișat la Ieși pentru că nu se că-

dea să fac asta, ca fecior de Domn mazil ce mă aflu. Trebuia să aștept porunca și voia-bună a Măriei tale. Pentru schimbările care au fost, eu nu m-am socotit vrednic a mă face judecător. Așa au voit Stăpîinii, așa a încuviințat Dumnezeu a toate văzător și știutor, și eu m-am supus. Iar acu, nu ca să înfrunt Domnia am intrat în Ieși, ci ca tovarăș și călăuz al părintelui abate de Marenne, solul franțuz, care se duce la împărăție.

– E sol într-adevăr?

– Măria ta, el nu mărturisește. Trebuie să fie deci un sol de samă.

Duca tăcu, fără să-și descrețească sprînceana. Apoi, făcînd cîțiva pași, ocolind și revenind, se așeză în jilț, lîngă fereastră, ținînd pe Ruset în picioare în fața sa, cu obrazul în lumină. Toată această mișcare a Domnului, ocolită și zgomotoasă, nu împiedicase auzul fin al lui Alecu Ruset să deosebească alți pași afară, în sală, la ușa camării. Erau pași de slujitori înarmați de bună-samă, care așteptau numai bătaia din palme a Stăpînului. Obrazul lui rămăsese însă neclintit și zîmbitor.

– Știi dumneata, beizade Alecu, vorbe Duca-Vodă, cu glas deodată aspru, că am primit din nou plîngeri pentru nebuniile pe care le-ai săvîrșit?

– Măria ta, nebuniile mele au conținut de cînd Dumnezeu a apăsas asupra noastră mîna Sa. Pentru ceea ce am săvîrșit cînd eram buiac și fără grijă, m-a judecat la Stambul vizirul și n-a socotit că trebuie să-mi ieie capul. Ome-nești greșeli au fost, Măria ta. Dumnezeu le iartă. E adevărat că oamenii cei proști nu sînt atît de iertători; dar Măria ta vei lua pildă de la Acel care stă asupra noastră, a tuturor.

– Să iau pildă de la necredincios, Beizade?

– De la Dumnezeu, Măria ta. Necredincioșii să zicem că-mi sînt prietini și nu pot să-i dau pildă Măriei tale.

– Într-adevăr, seraschier Șişman și mare Vizir te-au acoperit. Dar zîmbetul pe care l-au avut pentru blăstămățiile tale trece, și de la ei se poate întoarce cu aceeași ușurință urgie – precum știi că se întîmplă ades. Te-au iertat și te-au uitat; și-acum se cade să te judece Domnul Țării, atît pentru acele fapte, cît și pentru altele. Deci teme-te, beizade Alecu, de supărarea mea...

– Măria ta, mă tem; căci viața mea este în mîna Măriei tale. Dacă slobozi un strigăt, ori dai un semn bătînd din palme, știi că ușa asta se poate deschide. Slujitorii, intrînd, mă iau de grumaz și mă vîră la închisoare, unde un vinovat, ca și un nevinovat, poate găsi cazne și moarte.

– Nu ești nevinovat! strigă Duca fulgerîndu-l cu privirea. Ești viclean, amestecat în toate uneltirile dușmanilor mei.

– Măria ta, știi bine că în privința asta sînt fără de nici o vină și n-ai nici o dovadă. Eu îmi cunosc mai bine ale mele. Voi fi avînd scăderi, dar de prostie Dumnezeu a binevoit să mă lipsească. Căzut și sărăcit cum sînt, avînd ochi de bănuială asupră-mi, îmi mai trebuie să mă amestec în uneltiri? Afară de asta, zîmbi el subțire, îndulcindu-și glasul, socotința cea fără greș a Măriei tale înțelege că nu-i nevoie să mă mișc și să uneltesc eu. Fac alții asta. Nu-i nevoie nici de alții, că așa-i obiceiul țarigrădenilor: lăcomia lor nimene și nimic n-o poate istovi.

– Strici liniștea casei mele! strigă Duca iarăși, mai întăritat.

– Măria ta, știi ce vrei să spui. Domnița

Catrina m-a cunoscut într-o împrejurare, care a fost plăcută și pentru mine atunci. Dar vremurile s-au schimbat, și nici Măria ta nu poți privi bine, ca părinte, visurile unei copile; nici eu nu pot fi neînțelept, ca să nu mă trag în năcazurile mele, ca melcul în găoacea lui. Măria ta, adăogi îndată Ruset, c-un glas mai repe-de și mai hotărît, eu știu că poți pune mîna pe acel buzdugan la care privești. Înainte însă de-a pune mîna pe el, ori de-a da strigătul, ori de-a bate din palme, îndură-te și ascultă puține vorbe de la supusul Măriei tale. E adevărat că prietiniile mele cu unii și cu alții, mai ales cu seraschier Șişman, pot să treacă, nefiind nimic neschimbător. E adevărat că Măria ta poți găsi iertare dacă scurtezi pe un fiu de Voievod. Deși-i cu primejdie dacă-i iei capul, dar poți găsi iertare. Știu că Măria ta ești prea înțelept ca să faci singur asta. Poți pune pe alții, – și poți face ca aceia să fie iertați, ori să nu fie iertați. Toate sînt cu puțință la turc. La Dumnezeu însă nu. După credința mea, Dumnezeu vrea altfel, cruțînd pe Măria ta de primejdie...

CAPITOLUL XXIII

Se vede cum beizade Alecu poate aluneca spre o mare primejdie și ce părere are despre asta Vilcu Bîrlădeanu

Afară, aceeași boare de sănătate și murmurul mulțimii. Dădaca îi cuprinse cotul stîng și-o conduse, cotit, cătră bolta turnului de la poartă. Acolo, îi aruncă pe umeri și pe cap un șal. Ocolind, o întoarce cătră chilii. Într-un fund de cerdac, la o ușă scundă, o opri. Țiganca ciocăni o singură dată cu degetul.

– Dădacă, să nu mă lași singură, șopti Domnița cu frică. Intră și tu cu mine.

– Intru și eu, sufletul mămucuței. Și nici mult nu putem sta.

Ușa se deschise singură. Măgdălina rămase afară.

– Intră și tu, dădacă, șopti ea ușei închise.

Apoi tresări de surprinderea pe care o aștepta. Beizade Alecu îi cuprinsese mâinile. Înlănțuind-o cu celălalt braț pe după grumaz, îi sărută ochii. Ea se zbatu și se hotărî să țipe. Atunci glasul îi fu înăbușit. Încordându-se cu mînie, își sprijini mâinile în pieptul dușmanului său. Apoi își plecă fruntea în același loc și-și lăsă brațele să cadă, supunându-se.

– Dădacă! suspină ea.

– Îndată, îndată! îi răspunse ușa, înăbușit.

Încredințată de acest sprijin mare și știindu-și vremea așa de scurtă, își sui brațele pe după gîtul lui Beizade și-l privi rîzînd de jos în sus.

În chilia îngustă, pe măsuta din fund de la fereastra oblonită, ardea o lumînare slabă de seu. Cu toată puțina ei lucire, Domnița putu băga de samă că obrazul lui Beizade e slab și pălit.

– Ce ai, Beizade? îl întrebă ea retrăgîndu-și brațele și făcînd un pas îndărăt. Te văd slăbit.

– N-am nimic, Domniță, răspunse Ruset c-un zîmbet, decît cred c-aș fi pierit, dacă n-aveam bucuria de-acum.

Într-adevăr, în ochii lui, copila văzu ceea ce o putea face fericită și ceea ce o înfricoșa.

El se apropie grav, cu zîmbetul pierit. Ea se retrase, încercînd să rîdă; privi spre ușă; se întoarse la el cu hotărîre și se lăsă îmbrățișată iar și sărutată. Și iar zîmbi cînd el găsi de cuviință să-i facă mărturisirea supunerii și robiei lui pînă la moarte...

– Ai nevoie de bani? Pleci undeva?

– Nu. Dar vreau să fiu gata...

– Atuncea știi că am să mă duc eu cu părințele meu la Stambul?

– Știu, și am să te urmez și-acolo, dacă-mi îngădui.

– Vai, Beizade, acest drum pe care trebuie numaidecît să-l facem, e în legătură cu scîrba vieții mele. Beizade, – își schimbă Domnița tonul glasului sub năvala lacrimilor; nu știu cum și nu înțeleg cum am să-mi pot lumina viața din partea aceluia om pe care am ajuns să-l urăsc. S-a făcut cîndva între mine și el o legătură pentru care eu n-am nici o vină, nedorind-o și neînțelegînd-o. Acuma el știe că eu nu-l voiesc și totuși stăruiește. Tata șovăiește ca un părinte și, cu toate încruntările lui, socot că l-aș îndupleca. Dar este mama, care, în înțelepciunea ei, socoate folosul. Iată, vine înnoirea Domniei; iată, trebuie să iasă hotărîre de la împărăție pentru hătmănia Ucrainei turcești; iată că Domnia sa Ștefan beizade a căzut cu jalobă la măritul Sultan, că noi ne împotrivim nunții și dorim să stricăm logodna. Mama crede că trebuie să facem nuntă. Iar eu socot că trebuie să pun hobot de moarte.

– Ce-ai hotărît, Domniță? întrebă, cu grijă, Ruset.

– N-am hotărît nimic, căci eu n-am puterea să sfarm ce-au hotărît alții. Dar am să mă înfățișez și eu la Stambul și voi spune și eu ce mă va ajunge mintea la Divanul împărăției. Pe urmă, cum va da Dumnezeu. Pînă atuncea, sfinși ea înălțînd ochii spre Ruset, mă pot bucura puținel de viață.

– Eu te urmez și-acolo, Domniță, zise beizade Alecu, ingenunchind, și voi face cum îți va fi porunca.

CAPITOLUL XXIV

**Despre cele șase semne care s-au arătat
într-o iarnă, în zilele Ducăi-Vodă**

Duminică, decembrie 12, s-a vestit Măriei sale la Curte în Ieși, că a sosit Constantin serdar cu robii orheieni...

Erau cincizeci ori șaiszeci de oameni, slabi și cu puține straie rupte și proaste. Unii erau fără cușme și îmbrăbodiți cu niște petici, ca muierile. Tărau în picioare opinci ori zdrențe legate cu ațe de tei. Umiliți de bătaii și foame, își plecau frunțile și, la ieșirea Măriei sale, căzură în genunchi.

Duca-Vodă îi privi întunecos. Întoarse o clipă zîmbet spre închinarea lui Cantemir serdar; apoi înălțînd barba, lăsă să cadă cu greutate vorbe de întrebare:

– Aceștia sînt nelegiuîții care s-au sculat împotriva Domniei mele?

– Aceștia sînt robii, cîți au mai rămas, Măria ta, răspunse serdarul. Alții au pierit, alții au fugit.

– Ha-ha! au pierit și-au fugit? Asta-i bătaia lui Dumnezeu, că s-au sculat împotriva Sfinției Sale, care rînduiește Domn și lege.

– Iar aceștia, Măria ta, s-au supus, căzînd în genunchi la mila Măriei tale.

– La mila mea? strigă Vodă, ridicînd o clipă buzduganul și lăsîndu-l iar în lungul coapsei.

– La mila Măriei tale, Doamne! scîncîră ticăloșii robi, plecîndu-și fruntea în omăt.

Vodă îi privi cu asprime.

– Acuma acele locuri și acele sate s-au potolit toate?

– S-au potolit, Măria ta, răspunse serdarul.

– Datoria lor cătră vistierie au plătit-o?

– O plătesc, Măria ta. Au primit pe zloțași și fac socoteli drepte. Cel ce are dă pentru cel

– Dădacă Măgdălină, rîse subțirel copila. Să-l primim și pe beizade Alecu să meargă?

– Să-l primim, sufletul mămucăi.

– Acolo avem să ne putem vedea?

– Am să merg și eu, mămucuță, și are să ne ajute Maica Domnului.

– Vra să zică, oftă Beizade, pe alt țărîm și sub alt cer poate vom fi mai norocoși decît aici.

Cuprinse mîinile lui Ruset ca să-l atragă spre ea; apoi îl depărta încet, zîmbindu-i cu ochii în lacrimi.

– Cînd ai să pleci, Domniță?

– Nu pot încă ști... se tîngui ea. Tata are încă multe și încurcate treburi și grele griji, cu bunturile și birurile țării. Dar cînd va fi, te vestesc. Dacă întîrziem, pînă atuncea nu se poate să nu ne vedem iarăși. Vină în locul cunoscut și dă știre.

Dădaca Măgdălina suspină de lingă ușă:

– Cu sprijinul Maicii Domnului, vom mai găsi ceas și cale. La asta nu se poate pune nimeni împotriva. Iar acuma, nu întîrziati, căci s-aud clopotele bătînd. Eu mă duc să văd ce este afară și dau îndată semn de ieșire.

Dădaca se strecură pe ușă.

– Ne despărțim într-adevăr?

Aceeași întrebare și-o punea și Domnița. Fără a răspunde, lăsă pe Ruset să vie asupra ei, acoperind-o într-o îmbrățișare și sărutare prelungă. Făcîndu-se mică, îi scăpă din brațe, apucă de pe un scaun șalul, împodobindu-se cu el, și fugi la ușă. Ruset rămase rănit, ca și cum ar fi pierdut-o pentru totdeauna. De la ușă mai întoarse o dată spre el ochii și zîmbetul ca o lumină. Porni s-o cuprindă iar. Atunci sună în ușă o bătaie. Ea deschise și dispăru.

ce n-are. Avea satului răspunde pentru toți. Fiind îndărătnici de multă vreme, acum li s-a împlinit tot, pînă la un capăt de ață. Mai rămîne să răspundă pentru nebunia și îndrăzneala lor.

Domnul se întoarce către prietinel său Buhuș hatman, căutînd a-i ceti pe obraz părerea. Dar nici Buhuș, nici Fliondor armaș nu puteau fi pătrunși în ființa lor lăuntrică, și obrazurile le stăteau neclintite.

În acea clipă dinspre bolta turnului de la intrare răzbiră glasuri. Cineva chema într-ajutor. Străjerii îi repezeau îndărăt, cu vorbe aspre.

– Ce este? întrebă Vodă. Cinstite vel-armaș, vezi Domnia ta, și adă la mine pe cei care mă cheamă, nădăjduind întru dreptatea mea. Eu pe buni îi apăr, pe răi îi zdrobesc.

Înțelegîndu-și soarta, robii suspinară, închinîndu-și iar frunțile.

Vel-armaș venit de către poarta cea mare c-un bătrîn gîrbov și slab, care înainta încet, călăuzit și sprijinit de doi flăcăuși cuviincios îmbrăcați în straie răzășești, de lînă sură. Erau bălani, numai cu puf sub nas. Cum ajunseră în preajma lui Vodă, lîngă grămada robilor, își traseră cușmele de pe plete cu frică, neîndrăznind să-și înalțe privirile către Luminăția sa. În aceeași vreme unul din ei se aplecă la urechea bătrînului, îngînîndu-i cîteva cuvinte. Bătrînul se opri, se descoperi și se îndreptă puțin din șale, săltînd în sus fruntea. Atuncea Domnul și boierii săi putură băga de samă că acel moșneag, alb ca năgara, era orb...

– Ei, și ce vrei, bătrînule?

– Slăvite și luminate Doamne, mă rog să ierți și să slobozi din lanț pe acei care au greșit.

– De ce să-i iert și să-i slobod? Pentru că

păcătuiesc împotriva lui Dumnezeu? Pentru că se scoală asupra Domnului lor? Pentru aceste ticăloșii nu trebuie să plătească?

– Slăvite și luminate Doamne, neamurile mele au plătit totdeauna cu dreptate. Au plătit nu numai cu ban și rod; au plătit cu sînge; căci ei din veci stau aici pe această moșie, de la Voievozii cei de demult. Și să știi, slăvite și luminate Doamne, că noroadale nu se tulbură din pricina binelui.

La aceste cuvinte nechibzuite, ale unui bătrîn slab de minte, Duca-Vodă s-a tulburat și a strigat cu mînie:

– Dar de ce se tulbură, moșneag nebun și neînțelept? Căci în țara asta Dumnezeu a rînduit destul bielșug, iar la Divanul meu se judecă totdeauna cu sfință dreptate.

Bătrînul a tăcut, întunecîndu-și albușurile ochilor sub sprîncene. Apoi a ridicat iar glasul:

– Doamne, nebunia și slăbiciunea mea sînt de la Acel care ține în mîinile sale văzduhul și pămîntul și care împărățiile ca pleava le vîntură. Mulțamește-te, Măria ta, cu banii noștri, cu vitele și cu rodirile pămîntului și cu mierea știubeielor noastre; nu-ți încărca sufletul cu sînge. Căci se suie pînă la cer plîngerile obijduiților, iar moșnegii cei neînțelepți și orbi te blastămă să mori neiertat și singur!

Atunci Vodă, scuturînd buzduganul, a crîșnit. Boierii, slujitorii și robii s-au înfricoșat nu de mînia lui Duca-Vodă, ci de fapta pe care voia s-o săvîrșască.

Bătrînul, cu ochii cei morți ațintiți, și-a pus palmele pe capetele nepoților săi, care-i stăteau deoparte și de alta, și i-a mîngîiat.

– Măria ta, a cuvîntat el apoi, fără frică; aștept să mă lovești, ca să pier de buzduganul

Măriei tale, cum a pierit și părintele meu de buzduganul lui Aron-Vodă.

Pufnind, Duca-Vodă s-a sucit spre Buhuș. Întelegînd puțin din ochii prietinelui său, s-a întors cătră zid, singur, descărcîndu-și într-acolo obida. A stat așa un răstimp ca-ntr-o rugăciune și după aceea și-a arătat iar obrazul, c-un zîmbet de milă, spre moșneag, și i-a zvîrlit un ban de aramă, pe care orbul nu l-a văzut și nici copiii lui nu l-au cules.

– Cei săraci cu duhul, a grăit el cu mare stăpînire, sînt sub aripă dumnezeiască. Scoateți-l și lăsați-l să se ducă.

Oamenii au împins spre poartă pe orb, între nepoții lui.

– Iar acestor ticăloși, a urmat Duca-Vodă, întinzînd buzduganul asupra robilor, iertată să le fie viața; și să-i vîrîți în beciuri, să steie în obezi pînă ce satele lor vor plăti de două ori cît arată tablele vistieriei.

Robii s-au sculat luminați la chipuri că li s-a iertat viața de cătră Măria sa, și slujitorii lui Cantemir, încălecînd, i-au luat înainte, spre temnicurile de osîndă, pe cei mai slabi repezindu-i de la spate caii cu frunțile.

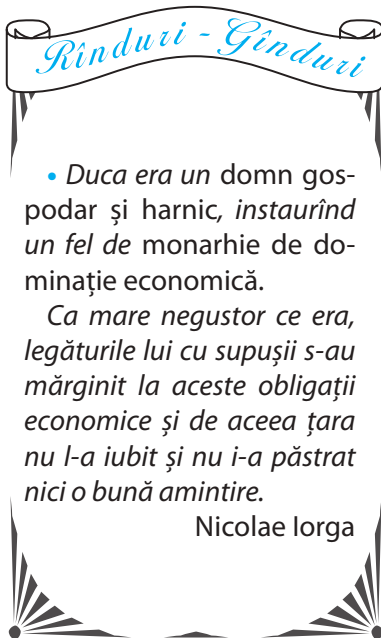
Vodă, trecînd în casele cele mari, a chemat la sine pe Fliondor și i-a dat poruncă tare împotriva acelui orb smintit, care a spurcat cu blăstăm sfînta zi de Duminică.

– Măria ta, ar fi zis Fliondor, intrînd la Domnul său, acel ticălos a mers, dus de nepoții săi, pînă la sfînta Mănăstire la Golia, și-acolo s-a rugat de cuvioșii părinți să-l miluiască c-un duhovnic, carele să-l ispovedească și să-i deie sfînta împărtășanie. Iar starețul, milostivindu-se, i-a dat duhovnic. La sfîrșitul sfînteii slujbe, cînd l-au adus să-l împărtășească, el a primit și trupul și sîngele lui Hristos, a căzut în genunchi și a strigat: Mă duc la morți; căci în această viață și-n această lume s-a arătat Antihrist! Și a îndrăznit acel mișel să rostească numele luminatului și binecredinciosului Domn al țării. Sărind monahii din strane, l-au împresurat. Dar el n-a mai așteptat, nici vorbă n-a mai rostit. Întinzîndu-se pe lespezi, și-a dat suflarea. Și-n acea clipă, a bătut singur clopotul cel mare din turn, iar cuvioșii părinți au răsărit, privindu-se unul pe altul cu teamă.

2. Explică semnificația invocării, în momentul inițial al narațiunii, a motivului străinului, abatele Paul de Marenne. Pentru o documentare mai relevantă, consultă textul integral al romanului.
3. Determină personajele principale din fragmente (roman), în jurul cărora se focalizează evenimentele, și definește relația dintre ele.
4. Realizează, împreună cu un coleg, o lectură dramatizată a dialogului dintre Duca-Vodă și Alecu Ruset din capitolul XII, relevînd, prin intonație adecvată, caracterul personajelor.
- 4.1. Definește conflictul înnodat între aceste două personaje.

Răzbiră glasuri...

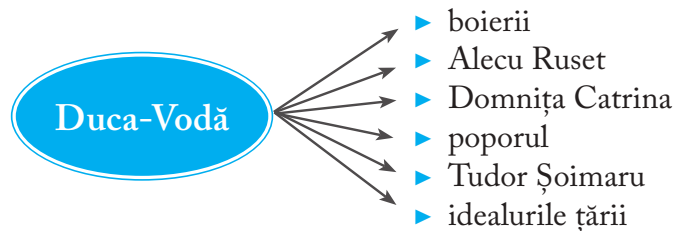
ARS COLLABORANDI

5. Motivează insistența lui Alecu Ruset de a înfrunța interdicția mării lui iubiri.

5.1. Analizează șansele împlinirii acesteia, apreciind pașii pe care i-a întreprins fiecare dintre îndrăgostiți, în legătură cu circumstanțele timpului.

6. Relevă semnificația intertextuală a invocării celebrei cărți *Theagene și Haricleea* de Heliodor, pe care o citea Domnița Catrina.

7. Configurează, într-o schemă, conflictul complex din roman, valorificînd relația dintre personaje:

7.1. Caracterizează tipologia conflictului și rolul lui în înțelegerea operei de către cititor. Utilizează afirmația lui Nicolae Iorga din *Rînduri-Gînduri*.

8. Examinați, lucrînd în echipe, textul fragmentelor și elaborați cîte o fișă-caracterizare a personajelor: Duca-Vodă, Alecu Ruset, Domnița Catrina și abatele de Marenne, urmărind reperele:

➤ selectarea secvențelor reprezentative pentru personajul indicat; ➤ identificarea trăsăturilor comportamentale/morale și fizice și ilustrarea acestora;	➤ stabilirea mijloacelor/procedeeleor de caracterizare; ➤ desprinderea semnificației destinului uman, reprezentat de personaj; ➤ definirea tipologiei personajului.

9. Interpretează sugestia celor șase semne vestitoare de multe nenorociri și cumpene, în raport cu semnificația timpului.

• nesătula lăcomie a Ducăi-Vodă; • lacrimi la sfînta icoană a Maicii Domnului de la Mănăstirea Neamțu; • în noaptea de 13 spre 14 a lunii lui noiembrie s-a cutremurat pămîntul; • s-a găsit sub o lespede, la mănăstirea lui Barnovschie-Vodă, scrisoare, tălmăcind	• războiul pe care nu mult după aceea l-a pornit puternicul Sultan Padișah Mehmet; • a venit de către asfințit un vifor mare cu pietre de gheață amestecate cu ninsoare; • s-a arătat, noaptea, pe cer, stea cu coadă, căreia latinii îi zic cometă.

10. Comentează semnificația apariției în acest roman a personajului Tudor Șoimaru din *Neamul Șoimăreștilor*.

11. Identifică, prin comparație cu *Frații Jderi*, noua viziune artistică asupra istoriei din romanul *Zodia Cancerului*, punând în calcul evenimentele principale reflectate în cele două romane. Fixează constatările într-un tabel cu două coloane:

Viziunea asupra istoriei	
Frații Jderi: <i>viziune eroică, timp eroic, evenimente eroice</i>	Zodia Cancerului: _____? <i>timp corupt, retrograd, evenimente...</i>

11.1. Precizează cui aparține această viziune: autorului sau naratorului.

12. Exegeții creației sadoveniene au definit romanul *Zodia Cancerului* în diverse moduri:

- a) roman istoric; d) de inițiere;
- b) de dragoste; e) de aventură;
- c) de călătorie; f) social-politic.

12.1. Aderă argumentat la una dintre variante.

12.2. Susține-ți opinia prin exemple concludente.

13. Argumentează, prin detalii din text, două afirmații:

- a) Moldova, în textul romanului, e un *paradis devastat*;
- b) *Țara Moldovei, țară a făgăduinței în alte vremuri, ia aspectul infernului pe pământ, vestind pe Antihristul și, implicit, o nouă întemeiere.* (Gheorghe Mitrache)

14. Justifică, prin două argumente, titlul romanului. Valorifică și informația din *Agenda cititorului*.

1. Demonstrează, prin câte un argument, că *Zodia Cancerului* este o alegorie a timpului, a dragostei și a puterii.

2. Caracterizează cuplul de personaje *Alecu Ruset-Domnița Catrina*.

Agenda cititorului

• Uncheașul Constantin din nuvela *Orb sărac*, povestește că Dumnezeu a vrut să-i pedepsească fărădelegile. Un vînt aduce un demon la curte, care-i spune lui Duca să se pregătească pentru drumul mare. Cînd aude, domnitorul mai întîi îngheață de spaimă, dar după aceea pune caii la trăsură și fuge. Și, cu toate că era toamnă, în octombrie, în calea lui apar omături și troiene care-i îngreuiază drumul. Ajunge, friguros și înfometat, la un han și cere de pomană bătrînei de acolo o ulcică de lapte, dar este refuzat și blestemat.

Pleacă mai departe și cade într-o rîpă, sfîrșindu-se, cu căruța cu tot. Așa a pierit Duca-Vodă.

ARS DISCENDI

OPȚIONAL

3. Valorifică, într-o sinteză, tipuri de domnitori despoți, reflecți în literatura română (Despot-Vodă, Alexandru Lăpușneanul, Duca-Vodă).

METATEXTUL CRITICULUI:

Consultă opinia specialistului și prezintă-o corect, coerent, convingător

Agenda criticului

Confirmă sau contestă una dintre opiniile criticului ce vizează romanul *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă*.

Toată lumea în roman trebuie să joace teatru.

Femeile sînt superioare prin decizie și experiență.

În centru sînt trei personaje singure: Duca, Ruset, de Marenne.

Nicolae Manolescu

A

Cercetează unul dintre portretele scriitorului, în lumina observațiilor lui Nicolae Manolescu, reperînd momentele pe care le ilustrează descrierea de mai jos:

„E de ajuns să-i privim portretele spre a-i descoperi mîndria solitară și solemnă: tînăr, vîrstnic, acasă, în pădure printre sălbăticiuni, pe drum, în căruță, în barcă, cu bastonul, cu undița sau cu pușca, șezînd în fotoliu sau pe trunchiuri de copac, călcînd pe covoare sau pe poteci desfundate, orășean sau țăran, îmbrăcat elegant, cu marea lavalieră sub guler sau cu pălăria imensă ca o farfurie zburătoare deasupra creștetului, cu cojocul pe umeri și pantaloni bufanți vîrîți în bocanci ghintuiți, el pare mereu singur chiar cînd e însoțit, cufundat într-o muțenie de sfînx. Izbitoare e puterea lui de abstragere din tot ce-l înconjoară, natură sau om. Ochii albi și obrazul încremenit nu comunică nici o participare, nici o emoție. Sadoveanu nu ne face impresia gînditorului interiorizat, ci a celui care visează cu ochii deschiși la o lume numai de el văzută. Privirea îi e fixă, absentă. Figura de divinitate enigmatică a lui Sadoveanu e a unui Buddha autohton.”

B

Aplică tehnica de scriere *Argument în patru pași/6 De ce?* la una dintre afirmațiile istoricului Nicolae Iorga, privind-o din perspectiva secolului ce a trecut de la momentul scrierii:

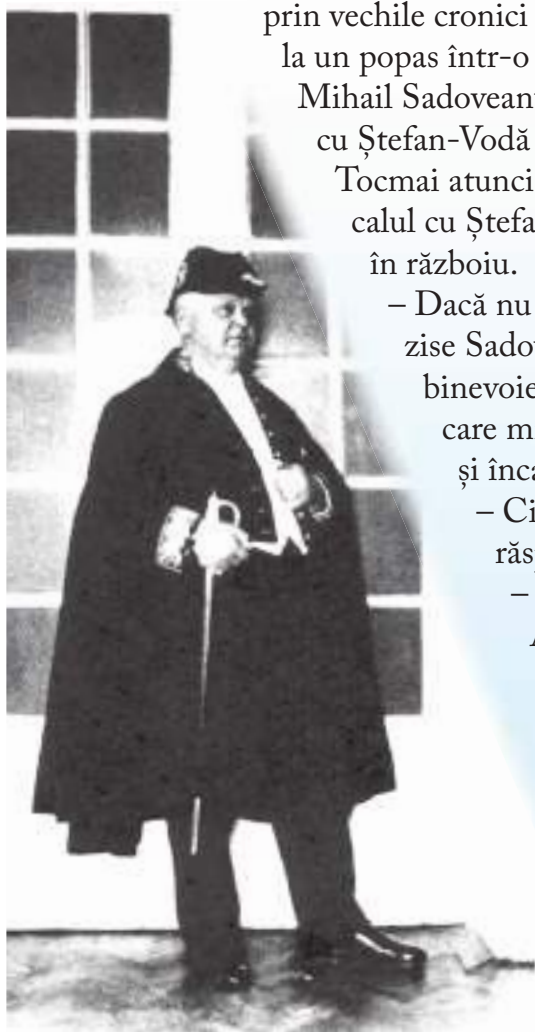
„Anul 1904 s-ar putea numi *Anul lui Sadoveanu*, după acela dintre scriitorii care s-au ridicat, în cuprinsul lui, printr-o bogăție de activitate admirabilă, în situația de cel mai citit și iubit dintre nuveliștii de astăzi. Mai puternic decît toți cei mai tineri, prin belșugul producției sale fără pripă și fără zăbavă, liniștită și sigură, prin mlădierea care îi îngăduie să înfățișeze viața sub toate aspectele ei, de multe ori în aceeași mică schiță sau scurtă nuvelă, e Mihail Sadoveanu, care, din cei abia douăzeci de ani trecuți ai săi, poate vedea o strălucită carieră înaintea sa.”

METATEXTUL CITITORULUI:

Redactează, adecvat și argumentat, propriul text

- **Lectură text scris de către un cititor pasionat de creația lui Mihail Sadoveanu, urmărind ideea de comunicare sinceră, surprinsă original de către autor.**

SADOVEANU

Cum mergea pe jos,
 prin vechile cronici moldovenești,
 la un popas într-o samă de cuvinte,
 Mihail Sadoveanu se întâlnește
 cu Ștefan-Vodă cel Mare.
 Tocmai atunci au fost căzut
 calul cu Ștefan-Vodă
 în războiu.

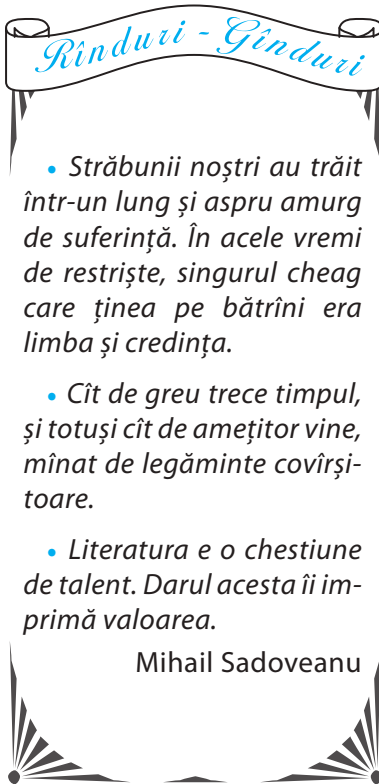
– Dacă nu ți-i cu supărare, Măria ta,
 zise Sadoveanu cu plecăciune,
 binevoiește a te sui pe-această moviliță
 care mi-este inimă
 și încalecă pe armăsarul năvălaș al istoriei...

– Cine ești, voinice? îl întrebă Voievodul,
 răsplătindu-l cu aurul unui zîmbet blajin.

– Oștean al Măriei tale.
 Apoi, despărțindu-se,
 Domnul se grăbi să isprăvească
 de înșirat pe sabie
 vrăjmașii Țării Moldovei,
 iar Sadoveanu,
 știind că-l așteptăm de cîteva secole,
 se grăbi către noi să ne spună
 că Ștefan-Vodă cel Mare și Sfînt
 și Mereu al Nostru
 ni se închină de sănătate
 și ne întreabă ce mai facem...

Scriitorul în uniforma de academician,
 elogiat de către Academia Română.

Vasile Romanciuc

• Străbunii noștri au trăit într-un lung și aspru amurg de suferință. În acele vremi de restriște, singurul cheag care ținea pe bătrîni era limba și credința.

• Cît de greu trece timpul, și totuși cît de amețitor vine, mînat de legăminte covîrșitoare.

• Literatura e o chestiune de talent. Darul acesta îi imprimă valoarea.

Mihail Sadoveanu

Obrazul său încununat de cărunteță răzeșii l-au văzut ca într-o lumină de sfințenie.

1. Selectează din poezie toate lexemele ce indică motivele-cheie ale creației sadoveniene:

- istorie;
- literatură;
- moștenire spirituală;
- trecerea timpului.

1.1. Relaționează informația dobîndită cu anumite constatări la temă ale autorului, expuse în *Rînduri-Gînduri*.

1.2. Formulează, într-un text coerent, 2-3 concluzii despre valoarea creației sadoveniene ca o frescă a destinului istoric zbuciumat.

2. Explică, în 2-3 argumente, de ce anume domnitorul Ștefan cel Mare și Sfînt a fost ales de poet pentru a face referință la scriitorul Mihail Sadoveanu.

3. Comentează, raportînd la text, metaforele:

- *armăsarul nă răvaș al istoriei;*
- *aurul unui zîmbet blajîn.*

4. Motivează selectarea fragmentelor de discurs repetat în textul lui Vasile Romanciuc:

- *o samă de cuvinte;*
- *nu ți-i cu supărare;*
- *ni se închină de sănătate.*

5. Justifică utilizarea formelor arhaice ale cuvintelor în segmentul citat:

*Tocmai atunci au fost căzut
calul cu Ștefan-Vodă
în războiu.*

6. Compară mesajul desprins din poezie cu cel al fragmentului propus mai jos:

„Cum au început a vui clopotele în strălucitoarele turnuri ale Sucevei, s-a știut în norod că vodă Ștefan s-a dus. Și din sat în sat, din clopotniță în clopotniță, vaietele de aramă s-au împînzit ca o durere uriașă peste întregul pămînt al Moldovei. Din piscurile munților prinseră a curge spre văi tînguirile buciurilor de cireș; plăieșii spuneau culmilor, și codrilor, și drumurilor de ape, tuturor colțurilor unde se găseau așezăminte de vechi oșteni, spuneau durerea cea mare, cea fără de îndreptare.”

Mihail Sadoveanu. Moartea lui Ștefan-Vodă, 1904

6.1. Include observațiile tale într-un succint comentariu scris.

COMPETENȚA ABSOLVENTULUI LA EXAMENUL DE BACALAUREAT

- **Realizează, în baza fragmentului din romanul Dudaia Margareta de Mihail Sadoveanu, o caracterizare a personajului feminin Amalia (1-1,5 pagini):**

Familia Amărăscu avea o fată, o domnișoară inteligentă de care trebuia să mă ocup.

În toamna fără soare, în fața casei tăcute, pe răzoare, se înălțau crizanteme în buchete mari, care se aplecau cu gingășie. Erau unele de o frumusețe nespusă, ca răsfirări de mii de fire de mătase, liliachii și albe.

Cînd am tras de clopoțel, ieși soarele din nouri și revărsă peste grădiniță un val de lumină aurie. Îmi bătea inima. Lumina aceea de toamnă îmi aduse mîngîiere.

Am intrat în odaia ce mi se pregătise și am rămas surprinsă: era o încăpere plină, prietenoasă... Domnișoara Margareta era acolo, în mijlocul camerei. Abia isprăvisese de așezat. Mlădioasă și gingașă, în rochia-i cafenie, s-a plecat înainte-mi făcîndu-mi o reverență, i s-au săpat gropițe în obraji rumeni și un zîmbet tăcut și cald parcă mi-a umplut sufletul. Îmi zise cu glasul-i puțin învăluit:

– Bine-ai venit la noi, domnișoară Amalie... Mi-ai fost dragă chiar cum te-am văzut!.. Așa ești bine așezată, cred că-i frumos aici, numai un buchet de flori am uitat s-aduc... Atunci are să fie întocmai ca la mine.

Eu am totdeauna flori în odaie...

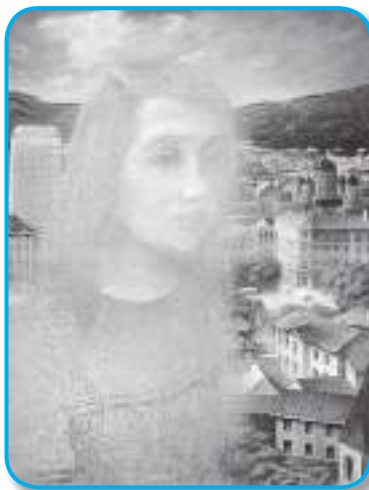
În ciripitul ei repede, dulce, o mîngîiere caldă și o duioșie mă cuprinse. Îmi simții ochii umezi. Am rămas singură privind în juru-mi. Pentru prima oară mă simțeam bine în mijlocul unei schimbări. O oglindă mare mă arăta aproape în întregime. Mi-am scos pălăria și jacheta, mi-am potrivit părul. Parcă sînt mai tînără și mai frumoasă cînd sînt veselă. Ochii mei negri au o ciudată strălucire prin ochelari.

Reveni duduia Margareta și îmi umplu odaia cu mireasma puternică a unui buchet de flori de toamnă.

Rămăsesem singură în odăiță; isprăvisem de așezat lucrurile și cărțile; eram obosită, voiam să mă întind în jilțul moale și să privesc pe fereastră.

Cînd s-a întins liniște în juru-mi, am început a mă gîndi la întîmplările zilei. Tre-cusem prin ceasuri foarte bogate. Cu cartea căzută pe genunchi visam acum la viața-mi viitoare. Vîntul murmură dulce la geamuri, clătina pomii fără podoabă, aducea frunze arămii care tremurau ca fluturii tîrzii în tristețea toamnei. O dragoste fără margini pentru oameni îmi umplea toată ființa.

Mihail Sadoveanu

Clepsidra cerului
de Valentina
Rusu-Ciobanu

• În compoziția ta, vei realiza următoarele cerințe:

1. Încadrarea personajului feminin Amalia într-o tipologie etică, argumentînd semnificația idealului de vîrstă și a stării de spirit.
2. Prezentarea a două mijloace/procedee de caracterizare a personajului (Amalia) din text.
3. Comentarea, în baza fragmentului, a două trăsături fizice/morale proprii personajului feminin prezentat.
4. Relevarea a două trăsături comune între personajele Amalia și Margareta.
5. Formularea a două concluzii despre semnificația general-umană a personajului (Amalia), în raport cu ideea de formare a tînărului de azi în spiritul frumosului, cultului cărții și al idealului dragostei de oameni.
6. Exprimarea opiniei personale despre sentimentul dominant trăit de personaj, conținut în propoziția subliniată.

• În compunerea ta, se punctează și:

- ✓ Organizarea coerentă a ideilor în scris;
- ✓ Utilizarea limbii literare;
- ✓ Demonstrarea aptitudinilor de analiză și de interpretare critică;
- ✓ Respectarea normelor de ortografie și de punctuație;
- ✓ Respectarea limitelor de volum.

4 Puncte

4 Puncte

4 Puncte

4 Puncte

6 Puncte

4 Puncte

6 Puncte

6 Puncte

8 Puncte

2 Puncte

2 Puncte

În total: 50 de puncte

PROFIL REAL

- Prezintă, într-un eseu de 1-2 pagini, *diversitatea modalităților de caracterizare a personajelor literare în proza lui Mihail Sadoveanu*, referindu-te la două texte literare studiate din creația scriitorului.

În eseu tău, vei valorifica următorii parametri:

1. Menționarea a două texte literare din creația scriitorului, semnificative pentru tratarea subiectului dat.
2. Prezentarea a patru procedee distincte de caracterizare a personajului în proza lui Mihail Sadoveanu.
3. Relevarea sistemului de personaje, în raport cu modalitățile de caracterizare, în baza unui text reprezentativ.
4. Încadrarea a 4 personaje din textele nominalizate de tine într-o tipologie cunoscută.
5. Exprimarea opiniei personale, prin trei argumente, în raport cu personajele literare caracterizate de tine.

- În compoziția ta, se punctează și:
- ✓ Claritatea, veridicitatea, consecutivitatea ideilor; ilustrarea prin exemple a acestora.
- ✓ Constatarea aspectelor definatorii ale temei de realizat; reperarea datelor, informațiilor, faptelor elocvente; abilitatea de a sintetiza informații și de a le interpreta critic.
- ✓ Coerența ideilor, fluența exprimării.
- ✓ Așezarea în pagină, încadrarea în limitele de spațiu.

4 Puncte

8 Puncte

8 Puncte

6 Puncte

6 Puncte

8 Puncte

8 Puncte

6 Puncte

2 Puncte

în total: 60 de puncte

Din oficiu: 4 Puncte

Conturează-ți un model uman reprezentat de personaj.

PROFIL UMANIST

EVALUARE SUMATIVĂ

Verifică-ți performanțele:

Domeniul evaluativ	Domeniul cognitiv
Nivelul de competență C	Coordonate ale personalității creatoare
Identificare și înțelegere	
Nivelul de competență B	Lectura și înțelegerea operei Explicarea și interpretarea operei
Modelare și aplicare	
Nivelul de competență A	Valori și atitudini asumate din opera scriitorului de către elevul-cititor
Imaginație și creativitate	

Mihail Sadoveanu

SCRIITORUL-OPERA-CITITORUL

Sarcini de lucru	Punctaj
Identifică în textele studiate ale scriitorului indiciile lexicale ale cronotopului.	4 p.
Rescrie corect numele a cinci personaje sadoveniene pe care le consideri model de curaj și demnitate umană.	5 p.
Prezintă schematic, în limita de zece cuvinte, structura/componentele unui discurs.	8 p.
Elaborează, în scris, introducerea pentru o alocuțiune cu genericul <i>Pagini de istorie în literatură</i> .	10 p.
Formulează cinci întrebări pentru un interviu cu un personaj din creația lui Mihail Sadoveanu, care să vizeze: - manifestări de comportament și atitudini, în raport cu anumite aspecte de viață; - promovarea unor idealuri general-umane; - idei, viziuni originale.	10 p.
Scrie o compunere de sinteză cu tema <i>Tipuri umane inconfundabile din creația lui Mihail Sadoveanu care îmi pot servi ca model în viață</i> (exemplificînd cu destinul a trei personaje relevante).	12 p.
Propune două variante de captare a atenției ascultătorilor la o conferință consacrată creației lui Mihail Sadoveanu, pornind de la constatarea lui George Călinescu: <i>Pe el, cel fără vîrstă, natura l-a binecuvîntat cu cea mai lungă viață!</i>	15 p.
Elaborează textul unei declarații de admirație pentru scriitorul Mihail Sadoveanu și opera lui, dezvoltînd afirmațiile autorului: <i>Am lucrat cu dragoste și rîvnă, considerînd munca mea pentru cei mulți și neluminați ca o datorie care nu iartă. Munca aceasta de ridicare spre mai bine a celui întunecat e muncă sfîntă.</i> <i>Dacă am izbutit să dau ceva valabil neamului meu, apoi toate laudele, pe care le primesc cu recunoștință, vreau să le întorc umiliților și ofensaților vieții, celor care s-au petrecut ca frunzele și florile anotimpurilor.</i>	16 p.
Concluzionează, în cinci repere scrise, cu privire la impactul creației scriitorului asupra formării tale spirituale, desfășurînd ideea lui Cezar Petrescu: <i>De la Mihail Sadoveanu am învățat să cunosc, să înțeleg și să iubesc Țara Moldovei – țara mea.</i>	20 p.

În total: 100 de puncte

LUCIAN BLAGA

SAU NEBĂNUITELE TREPTE ALE CUNOAȘTERII

O, Dumnezeu!

Copiii Tăi cei mai aleși, copiii

Cu suflet rupt din strălucirea Ta:

Ei nu trăiesc în lumea

De Tin' creată,

Ci-n lumea

Creată de ei înșiși...

Le-o ierți?

Eu știu ceva:

Știu că le-o ierți,

știu că Te bucuri chiar

De îndrăzneala

Copiilor Tăi mari și buni,

și visători...

Lucian Blaga

PRE-TEXT:

Intră în lumea creației scriitorului

„Creația răscumpără toate suferințele.”

Lucian Blaga

- Raportează la biografia și activitatea literară a scriitorului Lucian Blaga ideea din aforismul de mai sus.

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

1895, 9 mai Se naște la Lancrăm, județul Alba, în familia lui Isidor și a Anei Blaga. Tatăl este preot ortodox.

1902–1906 Studiază la școala primară germană din Sebeș.

1906–1914 Urmează cursurile Liceului Andrei Șaguna din Brașov.

1914–1917 Face studii la Facultatea de Teologie din Sibiu.

1917–1920 Studii universitare la Viena; obține titlul de doctor în filozofie.

1919 Dublul debut editorial: cu placheta de versuri *Poemele luminii* și culegerea de aforisme *Pietre pentru templul meu*.

1920 Se căsătorește cu Cornelia Brediceanu, pe care o cunoștea din liceu și cu care se reîntâlnise la Viena.

1921 Apare volumul de poezii *Pașii profetului*. Primește Premiul Academiei Române pentru primele două cărți. Vor urma: *În marea trecere* (1924); *Lauda somnului* (1929); *La cumpăna*

apelor (1933); *La curțile dorului* (1938); *Nebănuitele trepte* (1943).

1921–1944 Debutează ca dramaturg cu piesa *Zamolxe*. Vor urma piesele *Tulburarea apelor*; *Daria*; *Fapta*; *Înviere*; *Meșterul Manole*; *Avram Iancu*; *Cruciada copiilor*; *Ivanca*; *Arca lui Noe*; piesa *Anton Pann* va fi publicată postum (1964).

1926–1939 Activează în diplomatie, în Polonia, Cehoslovacia, Austria, Elveția, Portugalia.

1934–1946 Publică *Trilogia cunoașterii*; *Trilogia culturii*; *Trilogia valorilor*.

1938–1948 Este profesor la Universitatea din Cluj, ulterior evacuată la Sibiu.

1948–1959 După ce este îndepărtat de la catedră, lucrează cercetător, apoi bibliotecar-șef la Biblioteca Academiei (filiala Cluj).

1961, 6 mai Se stinge din viață. Este înmormântat în cimitirul din Lancrăm.

Agenda criticului

Un mare creator este ca o catedrală gotică: trebuie privită de la distanța necesară pentru a-i putea admira întreaga măreție arhitectonică. Privit într-o asemenea perspectivă – a vieții și a operei, ambele de o superbă demnitate morală și intelectuală – Lucian Blaga va rămîne pentru posteritate așa cum l-am cunoscut noi, cei care am trăit cîțiva ani în umbra lui: avînd măreția unei catedrale gotice!

Ovidiu Drimba

1. Documentează-te detaliat în raport cu unul dintre aspectele vieții sau ale creației lui Lucian Blaga:

- creația poetică;
- opera dramatică;
- proza memorialistică;
- opera filozofică;
- cariera diplomatică;
- cariera universitară.

1.1. Prezintă, succint, aspectul ales în fața colegilor. Fă notițe, ascultînd prezentările lor.

2. Comentează comparația din *Agenda criticului*, realizată de Ovidiu Drimba, în raport cu viața și opera lui Lucian Blaga.

2.1. Propune alți termeni pentru construirea comparației și desfășoară imaginea:

Un mare scriitor este..... ca..., pentru că

Un dramaturg este..... asemenea..., pentru că

Un mare poet..... este ca..., pentru că

Un mare gînditor este..... ca..., pentru că

Un distins romancier poate fi..... ca..., pentru că

2.2. Generalizează cu referire la Lucian Blaga: care este, în opinia ta, domeniul de realizare plenară a talentului său?

2.3. Argumentează cu titluri de opere și idei convingătoare din creație.

3. Citește cîteva dintre poeziile din prima plachetă a poetului, dedicată Corneliiei: *Din părul tău, Frumoase mîini, Nu-mi presimți, Cresc amintirile, Izvorul nopții, Ghimpii, Vei plînge mult ori vei zîmbi, O toamnă va veni.*

3.1. Identifică, în două dintre aceste texte, semne ale *unității adevărate*, așa cum o va numi, ulterior, soția poetului:

„L-am înțeles perfect pe Lucian și arta lui. Chiar dacă uneori n-a fost ușor. Dar numai înțelegîndu-l, am constituit împreună o unitate adevărată – singura adevărată și, cred din toate punctele de vedere, desăvîrșită. Dacă aș fi poetă, aș spune că am constituit o constelație, firește terestră.” (Cornelia Blaga-Brediceanu)

4. Citește poezia *Sus din Rînduri-Gînduri* de la pagina 135 și formulează, în două enunțuri, starea de spirit care te-a dominat la lectură, construind răspunsuri adecvate la următoarele întrebări:

- Ce sentimente ți-a inspirat textul?
- Asupra căror pasaje ai reflectat?
- Ce imagine artistică te-a impresionat?
- Ce imagine grafică ar putea însoți acest text?

4.1. Exprimă-ți opinia: poate fi considerată această poezie un text-dedicație?

4.2. Întemeiază-ți argumentele pe mărturisirea lui Nichifor Crainic.

„....Mi-a spus că, scriind *Poemele luminii*, n-avea nici o încredere în ele. O fată, cu care se logodise, a citit caietul și s-a entuziasmat. Era Cornelia, viitoarea lui soție, studentă în medicină la Viena. Ea a trimis caietele lui Sextil Pușcariu, profesor la Universitatea din Cernăuți și rudă cu Cornelia. Sextil, entuziasmat și el, a scris un articol de prezentare și i-a publicat câteva poezii în ziarul *Bucovina*.”

4.3. Concluzionează, în două enunțuri, despre importanța înțelegerii, susținerii și aprecierii omului de creație de către familie, prieteni, societate în procesul afirmării acestuia.

5. Compară portretul verbal al tânărului Lucian Blaga, realizat de Nichifor Crainic, cu imaginea propusă la începutul temei.

5.1. Remarcă în fotografie cele menționate în text. Formulează două concluzii.

„O față prelungă, în care străluceau cu claritate adâncă ochi caprui și mari, iar, împreună cu ei, o gură largă și distins tăiată, dădeau caracteristica acestei înfățișări spirituale. Mai mult ochii vorbeau decît gura.”

6. Comentează cum se reflectă în portretul de mai jos atitudinea lui Ovidiu Papadima față de Lucian Blaga.

„Ca toți cei care povestesc amintiri despre Blaga, trebuie să mărturisesc și eu că impresia era foarte puternică. Era tăcut. Ceea ce era expresiv la el era atitudinea și mai puțin gestică. Era foarte sobru! Era expresia feței și mai ales zîmbetul, care era mai mult interior, mișcînd cute aproape imperceptibile pe obraz. Apoi ochii, care erau extraordinari. Veneau în ei lumini din interior, care abia pîlpîiau, dar spuneau atîtea...”

6.1. Reperează, în textul citit, cîte două trăsături fizice și morale ale poetului.

6.2. Exprimă-ți părerea în raport cu ideea din final.

7. În baza informației asimilate pînă acum despre Lucian Blaga, schițează un portret al scriitorului, exprimîndu-ți atitudinea față de această personalitate.

Rînduri - Gînduri

SUS

• Pe-un pisc.
Sus. Numai noi doi.
Așa: cînd sînt cu tine
mă simt nespus de aproape
de cer.

Așa de aproape,
de-mi pare că de ți-aș
striga
în zare – numele –
i-aș auzi ecoul
răsfrînt de bolta cerului.
Numai noi doi.
Sus.

Lucian Blaga

Familia poetului
cu Octavian Goga
și soția acestuia

- *Numele-acesta
are ceva în el
care sună nespus de frumos –
e ca și cum
boabele copiilor
care ne seamănă de Sărbători
s-ar lovi de trupul unei viori.*

*Numele-acesta
are ceva nespus
de limpede-n el –
e ca și cum
te-ai uita la o stea
prin altă stea.*

*Numele-acesta
are în el ceva amețitor
de adînc –
e ca și cum te-ai uita
în oglinda unei fîntîni
prin altă fîntînă.*

*Numele-acesta
e ca streășina casei noastre –
pe fiecare literă a lui
rîndunica își poate clădi
cuibul de lut:
Lucian Blaga.*

Grigore Vieru

8. În romanul postum *Luntrea lui Caron* scriitorul se va dubla în două personaje literare distincte: poetul Axente Creangă și filozoful Leonte Pătrașcu.

8.1. Citește fragmentul:

- a) Ca pe un curriculum vitae;
- b) Ca pe o sinceră mărturisire;
- c) Ca pe o declarație oficială.

„Leonte se gospodărea în casa părinților săi. De zeci de ani nu mai văzusem nici casa, nici curtea aceasta, unde în cea dintîi copilărie Leonte îmi da întîlnire de joacă zilnică. Aci petrecusem împreună anotimpurile copilăriei. Leonte era pentru mine o parte întregitoare a acestui peisaj. Clasele primare le-am urmat dimpreună cu Leonte la Sebeș-Alba. Cu Leonte dimpreună, depășind liceul la Brașov, la fel universitatea, pe urmă, la Viena. Pentru frăția noastră sufletească am fost porecliți «gemenii». Așa ne numeau toți cei care ne urmăreau dezvoltarea prin curgerea anilor. Eram nedespărțiți. Pe Leonte îl pasiona filozofia. El avea să-și facă, încă din tinerețe, o faimă de gînditor, publicînd o seamă de lucrări în domeniul arid al Teoriei Cunoașterii... Paralel, eu izbutisem să-mi fac o faimă de poet. În Leonte eu vedeam, încă din adolescență, «conștiința» mea; despre mine el spunea adesea că sînt «demonul» său.

...Inima și gîndul mi se întorceau iarăși și iarăși la Leonte. A trecut chiar un sfert de veac de cînd în aerul moale dintre aceste meridiane torceam împreună juvenile planuri de viitor. Nu înțelegeam, după atîția ani de eforturi și elan, de decepții și ostenele, de unde scoteam, pe atunci, încrederea nemăsurată cu care le țeseam. Și totuși atunci știam, datorită unei nebune divinațiuni, că eram amîndoi meniți unor realizări pe înalte și majore portative spirituale. Operele noastre au deșteptat interesul ardent al intelectualității din întreaga țară. Gîndirea românească nu mai putea fi imaginată fără de concepțiile pe care în răstimp Leonte le-a dezvoltat în diverse domenii ale filozofiei. Și nici poezia românească nu mai prea putea să fie gîndită fără de poezia mea. Inovațiile noastre nu au fost prevăzute de nimeni înainte, cu toate că ele răsăreau din adîncimi de totdeauna ale acestui neam de oameni. Lumea spirituală, ce s-a clădit pe meleaguri românești între cele două războaie mondiale, era în bună parte lumea

noastră, a celor doi, sau cel puțin o lume la alcătuirea căreia cei doi am colaborat din plin.”

8.2. Compară date din text cu aspecte din biobibliografia scriitorului. Ce concluzii poți trage?

9. Citește mărturisirea fiicei poetului, Dorli Blaga.

„Toată biblioteca am donat-o, în 1980, Muzeului Literaturii Române. Biblioteca nu era foarte mare. Cuprindea doar câteva mii de volume. Erau, în special, lucrări în limba germană, din literatura universală, traduceri în limba germană, lucrări de filozofie, lucrări enciclopedice. Era toată literatura universală în limba germană. Cărțile erau aranjate oarecum tematic. Avea și multă literatură română. Pentru mine a cumpărat mult. De exemplu, toate operele lui Sadoveanu. Îl considera unul dintre cei mai mari prozatori ai noștri. Și a ținut foarte mult să citesc tot.”

10. Dedu preferințele de lectură ale familiei Blaga și pronunță-te asupra importanței lor în conturarea spiritului enciclopedic al scriitorului.

11. Citește informația din *Rînduri-Gînduri*. Identifică și comentează sugestia poetică a ipostazelor numelui Lucian Blaga, surprinse inedit de Grigore Vieru. Creează o definiție proprie.

11.1. Precizează ce reprezintă pentru tine numele lui Lucian Blaga.

1. Realizează o sinteză a informației asimilate din cadrul temei studiate și elaborează textul unei comunicări:

Evenimente biografice, oameni și atitudini ce conturează portretul de om-cetățean și om de cultură al lui Lucian Blaga.

OPȚIONAL

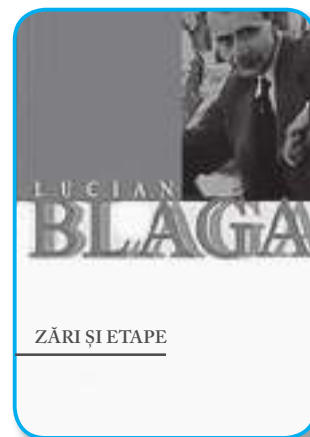
2. Pornind de la aforismul lui Lucian Blaga: *Viața nimănui nu este un roman, viața noastră, a oricui, este alcătuită din nenumărate tangențe la nenumărate romane*, relatează, în scris, 2-3 episoade din viața familiei tale, ca pe niște file de roman. Intitulează textul produs și desenează-i o copertă. Prezintă în clasă schița romanului creat de tine. Răspunde la întrebările colegilor.

1. Discutați în grupuri despre legătura dintre biografia oficială a poetului și scrierile sale memorialistice (apărute postum: *Hronicul și cântecul vîrstelor*; *Luntrea lui Caron*). Alcătuiți planul de idei al unui referat. Scrieți acest referat în volum de o pagină.

Poetul cu îndrăgita sa fiică

ARS DISCENDI

LEGO, ERGO SUM

15

POEZIA ESTE UN VEȘMÎNT ÎN CARE NE ÎMBRĂCĂM IUBIREA ȘI MOARTEA

Motto:

„În fața unui nou, autentic poet, ai totdeauna sentimentul paradoxal și minunat că înțelegi dintr-odată o limbă pînă aici necunoscută ție, pentru învățarea căreia n-ai depus totuși nici un efort.”

Lucian Blaga

Pe coarde dulci de liniște...

1. Examinează prezentarea cronologică a volumelor de poezie scrise de Lucian Blaga.

1.1. Comentează sugestiile titlurilor metaforice.

1.2. Determină o coerență ascensională a motivelor din titluri și traiectoria lor existențială, utilizînd reperele din casetele volumelor, prezentate mai jos.

Poemele luminii (1919)

Nașterea poetului sub semnul luminii:

„Unde și cînd m-am ivit în lumină, nu știu.”

În sens expresionist: o forță primară uriașă, materială sau spirituală, care pune în mișcare lumile din haos și infinitele lor forme și se înființează însuși timpul și temporalitatea: *Lumina, Biografie*.

Pașii profetului (1921)

Elanul vitalist ajunge într-un punct inert, urmează regresiunea, căderea, degradarea treptată a lumii, renunțarea la energiile dătătoare de viață și de nemurire, în favoarea unor adevăruri banale, inventate de oameni. Apariția unui ton liric nou, profund meditativ, mai reprezentativ personalității poetului: *Amurg de toamnă*.

În marea trecere (1924)

Personifică strigătul disperat al ființei pentru a opri „trecerea” timpului distrugător a ceasornicului ce măsoară destrămarea. E un reproș adresat omului care se conformează, se complăce în starea pasivă de încremenire, evitînd actul creației. Melancolia disperată în fața trecerii vieții: *Marea trecere, Psalm*.

Lauda somnului (1929)

Se relevă, în manieră expresionistă, neputința în a rezolva drama existențială eternă a omenirii, în realizarea speranței de stîrpire a răului, de instaurare a binelui. O lume de mit și legendă, o lume a anonimatului se află sub semnul unei tristeți metafizice: *În munți*.

La cumpăna apelor (1933)

Mașinalizarea omului se traduce în existența unei gândiri sterile, ce nu poate schimba predestinarea; mișcarea, ca principiu generator de viață, dispare; toate încercările de percepere a lumii în esența ei rămân zbateri fără forță ale unei ființe mult prea zgomotoase; destinul se îndreaptă spre catastrofă, iar cumpăna apelor nu poate fi păstrată în eternitatea clipei: chiar și apa îmbătrânește: *Boala*.

La curțile dorului (1938)

Aflată pe panta declinului, ființa umană este invadată de sentimentalism, de nostalgia memorării tinereții, interesată de fericirea zilnică. Anotimpurile își urmează cursul indiferent la chinul poetului. Poeziile reconstituie atmosfera baladelor, descîntecelor și bocetelor din folclorul românesc pe baza unei cunoașteri dinăuntru a specificului acestora. Se definește artistic inefabilul sentiment al dorului: *La curțile dorului*.

Nebănuitele trepte (1943)

Ultima culegere editată antum. Reapare lumina ca factor salvator ce înalță, se profilează înălțimea, piscul, muntele ca spațiu vital, binefăcător, protector, în care energiile se potențează, se transformă în lucruri vii, pădurea, regnul vegetal. Textele codifică ideea că *nebănuitele trepte* ale drumului poetic se descoperă prin trudnicul efort individual, prin sacrificiu de sine: *Schimbarea zodiei*.

Vîrsta de fier, Corăbii cu cenușă, Cîntecul focului, Ce aude unicornul

Poezii pe care poetul le-a scris după 1943 și în care se autentică o resurecție a optimismului. Regnul spațiului este, în fond, solar, ducînd la reparația vieții, la eliminarea răului, nefastului, a nemișcării. Anotimpurile maturității poetice se află sub semnul simbolic al semințelor, al perpetuării, al vieții. Reapare, cu o nouă forță vitală, iubirea.

Opera de artă exprimă specific vibrațiile, sensibilitățile artistice ale autorului, obsedat de sentimentul însingurării totale; unica soluție care rămîne este somnul-moarte: *Mirabila sămînță, Vara de noiembrie, Arheologie*.

ARS DISCENDI

1. Elaborează o fișă-reper pentru discuții în clasă și achiziții de portofoliu.
 - 1.1. Prezintă două viziuni dominante asupra lumii din volumele de poezie blagiană.
 - 1.2. Observă și explică mutațiile stărilor de spirit ale eului liric.
2. Încadrează în plachetele de versuri ale autorului poeziile cunoscute, studiate anterior.

Metaforă grafică
de Nicolae Dabija

ELEMENTE DE ANALIZĂ STILISTICĂ A TEXTULUI

1. Parcurge algoritmul propus și reține aspecte definitorii pentru analiza stilistică a unui text artistic.

1.1. Constată o anumită coerență în aplicarea acestor repere.

1.2. Identifică 2–3 dominante specifice de analiză stilistică în structura unui text poetic preferat.

1

Nivelul fonematic vizează analiza formei sonore. Se pornește de la ideea că rostirea comportă valoare expresivă, care se manifestă în: *lungirea, modificarea, omiterea unor sunete; schimbarea ritmului vorbirii; acumularea de sunete (asonanță, aliterație); rimă; ritm etc.*

La analiza textului scris, paralel cu nivelul fonematic se examinează și aspectul grafic: *variarea caracterelor; spațierea; forma în care este aranjat textul (acrostih, anagramă, caligramă) etc.*

2

Nivelul lexico-semantic vizează analiza vocabularului, ceea ce presupune:

- Determinarea ansamblurilor structurale (rețelele tematice; câmpurile lexico-semantice: conceptual, semantic, asociativ, derivativ; axa lexicală; cuvintele-cheie). În baza acestei analize pot fi susținute afirmații referitoare la relația dintre lexicul utilizat și semnificația globală a textului.
- Examinarea frecvenței unităților de vocabular utilizate în textul dat, cu specificarea mărcilor stilistice pe care le comportă: *regional, popular, arhaic, neologic, rar, livresc, argotic, familiar, depreciativ, ironic.*
- Interpretarea expresivității contextuale a cuvintelor înrudite și/sau a derivatelor: *peiorativ, diminutiv, augmentativ.*

- Cercetarea nivelului semantic: identificarea sensurilor actualizate și remarcarea manifestării polisemiei (și a ambiguităților, echivocurilor, jocurilor de cuvinte bazate pe omonimie, paronimie, paronomază); reperarea sensurilor figurate și explicarea mecanismului prin care s-a realizat transferul de sens și s-au construit figurile de stil; efectul sinonimiei și al antonimiei.
- Identificarea secvențelor de discurs repetat (locuțiuni, expresii, citate, proverbe etc.) și comentarea semnificației lor.
- Remarcarea tuturor situațiilor când are loc devierea de la norma limbii literare.

3

Nivelul morfo-sintactic vizează marcarea stilistică prin categoriile lexico-gramaticale și gramaticale ale claselor morfologice, care prezintă interes în plan stilistic doar când comportă semnificații: *genul, numărul, cazul, determinarea, gradele de comparație, modul, timpul, diateza, tranzitivitatea*.

4

La **nivel sintactic** se vor distinge structurile care creează condiții pentru apariția valorii stilistice. Un rol aparte revine la acest nivel semnelor de punctuație.

- Citește textul și realizează, în baza lui, sarcinile propuse, spre a valorifica, în mod practic, reperele teoretice examinate mai sus. Accesează informația din *Agenda cititorului* (paginile 141, 142) ca reper documentar.

Fluturii de noapte

...Iar noaptea câteodată-ntunecate gânduri vin
și-mi sug nectarul din potir:
mi-e inima atunci
ca florile cari își deschid
corola numai noaptea, pentru fluturii
de noapte...

Lucian Blaga

2. Comentează, în 2-3 enunțuri, legătura dintre titlul poeziei și forma de fluture în care este scrisă.
3. Motivează, într-un enunț, utilizarea cratimei în primul vers.
4. Definește semnificația contextuală a verbului *a veni*, raportându-l la substantivul *gânduri*.
5. Examinează sinonimele verbului *a veni* (*a sosi, a se apropia, a intra, a se înfățișa, a năvăli, a izvorî*), concluzionând asupra expresivității celui ales de poet.
6. Explică, într-o propoziție, solidaritatea de imagine dintre substantivul *noapte* și adjectivul *întunecate*.
7. Argumentează, într-un enunț, plasarea adjectivului înaintea substantivului, în sintagma *întunecate gânduri*.

Agenda cititorului

- În construirea lumii semantice a textului literar, scriitorul se supune exigențelor funcționării autonome, după principii estetice și poetice, a acestor lumi, fără a eluda însă capacitatea cititorului de a pătrunde în lumea întemeiată de el prin limbaj și de a descifra sensurile ei. Cititorul este considerat ca un receptor care se află situat într-un anumit „orizont de așteptare”.

Structurarea stilistică a textului literar se poate modela după acest „orizont de așteptare” sau poate, dimpotrivă, tinde la orientarea cititorului spre semnificația de adâncime a textului, prin ignorarea sau depășirea „orizontului de așteptare”.

Dumitru Irimia

Agenda cititorului

Structura lexicală a textului artistic se caracterizează prin:

- utilizarea unităților din toate categoriile lexicale;
- exploatarea polisemiei;
- dezvoltarea echivalențelor sinonimice;
- depășirea, prin figuri de stil specifice, a sensului inițial/de dicționar al cuvântului.

Structura gramaticală a textului artistic se caracterizează prin:

- deschiderea opțiunii pentru formele gramaticale;
- relevarea potențialului stilistic al fiecărei clase gramaticale la nivelul contextului;
- motivarea individuală a opțiunii pentru anumite forme;
- libertatea deplină în organizarea structurii sintactice;
- transformarea topicii în instrument al constituirii imaginii artistice;
- utilizarea unor figuri specifice.

8. Identifică, în text, cuvintele care se referă la *faună* și *floră*, arătând, în 2–3 enunțuri, legătura dintre acestea.
9. Definește, fără a recurge la sinonime, sensul din context al cuvântului *nectar*.
10. Explică, într-un enunț, legătura de imagine dintre substantivele *nectar* și *potir*.
11. Justifică, în două propoziții, repetarea substantivului *noapte*.
12. Interpretează, într-un enunț, relația textuală dintre adverbele *cîteodată* și *atunci*.
13. Distinge, formulând definiții lexicografice, sensul general și cel terminologic al cuvântului *corolă*.
14. Restabilește baza de comparație din secvența *ca florile cari își deschid corola numai noaptea*.
15. Desfășoară, într-un text coerent de 5–7 rînduri, imaginea artistică exprimată în secvența *ca florile cari își deschid corola numai noaptea, pentru fluturii de noapte*.
16. Comentează valoarea stilistică a punctelor de suspensie la începutul și sfîrșitul poeziei.
17. Formulează un raționament din trei argumente în sprijinul alegerii formelor de indicativ prezent ale verbelor.
18. Motivează, într-un enunț, utilizarea formei *cari* (în loc de forma literară *care*).
19. Rescrie un segment ce conține o imagine vizuală, comentînd, în trei enunțuri, sugestia ei contextuală.
20. Argumentează, *Din fotoliul autorului*, preferința pentru o singură frază.
21. Interpretează, într-un text coerent de 8–10 rînduri, semnificația cuvântului *corolă* în universul poetic blagian.

1. La finalul acestor rezolvări, restructurează și completează răspunsurile, producînd un eseu metaliterar cu titlul *Analiza stilistică a poeziei Fluturii de noapte de Lucian Blaga*.

17

EU AM CRESCUT HRĂNIT DE TAINA LUMII

P LĂCEREA TEXTULUI:

Dialoghează și descoperă sensurile operei

Motto:

„Gustîndu-te o dată din belșug / Amețitoare / și largă de minuni: o, lume!”

Lucian Blaga

L ECTURA DIN PERSPECTIVA AUTORULUI

1. Reflectează asupra sugestiei metaforei *taina lumii* din titlul temei.

1.1. Propune câteva conotații contextuale.

2. Actualizează din *Agenda cititorului* mesajul poeziei lui Lucian Blaga *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* ca artă poetică.

2.1. Explică semnificația crezului poetic blagian:

...dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină.

2.2. Motivează situarea eului poetic, agent al cunoașterii, prin versul nodal *dar eu*, în centrul unui imens univers al tainelor.

2.3. Precizează care ar fi, în opinia ta, aceste taine conotate în metafora *corola de minuni* și în simbolurile: *ochi, flori, buze și morminte*.

3. Aplică, în interpretările tale, conceptele-cheie de cunoaștere luciferică și cunoaștere paradisiacă, expuse în *Agenda cititorului* de la pagina 145, ținînd cont de afirmația exegetului că între creația lirică a poetului și reflecțiile sale filozofice există unele vase comunicante sau nuclee comune. (Romul Munteanu)

Agenda cititorului

EU NU STRIVESC COROLA DE MINUNI A LUMII

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntîlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.
Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adîncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină –
și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi fiori de sfînt mister
și tot ce-i neînțeles
se schimbă-n neînțelesuri și mai mari
sub ochii mei –
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

Poetul este singura ființă care își poartă inima în afară de sine

- Citește textul poeziei *Autoportret* și surprinde *taina patriei* poetului.

Agenda criticului

Subiectul se descoperă dintr-o dată cu distrugerea tainelor înainte, ca o veșnică posibilitate, dar și cu spațiul armonios construit al unei lumi ce se deschide ca un orizont de îmbrățișat dincolo de pustiire.

Eu și corola de minuni a lumii: doi poli între care promite să se desfășoare spațiul unei perpetue tensiuni, al unei neconținute năzuințe de apropiere, până la identificare.

Or, tocmai pe acest teren al legăturii fericite ori al comunicării ratate cu cosmosul se înscrie, decis, încă din primul moment, problematica poeziei blagiene.

Ion Vlad

AUTOPORTRET

Lucian Blaga e mut ca o lebădă.
În patria sa
zăpada fapturii ține loc de cuvânt.
Sufletul lui e în căutare,
în mută, seculară căutare
de totdeauna,
și pînă la cele din urmă hotare.

El caută apa din care bea curcubeul.
El caută apa
din care curcubeul
își bea frumusețea și neființa.

1. Explică sensul primului vers, raportîndu-l la incipitul lucrării autobiografice *Hronicul sau cîntecul vîrstelor*:

„Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvîntului. Urmele acestei tăceri inițiale le caut însă în zadar în amintire.”

2. Motivează intenția autorului de a scoate acest fapt autobiografic de sub incidența realului și de a-i da o interpretare mitică:

„Poate că starea mea embrionară se prelungea dincolo de orice termen normal, pentru că avea în vedere un urcuș nu tocmai de toate zilele sau poate o nefirească luciditate s-a vîrît, cu efecte de anulare, între mine și cuvînt... Cuvintele îmi erau știute toate, dar în mijlocul lor eram încercat de sfieli, ca și cum m-aș fi împotrivit să iau în primire chiar păcatul originar al neamului românesc.”

Agenda cititorului

Concepte blagiene

- **Obiectul cunoașterii luciferice** e totdeauna *un mister* care, de o parte, se arată prin semnele sale și, de altă parte, se ascunde după semnele sale.
- Prin **cunoașterea paradisiacă** se statornicesc pozițiile liniștitoare, momentele de stabilitate, permanența vegetativă și orizonturile, care nu îndeamnă dincolo de ele înseși, ale spiritului cunoscător.
- **Cunoașterea profană**, cea pozitivistă a omului modern.
- **Cunoașterea poetică**, practică de Blaga, este păstrătoare de mister.

ARS DISCENDI

2.1. Interpretează semnificația mitului tăcerii, valorificând simbolistica motivului *lebedei*:

- Pasăre imaculată, care, prin albul, forța și grația sa, constituie o vie epifanie a luminii.
- Simbolizează puritatea, nevinovăția, singurătatea mândră, curajul, poezia, elevația spirituală. În unele texte folclorice, ea este simbolul iubitei. E asociată înțelepciunii, inițierii și evlaviei spirituale, poetului și poeziei.

2.2. Ilustrează, cu exemple din text, ideea că *tăcerea* poate semnifica:

- a) primordialul increat; c) geneza oricărei lirici;
- b) potențialul germinativ; d) condiție a lumii transcendente.

2.3. Pentru o înțelegere adecvată, reperează conceptele autorului din *Agenda cititorului*.

3. Comentează sugestia metaforei *zăpada fapturii* în relație cu lexemele *cuvînt* și *sufletul* din text.

4. Demonstrează că intenția căutării eului liric din text este căutarea de sine a creatorului, a poetului.

5. Argumentează miza eului liric, în drumul spre propria identitate, pe două tipuri de cunoaștere: luciferică și transcendentă.

6. Justifică titlul poeziei în funcție de mesajul ei global.

1. Memorizează poezia, rostind-o în rol de autor.

2. Demonstrează, prin idei concludente, că poezia este o artă poetică, o cheie de lectură pentru alte texte blagiene.

3. Actualizează cunoștințele din clasa a XI-a și comentează, într-un text coerent, elementele expresionismului, conducîndu-te de precizarea autorului: *De cîte ori o operă de artă redă astfel un lucru, încît puterea, tensiunea interioară, transcende lucrul, trădînd relații cu cosmosul, cu absolutul, cu ilimitatul, avem în față un produs expresionist.*

OPȚIONAL

4. Amintește-ți mesajul poeziei *Biografie*, studiate în clasa a XI-a, și redactează un text argumentativ, în care să demonstrezi că, în ambele poezii, Lucian Blaga anunță un concept nou despre creație și creator.

Vreau să joc!, o formă a ludicului programatic

LECTURA DIN PERSPECTIVA CITITORULUI

- Citește textul poeziei, împărtășind dorința eului liric din titlu.

VREAU SĂ JOC!

O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat!
Să nu se simtă Dumnezeu
în mine
un rob în temniță – încătușat.
Pământule, dă-mi aripi:
săgeată vreau să fiu, să spintec
nemărginirea,
să nu mai văd în preajmă decît cer,
deasupra cer,
și cer sub mine –
și-aprins în valuri de lumină
să joc
străfulgerat de-avînturi nemaipomenite
ca să răsufle liber Dumnezeu în mine,
să nu cîrtească:
„Sînt rob în temniță!”

Jocul imaginației
și al redevenirii în creație

• Pe scară arhetipală, omul care încearcă înlocuirea condiției sale umane, sare treptele dezvoltării într-un ritm amețitor, ajungînd la limitele spațiului și ale timpului.

Northrop Frye

1. Determină rolul stilistic al formulei din titlu, dezvoltată în primul vers.
2. Motivează dorința eului liric de a se manifesta plener, reperînd idei din *Rînduri-Gînduri* și relevînd, în special, ideea de joc programat, ca un „ritm amețitor”.
3. Explică semnificația prezenței lui Dumnezeu în lumea interioară a eului liric, semn:
 - a) al credinței;
 - b) al condiției demiurgice;
 - c) al individualității creatoare.

4. Interpretează sensul invocației: *Pământule, dă-mi aripi...*, în raport cu starea eului liric din *Autoportret*.

5. Decodează sugestia simbolurilor ascensionale din text: *aripi, săgeată, cer, lumină*.

5.1. Utilizează sensurile propuse de dicționarul de simboluri și rezumate aici:

aripă – metonimie a zborului, a elevației, a năzuinței spre ideal;

săgeată – cunoaștere rapidă, eliberare de distanță și greutate;

cer – transcendență, superioritate, creativitate, sacralitate;

lumină – principalul atribut al lumii cosmice, sinonimul lumii ca sferă de viațuire, principiu al binelui.

6. Stabilește similitudini între imaginile imenselor spații cosmice blagiene și cele din creațiile eminesciene (*Luceafărul, Scrisoarea I* ș.a.).

7. Argumentează, cu detalii din text, viziunea criticii asupra faptului că trupul uman al eului liric se transformă într-un „corp de lumină” energetic.

8. Comentează semnificația laitmotivului *rob întemnițat* în legătură cu:

a) ipostaza de Demiurg a eului liric;

b) ideea platoniciană a trupului uman ca temniță.

9. Demonstrează că mesajul poeziei se referă la o formă a ludicului programatic, aplicând explicațiile din *Agenda cititorului*.

1. Interpretează fenomenul jocului-dans ca stare de spirit în tradiția culturală a poporului nostru.

2. Argumentează, în baza textului, semnificația substituției demiurgice a materiei telurice în materie cosmică.

3. Realizează un comentariu, în scris, al textului, relevând ideea *dezmărginirii, descătușării sufletului*.

OPȚIONAL

4. Formulează-ți idealul de viață și expune-l într-un text personalizat, continuând titlul *Vreau să joc...*

1. Citește individual poezia *Dați-mi un trup, voi munților* și interpretează, în paralel, ideea „dezmărginirii” prin proiecția viziunii poetice la dimensiuni cosmice.

Agenda cititorului

Semnificații emblematice ale jocului

- Jocul este și un mod de inițiere prin reconstituirea simbolică a marilor încercări ale vieții.
- Jucătorul imită simbolic atitudini generale sau mentalități de ordin social, jocul apropiindu-se astfel de ritual.
- Arta, prin faptul că transfigurează viața, seamănă cu jocul.

ARS DISCENDI

Concept grafic
de Aurel Guțu

LEGO, ERGO SUM

Liniște sau misterul cunoașterii luciferice

LECTURĂ HERMENEUTICĂ

- Citește textul poeziei *Liniște*, încercînd să faci efortul eului liric de a „asculta liniștea”.

*Picuri de lumină
și stropi de pace –
cad neconținut din cer...*

Rînduri - Gînduri

• Citind Poemele luminii, tînrul lector va face descoperirea că Blaga este un mare poet. El merită să fie citit și recitat nu doar din obligație școlară, ci și pentru a satisface nevoia de poezie a spiritului nostru.

George Gană

LINIȘTE

Atîta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună.

În piept
mi s-a trezit un glas străin
și-un cîntec cîntă-n mine-un dor ce nu-i al meu.

Se spune că strămoși cari au murit fără de vreme,
cu sînge tînr încă-n vine,
cu patimi mari în sînge,
cu soare viu în patimi,
vin,
vin să-și trăiască mai departe
în noi
viața netrăită.

Atîta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună.

O, cine știe – suflete, -n ce piept îți vei cînta
și tu odată peste veacuri
pe coarde dulci de liniște,
pe harfă de-ntunerice – dorul sugrumat
și frînta bucurie de viață? Cine știe? Cine știe?

1. Explică, în baza experienței proprii, necesitatea umană de a se afla într-o stare de liniște totală.
 2. Determină, printr-o sintagmă din cele propuse, tipul liniștii ce a invadat universul eului liric: *liniște astrală, liniște abisală, liniște sufletească, liniște cosmică, liniște terestră, liniște atemporală*.
 - 2.1. Explică și ilustrează opțiunea cu exemple din text.
 3. Examinează structura discursului liric al poeziei și definește semnificația repetării celor două versuri inițiale:
 - a) ca laitmotiv;
 - b) ca refren;
 - c) ca reluare de secvență, în scopul accentuării;
 - d) ca element de structură inelară.
 4. Împarte textul în secvențe, în conformitate cu nucleele semantice ale discursului liric.
 - 4.1. Intitulează secvențele prin cuvinte-cheie din text, motivând, succint, alegerea.
 5. Lucrând în echipe, analizați câte un motiv din cele principale: *al liniștii, al luminii, al cântecului și al migrației sufletului*.
 - 5.1. Interpretați semnificația acestor motive, în raport cu starea eului liric: de reverie și de sperare către vremurile viitoare.
 - 5.2. Angajați în sprijinul ideilor susținute comentarea sugestiilor metaforice, a simbolurilor din text și a interogațiilor retorice.
 6. Rezumă, în 5–6 enunțuri, mesajul global al poeziei, relevând semnificația luminii selenare ca posibilitate de cunoaștere și de transgresiune temporală. Utilizează conceptele blagiene din *Agenda cititorului*.
1. Interpretează semnificația stării de reverie a eului liric ca posibilitate de a accede spre cunoașterea luciferică.
 2. Motivează, prin două argumente, includerea poeziei în volumul *Poemele luminii*.
 1. Lecturează poeziile *Lumina, Lumina raiului, Scrisoare* ș.a. și identifică 5–6 sugestii ale metaforei luminii. Demonstrează, într-un eseu de o pagină, că Lucian Blaga este un poet al luminii.

Agenda cititorului

Concepte blagiene

- **Minus-cunoașterea** este negația cunoașterii ca îndemn spre o cunoaștere mai profundă, în care sînt numerotate niște limite.
- **Plus-cunoașterea**, cea care se produce doar pe cale logică, prin intelect.
- **Cunoașterea transcendentă** se stabilește prin pierderea în necunoscut, amplificîndu-se în zona obscurului, secretului.

*Rădăcini și aripi,
visare și împlinire*

ARS DISCENDI

LEGO, ERGO SUM

Dorul, o stare transorizontică

- Citește poezia *Dorul-dor*, urmărind o definiție poetică, formulată de Lucian Blaga.

O, lumea e albastră haină,
în care ne cuprindem,
strînși în taină,
ca vara sîngelui să nu se piardă,
ca vara basmului mereu să ardă.

DORUL-DOR

Cel mai adînc din doruri
e dorul-dor.

Acela care n-are amintire
și nici speranță, dorul-dor.

Pe-un drum ne duce dorul-dor,
pe-un drum
ce dincolo de orice călător
mai are-o prelungire.

Nesfîrșit e dorul-dor.
Bate-n valea tuturor.

1. Formulează o definiție proprie a dorului ca sentiment uman.
2. Recitește versurile care, în opinia ta, pot reprezenta definiții ale eternului sentiment românesc.
- 2.1. Motivează-ți opțiunea prin exemple și argumente.
3. Explică efectul amplificării sugestiei în construirea metaforei *dorul-dor*.
- 3.1. Precizează ce se sugerează:
a) Un sentiment? b) O stare de spirit? c) O noțiune abstractă?
4. Caracterizează *dorul-dor* care *n-are amintire și nici speranță*.
5. Corelează motivul dorului cu motivul drumului și interpretează-le semnificația în text.
6. Comentează ideea concludivă din ultimele două versuri ale poeziei în corelație cu interpretarea poetului: *Sufletul românesc, care se simte acasă la el numai pe plai, are un mers care-i aparține și-l diferențiază*.

- 6.1. Argumentează ideea de infinitudine a dorului ca stare umană existențială.
7. Examinează textul și relevă elementele definitorii ale discursului liric al poeziei.
8. Realizează, într-o reflecție de 5-6 enunțuri, o prezentare a conceptului *dorul-dor* din text.
9. Descoperă o altă ipostază a dorului în creația poetului și formulează, într-un enunț, opinia proprie despre importanța dialogului sincer dintre două suflete îndrăgostite.

DORUL

Setos îți beau mireasma și-ți cuprind obraji
cu palmele-amîndouă, cum cuprinzi
în suflet o minune.

Ne arde-apropierea, ochi în ochi, cum stăm.
Și totuși tu-mi șoptești: „Mi-așa de dor de tine!”
Așa de tainic tu mi-o spui și dornic, parc-aș fi
pribeag pe-un alt pămînt.

Femeie,
ce mare porți în inimă și cine ești?
Mai cîntă-mi înc-o dată dorul tău,
să te ascult
și clipele să-mi pară niște muguri plini,
din care înfloresc aievea – veșnicii.

10. Comentează, în două enunțuri, sugestia contextuală a simbolului *muguri plini* din finalul poeziei.
 11. Desfășoară, în scris, ideea că *adevăratul îndrăgostit poartă în suflet, ca pe o minune, dorul de ființa dragă*, în raport cu starea de spirit a eului liric din poezie.
1. Scrie un comentariu al unei poezii, la alegere, utilizînd ca reper ideea generalizată în *Agenda cititorului*.

OPȚIONAL

2. Interpretează, într-o compunere de sinteză, semnificația dorului în lirica poetului, pornind de la explicațiile lui Lucian Blaga expuse la tema *Filozofia este o știință a întrebărilor*, de la pagina 164.

Ilustrație de Ion Puiu

Agenda cititorului

- Acest univers în care iau ființă toate elementele lumii, dorul, devine pentru Lucian Blaga sfera experienței sale capitale.

Aici eul liric participă la misterul esențial al vieții, iar emoția poetică se convertește într-un sentiment fundamental al dorului.

Doina Ruști

ARS DISCENDI

Eu cred că veșnicia s-a născut la sat

Sub streășina vremii, paradis...

1. Exprimă-ți opinia cu privire la ideea din temă, argumentând-o.
2. Extinde-ți judecățile, selectând idei din afirmațiile lui Lucian Blaga: Pentru propria sa conștiință, satul este situat în centrul lumii și se prelungește în mit.

Satul se integrează într-un destin cosmic... Fiecare sat se simte, în conștiința colectivă a fiilor săi, un fel de centru al lumii. Numai așa se explică orizonturile vaste ale creației populare în poezie, în artă, în credință, acea trăire care participă la totul, siguranța fără greș a creației, belșugul de subînțeleșuri și nuanțe, implicațiile de infinită rezonanță și însăși spontaneitatea neistovită.

LECTURĂ PARALELĂ

- Citește poeziile *Sufletul satului* și *Satul minunilor*, urmărind atitudinea eului liric față de spațiul rural.

SUFLETUL SATULUI

Copilo, pune-ți mâinile pe genunchii mei.
Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.
Aici orice gând e mai încet,
și inima-ți zvîcnește mai rar,
ca și cum nu ți-ar bate în piept,
ci adînc în pămînt undeva.
Aici se vindecă setea de mîntuire
și dacă ți-ai sîngerat picioarele
te așezi pe un podmol de lut.

Uite, e seară.
Sufletul satului filfîie pe lîngă noi,
ca un miros sfios de iarbă tăiată,
ca o cădere de fum din streșini de paie,
ca un joc de iezi pe morminte înalte.

SATUL MINUNILOR

Ajuns-am prin pulberi și miriști
unde răzbat fără sfat numai unii.
Drumeaguri ades ocolit-am prin liniști
după mersul albastru al lunii.

Lîngă fîntîinile darului harului
pîlpîie boalele, țipă lăstunii.
Plin este satul de-aromele zeului
ca un cuib de mirosul sălbăticiunii.

Legi răsturnînd și vădite tipare
minunea țîșnește ca macu-n seară.
Cocoși dunăreni își vestesc de pe garduri
dumineca lungă și fără de seară.

3. Recitește versurile din ambele poezii, care exprimă adeziunea eului liric față de sat, ca spațiu al valorilor etice/estetice.
4. Consemnează, pe foaia de caiet, un vers care, în opinia ta, conține chintesența mesajului.
- 4.1. Motivează opțiunea prin două argumente concludente.
- 4.2. Dezvoltă ideea din versul selectat, într-un text coerent de 5–6 rînduri, în care să conturezi imaginea satului în propria viziune.
5. Lucrînd în patru echipe, realizați o interpretare paralelă a acestor două texte poetice.
- 5.1. Discutați și fixați rezultatele interpretării pe un poster comun, într-o formă grafică:
 - semnele unui topos, ale unui spațiu spiritual sacru, mitic, fabulos, generator de minuni;
 - indiciile satului ca spațiu al revigorării, al dragostei, al odihnei existențiale;
 - sugestiile limbajului metaforic, recreator al imaginii satului ca spațiu-matrice al spiritualității românești;
 - starea de spirit a eului liric, în raport cu titlurile poeziilor.
- 5.2. Formulați cîteva concluzii ce se impun la finalul interpretării realizate, reperînd conceptul autorului despre spațiul mioritic românesc din *Rînduri–Gînduri*.
6. Raportează mesajul ambelor poezii la afirmațiile criticului Mircea Vaida, dezvoltîndu-l:
 - ✓ Satul blagian are sufletul său deasupra sufletelor oamenilor;
 - ✓ Satul blagian e un eu în sine, alături de eul omenesc.
1. Memorizează o poezie, la alegere, sau două secvențe din fiecare text poetic.
2. Demonstrează, prin detalii din text, viziunea poetică originală a lui Lucian Blaga despre satul românesc.
3. Redactează, în baza celor două texte, un eseu nestructurat cu titlul *Satul, spațiul-matrice al spiritualității românești*.

OPȚIONAL

4. Argumentează, într-o reflecție scrisă, că satul, în viziunea lui Blaga, exprimă *sentimentul românesc al destinului*. Vezi informația din *Rînduri–Gînduri*.

ARS COLLABORANDI

Rînduri - Gînduri

• Avem un orizont sufleteșc al nostru, acel spațiu indefinit ondulat, ca plaiurile țării, manifestat în doina și în cîntecele noastre, și nu mai puțin într-un unanim sentiment românesc al destinului. Înclinarea spre pitoresc își are la noi și ea specificul ei, întrucît apare solidară cu un deosebit simț al măsurii și atenuat de un accent de mulcomă discreție.

• Peisajul e integrat într-un angrenaj sufleteșc, se întrupează în el un sentiment al destinului ca vîntul în pînzele unei corăbii. Peisajul, în acest din urmă înțeles, e al doilea obraz al omului.

Lucian Blaga

ARS DISCENDI

Lumea sub semnul profanului:

Paradis în destrămare

- Citește textul poeziei *Paradis în destrămare*, urmărind o altă, opusă, viziune blagiană asupra lumii.

Agenda cititorului

- **Poarta** este locul de intrare în incinta sacră, în viața veșnică.
- **Cotorul fără sabie** reprezintă semnul pierderii energiei primare a forței divine.
- **Flăcările** semnifică focul sacru, simbol al imortalității.
- **Apa** este simbol al materiei prime, al stihiei regenerării și al izvorului vieții.
- **Arhanghelii** fac parte dintre îngerii aflați în preajma lui Dumnezeu; reinstaurează dreptatea pe Pământ și sînt vestitorii marilor întîmplări.
- **Păianjenul** are atribute cosmologice și demiurgice. El își țese pînza, simbol al universului, al destinului implacabil, din substanța secretată de propriul corp.

PARADIS ÎN DESTRĂMARE

Portarul înaripat mai ține întins
un cotor de spadă fără de flăcări.
Nu se luptă cu nimeni,
dar se simte învins.
Pretutindeni pe pajiști și pe ogor
serafimi cu păr nins
însetează după adevăr,
dar apele din fîntîni
refuză gălețile lor.
Arînd fără îndemn
cu pluguri de lemn,
arhanghelii se plîng
de greutatea aripelor.
Trece printre sori vecini
porumbelul sfîntului duh,
cu pliscul stinge cele din urmă lumini.
Noaptea îngerii goi
zgribulind se culcă în fîn:
vai mie, vai ție,
păianjeni mulți au umplut apa vie,
odată vor putrezi și îngerii sub glie,
țărîna va seca poveștile
din trupul trist.

1. Exprimă-ți, într-un enunț, impresia ce ți-a produs-o prima lectură a poeziei.
2. Explică, verificînd dicționarul, sensurile lexemelor *paradis* și *destrămare*.

3. Construiește axa lexicală a textului poeziei și formulează o concluzie.

4. Precizează semnificațiile contextuale ale indiciilor textuale ce se referă la:

- a) spațiul terestru/cosmic; b) timpul diurn/nocturn;
c) personaje fictive/simbolice.

5. Definește valoarea articulării discursului liric sub forma unui colaj de imagini, prin asociere cu un motiv distinct:

- portarul; • serafimi; • arhanghelii;
- porumbelul; • sfântul duh; • îngerii.

5.1. Conturează mesajul desemnat de semnificațiile motivelor, utilizând descifrările simbolurilor din *Agenda cititorului*, pagina 154.

6. Comentează „acțiunile” întreprinse de către personajele simbolice.

6.1. Interpretează subtextul a două simboluri și a două metafore revelatorii din text, introducând datele într-un tabel:

Simboluri, metafore revelatorii	Sugestii identificate
✓	✓

6.2. Argumentează sugestiile detaliilor ce simbolizează ratarea sensurilor primordiale, originare ale condițiilor eternității, tinereții veșnice.

7. Vezi *Agenda cititorului* din această pagină și relaționează, cu detalii adecvate din text, ideile ce alcătuiesc mesajul, comentându-i semnificația.

1. Interpretează sugestia titlului poeziei.

2. Demonstrează, într-o compoziție, că *Paradis în destrămare* este un strigăt expresionist de revoltă împotriva ordinii nedrepte, ce duce lumea la un dezastru existențial.

OPȚIONAL

3. Organizați o dezbatere tematică, prin care să construiți argumente pro și contra valabile, pentru aplicarea ideii lui Mihai Eminescu din *Scrisoarea I* la textul *Paradis în destrămare* de Lucian Blaga: *O lume se stinge, alta se va naște; un timp apune, altul va răsări.*

Agenda cititorului

Semnificația mesajului:

- decadența paradisu-lui reflectă degradarea lumii;
- stingerea luminilor primordiale și moartea lumilor;
- moartea lumii în scopul regăsirii de către Marele Anonim a purității pierdute a lumii, a perfecțiunii ființei omenești;
- resemnarea omului în fața neantului, tristețea neputinței de a schimba ceva.

Strigăt în disperare

ARS DISCENDI

Sub un cer de vrajă

LEGO, ERGO SUM

Drama poetică MEȘTERUL MANOLE.
Sugestii pentru o lectură independentă

Agenda cititorului

- **Manole** – creatorul damnat universal, care trebuie să-și jertfească fericirea personală pentru mântuirea tuturor.
- **Mira** semnifică, prin conotația numelui, smerenia, jertfa pură.
- **Bogumil** – exponentul concepției dualiste, conform căreia binele și răul coexistă în creația și susținerea lumii.
- **Găman** – un receptor și transmițător al puterilor telurice, ascunse, iraționale și primordiale.
- **Zidarii**, desemnați cu nume emblematic, reprezintă, în sens expresionist, voci ale adâncurilor, adaptate rolurilor în piesă.

1. Citește textul integral al dramei și explică sensul metaforic al ultimei replici: *Doamne, ce strălucire aici și ce pustietate în noi.*
 - 1.1. Utilizează Internetul pentru a examina imagini cu Mănăstirea Argeșului ca operă de artă.
 - 1.2. Exemplifică „strălucirea” edificiului mănăstirii prin detalii de artă arhitecturală.
 - 1.3. Motivează, în baza constatărilor, cauza apariției legendei populare despre Mănăstirea Argeșului.
 - 1.4. Actualizează, succint, mesajul baladei populare în varianta lui Vasile Alecsandri.

Realizează o lectură intertextuală

2. Fixează, într-un tabel, în paralel, segmentele acțiunii din balada populară și cele din drama lui Lucian Blaga.

MEȘTERUL MANOLE	
Balada	Drama
.....	

3. Identifică modificările la mitul jertfei pe care le-a făcut Lucian Blaga și explică semnificația acestora:
 - a) la nivelul cronotopului;
 - b) la nivelul acțiunii, conflictului;
 - c) la nivel de personaje.
4. Interpretează aluziile biblice:
 - a) reluarea cuvintelor lui Iisus răstignit (*Doamne, Doamne, de ce m-ai părăsit?*);

- b) referirea la apocalipsă și venirea lui Antihrist pe pământ;
- c) trimiterea la leproșii alungați din oraș;
- d) mitul lui Avraam etc.

Efectuează o lectură mitologică

5. Compară elementele timpului și spațiului mitic în baladă și dramă, relevând semnificații comune și particulare.
6. Realizează o caracterizare a particularităților mitice ale personajelor din dramă, reperînd informația utilă din *Agenda cititorului* de la pagina 156.
7. Exemplifică, prin detalii din operă, statutul lui Manole ca personaj-simbol, dezvoltînd informația propusă.
 - Manole este un personaj-simbol, pentru că este o figură generică, reprezentativă pentru o întreagă categorie umană – cei dominați de patima creației.
 - Manole trăiește la cote maxime tragedia creatorului de valori spirituale, durabile peste timp, luptîndu-se cu propriul său destin.
 - Artistul – măcinat de îndoieli și de căutări, neputincios în dileme existențiale, disperat – va învinge în fața omului.
8. Sintetizează informația dobîndită la interpretarea personajelor în următorul tabel, explicînd semnificația corelării evenimentelor cu alegerea locului de desfășurare a acțiunii.

Personajul implicat	Timpul	Locul	Interpretarea situației

9. Actualizează particularități ale expresionismului din *Agenda criticului*.
 - 9.1. Demonstrează cu argumente proprii opinia criticii că drama *Meșterul Manole* este expresionistă prin excelență.
10. Argumentează tema parcursă, utilizînd două idei din citatul propus: *Drama este un monument al omului în plină înălțare prin suferință a sufletului creator din om – e momentul unei povești de iubire care se perpetuează din veac în veac prin cîntec și cuvinte, prin freamătul pădurii și murmurul apelor. O poveste ca niciodată.* (Liviu Rusu)

Agenda criticului

Concepția estetică a expresionismului se fundamentează prin raportarea lucrurilor la absolut într-o nouă expresie a spiritualității umane. Iată cum apar în dramă:

- ✓ *Expresia pură a trăirilor sufletești;*
- ✓ *Imagini puternice, violente, pentru a exprima neliniștea existențială;*
- ✓ *Personajele sînt figuri generice, reprezentative pentru o întreagă categorie, fiind mai mult simboluri ale unor idei sau concepte decît individualități umane;*
- ✓ *Titlurile au valoare de simbol, prin trimitere la mitologie și plasarea în atemporalitate, prin întoarcerea la mit și legendă;*
- ✓ *Esențializarea și abstractizarea printr-un limbaj metaforic absolut, potențînd misterele, prefăcîndu-le într-un mister și mai mare.*

Liviu Rusu

18

METAFORA REVELATORIE SAU MISTERELE CREAȚIEI

1. Adu 3-5 exemple de metafore, recitînd, din memorie, versuri preferate, învățate pe de rost.
 2. Restabilește analogiile care au stat la baza acestor metafore, indicînd termenii comparației și trăsătura comună (baza de comparație).
- Citește fragmentele de eseu și explică funcțiile poetice ale metaforelor plasticizante și revelatorii într-un text literar.

GENEZA METAFOREI

(fragmente)

O operă de artă, și în general o creație de cultură, mai au în afară de stil și o „substanță”.

Omul, silit, prin propria sa constituție spirituală, să exprime lumea concretă exclusiv prin abstracțiuni, ceea ce solicită un proces infinit, își creează un organ de redare indirectă, instantanee, a concretului: metafora.

Deosebim două grupuri mari sau două tipuri de metafore:

1. Metafore plasticizante.
2. Metafore revelatorii.

Metaforele plasticizante se produc în cadrul limbajului prin apropierea unui fapt de altul, mai mult sau mai puțin asemănător, ambele fapte fiind de domeniul lumii, date închipuite, trăite sau gîndite.

Apropierea între fapte sau transferul de termeni de la unul asupra celuilalt se face exclusiv în vederea plasticizării unuia din ele. Cînd numim rîndunelele așezate pe firele de telegraf „niște note pe un portativ”, plasticizăm un complex de fapte prin altul,

în anume privințe asemănător. În realitate nu plasticizăm un fapt prin alt fapt, ci expresia incompletă a unui fapt prin expresia altui fapt. E de remarcat că metaforele plasticizante nu îmbogățesc cu nimic conținutul ca atare al faptului la care ele se referă. Metaforele acestea sînt destinate să redea cît mai mult carnația concretă a unui fapt, pe care cuvintele pur descriptive, totdeauna mai mult sau mai puțin abstracte, nu-l pot cuprinde în întregime. Adevărul e că cuvintele sînt așa de anemice, încît ar fi nevoie de un alai infinit de vocabule, esențiale și de specificare, pentru a reconstitui cu mijloace de limbaj faptul concret. Metafora plasticizantă are darul de a face de prisos acest infinit alai de cuvinte. Metafora plasticizantă are darul de a suspenda un balast ce pare inevitabil și de a ne elibera de un proces obositor și nesfîrșit, pe care adesea am fi siliți să-l luăm asupra noastră. În raport cu faptul și cu plenitudinea sa, metafora plasticizantă vrea să ne comunice ceea ce nu e în stare noțiunea abstractă, generică, a faptului.

Există însă, după cum precizam la început, și un al doilea tip de metafore, „metaforele revelatorii”.

Cîtă vreme metaforele tip I (plasticizante) nu sporesc semnificația faptelor la care se referă, ci întregesc expresia lor directă, cuvîntul ca atare, metaforele tip II (revelatorii) sporesc semnificația faptelor însele la care se referă. Metaforele revelatorii sînt destinate să scoată la iveală ceva *ascuns*, chiar despre faptele pe care le vizează. Metaforele revelatorii încearcă într-un fel *revelarea* unui „mister”, prin mijloace pe care ni le pune la îndemînă lumea concretă, experiența sensibilă și lumea imaginară. Cînd, de pildă, ciobanul din *Miorița* numește moartea „a lumii mireasă” și pieirea sa „o nuntă”, el revelează, punînd în imaginar relief, o latură *ascunsă* a faptului „moarte”. Metafora îmbogățește în cazul acesta însăși semnificația faptului la care se referă și care, înainte de a fi atins de harul metaforelor în chestiune, avea încă o înfățișare de taină pecetluită. Cînd ciobanul spune:

*am avut nuntași
brazi și păltinași,
preoți munții mari,
păsări lăutari,
pășărele mii,
și stele făclii*

faptele asupra cărora se revarsă avalanșa de metafore constituie întreaga „natură”. Prin metaforele rostite, aceasta dobîndește o nouă semnificație: parcă natura întreagă devine o „biserică”. Se poate spune despre aceste metafore că au un caracter *revelator*, deoarece ele anulează înțelesul obișnuit al faptelor, substituindu-le o nouă viziune. Aceste metafore nu plasticizează numai niște fapte în măsura

cerută de deficiența numirii și expresiei lor directe, ci ele suspendă înțelesuri și proclamă altele. Metaforele revelatorii sînt cu totul de altă natură decît cele plasticizante pur și simplu și au cu totul altă origine. Cîtă vreme metaforele plasticizante rezultă, după cum văzurăm, dintr-un dezacord imanent al structurilor spirituale ale omului (dezacordul dintre concret și abstracțiune), metaforele revelatorii rezultă *din modul specific uman de a exista, din existența în orizontul misterului și al revelării*. Metaforele revelatorii sînt întiile simptome ale acestui mod specific de existență. Nu idealizăm deloc situația afirmînd că metaforele revelatorii mărturisesc și ele tot despre un aspect antropologic, despre un aspect profund, dat deodată cu ființa omului ca atare. Cît timp omul (încă nu de tot „om”) trăiește în afară de mister, fără conștiința acestuia, într-o stare neturburată de echilibru paradisiac-animalic, el nu întrebuințează decît metafora plasticizantă, cerută de dezacordul dintre concret și abstracțiune. Metafora revelatorie începe în momentul cînd omul devine în adevăr „om”, adică în momentul cînd el se așază în orizontul și în dimensiunile misterului. Abia mai tîrziu ne vom face drum pînă la acel punct teoretic de unde vom înțelege în toată adîncimea sa acest mod existențial, specific uman, și în ordinea acestor considerații valoarea *simptomatică* a metaforei revelatorii. Precizăm deocamdată că metafora are două izvoare cu totul diferite, care nu îngăduie nici o confuzie. Un izvor este însăși constituția sau structura spirituală a omului, cu acel particular dezacord dintre concret și abstracțiune. Al doilea izvor este un mod de a exista, care caracterizează pe om în toată plenitudinea dimensională a spiritului său, ca „om”: existența întru mister.

Pentru a familiariza cît mai mult pe cititori cu cele două tipuri de metafore, vom ilustra fiecare tip cu cîteva exemple.

I METAFORE PLASTICIZANTE

- Iată jocul „valurilor” la țărmul mării:
*În joc cu piatra cîte-un val
și-arată solzii de pe pîntec.*
- Iată un „Septemvrie” în pădure:
*Prin ceasul verde-al pădurii
otrăvuri uitate adie.*
- Iată „licuricii” în noapte:
*Licuricii cu lămpașe
semne verzi dau spre orașe
pentru-un tren care va trece...*
- Iată „ploaia” într-un vechi oraș:
*Pe ulițe, subțire și-naltă
ploaia umblă pe catalige.*
- Iată un „peisaj”:
*Zăbovește prin rostul
grădinilor pajul,
Un zbor de lăstun
iscălește peisajul.*

II METAFORE REVELATORII

- Iată misterul „somnului” tălmăcit într-o viziune:
*În somn sîngele meu ca un val
se trage din mine
înapoi în părinți.*
- Un mister revelat în legătură cu „Ninsoarea”:
*Cenușa ingerilor arși în ceruri
ne cade fulguind pe umeri și pe case.*
- Iată o semnificație revelatorie a unui „Asfințit marin”:
*Soarele, lacrima Domnului,
cade în mările somnului.*
- Iată misterul vieții apropiat de cel al morții:
*Mamă – tu ai fost odat’ mormîntul meu, –
De ce îmi e așa de teamă, mamă,
să părăsesc iar lumina?*

Ce cîntec nemăsurat!

Metafora s-a ivit în clipa cînd s-a declarat în lume, ca un miraculos incendiu, acea structură și acel mod de existență numite împreună „om”, și se va ivi necurmat atîta timp cît omul va continua să ardă, ca o feștilă fără creștere și fără scădere, în spații și dincolo de spații, în timp și dincolo de timp.

3. Explică sensul propriu (de dicționar) și cel contextual (figurat) al cuvintelor: *organ, carnație, alai, anemic, izvor.*
4. Rescrie, din textul eseului blagian, un enunț-definiție. Compară această definiție cu cea din dicționarul de terminologie literară.

5. Desprinde, din textul eseului, o idee care îți pare nouă, în raport cu ceea ce știai despre metaforă. Formulează-o cu cuvinte proprii.
6. Rezumă esența informației referitoare la metafora *moartea-nuntă* din balada *Miorița*.
7. Compară viziunea lui Lucian Blaga asupra metaforei respective cu alte opinii și modalități de interpretare a baladei.
8. Identifică, în exemplele aduse mai sus, metaforele în care substituțiile sînt însoțite de:
 - ✓ personificare; ✓ hiperbolă.
9. Revizuieste exemplele citate și remarcă, în câte un enunț, rolul adjectivelor cromatice în descifrarea metaforelor.
10. Construiește diagrama Venn pentru cele 2 tipuri de metafore, inspirîndu-te din textul eseului blagian.
11. Lucrînd în grupuri, raportați textul eseului blagian la una dintre poeziile studiate. Analizați două metafore din poezie, de parcă ar face-o autorul.
12. Concluzionați despre ocurența celor două tipuri de metafore în poezia blagiană.
13. Prezentați în fața clasei observațiile și concluziile.
14. Argumentează cu exemple din textele lui Lucian Blaga faptul că metafora revelatorie creează/recreează misterul universului existențial.

1. Aplică noțiunea de metaforă revelatorie în comentarea textului *Lumina* de Lucian Blaga.
2. Modelează cîteva metafore plasticizante, pornind de la obiectele familiare din anturajul tău:
 - acasă; ➤ la liceu;
 - în drum spre liceu; ➤ în mijlocul naturii;
 - la un eveniment de cultură.
3. Alcătuieste un catren, folosind pentru titlu una dintre metaforele construite mai sus.

Lumea-n lumină mi s-a lărgit.

ARS COLLABORANDI

ARS DISCENDI

FILOZOFIA ESTE O ȘTIINȚĂ A ÎNTREBĂRILOR

Motto:

„Originalitatea lui Blaga, ca filozof, constă în afirmația că
MARELE ANONIM este o expresie a misterului ultim.”

Ștefan Augustin Doinaș

1. Citește fragmentele extrase din studiile filozofice ale lui Lucian Blaga și selectează enunțurile ce conțin idei care se înscriu în palmaresul concepțiilor tale.
- 1.1. Elaborează o listă ierarhică din 5–6 concepții pe care ți le propui spre realizare. Motivează-ți opțiunea.

A DESPRE TALENT

„Nimeni, niciodată, nu poate realiza ceva cât de cât valoros fără pasiune. Nu interesează durata și supliciul creației. Nu numărul ciornelor, ci rezultatul contează.

Mai mult decât oricine, poetul trebuie să-și reprime narcisismul naiv. Fără a tăia din diamantul inspirației, e necesar să șlefuiască fiecare vers. Aceasta este adevărata artă. Firește,

dacă diamantul există. Pentru dobândirea unității e nevoie uneori să se elimine versuri și strofe întregi. Exigența – totdeauna dusă până la capăt: să vizeze uneori chiar punctuația. O virgulă sau un punct pot contribui, surprinzător, la obținerea unor sensuri noi ori la potențarea unor motive emoționale remarcabile.”

2. Identifică ideea-cheie pentru noțiunea de talent și explic-o.
- 2.1. Formulează, în baza textului, o definiție proprie a talentului.

B DESPRE ARTA MUNCII

„Tot ce e necesar e în același timp și interesant, și plin de învățături. Omul trebuie să fie un artist al muncii, adică să pună în ea ceva din personalitatea sa – cu bucurie și cu entuziasm. Dacă te apropii de muncă ca un artist și nu ca un meșteșugar, dacă ești hotărât să-i jertfești tot zelul tău arzător – atunci nu vei simți niciodată înjositoare munca ta – oricare ar fi ea.

Nici o muncă nu e lipsită de demnitate – decât doar cea săvârșită fără bucurie. Cine n-a învățat arta muncii – n-a făcut nici cel dintâi pas spre fericire. Noblețea muncii atâră numai de sufletul cu care ne apropiem de ea. Și arta muncii e poate singura artă pe care ar putea-o învăța oricine, de aceea seamănă așa de mult cu ceea ce se numește religie.”

3. Opinează pro sau contra ideilor din enunțurile subliniate.
- 3.1. Ilustrează opiniile cu exemple din viață și literatură.

C DESPRE MISTERUL SCRISULUI

„Cînd și cînd privirea noastră întâlnește sărbătorirea unei amintiri de intelectual valoros. Atunci e amănunțit descrisă locuința artistului, cărțile lui și ultimele manuscrise cum mai sînt încă păstrate neclintit în aceeași casă, încît intrînd ți se pare că marele om tot mai trăiește, cum trăiesc încă gîndurile cărților sale. Nu numai că aștepți să se deschidă ușa și să îl vezi din nou înaintînd spre masa de lucru – ca un miner

care sapă mai departe în căutarea vinelor de aur – dar tot ce a scris el, îți e mai ușor priceput lîngă tablourile și cărțile lui, și chipurile de altădată din perete – pare că și ele ajută cu o șoaptă interioară la tălmăcirea misterului.

Căci scrisul păstrează în el un mister fermecător, o atracție greu de lămurit altfel decît prin multa pasiune cu care am remîngîia fiecare gînd regăsit.”

4. Raportează una dintre afirmațiile lui Lucian Blaga la un exemplu relevant de personalitate literară din cultura română.

D DESPRE VISĂTORI

„Cele mai frumoase lucruri cu care se poate mîndri omenirea ne vin de la visători. Făuritorii de visuri sînt reprezentanții cei mai aleși ai poporului homo sapiens. Ei învață pe cei mulți să se ridice de la o existență pur și simplu la o existență superioară. Ei merg în fruntea istoriei și nu este o singură schimbare în dezvoltarea neamului omenesc care să nu porceadă de la vreunul din cei care *trăiesc cu*

capul în nori. Creatorii de noi idealuri sociale, plămuitorii de concepții despre viață, făuritorii de ipoteze științifice, inventatorii de mijloace puse în slujba traiului zilnic al nostru nu sînt opera oamenilor *practici* și *reali*, ci opera *visătorilor*. Numai după cei din urmă rămîne ceva trainic, numai în imaginația lor, la aparență așa de străină de realitate, trăiește veșnicia. Visătorii fac istoria.”

5. Extrage, din text, două idei despre care dorești să discuți în plen.

5.1. Argumentează menirea *visătorilor* în societatea contemporană.

E DESPRE VALOAREA CUVÎNTULUI

„În adevăr, printre mijloacele poeziei se enumeră cu toată dreptatea nu numai imaginea, ci și *cuvîntul*. În poezie, însuși corpul sensibil al cuvîntului devine element constitutiv prin sonoritatea, ritmul, așezarea și structura sa concretă. În poezie, *cuvîntul* pentru sine, cu vocalele și con-

sonantele sale, este un corp mistic ca o biserică. Conceptualitatea limbajului e compensată prin *corpul* cuvîntului, de unde urmează că poezia, în ciuda nucleelor conceptuale, dobîndește o plenitudine intuitivă neștirbită și o funcție metaforică datorită substanței sale sonore ca atare...”

6. Selectează, din text, un enunț ce conține o idee pe care dorești s-o dezvolti și scrie o reflecție de 5-6 rînduri.

6.1. Interpretează comparația din enunțul subliniat.

F DESPRE MIT

„Mitul este, prin structura cea mai intimă a sa, o creație vecină cu creația artistică. Mitul este, prin sine însuși, rezultatul unui act metaforic-revelator, modelat de categoriile stilistice pe planul imaginației. Prin adîncimea, prin viziunea și prin tiparul lor stilistic, miturile sînt astfel ca predestinate să fie întruchipate în artă. Existența

noastră în orizontul misterului și al revelării și existența noastră în cadre stilistice ne îndrumă, cu alte cuvinte, spre mituri ca subiecte artistice. Această îndrumare are totuși numai caracterul unui simplu sfat, iar nu caracterul unui imperativ categoric. Căci, în principiu, conținutul artei nu poate fi prin nimic limitat...”

7. Rescrie în caiet enunțul ce conține definiția mitului.**7.1. Exemplifică prezența mitului ca subiect artistic în literatura română.****G DESPRE DOR**

„Starea *dor* e așa de particulară și așa de mult împletită din nuanțe, încît de ea țin pînă și vocala și consonantele însele ale cuvîntului *dor*. Dorul e socotit cînd ca stare sufletească învîrtoșată, ca o ipostazie. Cînd ca o putere impersonală, care devastează și subjugă, cînd ca o vrajă ce se mută, cînd ca o boală cosmică, ca un element invincibil al firii, ca un alter ego, ca o emanație material-sufletească a individului. Cîntărețul tratează

dorul în consecință: i se închină sau se luptă cu el, îl transmite sau îl primește, îl macină ca pe o materie, îl seamănă ca pe o plantă. Atîtea forme ale dorului nu prea pot fi subsumate categoriei *personificării*. Dacă se ține seama de omniprezența dorului în poezia noastră populară, s-ar putea aproape afirma că existența e pentru român *dor*, aspirație transorizontică, existență care în întregime se scurge spre *ceva*.”

8. Selectează o idee care să fie tema unui eseu și alcătuiește un posibil plan.**H DESPRE SPAȚIUL MIORITIC**

„E vorba și aci de o stare interioară, crescute firească și cronic în mijlocul unui anume orizont...”

Să ascultăm – cu aceeași intenție de a tălmăci în cuvinte un orizont spiritual – o doină de a noastră. După ce ne-am obișnuit puțin cu chiromanția ascunselor fundaluri, nu e greu să ghicim deschizîndu-se și în dosul doinei un

orizont cu totul particular. Acest orizont e plaiul. Plaiul adică un plan înalt, deschis, pe coamă verde de munte, scurs mulcom în vale. O doină cîntată...

Să numim acest spațiu-matrice, înalt și indefinit ondulat, și înzestrat cu specificele accente ale unui anume sentiment al destinului: spațiu mioritic.”

9. Exemplifică noțiunea de spațiu mioritic formulată de autor.**10. Determină ideile, concepțiile pe care, în opinia ta, e necesar să le aplici la interpretarea operei blagiene.**

20

LIMBAJUL MASS-MEDIEI ÎN ACTUALITATE

1. Selectează dintr-o publicație periodică variante de anunțuri. Analizează limbajul lor, remarcând: *exactitatea informației; laconismul; utilizarea numelor proprii; frecvența numeralelor.*
2. Formulează două concluzii cu privire la limbajul unui anunț publicitar.
3. Lucrând în patru grupuri, realizați următoarele sarcini:

GRUPUL 1

Listați denumirile posturilor de radio și de televiziune cunoscute, care emit în limba română; explicați de ce poartă aceste nume; ce legătură există între segmentul de ascultători/spectatori ai unui post și denumirea lui.

GRUPUL 2

Listați denumirile publicațiilor periodice cunoscute (ziare, reviste), care apar în limba română; explicați asocierile, metaforele, simbolurile pe care se edifică.

GRUPUL 3

Treceți în revistă denumirile de emisiuni informative cunoscute/urmărite, care se difuzează în limba română; explicați logica alegerii titlului fiecăreia dintre ele.

GRUPUL 4

Treceți în revistă denumirile emisiunilor de divertisment, care se difuzează în limba română; explicați expresivitatea genericului cu care este lansată fiecare.

- 3.1. Împreună, construiți o hartă conceptuală în jurul noțiunii *mass-media*.

ARS COLLABORANDI

4. Citește textul și informează-te despre specificul limbajului mass-mediei.
- 4.1. Reține 2–3 aspecte și aplică-le la rezolvarea sarcinilor ulterioare.

Specificul limbajului mass-mediei

Limbajul mass-mediei se caracterizează prin două tendințe: una spre clișeu și alta spre expresivitate. Tributul plătit clișeului este caracteristic mai ales informațiilor cotidiene, care se așteaptă să fie receptate imediat, transmise în variantă orală (radiofonică, televizată) sau scrisă (presa, internetul). Tendința spre expresivitate se manifestă în dorința de a fi original (în articole de problemă, interviuri, emisiuni de divertisment etc.), de a capta și menține atenția cititorului/spectatorului.

Lexicul mass-mediei este cel mai receptiv față de orice inovații. Actualitatea politică, viața economică și culturală, moda vestimentară și alimentară reclamă noi unități de vocabular, multe dintre acestea intrând în uz prin filiera presei. Datorită publicațiilor periodice devin cunoscute și populare nume de starlete și sportivi de performanță, de „eroi” ai unor evenimente mediatizate, de locuri și localuri în vogă.

5. Transformă datele din tabel în text coerent, care poate fi citit la radio, în calitate de buletin meteo.

- 5.1. Exersează, printr-un joc de rol, lectura în fața clasei.

MOLDOVA

Proces principal	vreme în general instabilă
Temperatura maximă	25°C–28°C
Nebulozitate	cer mai mult noros
Precipitații	averse
Vînt	în general moderat (8–12 m/s)
Presiune	ușor variabilă
Fenomen	descărcări electrice
Proгноza este valabilă în intervalul 10.07.2015, 7.00–10.07.2015, 19.00	

6. Citește o publicație periodică on-line. Descrie, succint, experiența de lectură. Analizează lexicul unuia dintre materiale, remarcînd:
- specificul titlului;
 - utilizarea neologismelor;

- c) semnificația numelor proprii (cine sînt persoanele; unde se află localitățile);
- d) sensurile ocazionale ale cuvintelor și sintagmele inedite.

7. Documentează-te, pentru a explica eventualilor radioascultători sau telespectatori sensul special terminologic al cuvintelor evidențiate în textul propus:

Britanicul Mark Cavendish a reușit *dubla* (...) din Turul Franței, cîștigînd, vineri, a doua etapă consecutivă din această ediție a *Marii Bucle* (...). La finalul etapei a șasea, disputată între Montargis și Gueugnon, pe o distanță de 227,5 kilometri, Cavendish i-a învins la *sprint* (...) pe Tyler Farrar (Garmin) și Alessandro Petacchi (Lampre). *Lider* (...) în clasamentul general rămîne elvețianul Fabian Cancellara, care a sosit în *pluton* (...) compact, alături de *favoriții* (...) Marii Bucle, la 3 secunde de învingător.

Sîmbătă, *rutierii* (...) vor părăsi *platul* (...), chiar dacă cățărările cu adevărat dificile încă nu au venit. Etapa a șaptea, Tournus – Station des Rousses (165,5 kilometri), cuprinde trei *cățărări* (...) de categoria a doua, din care ultima la 4 kilometri de finalul cursei.

7.1. Rescrie textul, explicînd în spațiile indicate sensul cuvintelor marcate. Consultă surse adecvate de informare și documentare.

7.2. Sonorizează acum, cu intonație specifică reportajului sportiv de la fața locului, textul de mai sus.

8. Elaborează, respectînd specificul limbajului mass-mediei, textul unei știri despre un eveniment cultural, desfășurat recent în instituția sau localitatea ta.

8.1. Plasează știrea pe pagina WEB a liceului și solicită opinia colegilor cu referire la respectarea exigențelor de redactare.

1. Documentează-te cu privire la specificul rubricilor săptămînalului *Dilema veche* (www.dilemaveche.ro).

1.1. Explică, în cîte un enunț, pe ce se edifică și în ce rezidă expresivitatea titlurilor: *Bordeie și obiceiie*; *La polul plus*; *La singular și la plural*; *Tîlc-show*; *Ieri cu vedere spre azi*.

1.2. Include, într-un articol propriu, titlurile explicate, vorbind despre avantajele limbajului mass-mediei în comunicarea zilnică și despre pericolul folosirii excesive a clișeului.

1.3. Pentru repere inițiale, informează-te din *Agenda cititorului*.

Agenda cititorului

- Printre formele rezistente de dispreț la adresa limbii se numără și clișeul, exprimarea șablonardă, platitudinea fioroasă.

Nu doar capacitatea de expresie ni s-a clișeizat, ci și gîndirea. Alături de telecomandă, calculatorul de buzunar și GPS, stereotipiile mentale sînt una dintre dovezile cele mai rezistente ale comodității.

Dacă ne place viața artificială, nu trebuie să ne ferim de clișee. Dar vă întreb, v-ar conveni să trăiți doar printre trandafiri de plastic, pisici împăiate și elefanți de alabastru? Clișeul este trandafirul de plastic al limbii, nefirescul care ține loc de firesc.

Radu Paraschivescu

ARS DISCENDI

METATEXTUL CRITICULUI:

Consultă opinia specialistului și prezintă-o corect, coerent, convingător

1. Selectează cite un text din creația lui Mihai Eminescu și a lui Lucian Blaga și analizează-le în lumina afirmației propuse:

„În literatura română, poezia lui Eminescu este punctul de plecare al romantismului, iar poezia lui Blaga, punctul de ajungere al romantismului, și deci inversarea celor două planuri: romantism–modernism, pentru explicarea evoluției istorice care a făcut-o posibilă, deschide o metodologie care, ea însăși, trebuie să poată explica în ce fel structura poeziei moderne include evoluția ei istorică, de la Eminescu la Blaga.

De la Eminescu la Blaga nu este numai trecere de timp a literaturii române, marca-

tă de cele două culmi, reprezentative fiecare pentru epoca lui, ci și o continuitate în structura poeziei, pusă sub semnul modernismului. Dacă Eminescu este, în primul rînd, un poet romantic prin viziune și prin filozofia implicată în poezia lui, Blaga este și el un poet romantic prin temele filozofice ale poeziei lui, dar și Eminescu, și Blaga sînt poeți moderni prin modul poetic de a gândi lumea și structura poeziei lor.”

Eugen Todoran

2. Citește afirmația lui Mircea Eliade și raportează-o prin alegerea unui reper:

- a) la viziunea lui Blaga despre cunoaștere;
- b) la o plachetă a poetului;
- c) la poezia de debut a autorului;
- d) la o poezie preferată din creația acestuia.

„Orice poezie este un efort pentru a se *recrea* limbajul, în alți termeni, pentru a se desființa limbajul curent, de toate zilele, și a inventa un nou limbaj, personal și particular, în ultimă instanță, *secret*. Dar creația poetică, la fel ca creația lingvistică, implică desființarea timpului, a istoriei concentrate în limbaj, și tinde spre o reîntoarcere a istoriei paradisiace primordiale, cînd *se crea spontan*, cînd *trecutul nu exista*, căci nu exista conștiință a timpului, memorie a duratei temporale. Pentru un mare poet, trecutul nu există, poetul descoperă lumea ca și cum el ar fi contemporan cu prima zi a creației. Orice mare poet *reface* lumea...”

2.1. Formulează două concluzii proprii despre originalitatea poeziei blagiene.

METATEXTUL CITITORULUI:

Redactează, adecvat și argumentat, propriul text

1. Examinează, în paralel, citatele propuse. Precizează ce este comun pentru viziunea celor doi poeți, în raport cu ideea de poezie. Identifică și diferențe de viziune. Specifică pe ce imagini artistice se edifică viziunea fiecărui autor.

A

„S-a spus că poezia ar fi o artă a cuvîntului. Dar poezia e o artă a cuvîntului numai în măsura în care e și o artă a necuvîntului. Într-adevăr, tăcerea trebuie să fie pretutindeni prezentă în poezie, cum moartea e necurmat prezentă în viață.”

*Limba nu e vorba ce o faci.
Singura limbă, limba ta deplină,
Stăpîină peste taine și lumină
E-aceea-n care știi să taci.*

Lucian Blaga

B

„Nu se poate vorbi despre poezie ca despre o artă a cuvîntului, pentru că nu putem identifica poezia cu cuvintele din care este compusă.

În poezie putem vorbi despre necuvinte; cuvîntul are funcția unei roți, simplu vehicul care nu transportă deasupra semantica sa proprie, ci, sintactic vorbind, provoacă o semantică identificabilă numai la modul sintactic.”

Nichita Stănescu

2. Pornind de la un aforism al lui Lucian Blaga, elaborează un eseu argumentativ de 1,5–2 pagini, în care să vorbești despre poezie ca o stare, un mod de a fi pentru acest poet.

Urmează modelul: *Poezia e ca o pînză fără tiv, cu firele bine bătute, ale cărei margini se pot destrăma, dar care totuși nu se destramă.*

- ✓ Analiza aforismului: completează tabelul, construind asocieri pentru cuvintele-cheie ale citatului.

Pînză	Similitudini	Poezie
Diferențe		Diferențe
Pînza este materie concretă și poate fi percepută cu organele de simț.	Și pînza, și poezia sînt produse prin împletirea/combinarea/întrețeserea diferitelor elemente.	După ce este percepută cu organele de simț – citită sau auzită – poezia trebuie înțeleasă, trăită.
	Și pînza, și poezia...	

- ✓ Lansarea exemplurilor din creația poetului, care confirmă citatul.
- ✓ Formularea de argumente în sprijinul opțiunii făcute.

COMPETENȚA ABSOLVENTULUI LA EXAMENUL DE BACALAUREAT

- **În baza fragmentului din romanul *Luntrea lui Caron de Lucian Blaga*, realizează o compoziție de 1-1,5 pagini, caracterizând *personajul narator*.**

„În anii mei de străinătate, de stăruitoare interiorizare și însingurare, se adunase în mine un copleșitor dor de țară. Țara

era pentru mine, desigur, peisajul și amintirile, graiul și trecutul, sîngele și duhul unui neam de oameni, de aceeași obîrșie, prin mii de ani. Într-o zi, Leonte, prietenul meu, îmi spuse că în dorul meu de țară se amestecă dorul de cele mai fragile fapte ale țării, de încă *necunoscutele* ce ar putea să facă, cu dragostea lor, să înflorească în mine supremul cîntec. Nu îndrăzneam să-i mărturisesc lui Leonte cîtă dreptate a avut. Nu îndrăzneam, căci ar fi trebuit să-i spun că singura apariție feminină despre care bănuiam că ar răspunde, ca argintul, vibrațiilor mele poetice, a devenit pentru mine simbolul Inaccesibilului.

Pentru mine, Ana era ființa despre care o sfială aproape magică mă oprea să vorbesc cu cineva. De ani de zile, Ana era focul amintirilor după care tînjeam. Imaginea ei îmi revenea în suflet ca obsesia unui cîntec. Împrejurări pămîntești și atîtea omenеști neajunsuri s-au așezat mereu între noi, ținîndu-ne departe unul de altul. Și astfel, imaginea

doamnei Ana se prefăcu, încetul cu încetul, într-un simbol al Inaccesibilului. Imaginea s-ar fi destrămat în uitare, dacă n-ar fi fost mereu împrăștiată prin propria-i vrajă.

Am făgăduit Anei să-i scriu în fiecare zi. Cel puțin, slova mea va face astfel o punte aeriană între mine și ea. Și am promis să nu aștept răspuns la nici unul dintre răvașele mele. Ea m-a asigurat că va adăsta mereu cu gîndul în preajma mea. De altfel, cît privește eventuala corespondență, nici nu găsisem o soluție problemei delicate, de circumstanță: unde ar putea să-mi răspundă? Și mai ales cum?

Sfîșierile lăuntrice de după despărțire iau repede sfîrșit. Prilejuite de o condiție efemeră, ele nu pot să reziste duhului de plenitudine, care-mi răpește materialitatea, care își caută o rostire mai presus de împrejurări vremelnice. Acasă, prin ogradă, la birou, în fața mesei de lucru, pe stradă, în pofida trecătorilor, la plimbare, prin serpentinele cetății, în somnul fără martori, în melodioasa mea stare de veghe gîndesc în permanență la ființa ce poartă numele luminii: Ana. Aroma ei îmi însuflețește existența.”

- **În compoziția ta, vei realiza următoarele cerințe:**

1. Relevarea valorilor etice și morale pe care le promovează naratorul.
2. Extragerea, din text, a două idei ale naratorului, pe care le împărtășești și tu, argumentîndu-le.
3. Interpretarea atitudinii personajului narator față de Ana.
4. Formularea unor concluzii privind semnificația general-umană a iubirii.
5. Exprimarea atitudinii proprii față de ideea formulată în segmentul subliniat.

În total: 24 de puncte

4 Puncte

6 Puncte

4 Puncte

6 Puncte

4 Puncte

PROFIL REAL

- **Aplică aptitudini de cititor competent la interpretarea unui text din creația lui Lucian Blaga, după prima lectură.**

1. Scrie câte un sinonim contextual adecvat pentru cuvintele date: *sombru, a ține, surîs.*

2. Alcătuieste trei enunțuri, utilizând diferite locuțiuni sau expresii ce conțin cuvântul *inimă*.

3. Rescrie, din text, trei cuvinte-cheie, argumentînd, în câte un enunț, relația de sens a fiecăruia cu titlul poeziei.

4. Interpretează, în 3-4 rînduri, semnificația contextuală a unui simbol din șirul: *soare, umbră, lună, furtună*.

5. Comentează, într-un text coerent de 4-5 rînduri, sugestia contextuală a metaforei:

*Te-avînți să culegi printre umbre
bălaiul surîs al comorii.*

6. Explică, în 2-3 enunțuri, starea de spirit a eului liric, exprimată în strofa subliniată.

7. Comentează, în 10-12 rînduri, mesajul global al poeziei, în raport cu titlul ei și cu mărturisirea poetică a lui Grigore Vieru:

*Clipa cînd toate se preschimbă în
nenumite flori și nu mai știi pe care să
o dărui ființei dragi: aceasta-i iubirea!*

În total: 60 de puncte

4 Puncte

4 Puncte

6 Puncte

6 Puncte

8 Puncte

12 Puncte

15 Puncte

Din oficiu:

5 Puncte

Agenda cititorului

IUBIRE

*Iubești – cînd ulciorul de-aramă
se umple pe rînd, de la sine
aproape, de flori și de toamnă,
de foc, de- anotimpul din vine.*

*Iubești – cînd suavă iconă
ce-ți faci în durere prin veac
o ții înrămată ca-n rana
străvechiului verde copac.*

*Iubești – cînd sub timpuri prin sumbre
vîltori, unde nu ajung sorii,
te-avînți să culegi printre umbre
bălaiul surîs al comorii.*

*Iubești – cînd simțiri se deșteaptă
că-n lume doar inima este,
că-n drumuri la capăt te-așteaptă
nu moartea, ci altă poveste.*

*Iubești – cînd întreaga făptură,
cu schimbul, odihnă, furtună,
îți este-n aceeași măsură
și lavă pătrunsă de lună.*

Lucian Blaga

EVALUARE SUMATIVĂ

Verifică-ți performanțele:

Domeniul evaluativ	Domeniul cognitiv
Nivelul de competență C	Coordonate ale personalității creatoare
Identificare și înțelegere	
Nivelul de competență B	Lectura și înțelegerea operei Explicarea și interpretarea operei
Modelare și aplicare	
Nivelul de competență A	Valori și atitudini asumate din opera scriitorului de către elevul-cititor
Imaginație și creativitate	

Lucian Blaga

SCRIITORUL-OPERA-CITITORUL

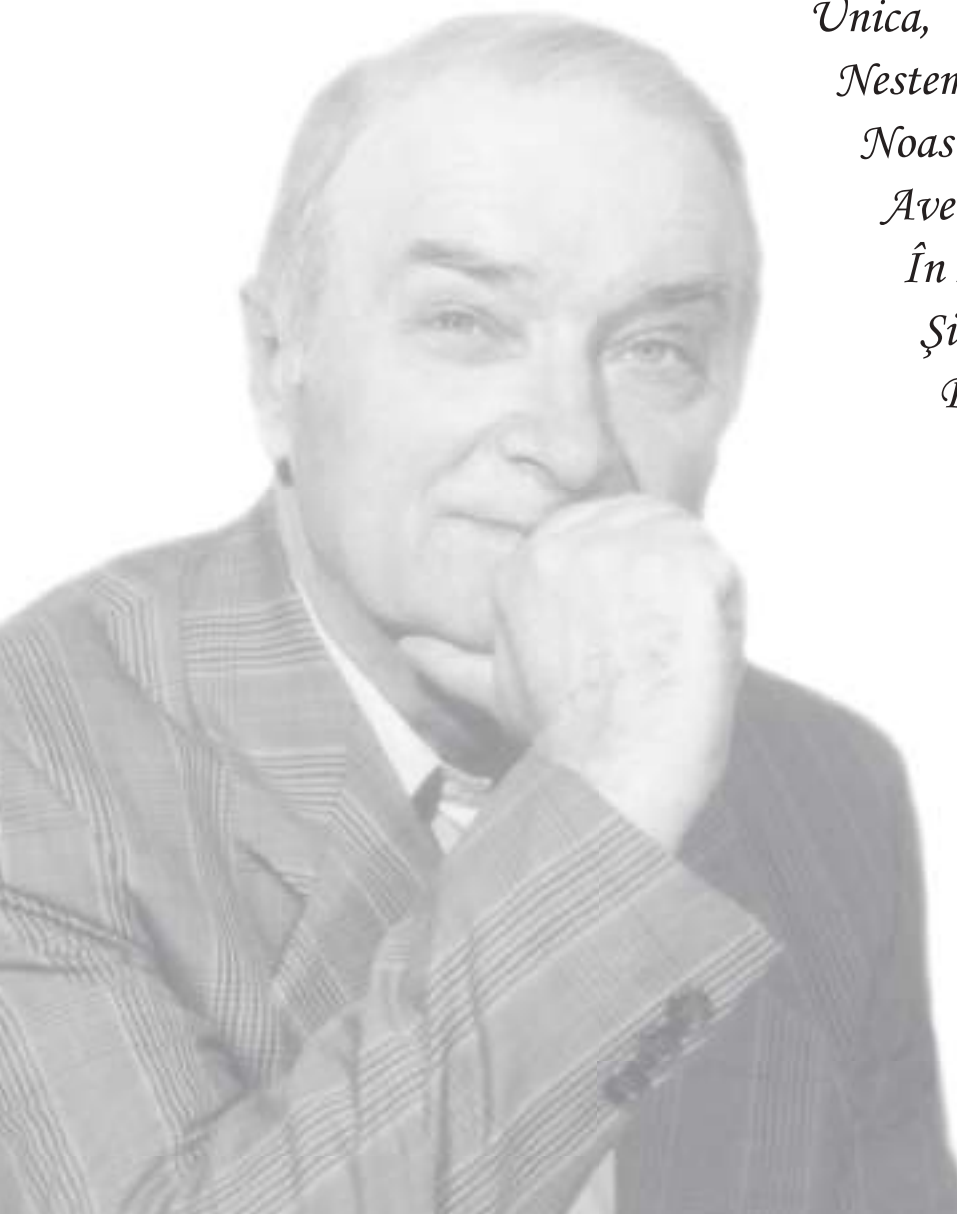
Sarcini de lucru	Punctaj
Numește trei posibilități de evidențiere grafică, pentru a obține efectul unei expresivități stilistice într-un anumit text.	6 p.
Identifică în biografia scriitorului trei factori ce i-au definit personalitatea, referindu-te și la aforismul autorului: <i>Viața este o piatră de încercare a adevăratelor caractere.</i>	6 p.
Întocmește o listă de 5–7 motive literare ce intră în preferința de creație a scriitorului. Argumentează, în două enunțuri, predilecția lui Lucian Blaga pentru valorificarea miturilor.	10 p.
Alege unul dintre aforismele propuse din creația lui Lucian Blaga: <i>Cele șapte minuni ale lumii sînt cele șapte culori; Din ciocnirea a două pietre nu se naște o piatră, ci o scînteie; Literatura aforistică e sarea gîndirii.</i> Comentează-l, succint, conform reperelor: • Interpretarea aforismului în baza a 2–3 cuvinte-cheie; • Formularea mesajului comunicat prin aforismul respectiv; • Valoarea citatului, în contextul creației/aforisticii blagiene; • Atitudinea proprie față de afirmația din citat.	10 p.
Pornind de la viziunea lui Lucian Blaga: <i>În proverb se rostește înțelepciunea omului care pătimește într-un chip sau altul în freamătul lumii. Proverbul este înțelepciunea omului pățit, iar nu simplu a omului cu experiență, care privește lumea ca spectator,</i> raportează la propria-ți experiență de viață, de comunicare una dintre afirmații. Descrie, ca într-o schiță, întreaga întîmplare care te face să dai dreptate scriitorului.	12 p.
Scrie o compunere de sinteză în care să explici anumite sugestii ale metaforei luminii și a dorului în lirica lui Lucian Blaga.	14 p.
Formulează două argumente în sprijinul aforismului blagian: <i>Ghicitorile sînt bucăți literare care își poartă titlul la urmă.</i> Alcătuiește trei ghicitori cu trei lexeme-cheie din creația lui Blaga, în calitate de titlu-răspuns.	16 p.
Elaborați, în echipă, programul unei conferințe științifice, dedicate scriitorului și filozofului Lucian Blaga. 1. Documentați-vă în privința temei. 2. Stabiliți, în rezultatul discuției, care va fi motto-ul conferinței. 3. Determinați cîte secții vor activa în cadrul conferinței și care va fi tematica în fiecare dintre secții. 4. Întocmiți/elaborați textul unui anunț prin care invitați elevii din liceul vostru să se înscrie în una dintre secții. 5. Formulați, fiecare membru al grupului, cîte o temă de comunicare, pentru a participa la conferință.	26 p.

În total: 100 de puncte

ION DRUȚĂ SAU TOIAGUL PĂSTORIEI

*Verbul este
Unica,
Nestemata
Noastră
Avere.
În zilele mari
Și-n zilele
De cumpănă,
El,
Verbul,
Ne va ajuta
Să rămânem
În picioare,
Să ne păstrăm
Fața
Și Duhul,
Credința
Și Neamul...*

Ion Druțu

PRE-TEXT:

Intră în lumea creației scriitorului

„Duc vorba în lume așa cum îmi vine:
cu rădăcini, cu ramuri, cu frunze cu tot.”

Ion Druță

1. Alcătuiește o listă a lucrărilor scriitorului Ion Druță. Aplică diferite semne convenționale în dreptul titlurilor:

- ✓ – cunosc titlul, nu cunosc textul;
- + – cunosc textul;
- ++ – am citit textul;
- ! – face parte dintre preferatele mele.

1.1. Clasifică titlurile acumulate pe genuri și specii literare. Aranjează-le într-un tabel.

2. Raportează, în rezultatul discuției, creația cunoscută a lui Ion Druță la un curent literar. Formulează argumente și ilustrează-le cu exemple din operele studiate în clasele a X-a și a XI-a.

3. Alcătuiește o listă a scriitorilor români care ar putea fi numiți colegi de generație cu Ion Druță.

Ilustrație de Ion Puiu

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

1. Reține din selecția propusă informații referitoare la creația scriitorului. Compară-le cu datele acumulate și sistematizate anterior. Consultă manualul de clasa a XI-a.

- „Prin caracteristicile ei esențiale, opera lui Ion Druță (n. 03.09.1928, satul Horodiște, Soroca; creația sa este adunată în 4 volume în 1986–1987, reluată în caractere

latine în 1989; vol. I conține nuvele, națiunea autobiografică *Horodiște*, 1975, romanul *Frunze de dor*, 1955, ciclul de povestiri pentru copii *Daruri*, 1969, și nuvela

de mari proporții *Ultima lună de toamnă*, 1963; vol. II cuprinde romanul *Povara bunătății noastre*, 1961–1967, 1985, apărut și în B.P.T a Editurii Minerva din București, 1991, nuvelele *Întoarcerea țărâinii în pământ*, 1969, 1970, *Toiagul păstoriei*, 1984; vol. III inserează romanele *Biserica albă*, 1975–1981, 1986–1987 și *Clopotnița*, 1972, apărut și la *Cartea Românească*; vol. IV conține eseuri și piesele *Casa mare*, 1959, *Doina*, 1958, *Păsările tinereții noastre*, 1971, *Horia*, 1973, *Frumos și sfânt*, 1979, *Cervus divinus*, 1977–1981, 1987) este reprezentativă pentru literatura română din Basarabia: refuzul convențiilor ideologice oficiale, respectul valorilor etice, cultul culorii locale, pitorescul povestirii și oralității.”

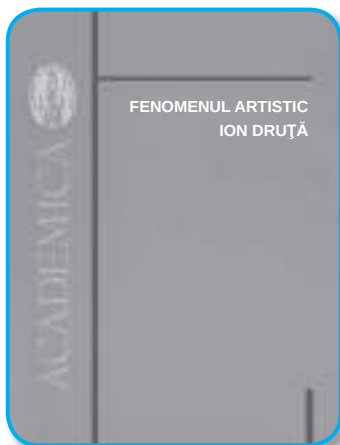
Mihai Cimpoi

- „Opera lui Ion Druță, în totalitatea ei, se sprijină pe trei piloni principali: ideile atotpurificatoare ale creștinismului; tradițiile înnobilitoare – populare, culturale și istorice – ale neamului; preceptele verificate ale unei gândiri și experiențe moderne. Toate aceste trei surse de gândire și inspirație alimentează creația sa cu nutriție umană de calitate superioară, cum ar fi compasiunea și solidaritatea dintre indivizi și diverse comunități omenesti; dragostea față de ai săi și toleranța față de ceilalți; respectarea cu sfințenie și implementarea valorilor fundamentale ce țin de echitate, cinste, bunătate, virtute, adevăr, dreptate, onoare, demnitate etc. Sub acest aspect – or el este unul definitoriu – creația lui Druță reprezintă un izvor viu și nescut privind consolidarea în continuare a spiritualității și demnității noastre.”

Haralambie Corbu

ARS COLLABORANDI

Monografie colectivă
elaborată în cadrul
Academiei de Științe
a Moldovei

2. Reperează cinci momente din biografia scriitorului, determinate de evenimentele istorice.

2.1. Indică două opere în care scriitorul Ion Druță reflectă aceste momente.

3. Documentați-vă din alte surse (ediții ale operelor, studii, site-uri) asupra biografiei scriitorului. Numiți factorii care credeți că au avut o influență majoră asupra formării scriitorului ca promotor al ideii de supraviețuire a neamului prin valori spirituale.

4. Raportați problematica unuia dintre textele druțiene scrise în ultima perioadă (1990–2010) la problemele care frământă astăzi societatea noastră.

5. Reflectați asupra afirmației scriitorului Ion Druță și expuneți-vă opinia: *Cultura unui scriitor este determinată, întâi de toate, de categoriile și nivelul problemelor pe care le abordează.*

5.1. Formulați 2–3 concluzii relevante.

5.2. Exemplificați opinia ta prin modele de individualități creatoare studiate.

21

VOCATIA EXPLORĂRII MATRICEI EXISTENȚIALE

Motto:

„Opera lui Ion Druță este o frescă bogată, multiaspectuală,
cu nenumărate observații adânci asupra valorilor etice netrecătoare.”

Ion Ciocanu

PLĂCEREA TEXTULUI:

Dialoghează și descoperă sensurile operei

Horodiște sau spațiul devenirii

- Citește fragmentele din povestirea *Horodiște*. Urmărește persistența în timp a dragostei naratorului față de părinții săi.

HORODIȘTE

(fragmente)

Nu țin minte – ori că mi s-a povestit, ori că am citit undeva că satele de răzeși de pe malul Nistrului au fost întemeiate de Ștefan cel Mare, cu oșteni artăgoși și iuți la încăierare, în așa fel ca, dacă turcii ori tătarii vor trece Nistrul, să se poată descurca pînă va sosi oastea domnească...

Nu știu dacă a fost întocmai așa, cît despre tata, el, într-adevăr, era plin de demnitate, arțăgos și încăpățînat...

Știa doar a se iscăli... Păstrez, ca amintire, una din semnăturile tatei. Socotea, în schimb, foarte bine și, spre marea noastră zaviste, desena frumos...

De altminteri, patima asta a lui pentru artele frumoase l-a și adus din Slobozia în Horodiște. Tînăr fiind și tot căutîndu-și rost pe lume, a ajuns la un moment dat boiangiu.

Umbla la cîștig, cu un moș tot de acolo, din Slobozia, căci boiangiile de pe Nistru ajunseseră la o faimă atît de mare, încît erau tocmîți prin satele unde se lucrau biserici. În Horodiște tocmai se ridicase lîngă biseriçuța cea veche, din bîrne, adusă cîndva demult din Lencăuți, una nouă, și biserica cea nouă l-a adus pe tata în satul unde i-a fost dat să-și trăiască o bună jumătate din viață.

Lucratul bisericii o fi fost pe vremea ceea o mare minune – de dimineață pînă seara o fi tot venit horodiștenii să caște gura. După care, într-o bună zi, o fi apărut și mama, fată tînără și curioasă pe atunci. S-o fi oprit în prag, o fi zărit un boiangiu roșcovan care tocmai vopsea pervazul la una din ferestre, și apoi las' că domnitorii știau pe cine să așeze pe malul Nistrului, acolo, între pietroaiile celea...

Și iară revenim la mama, la acest cuvînt frumos, rotund, pe care noi mai mult îl cîntăm decît îl rostim, și uneori se pare că tot ce-a fost mai frumos și mai măreț plăsmuit în fașa limbii noastre e legat de acest cuvînt. Eram mezin, al patrulea copil, ori, cu cele două surori ce-au murit de mici, al șaselea, așa încît, atunci cînd m-am ridicat și eu copăcel, rămăsese puțin din frumoasele gîte negre pe care le avusese mama de fată mare. Mai erau însă tineri și plini de viață ochii de-un căprui închis, senini, binevoitori, fața bălaie, încununată de un zîmbet plin de bunătate – sfinte Dumnezeule, atîta bunătate creștinească, atîta bunătate omenească, încît orice cerșetor, orice pui răătăcit de cloșcă, orice fir de iarbă călcat de roți pe-o margine de drum găseau înțelegere și compătimire în inima ei.

Aș zice că era harnică și silitoare ca o furnică mama, dar nu știu ce fac furnicile acolo în furnicarul lor iarna, pe cînd mama, iarna întreagă, torcea, țesea, cosea, cîrpea, iar de cu primăvară și pînă toamna tîrziu, basmaua ei albă, căci purta basma albă, zbura ca o pasăre – ba e în casă, ba e afară, ba e în Cubolta, unde ne erau hectarele, ba se întorcea în amurg, albind ușor pe o dungă de deal, în seninul serii; alerga, pentru că avea, cum zicea ea, copii, și azi, gîndindu-mă la pasărea ceea albă a copilăriei mele, nu pot spune că am văzut-o măcar o singură dată, măcar o singură clipă, stînd pe-o ramură, lîngă cuibul său.

Și iară mă întorc cu gîndul la tata, pentru că din tot potopul cela de lume care a trecut

prin viața mea, el rămîne figura cea mai dură, cea mai enigmatică. Nu știu dacă a fost un om tocmai bun, pentru că mai rămîne de discutat ce înseamnă om bun. Ceea ce azi pare un cusur, peste o vreme poate fi dovada unor merite deosebite, iar ceea ce cîndva era prilej de mîndrie, azi poate stîrni doar zîmbete.

Oricum, atunci, în copilărie, tata mi se părea voinic, demn și veșnic. Voinic era într-adevăr, căci la trîntă nu țin minte să-l fi dovedit cineva în Horodiște. Și demn era în măsura în care demn putea fi un țăran cu patru copii și patru hectare. Cît despre veșnicie – firește, se schimba și el puțin cîte puțin, dar se schimba singur, cu măsura și soroacele sale, nicidecum cu lumea ce-l înconjura.

Mulți dintre eroii cărților mele au împrumutat anumite trăsături de la tata, adică nu atît le-au împrumutat, cît le-au furat, pentru că tata, într-un fel pe care nu mi-l pot explica nici acum, se ferea și de vorba, și de scrisul meu. Cultivînd o anumită stimă părintească față de copiii mici, cum ne ridicam băietani, nu ne mai zicea „tu”, ci neapărat „dumneata”. De cuvinte urîte sau înjurături în casa noastră nici vorbă. Nu-i ieșeam din cuvînt nici noi, nici mama, și nu o făceam din frică, ci pentru că așa era normal să fie, și tata, la rîndu-i, căuta ca toate în casa noastră să rămîină în limitele bunei-cuviințe.

Chiar și acuma, după ce-au trecut ani de la înmormîntarea lui, simt o anumită jenă vorbind despre dînsul, de parcă ar fi stat el aici, alături, și ar fi tăcut în felul cela unic cum știa să tacă numai el, și tăcerea ceea parcă mi-ar fi zis: nu e bine, dragul tatei, ceea ce faci, nu e bine...

1. Exprimă-ți opinia:

- De ce scriitorul invocă tradiția populară despre originea satelor nistrene?
- În ce vezi legătura spirituală dintre tată și scriitor?
- De ce imaginea mamei este asociată cu *pasărea albă a copilăriei*?

2. Explică în ce mod biserica a prilejuit împlinirea rostului pe lume al tatălui și al mamei scriitorului.

3. Redactează o schiță de portret comun al părinților, prin care să evidențiezi:

- prezența acestora ca individualități umane puternice;
- înțelepciunea de a crea un cuplu armonios.

4. Discută despre părinți ca model uman pentru scriitor.

4.1. Concluzionează: părinții reprezintă idealul moral al unui neam?

5. Comentează, cu referire la texte cunoscute, declarația scriitorului:

„Deci, mă mai întorc o dată la tata, pentru că a fost unul din țărani ceia închiși în sine, la care, fără ca să vrei, de-a lungul anilor, tot revii, descifrându-i destinul filă cu filă. Multe din felurile tatei de a fi s-au transmis eroilor mei, oarecum automat, parcă fără participarea mea. Și în casa lui Onache Cărăbuș, și în casa Părintelui din *Ultima lună de toamnă*, precum și în multe alte case apărute în scrierile mele, tata a intrat de sine stătător, fiind adânc convins că sînt casele lui.”

Satele mele de baștină

5.1. Argumentează, valorificîndu-ți propria experiență, ideea că spațiul copilăriei are semnificație existențială.

5.2. Consolidează-ți ideile, raportîndu-le la viziunea lui Ion Druță de permanentă așteptare a copilăriei, consultînd *Rînduri-Gînduri*.

5.3. „Construiește” (descrie verbal sau desenează) casa comună a personajelor druțiene, valorificînd indiciile:

- a) elementele tradiționale; b) atmosfera din interior;
c) cromatica.

5.4. Numește „multe alte case apărute în scrierile” lui Ion Druță, determinînd analogii sau diferențe între ele.

Fotografie de familie
a scriitorului

Rînduri - Gînduri

• Cînd rîndunica își face cuibul, cînd drumul prinde a toarce cărărușe, cînd mugurul își desface din fașă podoaba lui verde, atunci vine să mă vadă copilăria.

• S-a dus pe la zori ca să nu mă trezească. Mi-a lăsat cîteva hîrtiuțe colorate, în care fuseseră învelite bomboanele și papucii cumpărați, și curelușă. E atît de tristă, e atît de pustie casa mea, încît, ca să birui această tristețe, mă așez la masa de scris. Știu că o să vină, o să mă găsească oriunde aș fi.

Ion Druță

ARS DISCENDI

Această zodie de-a nu fi
semănat cu nimeni...

LEGO, ERGO SUM

Agenda criticului

Cele mai realizate pagini druțiene impun un statut triplu al casei: Casa-istorie (catedrala păstrătoare a valorilor spirituale); Casa-lăcaș al familiei și neamului; Casa-destin individual.

Opera druțiană ne îmbie cu casele sale spre un univers familiar. Casa are cer, are pământul-temelie, are toate punctele cardinale deschise spre ferestrele ei lacome de lume; ea cuprinde drame și fericiri, vârste și datini.

Eliza Botezatu

1. Documentează-te (din dicționarele de simboluri) asupra valențelor simbolului casei. Raportează informația la textele și personajele druțiene, relevând semnificațiile acestui simbol. Consultă *Agenda criticului*.
2. Scrie un eseu nestructurat de două pagini cu tema *Părinții, casa, copilul, credința, valori din spațiul literar druțian*.

OPȚIONAL

3. Formulează, în structură de enunț finit, cinci argumente în susținerea temei propuse, valorificând aspecte ale creației lui Ion Druță: *Părinții sînt rădăcinile noastre spirituale, care ne ajută să devenim oameni*.

1. Citește integral proza autobiografică *Horodiște*.

- 1.1. Prezintă în lectură expresivă secvența preferată (2–3 ali-neate).

- 1.2. Structurează informația obținută în următorul tabel:

Amintiri	Meditații	Comentarii

- 1.3. Determină secvențele care se referă la copilul universal și care sînt sau ar putea fi comune cu:

- *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă;
- *Hronicul și cîntecul vîrstelor* de Lucian Blaga;
- *Memoriile* lui Mircea Eliade;
- propria-ți biografie.

2. Alcătuește lista completă a personajelor din *Horodiște*. Specifică relația fiecărui personaj cu autorul și atitudinea lui față de fiecare personaj. Observă utilizarea aceluiași nume/prenume pentru crearea personajelor literare de ficțiune.

- 2.1. Compară secvențele indicate din *Horodiște* cu altele similare din proza lui Ion Druță:

- secvența revenirii tatălui de la război și revenirea lui Onache Cărbuș;
- activitatea învățătorului Pavel Harabagiu/Micu Miculescu;
- amintirile despre bunici (Ana, Alexandra) și bătrînele din proza scurtă și dramaturgia autorului.

Viața ca un zbucium creator

SANIA sau himera creativității

1. Amintește-ți de un moment al vieții tale în care ți-ai dorit să faci un anumit lucru, un anumit obiect, să elaborezi ceva. Ce pași ai întreprins pentru a ajunge la finalitatea dorită?
- Citește textul și determină ce l-a motivat pe protagonist să-și vadă realizat visul.

SANIA

(fragmente)

Cînd, într-o bună vreme, nukul din fața casei s-a uscat, moș Mihail și-a scos cîrja din tindă, și-a dat pălăria pe ceafă și a început a se plimba în jurul lui de-ți părea că-i numără crengile. I-a măsurat tulpina și din ochi, și cu șchioapa, a încercat de nu dă drumul la coajă și tocmai spre chindii, cînd ciubotele au început să i se pară cam grele, a pus și cîrja, și pălăria la locurile lor. După care, și-a zis în gîndul lui:

– Am să fac o sanie.

Sanie... Mare lucru-i o sanie. Arunci un braț de paie, le acoperi cu un covoraș, să nu te prindă răceala, arăți cailor că n-ai uitat biciul acasă și te duci, că abia mai dovedește soarele să se țină pe urma ta. Și abia atunci ai să uiți să-ți numeri anii, și-ai să-ți vezi prietenul pe care au început să ți-l fure drumurile, și pe pîrtia făcută de tine mulți drumeți își vor găsi calea, și satul, și casa.

O sanie – atîta îi trebuie omului și iar e om. Numai să-i faci o sanie pe care au visat-o toți lemnarii de pe lume, cîți lemnari au fost, o sanie pentru care și cel de seama ta ți-ar zice

bade; o sanie care ar plînge după drum și drumul după dînsa.

Mare lucru-i o sanie...

Pe urmă, zi după zi, îl vedeai tot mai des stînd în mijlocul ogrăzii și privind undeva deasupra cămării, de parcă mai venise o primăvară în anul cela și el aștepta să se arate cocostîrcii...

Vreo săptămînă s-a tot uitat la coroana nukului, ghicind cam cum îi vine rădăcina, a încercat într-un loc cu hîrlețul să vadă de n-a dat greș și într-o bună zi, cînd i-a plăcut borșul cu care l-a hrănit baba, i-a spus:

– Știi, am de gînd să scot nukul cela și să fac o sanie.

A avut noroc de-o babă sprintenă la minte – îndată a prins firul:

– Numaidecît să faci! Vezi că mi s-a descusut zăbunul subsuoară – om vinde sania și mi-o face altul nou.

A zîmbit moș Mihail – știa el rostul la prostii, că multe le-a mai auzit în viața lui...

Pînă la Anul Nou moș Mihail de abia a dovedit să despice nukul în două – încă nici nu se

Harul cuvîntului

apucase să cioplească tălpile, că se pomenește cu Niculăieș, un om mărunțel, bogat și cu ambiții.

– Sanie faci?

– Am de gînd...

– În două săptămîni îi pui oiștea?

Moș Mihail s-a uitat lung la dînsul, căutînd a ghici cam cît să fi închinat el.

– Îi mai cinsti mata mult vin pînă pun eu oiștea.

– Bine, dar se duce iarna și ce te faci cu sania în mai? Nimeni nu-ți dă o legătură de ceapă pe dînsa.

A zîmbit moș Mihail – fericit de cel ce trăiește mai mult în ograda vecinilor, decît în propria lui ogradă...

Cînd au venit viscoarele, moș Mihail de abia a dovedit să facă tălpile – în schimb erau niște tălpi cum nu mai văzuse satul acela – ușoare, netede, că puteai să te bărbierești, uitîndu-te întrînsele.

O zi întregă i-a sprijinit Niculăieș pereții cămăruței – îi plătea pe tălpi cît a cere, restul îl face la alt lemnar. Dar moșul vedea de acum săniuța – o viață de om cioplește lemn, i-a amorțit fiecare încheietură, pe fiecare deget i-a crescut a zecea oară carnea – nu, el vede acum săniuța, vede caii înhămați la dînsa, vede fețe zîbind asupra vîntului – și rîdea cînd Niculăieș suna gologanii, mutîndu-i dintr-un buzunar în altul.

Dar tălpile – parcă sania-i făcută numai din tălpi? În urma lor au apărut patru picioare atît de netede, că veneau copiii vecinilor să se joace cu dînsule, au apărut doi carîmbi de frasin, oleacă aduși spre mijloc, și nimeni afară de dînsul nu bănuia că anume lemnele iestea strîmbe or face săniuța sprintenă.

Și nu mai rămăsese chiar atîta, dar cu cît era mai aproape de minunea sa, cu atît mai multe

zile fripte îi făcea baba. Și, ca să nu-și mănînce inima amîndoi, moș Mihail și-a făcut un pătuțean în cămară – avea acolo cuptoraș – și nu se mai arăta zile întregi. De dimineață încuia ușa, lua o bucată de lemn și erau pe lumea asta numai el și sania.

Domol, tăcut, sta zile întregi în picioare lîngă vîrstac și cioplea, și vorbea cu sania, și-i îngîna melodii apucate din bătrîni. Făurirea nu e o caznă, ci o vocație. Adevărata vocație e mai presus de toate. Bătrînul i se supunea acestei vocații cu tot trupul, cu tot sufletul, și, cuminte ca un copil, săvîrșea bătrînul taina cea mare a omenirii – taina muncii. Iar noaptea tîrziu ducea bucăți de lemn lîngă felinarul atîrnat de tavan și ziua ce trecuse i se părea tot așa de frumoasă, perfectă și plină de rost ca și lemnul întunecat și lucitor pe care îl ținea în mînă.

Cu vremea pierduse și socoteala zilelor – se culca cînd îi amorțeau palmele, ațipea și se trezea îndată, privea bucățelele de lemn așezate pe vîrstac – niciodată în viața lui de lemnar surcelele nu săreau așa de departe. Și cînd a prins a se înmuia omătul, cînd pe la amiază se auzea picurînd din streășină, moșul a început a număra pe degete cînd a veni ziua în care va întoarce barda și va lucra numai cu muchia ei, adunînd sania.

Rămăsese, după socoteala lui, puțin de tot, cînd, într-o bună zi, a bătut baba la ușă. Moșul i-a deschis. În drum sta un cal roib înhămat la o săniuță și o femeie căra niște legături cu bulendre din casa lor în sanie.

– Mă duc.

Moșul n-a înțeles. I-a spus, cercetînd o despicătură la ochi:

– Vezi să nu pierzi cheia.

Dar baba nu se mișca din prag.

– Ce mai stai?

– Apoi, mă duc cu totul. Te lepăd. Oi trăi la soră-mea.

A lunecat despicătura din mîna moșneagului. S-a apropiat de prag, s-a uitat lung la fața pe care o vedea de patruzeci de ani în fiecare zi. S-a înfiorat. Îl aștepta o viață atît de pustie fără fața asta, fără mîinile iesește. Apoi s-a uitat la sania care lucea desfăcută pe vîrstac. Era aproape gata. Aștepta blagoslovirea lui. Și a înțeles moșul că fără babă îi va fi viața pustie, fără sanie – nici măcar pustie nu va fi...

Pentru întâia oară s-au așezat tăpile saniei în dungă, apoi au apărut oplenele, coșul, dar moșul se străduia să n-o vadă în întregime – clipa asta o păstra pentru sfîrșit.

Spre amiază, sania era gata. A adunat surcelele din jur, a dus instrumentul în cămară și l-a așezat la locul lui. Apoi și-a aprins o lulea, a ieșit în prag, s-a rezemat de ușor și s-a uitat la sanie. O săniuță sprintenă sta în mijlocul ogrăzii, soarele se scălda în coșul ei, și sania lucea, de-ți părea că s-a mai vărsat o picătură de lumină peste acest mult patimit pămînt.

– Da-i frumoasă, bat-o pustia...

...Niște oameni treceau pe drum și s-au oprit pe o clipă lîngă poartă.

– Ia te uită, măi!

– Vrajmașnică sanie.

– Bunișoară, numai, cînd a gătit-o! Cui îi trebuie?

A zîmbit moș Mihail – fericiți sînt cei ce aruncă vorba pe vînt și nu-și dau seama de cele ce spun. Și-a ascuns sub căciulă cele cîteva șuvițe încleiate de sudoare și s-a apucat de gospodărit...

Spre seară a adunat frunzele măturate prin ogradă, le-a dat foc și, pe cînd sta într-un genunchi și le amesteca să ardă mai bine, iar i-a apărut acel ceva alb, sprinten și frumos.

Un fior i-a scuturat umerii. Moșul s-a așezat.

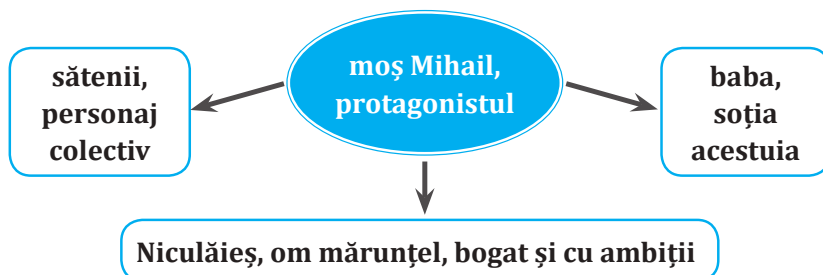
– Să știi că nu era sanie!

Și iar l-a învăluit tulburarea visului, tulburarea tinereții, făcîndu-l voinic cum nu era nici la douăzeci și cinci de ani!...

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI CA REALITATE

2. Motivează decizia lui moș Mihail de a face o sanie.

3. Apreciază modul de conștientizare, de către protagonist, a valorii muncii sale, în comparație cu punctele de vedere ale personajelor indicate:

Făurirea e o vocație.

Bucuria creației

Făurirea ca vocație

Plăsmuirea ideii

4. Comentează insistența personajului în realizarea scopului propus, pornind de la semnificația detaliilor:

- nu se mai arăta zile întregi...
- cu vremea pierduse și socoteala zilelor...
- se culca când îi amorțeau palmele...
- ațipea și se trezea îndată...

5. Argumentează filozofia muncii lui moș Mihail în procesul de construire a saniei, interpretând detaliile textuale:

MOMENTUL ÎNIIȚIAL

- ▶ I-a măsurat tulpina din ochi;
- ▶ A încercat de nu da drumul la coajă;

PARCURSUL MUNCII

- ▶ Îl vedeai tot mai des stînd în mijlocul ogrăzii...
- ▶ S-a tot uitat la coroana nukului, ghicind cam cum îi vine rădăcina...
- ▶ Pînă la Anul Nou... de abia a dovedit să despică nucul în două...
- ▶ Cînd au venit viscoalele... de abia a dovedit să facă tălpile...
- ▶ Domol, tăcut, sta zile întregi în picioare lîngă vîrstac...

MOMENTUL FINAL

- ▶ Spre amiază, sania era gata...
- ▶ Da-i frumoasă, bat-o pustia...

5.1. Meditează, în scris, la tema *Procesul trăirii ascensionale a actului de creație*.

5.2. Formulează două concluzii, raportînd ideile proprii la schema alăturată.

6. Pronunță-te pro sau contra ideii lui Ion Druță: *Adevărata vocație e mai presus de toate*.

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI CA ALEGORIE

7. Descrie cum ar fi trebuit să arate, în opinia ta, sania personajului, pentru ca ea:

- a) să fie cea visată de toți lemnarii de pe lume;
- b) să fie o sanie pentru care și cel de seama ta ți-ar zice bade;
- c) să fie o sanie care ar plînge după drum și drumul după dînsa.

8. Definește și apoi motivează starea de spirit a lui moș Mihail, comunicată prin enunțul: *...de parcă mai venise o primăvară în anul dela și el aștepta să se arate cocostîrcii.*
 9. Argumentează, cu detalii textuale concludente, de ce construirea saniei a devenit pentru actant *taina cea mare a omenirii – taina muncii.*
 10. Identifică, în text, detaliile ce reprezintă semnele lumii interioare a personajului, în care era *numai el și sania.*
 11. Despre ce îți comunică faptul că moș Mihail *vorbea cu sania și-i îngîna melodii?* Comentează sugestia contextuală a acestei personificări.
 12. Motivează opțiunea personajului de a-și finisa lucrul, în pofida pericolului de a rămîne singur.
 13. Demonstrează că sania, în calitate de operă de artă, a devenit, în ochii lui moș Mihail, simbolul creației desăvîrșite.
 14. Lucrînd în echipe, presupuneți o eventuală reacție a babei față de sania ce *sta în mijlocul ogrăzii*, alegînd două dintre reperele:
 - privește cu indiferență; • privește cu admirație;
 - revine la ideea utilității ei; • dezaprobă o astfel de activitate.
 15. Determină starea perpetuă pe care o trăia moș Mihail, comentînd sugestia *acel ceva alb, sprinten și frumos* ca simbol.
 16. Opinează, apelînd la exemple din operele literare, despre faptul că finalizarea unei lucrări este, pentru creator, un moment provocator, o tentație la noi creații.
 17. Continuă finalul nuvelei, descriind o eventuală operă imaginată de același personaj.
1. Explică de ce protagonistul ezită să creadă că *sania* îi este opera visată.
 2. Caracterizează, într-o compunere de 1–1,5 pagini, protagonistul nuvelei *Sania* ca pe un om ce are vocația muncii, a făuririi.

OPȚIONAL

3. Demonstrează cu argumente din textele lui Ion Druță că tema *realizării umane prin muncă și creație* este o dominantă a operei autorului.

Ilustrație
la opera scriitorului
de Nikolai Ogurțov

ARS COLLABORANDI

ARS DISCENDI

● Și peste tot – frunze galbene, frunze de jale, frunze de dor...

*Acest fior al sufletului,
căruia îi mai zicem fericire.*

FRUNZE DE DOR sau iluziile dragostei

1. Ești la vârsta minunată a visurilor realizabile. Descrie unul dintre ele, proiectând pași concreți de îndeplinire.
- Citește fragmentele din romanul *Frunze de dor*, urmărind istoria dragostei visate a personajelor.

FRUNZE DE DOR

(fragmente)

Zis-am verde și iar verde...
(populară)

1

Rusanda țese un lăicer.

Fac haz butuceii și ițele saltă, dar nu li-i a joc, căci – Doamne, Doamne, Doamne!...

Se varsă-n lăicer băătura, zîmbește ghiveciul cu flori, dar fuge urzeala, fuge urzeala și ce greu se mișcă sulul – Doamne, Doamne, Doamne!...

Și cui să-i spui, cînd n-ai cui spune, și ce să-i faci, cînd n-ai ce-i face, și cît s-aștepti norocul cela, cît se poate să-l tot aștepti?!

Of, bade Gheorghe, bade Gheorghe...

13

Gheorghe a apăsător pe cornul drept să fie brazda mai plină, dar cotiga a scîrțit prelung și caii s-au oprit. De-a curmezișul brazdei stătea mînzul și se uita întrebător la Gheorghe,

de parcă ar fi vrut să afle cum găsește el isprava lui.

– Ei, dacă ți-a venit cheful...

Cu mare ce a scos brazda la capăt și a dat caii la opalcă. Mînzul nu era nici la căruță. S-a uitat în jur – nici urmă. A sărit în căruță, rămînînd să stea în picioare. A, uite-l! L-a zărit cu vreo zece hectare mai la vale. Șade lîngă o fetiță în bluză albă, fustișoară sinilie.

„Cine să fie? Stai, a cui îi zăblea? A, copila lui badea Mihalache.”...

– Doamne ajută, bade Gheorghe! i-a strigat Rusanda încă de departe.

– Să trăiești, Rusando! Ia seama că mi-i alinta mînzul și n-am să-l pot ține la casă – a vrea numai colaci.

Rusanda i-a netezit mînzului steluța de pe frunte.

– Crezi că nu face? Uite-l ce-i frumos.

Abia cînd a luat ultima fărîmitură din podul palmei, Vasca a auzit că nechează mă-sa după dînsul. S-a întors și a rupt-o din loc spre căruță.

– Ce semeni? Gheorghe s-a așezat pe hat.

– Mazăre.

– Nu-i devreme?

– Tata zice că nu.

Vîntul i-a rupt o șuviță de păr și i-o juca pe obraz. Rusanda s-a întors cu fața în partea de unde bătea vîntul, ca tot el să i-o așeze la loc.

– Mata ai văzut alaltăieri cucoarele?

– Cum să nu!

– Ți le-a arătat cineva ori le-ai văzut singur?

– Singur. Aram aici în Hîrtoape.

Doamne, și ea le-a văzut singură! Asta trebuie să însemne ceva.

Culegînd de pe hat cîteva fire de paragină uscată, Gheorghe a început a le împleti, ca să-i treacă de urît. A întreat-o:

– De ce nu vii pe la club? Ori, poate, nu te lasă?...

– Cum să nu mă lase!

– Atunci?

Rusanda s-a aplecat să ridice de jos un bob de mazăre căzut din coș și, ascunzîndu-și obraji de privirea lui, a rostit:

– Parcă mata nu știi că fata, mai înainte de a se duce pe undeva, trebuie scoasă în lume?

Și a roșit ca macul – vezi ce pățești cînd te ia gura pe dinainte! Și de ce nu l-a ascultat pe tată-său – îi rece pămîntul, poate să se prăpădească mazărea! S-a mai aplecat o dată – acum ca să ridice sapa – și Gheorghe a zărit în buzunărașul bluzei două firisoare verzi.

– Ce ai acolo? Dacă nu-i secret.

– Brîndușe. Vrei?

Le-a scos repede, a făcut doi pași și i le-a întins cuminte ca o școlăriță.

– Ai fost la pădure? a întreat Gheorghe, curățîndu-le cu grijă.

– Ce să caut la pădure, că noi avem în grădină. Plină grădina cu brîndușe.

– Nu mai spune! Poamă nouă.

Flăcăul a pus în gură amîndouă brîndușele deodată. Pentru o singură clipă a simțit mirozna și ispita unui sîn de fată mare. S-a uitat pe furiș la cele două buzunărașe, împlinite darnic la cei șaisprezece ani, s-a uitat setos și crîncen...

Soarele scăpata spre chindii. Trăncăneala cu o fată tinerică e o treabă bună, numai că ziua se trece, iar caii stau și așteaptă la căruță, în mijlocul arăturii.

– Atunci dar trec deseară pe la voi.

– Vino.

Gheorghe s-a sculat și a pornit spre căruță. Din mers s-a mai întors o dată. Rusanda făcea în mare grabă rînduri pentru mazăre, necăjindu-se cu vîntul, care, rămînînd singur cu fata, iar îi juca o șuviță pe obraz.

„Ca să vezi, la badea Mihalache cresc brîndușe în grădină, iar eu nici să știu! Ar trebui să trec mai des prin sat, că, vezi, așa poți să pierzi vremea brîndușelor fără să le guști!”...

16

După o lungă și frumoasă zi de primăvară, zi în care s-a arat, s-a semănat, s-a sădit, s-a hultuit, osteneala totuși nu i-a doborît pe cei tineri, căci clubul gемеа de lume. Aveau ceva ciudat, ceva misterios cluburile în anii ceia de la sfîrșitul războiului. Faptul că undeva se luptă și se moare pentru o cauză dreaptă, și că

luptă și mor oameni legați prin sînge de acest sat, de această lume, semăna pretutindeni un fel de înfrigurare. Fiecare băietan se vedea de acum ostaș, fiecă fetiță se vedea de-acum vădană de război. Cît nu era tîrziu, se grăbeau cu toții să-l găsească pe cel ce-i era sortit și, cît nu era tîrziu, fiecare vroia să guste din ceea ce i se cuvenea. Pentru a nu întîrzia cu viața, pentru a se găsi unul pe altul, pentru a se despărți unul de altul, se adunau serile la club...

Pășind alături, fragedă și puțintică, Rusanda răspîndea în jur un farmec pe care Gheorghe nu-l cunoscuse pînă atunci. Drumurile și casele, și gardurile, toate cele cunoscute și răscuruscute de el, îi păreau acum proaspete, noi, căci le vedea pentru prima oară împreună cu Rusanda. Un suflet curat și tînăr s-a lipit de sufletul lui ca un copil și-i era a mirare, și-i era a rîde, și-i era a viață lungă, mare, nesfîrșită...

Cînd au ajuns la porțița Rusandei, copila s-a gîndit că mucoșii ceia din jurul lui Ichimaș se uitau cam rău la badea Gheorghe și tot șopteau ei înde ei. După o scurtă frămîntare, a intrat iute în ogradă, a căutat ceva pe bîjbîite, apoi s-a întors și i-a șoptit:

– Știi ce, bade Gheorghe... am să-ți dau cîrja tatei.

– Ce să fac cu dînsa?

– D-apoi, să ajungi acasă cu bine... Nu vezi ce-i întuneric!

Gheorghe i-a pus o palmă pe umăr, și-a lipit obrazul de fruntea ei, l-a coborît iute și, ajungînd la buze, a sărutat-o. Rusanda stătea nemișcată, năucită, de parcă ar fi repetat în mintea ei o poezie frumoasă. Deodată însă a ars-o rușinea – maică sfîntă, ce face el cu mine! A scos repede o batistuță, a pornit cu ea

spre buze, dar mîna n-a îndrăznit să șteargă arsura primei sale dragoste și, încurcată cumplit, și-a plecat fruntea.

– M-ai făcut de rușine, bade Gheorghe...

Gheorghe însă n-o auzea. Stătea, ferindu-și fața, să nu-i stingă vîntul farmecul celor două buze fragede, nesărutate încă, aproape copilărești, de n-ar fi fost atît de fierbinți.

– Ai mîntuit-o cu mazărea?

– Mi-o mai rămas oleacă.

– Și mie mi-o rămas de arat.

Se uitau prin noapte ca nu cumva să fi prins cineva frîntură din vorba lor. Undeva la vecini un cocoș a bătut din aripi, dar a luat-o prea sus și s-a făcut de rușine. L-a scos din încurcătură unul tinerel din poiata vecinilor. I-a răspuns altul din ograda de peste drum și a pornit a-și desface baierile miezul nopții în Valea Răzeșilor.

Gheorghe și-a aprins o țigară.

– Ei, atunci, celelalte le lăsăm pe mîine. Sănătate.

– Bună seara, i-a răspuns Rusanda corect, cum învățase la școală să răspundă oamenilor mai mari, în semn de o deosebită stimă.

19

O idee bună face cam cît o jumătate de hectar de arătură și, întrucît în ziua ceea căii lui Scridon au zis că li s-a urît de atîta hai și hai, Scridon și-a înhămat telegarii, pornind pe la chindii spre casă. Căruța se mișca abia-abia și Scridon, întins pe cele cîteva brațe de paragină adunată pentru de foc, se gîndea că bine ar fi să zaci așa într-o seară cu o puicuță alături...

Scridon a coborît jos din căruță să vadă cîți martori are care văzuseră cu ochii lor cum i

s-au speriat căluții de jigodia răsărită de pe aiurea, cum au repezit din pricina ei căruța în gardul lui Zînel. Drum pustiu, ogrăzi pustii, apoi o zărește pe Domnica. Stătea în mijlocul ogrăzii și-l urmărea cu un surîs uitat în colțul buzelor.

Scridon porni deci spre dînsa.

– Fa Domnică! Al vostru era... țîncul cela?...

– ...care s-o aruncat sub copitele cailor?

Scridon stătea uimit cum nu se mai poate – să aibă ei în sat asemenea fete deștepte?!

– Ai văzut și tu cu ochii tăi?

– Văzut.

– Al vostru era?

– Al nostru...

– Fa Domnică, tu n-ai dansat cu mine-ncă niciodată?

– Încă nu.

Scridon a dat visător din cap în semn că, de-i așa, a pierdut ea mult pe lumea asta.

– Dansezi bine, Scridoane?

– Îs dat dracului.

Și, întrucît fata părea a se îndoi de cele spuse, a adăugat:

– Hai deseară la club.

Domnica a rămas indignată de o asemenea propunere:

– Cum adică – hai! Așa scoateți voi fetele la joc? Ce sîntem noi, mînji, să alergăm în urma căruțelor voastre?!

Scridon a lăsat sapa să cadă jos, a aruncat pila peste ea, s-a uitat la fată – surîsul oarecum batjocoritor dispăruse. Amu Domnica era numai foc și pară – măi, așa o puicuță, și-a zis Scridon, că alta nu-ți trebuie...

– Da' cum ai fi vrut tu să fii scoasă?

– Cu cinste.

– Și cum se scoate o fată în lume, dacă e s-o scoți cu cinste?

– Tu încă nu știi?

– Nu știu.

– Mai întîi vii și te înțelegi cu fata. Pe urmă vii și-o ceri de la părinți. Și dacă părinții ți-o dau, vii și întrebi fata...

– Cu fata gata, înțeles, întreat-o...

– De întreat ai întreat-o, dar pîn' stăteai cu părinții de vorbă, fata putea să se și răzgîndească, pentru că, nu știi cum îs fetele...

– Măi!!! face Scridon din adîncul rărunchilor, dar zîmbetul cela din colțul buzelor nu-l lasă să-și termine vorba. Înghite deci în sec și cedează.

– Bine, hai, o facem de două ori...

Îeșind prin porțiță, și-a zis în sinea sa:

„M-am băgat ca prostul cu oiștea în gardul ista...”

23

Bine-a spus cine-a spus că, dacă ți-o fi s-o pățești, chiar ai s-o pățești. Domnica pe toate le-a făcut pînă a fi dovedit Scridon să vie – a măturat în tindă, în fața casei, a stropit gherghinele, că se colbăiseră, și-au plecat căpșoarele, și-ți stîrneau un fel de milă...

În schimb, seara ceea a fost marea sărbătoare a Domnicăi. Așa poznaș și puțin cam deșirat, de parcă ar fi fost adunat din strînsură, Scridon avea un har dumnezeiesc și cum auzea sunet de vioară, tresălta, după care tresăltare devenea un cu totul altul. Era înalt, era sprinten, era semeț, de parcă ar fi coborît din cine știe ce os domnesc, și tot jocul lui era o apă care vine, se varsă, se revarsă, frumoasă în toată plinătatea sa și care nu are nici capăt, nici margini.

Apoi că și fata pe care o scotea el în joc nu era o simplă fată de acolo din sat, ci o mîndră floare pe care a crescut-o chiar el și acum o

ducea cu dragoste și înfrigurare, cum se duc florile rare. Îmbujorată și amețită, Domnica simțea și ea cum, dansînd cu Scridon, încetul cu încetul devine altă fată. Era mult mai mîndră, mai frumoasă, de parcă ar fi coborît și ea din cine știe ce viță aleasă. Blagosloviți amîndoi de melodiile bătrînului viorist, au tot zburat din clipă în clipă, din joc în joc, și fericirea a fost atît de mare, încît seara tîrziu, cînd, ieșind din club, Scridon i-a șoptit Domnicăi la ureche: „Mergem?”, fata i-a răspuns fără a șovăi:

– Mergem!

După care, ieșind în drum, i-au mai venit mințile la loc, și ea a întrebat oarecum înțepată:

– Cum, adică, „mergem”?! Încotro „mergem”?

– Păi, acasă...

De la pod s-au despărțit de ceilalți și au luat-o pe cărărușă. Scridon i-a povestit cum s-a făcut că l-au convins pe moș Dănuță să vie la club în toane bune, i-a lămurit de ce au zburat ieri trei avioane pe deasupra satului, iar azi numai unul. Cum au ajuns lîngă porțiță, și-a scos pălăria, a aninat-o într-un stîlp și s-a uitat lung la fată.

– Fa Domnică, știi ceva? Hai ș-om ibovnici.

Domnica a zîmbit.

– Ei!

– Nu, că eu vorbesc serios...

A vrut să mai adauge ceva, dar s-a uitat în vale și a zărit pe pînza azurie a apei, despicate de un stîlp de lumină, căci tocmai se împlinise luna, cîteva căpșoare negre...

40

Era întuneric. Cerul nu se vedea – doar undeva deasupra capului se zbuciuma o aș-

chie senină, care își schimba mereu formele, și după frămîntarea ei, Gheorghe a ghicit că-s nouri mulți și că-i gonește vîntul...

Mergea iute, socotind pașii care-i mai rămăseseră, se întreba întruna dacă nu o fi prea tîrziu și se căia amarnic că n-a venit la dînsa la Soroca. Putea totuși lăsa lucrul pe-o zidouă. Așa sîntem noi, țărani, cîștigăm *kapika* și pierdem mia. Se căia c-a cedat din capul locului o luptă pe care putea ușor s-o cîștige, se căia că nu s-a hotărît s-o ieie atunci cînd i s-a spus că sînt a ta...

De îndată ce începea grădina lui badea Vasile, de lîngă salcîmul cela dezbinat, se vedeau ferestrele Rusandei... A venit la poartă, dar n-a îndrăznit să se rezeme de dînsa, a pus numai o mînă pe stîlp, de parcă era o poartă vie, care începuse a uita și ea de dînsul...

„Dorm. Iară asta înseamnă că încă nu-i tîrziu...”, și-a zis el în gînd. Ferestruicile parcă și-au întors ochii spre dînsul. „Pînă mîine dimineată rabd eu cumva”, a hotărît el. S-a întors să plece, la despărțire a mai alunecat o dată cu privirea pe ferestruicile din casa cea mare...

Inima i-a zvîcnit nebună ca o pasăre prinsă în culcuș, și un șuvoi fierbinte i s-a revărsat din creștet pînă în tălpi. Jos, într-un colț al ferestrei de la casa cea mare, izvora o așchie de lumină.

Trădare? Atît de repede se ajunge amu la trădare?! A deschis porțița și, pășind în vîrfurile picioarelor, s-a apropiat de grăuntele cela de lumină. Vîntul cerca să scoată o pănușă prinsă după ploaie în pămînt, porcul ofta sătul în ocol. Gheorghe s-a dat ceva mai aproape de fereastră și a rămas lipit de perete.

O clipă nu se auzea nimic. Era liniște, ridica mîna să bată în sticla ferestrei. Deodată însă a smuls-o înapoi. Un glas bărbătesc povestea:

– Eu zic: bine, tovarășe! Dar roata căruței are diametru?

Și un alt glas, senin ca cerul, scump ca viața, a întrebat:

– Da de ce le zici elevilor „tovarăși”? Este ordin de sus?

– Nu știu dacă este vreo instrucție în acest sens, dar, oricum, sîntem acum cu toții tovarășii...

Rusanda a pufnit, după care pufnire de obicei cobora la vale ghirlanda de clopoței, ce stîrnise o adevărată bătălie la club primăvara. Gheorghe era convins că așa e firea ei veselă, nu-și poate ține clopoțeii acasă, iată însă că după ce a pufnit, clopoțeii ceia pare să se fi împiedicat de ceva...

Oftînd din adîncuri, Gheorghe a pornit cu pași rari și grei. Pleca sărac lipit pămîntului, căci lăsase în casa asta și țarina, și snopii de grâu, și mînjii, și iarba. Îl petrecea în glumă vîntul, cercînd să-i smulgă pălăria din cap, se tupilau, rușinate, căsuțele pe lîngă care trecea, și numai luna, lipită pe-o margine de nor, părea să-l consoleze, zicîndu-i că toate sînt trecătoare pe lumea asta, și la vîrfurile fiecărei fericiri se coace mărul tristeții...

Tîrziu, spre chindii, se întorcea fericit. Ducea în buzunarul dinăuntru al hainei o hîrtie verzuie, în care se spunea că *doprizîvnikul* cutare trebuie să se prezinte a doua zi la comisarariatul militar, avînd cu sine cutare și cutare lucruri. Era ascunsă hîrtiuța undeva într-un carnețel, dar o simțea cu toată făptura lui – un om atît de sărac, căpătînd, în sfîrșit, o sută de ruble, o simte totdeauna, chiar dacă el îi afară, iar banii i-a lăsat în casă...

Pe valea satului cineva a aprins o grămăjoară de gunoaie, o coamă uriașă de fum s-a în-

tins de-a lungul văii, și lui Gheorghe i-a venit deodată un dor nebun să se așeze pe marginea drumului, să se uite mult și bine la fumul acela, să-l tragă adînc în piept, căci ardeau, împreună cu frunzele verii, și visurile lui...

Toată noaptea, pînă în ziua albă, a ars lumina la mătușa Frăsîna. Vestea nici n-a avut cînd se răspîndi. Dimineața au trecut de abia cîțiva vecini, a venit moș Petrea să-l ducă pînă la gară cu trăsura. Atunci cînd badea Vasile i-a scos traista din casă, Gheorghe și-a luat pălăria din cap și s-a plecat să sărute mîna care l-a mîngîiat. Dar mătușa Frăsîna și-a strîns obrazul pe pieptul lui, l-a cuprins și nu mai vroia să se despartă odată.

Apoi s-au pornit. Și au rămas în urmă o căsuță cu destinul său trist, o gospodărie dezvelită în ajunul iernii, o femeie frîntă de durere în mijlocul drumului, cu mîinile ridicate spre cer, și peste tot – frunze galbene, frunze de jale, frunze de dor...

– Gheorghe!

Domnica s-a oprit la cîțiva pași, palidă, cu ochii larg deschiși, iar Scridon a început să-și descheie haina – dacă e vorba de vreo nedreptate, el își pune viața la bătaie.

Mugind fioros, din străfunduri, venea trenul suflînd din greu, o namilă fierbinte și firoasă, gata să taie și să îngroape tot ce i se va nimeri în cale. Gheorghe vedea cum se mișcă buzele albe ale Domnicăi, dar nu deslușea ce-l întrebă. A prins doar cînd lumea a început a urca.

– Și pe Rusanda... cui o lași? Ce să facă? Ce să-i spun?

– Îi spui că... o ruginit frunza din vii... și rîndunelele...

– ...și rîndunelele?

– Au plecat...

Agenda cititorului

• **Brîndușă**

Floare ce răsare imediat după topirea zăpezii sau toamna târziu, marcînd începutul și sfîrșitul sezonului cald și al ciclului vegetal; este floarea vieții și a morții și simbol al primăverii.

• **Cocor**

Vestitor al primăverii, mesager din alte lumi, pasăre augurală; cînd strigă peste sat, vestește oamenilor ieșirea la plug; dacă zboară sus – anul va fi sărac, iar dacă zboară jos – anul va fi mănăs.

• **Plug**

Simbol al fertilizării pămîntului și emblema a muncii agricultorului.

A

Discută la nivelul acțiunii

2. Identifică, în fragmentele citite, indicii de cronotop al acțiunii din roman.
 - 2.1. Completează răspunsul cu date cunoscute din lectura integrală a operei.
 - 2.2. Explică semnificația amplasării acțiunii în următorul cadru temporal: *primăvara timpurie a anului 1944 – toamna aceluiași an.*
3. Prezintă două aspecte relevante ale vieții satului Valea Răzeșilor din această perioadă.
 - 3.1. Prin ce se caracterizează viața tineretului din sat?
 - 3.2. În ce mod se răsfîrînge ecoul războiului asupra vieții satului și asupra destinului personajelor?
4. Relatează, succint, istoria dragostei dintre cele două cupluri:
 - a) Gheorghe și Rusanda; b) Scridon și Domnica.
- 4.1. Ce semnificație are pentru cititor prezentarea în paralel a acestor două istorii?
- 4.2. Care a fost, în opinia ta, mai impresionantă, mai convingătoare?

B

Discută la nivelul personajului

5. Realizînd un joc de rol, istorisește povestea dragostei unuia dintre cupluri, în numele personajului actant (la alegere).
 - 5.1. Determină-ți așteptările, idealul.
6. Prezintă o tipologie a personajelor îndrăgostite, aducînd exemple convingătoare, conform modelului propus:

? < pozitive
negative

? < active
pasive

? < plate
complexe

? < reale
fictive

? < caractere
noncaractere

7. Comentează, selectînd din text, cîte un lucru sau un simbol ce îi reprezintă pe îndrăgostiți. De exemplu: *cucoarele, plugul, clopoștii, brîndușele* etc. Accesează *Agenda cititorului*.

8. Determină momentele definitorii ale fiecărei povești de dragoste, relevând ceea ce este autentic și valabil pentru tine.
9. Apreciază calitățile fizice și morale ale fiecărui îndrăgostit.
10. Demonstrează rolul fiecărui personaj în realizarea dragostei visate, precizând punctele tari și punctele slabe ale acestora.
11. Argumentează semnificația prezentării istoriilor de dragoste între dorință/vis și realitate/realizare.
12. Lucrând în echipe, analizați istoria dragostei visate din perspectiva:
 - a) autorului-narator;
 - b) unui personaj (Rusanda, Gheorghe, Domnica);
 - c) cititorului-critic.
13. Elaborează un alt scenariu al istoriilor de dragoste, modificând două momente definitorii: *punctul culminant* și *finalul*.
14. Vizualizează imaginile grafice alăturate și comentează sugestiile comune dintre text și acestea.

ARS COLLABORANDI

C Discută la nivelul narației

15. Actualizează particularitățile speciilor genului epic (povestire, nuvelă, roman) și încadrează opera *Frunze de dor* în specia literară adecvată.
16. Identifică naratorul/naratorii din text și tipul acestuia/acestora:
 - **homodiegetic** (relatează la persoana I);
 - **heterodiegetic** (relatează la persoana a III-a).
17. Precizează care este viziunea naratorului, relevând valoarea acestuia pentru cititor:
 - a) „din spate”, cunoaște mai mult decât personajele;
 - b) „cu”, cunoaște tot atât cât personajele;
 - c) „din afară”, cunoaște mai puțin decât personajele.
18. Explică rolul etico-estetic al elementelor de limbaj verbal și nonverbal în comunicarea îndrăgostiților.

Cine știe de unde
o fi moștenit el aceste
rădăcini răsfrînte în adîncul
plaiului natal...

Ilustrație
de Ion Puiu

19. Ilustrează, cu detalii textuale, preferința autorului pentru *toamnă* ca anotimp simbolic în evoluția destinului persoanelor.

20. Argumentează, prin exemple convingătoare, lirismul discursului narativ al operei, caracterizat de către criticul Mihail Dolgan prin:

- tonalitatea narativă sensibilizatoare, confesivă;
- crearea unei atmosfere pline de vrajă;
- ritmul și ritmicitatea poetică: *repetiții, enumerări, inversiuni, laitmotive, vocative, paralelisme, frecvența tropilor*;
- ritmicitatea frazelor, „aranjarea” lor după legile frumosului;
- prezența unei viziuni meditativ-filozofice;
- angajarea cititorului într-o trăire intimizatoare, vibrantă a poeticului și dramatismului vieții.

21. Asociază sensul versurilor scrise de Leonida Lari cu semnificația destinului cuplului *Gheorghe-Rusanda*.

„Cînd sună vîntu-n crengi adormitor,
Și-n aer simți un gust ca de pelin,
Și discul lunii cade tot mai plin,
Și timpul curge mai obositor,
Iar cei de-același suflet nu mai vin...”

22. Demonstrează că metafora *frunze de dor* personifică, în text, iluziile tinerilor în perioada îndrăgostirii.

ARS DISCENDI

1. Susține, într-un text coerent, punctul de vedere:

*Critica literară definește **Frunze de dor**, grație lirismului pronunțat al operei, drept un poem al dorului.*

2. Evocă, într-un text propriu, idealul dragostei tale, reprezentat de un anumit personaj din operă.

OPȚIONAL

3. Pornind de la ideea că omul reprezintă un univers bogat de sentimente ce îi înnobilează existența, realizează, în două pagini, un eseu prin care să justifici formula temei studiate: *Frunze de dor, un poem al dragostei visate.*

● **Credința e copacul ce freamătă pururea în sufletul omului**

BISERICA ALBĂ sau aspirația către înalt

1. Actualizează cunoștințele despre valorile umane și spirituale prezente în operele lui Ion Druță, studiate în clasele precedente, completând lista propusă:

dragostea, munca, demnitatea, credința, frumosul...

- 1.1. Explică semnificația acestora prin exemple convingătoare, relevând rolul lor în propriul concept despre viață.

- Citește fragmentele din romanul *Biserica albă*, urmărind atitudinea personajelor față de anumite valori umane și spirituale.

Zodia sufletului, înălțarea...

BISERICA ALBĂ

(fragmente)

Capitolul XIII

URCAREA ÎNTRU VREDNICIE

Zidită în chip de cetate și închisă din toate cele patru părți ale lumii cu ziduri înalte de piatră, mănăstirea Neamț, cum venea o sărbătoare, nu mai putea de atîta înghesuială. Cele două biserici ocupau mai toată curtea...

Marele clopot al Neamțului duce încet, ca un bun păstor, pas cu pas, lumea dreptcredincioșilor spre țărnul pocăinței și al iubirii

aproapelui. Din toate slujbele bisericești, sfînta liturghie era patima cea mare a părintelui Paisie. Cîntările curate și limpezi veneau ca niște ape, spălînd, rînd pe rînd, sufletul de nămolul păcatelor, îndemnîndu-l spre lumină, spre soare, spre veșnicie.

Apoi venea clipa cînd Făcătorul tuturor celor văzute și nevăzute părea să coboare peste acest sfînt lăcaș, peste preoți, peste mireni,

peste cîntăreții din strănă. În asemenea clipe, părintele Paisie se îmbujora, glasul îi unduia de emoție, ochii îi jucau în lacrimi.

Fiorul mării minuni se transmitea de la preot mulțimii, și poate de asta se și vorbea peste tot că Paisie are marele dar de-a ni-l apropia pe Domnul...

Stătea în prag abătută, rușinată, necăjită, și se tot muta de pe un picior pe altul, căci nu se putea hotărî să intre. Cu umerii lăsați în jos, cu fruntea plecată, ofta, înghițind în sec, și ochii ei căprui – mai mult în pămînt, căci nu mai vroiau să vadă lumea, de înjosiți și rușinați ce erau.

A venit, iaca, așa cum vine toată lumea, să se roage Preacuratei făcătoare de minuni și, cînd colo, leșină, rămîne la podea, călcată în picioare... Din sărmănele ei hăinuțe curgeau zdrențe, și numai basmaua, clătită mai nu demult în apele Ozanei, albea îndărătnic, albea întruna, crușîndu-i oarecum mîndria și adevărindu-i demnitatea.

În schimb, picioarele, bată-le pustia, nășădite, stîlcite, au mai și început a se umfla după o asemenea cale lungă, și o dureau cum nu se mai poate.

– Poftim de intră, fiică-mea, a zis starețul, mișcat de această amară sărăcie.

Cuvintele – și nu atît cuvintele, cît glasul, cu adevărat părintesc – au făcut-o pe biata femeie să tresară. Părinte – iată ce nu-i ajungea, iată ce căuta sufletul ei peste tot, de cum se ținea minte. Fericit poate fi numai cel ce are părinte, au zis anticii, și zis a fost pentru totdeauna.

– Dacă nu pot, păcatele mele, nu pot să intru...

– De ce nu poți?

– Nu mă încumet.

– Pentru ce nu te încumeți?

Femeia se chitea în mintea ei cum ar face ca să răspundă mai frumos. Cuvintele pe care urma să le rostească mai întîi erau alese cu grijă și clătite în apele curate ale sufletului său, apoi așezate frumușel unul lîngă altul, cu o socoteală pe care o cunoștea numai ea...

– Intră, fiică, nu te rușina. Suferințele creștinului nu sînt rușinea, ci mîndria lui, ele fiind dovada dragostei Celui de Sus. Intră fără nici o grijă, și dacă în chilia mea vor rămîne urmele picioarelor tale, le voi șterge singur cu mîna mea, și va fi, poate, unica bucurie a sufletului meu în această zi de mare sărbătoare.

Încet și legănat, nefiind deloc sigură că face bine ceea ce face, femeia a pășit pragul. Poslușnicul a pus două scaune față în față – unul pentru stareț, celălalt pentru musafira lui...

– Și cum zici că te cheamă?

– Ecaterina. Sătenii uneori mai adaugă: „cea Mică”.

– Cum, adică, „Mică”? De ce „Mică”?

– Își bat joc de mine. Că mai avem doar o Ecaterină. Cea Mare.

– Or fi oamenii atît de glumeți acolo la voi?

– Nu atît oamenii, cît viile îs de vină. Avem multe vii, se face mult vin, iar acolo unde e vin, acolo-s și glumele...

Păstoritul însă începe și sfîrșește cu grija unui singur om. Unui singur suflet. Nu se poate cunoaște o lume, dacă nu vei fi în stare să-l cunoști pe omul ce stă în fața ta; nu se poate ajuta o lume, dacă nu-l vei ajuta pe acel ce stă lîngă tine; nu se poate iubi omenirea, fără să-l fi iubit mai întîi pe aproapele tău...

– Și de unde zici că ești?
 – D-apoi, din Ocolina.
 – Așa se numește satul vostru?
 – Apu' numa' că. Acolo de unde-s eu, ceva mai jos de Soroca, Nistrul ocolește un deal. Pe coastele dealului cea oamenii și-au făcut case, și când s-a ajuns la numele satului, ce să mai umble să caute? I-au zis Ocolina, o dată ce pînă și Nistrul ocolește dealul acela...

– Pentru ce să mergi chiar așa de departe?
 – Doară-doară vom fi și noi auziți în Cetruri. Că, dacă am căutat și nu am găsit într-un loc, să mergem să căutăm în altă parte. Scrie doar în cartea cea mare – căutați și veți afla.

– Cu adevărat așa scrie, fiica mea. Căutați și veți afla... Și cît ai avut de mers pînă la noi?

– Azi îs două săptămîni de cum am ieșit din casă.

– Și-ai mers zi de zi?

– Zi de zi.

– Și tot pe jos?

– Pe jos.

– Nu ți s-a întîmplat în drum să te ieie vreo trăsură?

– Dacă nu se cuvine, părinte, cînd mergi să te închini unui sfînt lăcaș, să te ducă vitele cu truda lor.

– Nu se cuvine atunci cînd omul e voinic și sănătos, dar cînd îl dor și-i sîngerează picioarele... Ori te-ai rușinat să te rogi?

– De două ori m-a luat gura pe dinainte...

– Și n-au vrut să te ia?

– Unul m-a dus cu căruța vreo trei verste, da' celălalt a trecut și nici să fi întors capul... Încă noroc că nu mi-am luat și copiii cu mine, că i-aș fi prăpădit în lumea asta rea și încrîncenată.

– Cîți îi ai?

– D-apoi, șase.

– Să-ți fie sănătoși.

– Vă mulțumim...

A oftat, a lăcrimat, a tăcut o vreme. Apoi reveni:

– Ai mei, sărmanii, s-au stins cu toții. Cînd am văzut cum mi-i ia Domnul unul după altul, i-am grijit, i-am înmormîntat și tot așteptam cînd mă va lua Domnul și pe mine.

– Nu te-a luat.

– Nu. Vremea trece, baba ceea cu coasa nu se mai arată. Abia după ce s-a trecut urgia, mi-am dat seama că Domnul și-a făcut milă și m-a lăsat pentru a nu ni se stinge neamul chiar cu totul... De bucuria cea mare, am zis că mă duc la o mănăstire și mă călugăresc.

– Și nu te-au primit?!

– Ba vină peste o săptămîină, ba peste o lună. Pînă mă tot purtau maicile cu vorba, copiii rămași orfani s-au adunat cu toții în jurul meu, căci o dată ce eram și eu orfană, și ei orfani... Cînd, în cele din urmă, mi-au poruncit de la mănăstire că – gata, pot să viu, eu ce să fac cu orfanii? Să-i las așa pe drumuri? Mă duc la părintele Găină, preotul satului, și zic: părinte, așa și așa... Ce să fac eu cu copiii iștia? Că, iaca, mă duc la mănăstire să mă călugăresc. A tăcut el cît a tăcut, a oftat cît a oftat, s-a uitat așa lung la mine și mi-a zis:

„Fată-hăi... Dacă vrei cu adevărat să-ți închini viața Mîntuitorului, crește orfanii iștia și nu te mai duce nicăieri. Dragostea pentru aproapele tău e unica și marea învățătură a Mîntuitorului. Uneori a oploși un suflet înstrăinat pe lîngă tine, înseamnă mai mult decît a te ruga și a bate mătănii o viață întreagă.”

– Așa ți-a zis?

– Așa mi-a zis. Și eu, atunci, ce să fac? I-am luat de suflet cîți erau cu mine, le-am zis fiu și fiică, ei mi-au zis „măicuță”, și iaca așa

viețuim... Mi-a rămas, spre marele nostru noroc, o căsuță de la tata, acolo, pe malul Nistrului. Loc frumos cum nu se mai află...

În jurul mănăstirii se auzea vuind lume de pe lume. Trebuia să plece, le răpise și așa timp mai mult decât s-ar fi convenit, dar iată că femeia stă și stă, și nu se mai mișcă din loc. Fusesse spovedită, iar spovedania, de obicei, se încheie cu blagoslovirea. Iar părintele tot stă pe gânduri.

– Blagoslovește-mă, părinte... s-a rugat în cele din urmă Ecaterina. Și zi-mi așa: Domnul să vă aibă sub acoperământul milosteniei sale – pe tine și pe cele șase suflete.

Starețul stătea tăcut cu ochii în lacrimi.

– Părinte, zice deodată poslușnicul, slobozește-mă să plec cu această femeie în lume.

– Pentru ce?

– Pentru că, dacă nu-i vom ajuta pe cei căzuți să se ridice, la ce bun am mai sărbătorit noi azi Înălțarea Mîntuitorului?!

Cu mîinile tremurînde, starețul a pornit spre el, l-a cuprins, sărutîndu-l.

– O spun pentru întîia oară că, din toată turma pe care-o păstoresc, mi-ai fost cel mai scump și cel mai drag. Bătrîn și bolnav cum sînt, deseori mi se posomora sufletul, mi se

făcea lehamite de toate, și atunci trimiteam după tine. Vorba ta senină, proaspătă, plină de voie bună, mă pune pe picioare... Dar, precum frumos zice într-un loc Preafericitul Damaschin, halal de credința căreia îi vom jertfi numai cele de care nu mai avem nevoie...

– Mă slobozești, părinte?

– Te du, dragul meu fiu, cu această femeie în lume; iată, te dezleg și te slobozesc cu mîna mea...

– Slăvită fie maica ce ți-a dat viață și slăvită fie clipa cînd ai apărut în fața mea. Nimic mai greu pe această lume decât a smulge un suflet din ghearele demonului. Ori de cîte ori vom încerca, cu aur și bogății, să-l scoatem la lumină, îl vom înrobi și mai mult. Numai cu vîntul, plin de lumină, blîndește și frumusețe, consfințit de cele zece porunci, ne va ajuta să ieșim din groapa în care am nimerit.

– Amin, a zis poslușnicul.

– Amin, a repetat, abia auzită, femeia.

– Cu cîntările împăratului David și cu binecuvîntarea mea, coborîți în lumea celor plini de păcate. Duceți-vă crucea cu demnitate, cu dăruire, căci, precum zice Mîntuitorul, nu e pe lume dragoste mai mare decât cea cînd ești gata să-ți dai și viața pentru aproapele tău...

Credința înseamnă libertate de cuget.

2. Pronunță-te:

- Prin ce te-a impresionat protagonista romanului?
- Prin ce l-a impresionat ea pe părintele Paisie?
- De ce a hotărît poslușnicul Ioan s-o urmeze „în lume”?

3. Explică semnificația titlului acestui capitol:

Urcarea întru vrednicie.

3.1. Consultă *Agenda cititorului* de pe pagina următoare și reține sensurile lexemului *vrednic*.

3.2. Raportează sensurile atestate la comportamentul și faptele personajelor din roman, formulînd două concluzii despre vrednicie ca o virtute a personajelor.

Agenda cititorului

- **Vrednic** (DEX)
 - 1) Care vădește demnitate; cu demnitate; destoinic; demn.
 - 2) Care se bucură de prestigiu; cu autoritate morală.
 - 3) Care muncește mult și cu folos; harnic; muncitor.
- **Întru** (de C. Noica)

Dacă n-ar fi decît o prepoziție, s-ar putea spune că *întru* este un sistem de filozofie.

Pe plan logic, *întru* sugerează un cîmp logic. Pe plan ontologic, cuvîntul sugerează devenirea întru ființă. Așa privit, *întru* înseamnă mișcare închisă, cerc. În sînul mișcării închise, el poartă totuși ceva deschis – orientarea.

ARS COLLABORANDI

3.3. Dezvoltă, într-un succint text apreciativ, ideea că anumite personalități din actualitate corespund calificativului *vrednic*. (*Vrednic* este...)

4. Pornind de la sensurile lui *întru*, precizate de Constantin Noica (vezi *Agenda cititorului*), exemplifică ideea că faptele Ecaterinei și ale poslușnicului Ioan sînt o expresie firească a *mișcărilor lor sufletești*.

4.1. Definește cîteva obiective proprii ce ar viza orientarea acțiunilor spre realizarea ta în viață ca personalitate, utilizînd prepoziția *întru*.

5. Propune un alt titlu care să conțină cuvîntul-cheie *destin*.

6. Realizează, în baza detaliilor din text, o schiță de portret al protagonistei și al poslușnicului Ioan, precizînd trăsăturile și idealurile comune.

7. Demonstrează, prin exemple concludente, comuniunea dintre personajele acestui roman și alte personaje druțiene din operele studiate.

8. Argumentează, oral, într-o reflecție, actualitatea a 3–4 valori spirituale, susținute de către Ecaterina și poslușnicul Ioan.

9. Discutați în plen despre valorile umane pe care le confirmă protagonista romanului prin modul ei de viață.

10. Lucrînd în echipe, după principiul opțiunii pentru 1–2 valori, cercetați, în text, realizarea artistică a acestora prin punctul de vedere al naratorului și prin convingerile și faptele personajelor.

10.1. Aplicați tehnica jurnalului dublu ca model:

Denumirea valorii cercetate: <i>demnitatea</i>	
<i>Fragmente de text</i>	<i>Interpretarea semnificației valorii identificate în text</i>
A. Naratorul/autorul	
B. Personajul 1. Ecaterina.....	

Albul aici nu e atît o culoare, cît un destin

Iconostas
de Ion Hadârcă

1. Propune, în structură de comparație și metaforă, anumite conotații simbolice pentru noțiunea de *alb*, ce s-ar referi la:
- a) culoare; b) om; c) viață.

Model: Albul ca un rege domnea peste natură – comparație.
Fila albă a vieții – metaforă.

- Citește fragmentul, urmărind „invazia” albului în text.

Capitolul XVI

ALB-ALBASTRU

Era primăvară, se scutura floarea prin livezi cînd, în cele din urmă, s-a întors părintele Ioan. S-a dus cu sania, s-a întors într-o căruță, la aprinsul zorilor. Fiind duminică, Ocolina dormea dusă.

Dormeau și cei din căsuța din preajma bisericii. Ca să nu-i scoale cu noaptea în cap, părintele a tras căruța dincolo de biserică. A deshămat murgul și, cu clopotul în brațe, a intrat în sfîntul lăcaș.

Nu mai avea răbdare. Așa precum sufletului, la naștere, i se dă glas, așa și clopotelui urcat în clopotniță, i se dă sunet. Felurite sînt darurile cerești, și părintele Ioan vroia să audă primul, ce i se va da clopotelui din Ocolina.

L-a legat deci de crucea grinzilor, a tras funiuța. Avea clopotul cea un sunet curat ca lacrima, tulburător ca lacrima, frumos precum frumoase sînt lacrimile iubirii. Un glas coborît din ceruri, un chiot de biruință, o rugă pluteau peste văile nistrene la auzul lui...

Ecaterina a ieșit cu tot cu copii, l-au cuprins cu toții pe sărmanul, pe mult chinuitul, pe mult

așteptatul lor părinte. După care, într-un fel de înfrigurare, cu pumnii duși la gură, femeia a întreat:

– Dar, părinte dragă,... va mai fi ea și albă?...

După ce a rătăcit o iarnă întreagă prin cîmpiile basarabene, făcîndu-și din chinurile și necazurile acestui pămînt propriile sale chinuri și necazuri, părintele Ioan și-a dat seama că albul aici nu e atît o culoare, cît un destin.

– Firește, a zis, sărutîndu-și copilașii rînd pe rînd. Cum alta mai poate fi, de nu va fi albă?!

Și albă a tot fost și a fost biserica din Ocolina.

Albea iarna, cînd cădeau fulgi mășcați și moi, ningînd-o cu turla cu tot; albea în toiul verii, cînd soarele, topindu-se în pereții văruiți, o făcea să lumineze: albea în tihnitele nopți de vară, în bătaia lunii, cînd totul aduce a basm, a poveste; albea la răscrucea anotimpurilor, cînd era nici vară, nici toamnă.

Albă era biserica din Ocolina în zilele de sărbătoare, albă pe vremea aratului, pe vremea

semănatului; cu glasu-i alb se ruga cerului pe vreme de secetă, și cu alba-i neprihănire mulțimea Domnului când veneau anii cu roadă.

Albă stătea la căpățiul mirenilor, petrecându-i în lumea celor drepti, și albă răsărea în ochii micilor ocolineni, ce vedeau pentru prima oară lumea...

A fost albă, ș-a tot fost, ș-a fost atât de mult, încât de la o vreme, oamenii de prin împrejurimi, în loc să-i zică Ocolinei „Ocolina”, îi ziceau „satul cea cu biserica albă”. Mai apoi, cum se obișnuiește în lume, au făcut-o și mai scurtă, zicându-i Biserica Albă. O vreme satul

era cunoscut cu ambele denumiri, dar, oricum, rînduirea firească a lucrurilor avea să meargă spre una singură.

După cum s-a mai spus, „Ocolina” venea de la ocolul pe care Nistrul îl făcea acelor munți de humă de pe mal. Iată însă că o țărancă vine să înfrunte străvechiul rîu, revendicându-și dreptul de-a numi altfel satul său de baștină.

„Oare cine va birui pînă la urmă?”, se întreba lumea.

Au biruit credința, hărnicia gospodinelor noastre și străvechiul vis al neamului de a se arăta lumii în toată curățenia și frumusețea sa.

2. Formulează, în două enunțuri, impresia produsă de repetiția anaforico-epiforică a lexemului alb în text.

2.1. Consultă *Agenda cititorului* de la pagina 202 și motivează intenția autorului de a surprinde valoarea simbolică a culorii date în titlul capitolului: *Alb-albastru*.

3. Comentează ambiguitatea sugestiei prin asocierea/contopirea celor două culori.

4. Observă, în text, o anumită motivație a invocării albului cu valoare simbolică.

4.1. Cercetează contextele și stabilește legătura de sens a culorii cu un cuvînt-cheie.

5. Explică semnificația evenimentului de aducere a clopotului pentru biserica din Ocolina de către părintele Ioan la aprinsul zorilor, cînd se scutura floarea prin livezi.

5.1. Interpretează, în baza cuvintelor-reper din text: *suflet, glas, sunet, lacrimă*, sugestiile simbolice ale *clopotului*, punctînd similitudini cu alte texte cunoscute.

5.2. Argumentează, raportat la ideea de destin al neamului, mesajul conținut în tripla definire metaforică:

- ▶ un glas coborît din ceruri;
- ▶ un chiot de biruință;
- ▶ o rugă...

5.3. Justifică afirmația din finalul textului propus cu exemple de istorie, artă, religie etc.

Agenda cititorului

• Anafóră

Procedeu stilistic care constă în repetarea aceluiași cuvînt la începutul mai multor fraze sau părți de frază pentru accentuarea unei idei sau pentru obținerea unor simetrii.

• Epifóră

Figură de stil care constă în repetarea unui cuvînt sau a unor cuvinte la sfîrșitul propozițiilor, frazelor sau al unor strofe.

Cuvîntul și duhul trăiesc
prin credință.

Agenda cititorului

• Alb

Culoare asociată vieții diurne, luminii, divinității, revelației, purității, dar și vidului, morții.

• Albastru

Culoare simbolică a infinitului, cerului, perfecțiunii, absolutului, lumii spirituale, idealului, dragostei platonice, păsării fericirii, florii visurilor. Sub aspectul ei tandru este o culoare feminină.

6. Examinează detaliat textul și descoperă valențele artistice ale culorii albe, în funcție de perspectivele ce structurează contextele:

Perspectiva personajului

6.1. Viziunea personajului inițiat

- Determină, referindu-te la noțiunile de *tradiție, sacru, suflet, ideal, sensul presupus de Ecaterina în întrebarea:*
– Dar, părinte dragă,... va mai fi ea albă?...

6.2. Viziunea personajului în proces de inițiere

- Exemplifică, prin informații de factură culturală, istorică, însușite din materiile altor discipline, sensul înțeles de către părintele Ioan:
Părintele Ioan și-a dat seama că albul aici nu e atît o culoare, cît un destin.

Perspectiva naratorului omniscient

6.3. Viziunea timpului cosmic

- Explică semnificația repetiției verbale și a conjuncției în afirmația naratorului:
*Și albă a tot fost și a fost biserica din Ocolina...
A fost albă, ș-a tot fost, ș-a fost atît de mult...*
- Determină valoarea semantică a imperfectului *albea* pentru mesajul contextual.
- Comentează sugestia albului în funcție de semnificația anotimpurilor:
a) iarna; b) toiu verii; c) răscrucea anotimpurilor.

6.4. Viziunea timpului contingent

- Interpretează semnul culorii albe a bisericii în raport cu anumite circumstanțe definitorii ale vieții:
a) zilele de sărbătoare; d) perioada secetei;
b) vremea aratului; e) anii cu roadă.
c) vremea semănatului;
- Distinge un anumit sens alegoric al timpului contingent ce personifică activități umane caracteristice neamului nostru.

6.5. Viziunea timpului ontologic

- Actualizează sensurile conceptului *Alfa și Omega*, ale motivului *Marii Treceeri* și argumentează sugestia simbolică existențială a albului bisericii din text:
a) albă stătea?
b) albă răsărea?
- Argumentează semnificația extensiunii simbolice a sugestiei spațiului sacral – *BISERICA ALBĂ* – asupra spațiului existențial – *satul Ocolina*.

6.6. Viziunea etico-estetică generalizatoare

- Demonstrează rolul de concluzie a ultimului enunț al naratorului la meditația sa lirico-filozofică.
- Dezvoltă, prin reflecții proprii, ideea naratorului auctorial că au biruit credința, hărnicia și visul unui popor.
- Estimează calitatea poporului nostru de a îmbina valoarea morală cu cea spirituală, munca și frumosul.
- Raportează ideea de aspirație spre înalt la mesajul operei.

1. Cercetează harta Republicii Moldova și identifică denumirile localităților în care *albul* este un element toponimic. Expune-ți opinia cu referire la calitatea poporului nostru de a da valoare, de a spiritualiza spațiul de existență prin sugestia acestei culori.

- 1.1. Explică viziunea pe care o are poporul nostru asupra ideii de *sacru*, prin înălțarea bisericilor, mănăstirilor, schiturilor, troițelor ca semne ale rezistenței neamului în timp.

2. Valorificând mesajul fragmentelor studiate, realizează, într-o compoziție proprie, paralela dintre ideea de frumusețe a sufletului și cea de noblețe a faptei, exprimate în roman, ca două valori ale sufletului românesc.

OPȚIONAL

3. Pornind de la textul romanului *Biserica albă* și inspirându-te din *Rînduri-Gînduri*, scrie o compunere de sinteză în care să argumentezi multitudinea semnificațiilor pe care le are *albul* ca simbol literar în creația a 2–3 scriitori.

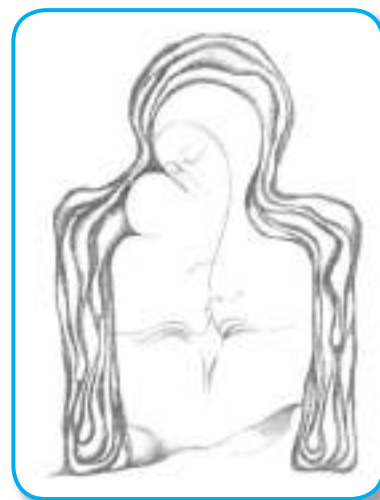
Rînduri - Gînduri

• La alba-ne căsuță
Curată ca un ou
Eu așteptam să vină
Duminica din nou.
Grigore Vieru

• Albe cetăți cresc iar și iar,
Din grai și din răbdare,
Cetăți de patimi cum mai rar
Au pățimit popoare.
Ion Hadârcă

• Albă precum e ziua
care mă începui,
pot să înving și-o oaste,
numai ursita – nu.
Leonida Lari

ARS DISCENDI

Patima de a vedea o lume
senină în jur mi-a rămas
pentru totdeauna.

COMPETENȚA DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE: UTILIZAREA DICȚIONARELOR ȘI A INTERNETULUI

Agenda cititorului

Prezentare de site

- Scurtă prezentare a structurii site-ului (*site map* – „harta site-ului”).
- Ce se poate găsi pe acest site.
- Cui îl poți recomanda.
- Cine și cât de frecvent înnoiește informația.
- Oportunități de contribuție la completarea site-ului.
- Facilități interactive pe site.
- Materialul ilustrativ al site-ului.

1. Prezintă, în scris, pașii pe care îi parcurgi când intenționezi să te documentezi asupra unui subiect:

- a) din surse tipărite;
- b) din surse electronice.

1.1. Lucrând în perechi, construiți diagrama Venn pentru aceste două tipuri de surse.

1.2. Analizați avantajele și dezavantajele documentării dintr-un singur tip de surse.

2. Pregătește o prezentare de site, urmînd algoritmul propus în *Agenda cititorului*.

2.1. La încheierea prezentărilor, rezumă esența celor comentate de unul dintre colegi.

3. Citește informația oferită prin textul dat și relatează unei persoane neinițiate despre cîteva dintre site-urile pe care le frecvențezi cu regularitate. Explică, în cîte un enunț argumentativ, de ce le preferi.

Utilitatea surselor electronice

Una dintre sursele lexicografice electronice, populare și accesibile, este www.dexonline.ro. Spre deosebire de dicționarele tipărite, aceasta oferă, pe aceeași pagină, articole din mai multe dicționare, ceea ce permite o mai rapidă soluționare a problemei lingvistice pentru care este accesată sursa, facilitează comparația și analiza.

Însă nici un dicționar nu poate decide în locul persoanei care este cuvîntul potrivit într-un context.

Există un număr impunător de enciclopedii și dicționare bilingve: www.wikipedia.org; www.wikimapia.org; www.wikicitat.org; www.wikisurse.org; www.wiktionary.org; www.lexilogos.com; biblioteci electronice; site-uri care facilitează accesul la textele literare, mai cu seamă la poezie; alături de acestea, motoarele de căutare sînt o cale de informare rapidă din rețeaua universală.

Pe site-urile specializate pot fi găsite materiale publicate în presă, din domeniile muzicii, filmelor, spectacolelor etc.

4. Citește cu voce (sonorizînd toate abrevierile, siglele și semnele convenționale) articolele din dicționarul explicativ.

4.1. Compară numărul de sensuri date de diferite dicționare explicative.

4.2. Concluzionează asupra diferențelor existente.

Mașină, *mașini*, s.f. 1. Sistem tehnic alcătuit din piese cu mișcări determinate, care transformă o formă de energie în altă formă de energie sau în lucru mecanic util; *p. restr.* dispozitiv, instrument, aparat; mecanism, mașinărie. ◇ *Mașină-unealtă* = mașină de lucru care prelucrează materiale prin operații mecanice. 2. Locomotivă. 3. Autovehicul, automobil. 4. Sobă de bucătărie, care servește la pregătirea mîncării. 5. Fig. (De obicei urmat de determinări) Ansamblu de mijloace folosite într-un anumit scop (reprobabil). 6. Epitet dat unui om care lucrează mult și cu mișcări automate, mecanice. – Din fr. *machine*, germ. *Maschine*.

Sursa: DEX '98

Mașină ~i f. 1) Sistem tehnic constînd din piese ce funcționează coordonat, transformînd o formă de energie în alta sau efectuînd un lucru mecanic util. ◇ ~ *agricolă* mașină folosită în agricultură. ~ *-unealtă* mașină echipată cu scule pentru așchiere, forfecare, tăiere sau pentru deformare plastică. ~ *electrică* mașină care transformă energia electrică în energie mecanică și invers. ~ *de calcul* (sau *de calculat*) mijloc tehnic de mecanizare sau de automatizare a operațiilor de calcul și de prelucrare a informației, care poate fi acționat manual, electric sau electronic. 2) Orice mecanism (cu motor) sau dispozitiv, instrument (mecanic) ce efectuează un lucru util. ~ *de spălat*. ~ *de cusut*. ~ *de*

scris. ~ *de gătit*. 3) Autovehicul pentru transportul de persoane și materiale; automobil. 4) Vehicul de cale ferată pentru remorcarea vagoanelor; locomotivă. 5) *fig.* Ansamblu complex de mijloace folosite într-un anumit scop (reprobabil). ~ *de stat*. [G.-D. mașinii]/<fr. *machine*, germ. *Maschine*.

Sursa: NODEX

Mașină s.f. 1. sistem tehnic format din organe și mecanisme cu anumite mișcări, care transformă o formă de energie în alta. 2. sistem de mecanisme destinat determinării unor mărimi fizice. ◇ (*p. restr.*) dispozitiv, aparat, instrument. 3. automobil. ◇ locomotivă. ◇ batoză. (< fr. *machine*, germ. *Maschine*)

Sursa: MDN

Mașină s.f. 1. Sistem tehnic format din piese cu anumite mișcări, care transformă o formă de energie în altă formă de energie; dispozitiv, aparat, instrument format din mai multe piese, care este pus în mișcare de o forță în scopul obținerii anumitor efecte. 2. Nume dat unor sisteme tehnice puse în mișcare prin diferite feluri de motoare: a) locomotivă; b) batoză; c) automobil. 3. (*Pop.*) Mașinărie; mecanism. [Var. *mașină* s.f. / < fr. *machine*, cf. lat. *machina*]

Sursa: DN

5. Comentează informația oferită de dicționare, în legătură cu formele gramaticale și ortografia substantivului *mașină*:

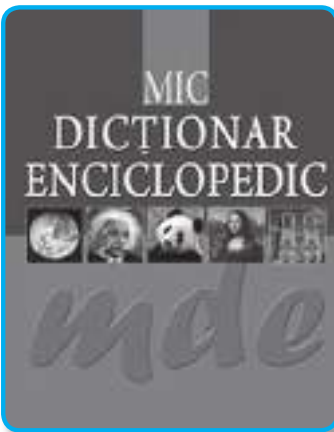
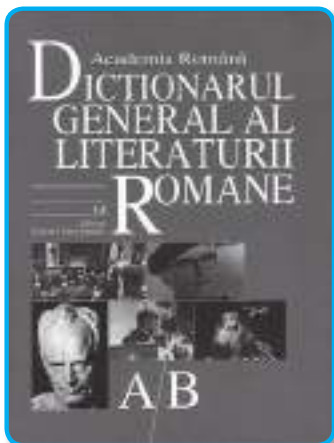
mașină s.f., g.-d. art. *mașinii*; pl. *mașini*.

Sursa: Ortografic

5.1. Ilustrați diferite sensuri ale cuvîntului *mașină* cu imaginile obiectelor respective. Confectionați, în grup, ca pentru o planșă într-un dicționar ilustrat, un poster cu toate obiectele la care se face referire în articolul lexicografic.

ARS COLLABORANDI

Mașină s. 1. v. *automobil*. 2. v. *locomotivă*. 3. *mașină de calcul* v. *calculator*. 4. *mașină de cules* v. *monotaster*. 5. aparat. (~ de bărbierit.) 6. sobă, (prin Transilv. și Olt.) plat, (Bucov., Transilv., Ban. și Olt.) șparhat. (~ de gătit.) 7. *mașină de spirt* v. *spirtieră*. 8. *mașină infernală* = bombă.

Sursa: **Sinonime**

Mașină s. v. *batoză*, *chibrit*, *fabrică*, *mașinărie*, *mecanism*, *treierătoare*, *uzină*.

Sursa: **Sinonime**

6. Ce alte dicționare, în afară de cele citate mai sus, cunoști, posezi, consulți? Pe care dintre ele îl accesezi mai des? Motivează succint.

7. Examinează articolul din dicționarul etimologic. Construiește un câmp derivativ pentru cuvântul-titlu.

Mașină (mașini), s.f. – 1. Sistem tehnic. – 2. Automobil. – 3. Primus, spirtieră. – Var. (înv.) ma(c)hină. Mr. *mașină*, megl. *mașină*. Fr. *machine* și anterior (sec. XVIII) din lat. *machina*. – Der. *mașinal* (var. înv. *machinal*), adj. (mecanic), din fr. *machinal*; *mașinalicește*, adv., după fr. *machinalement*; *mașinărie*, s.f. (mecanism), din fr. *machinerie*; *mașinist*, s.m. (mecanic); *mașinism*, s.n. A *mașina*, vb., din fr. *machiner* este un galicism.

Sursa: **DER**

8. Relatează, în scris, algoritmul pe care îl respecți atunci când:

- Cauți un cuvânt care trebuie tradus;
- Vrei să afli sensul unui cuvânt cunoscut;
- Vrei să afli sensul unui cuvânt absolut necunoscut;
- Vrei să afli sensul unei expresii.

9. Consultă, în clasă, dicționare monolingve și bilingve. Exersează, contra cronometru, operația de căutare a unor cuvinte (20 de secunde este timpul indicat pentru căutarea unui singur lexe).

10. Citește articolul. Utilizează sursele necesare de documentare pentru înțelegerea lui.

MOARE VIAȚA PRIVATĂ PE INTERNET?

În urmă cu 10 ani, într-un obscur Internet café de cartier, un prieten, care pe vremea aceea înțelegea mai bine decât mine la ce folosește Internetul, mă ajuta să-mi fac o casuță de e-mail.

Adresa de atunci a rămas pînă în ziua de astăzi principala mea adresă de e-mail (în total am cinci, toate cu aceeași parolă). Mi-amin-tesc că, în momentul în care prietenul respectiv îmi completa formularul de înscriere de pe Yahoo (și s-a întors cu spatele cînd a trebuit să tastez parola), m-a uimit faptul că vor să știe atît de puține lucruri despre mine – „Nu trebuie să dau adresa mea de acasă?”, „Nu le las nici un număr de telefon, în caz că se întîmplă ceva?”, „Pot chiar să dau un alt nume și să mă prefac că sînt altcineva?!”. Obişnuită cu un sistem birocratic în care am fost învățați că Formularul (indiferent de natura lui) e sfînt, că, dacă îl completezi greșit, pot să apară tot soiul de complicații și că da-

tele personale trebuie să fie cît mai exacte, inițial treaba cu e-mailul mi s-a părut una nesperioasă. De altfel, acea adresă a apărut din dorința de a fi în *trend*, fără să știu că-mi va schimba definitiv viața.

De atunci, am început să apreciez treptat avantajele e-mailului (iar după 10 ani, dacă nu-l verific într-o zi, seara adorm cu senzația că am ratat ceva extrem de important, care mă privește în mod direct, poate chiar șansa vieții mele), însă am preferat ca prezența mea pe Internet să fie una cît mai discretă. Cred că strictul comunicării de care avem nevoie se poate reduce la e-mail, iar, în mare parte, celelalte aplicații de acest gen nu sînt decît niște fițe pentru oameni nevorbiți.

Adina Popescu

- 10.1. Precizează grupul-țintă de cititori cărora le este adresat articolul.**
- 10.2. Formulează problema abordată. Dedu, din text, 2-3 aspecte ale acesteia.**
- 10.3. Concluzionează despre avantajele comunicării electronice în actualitate.**

- 1. Improvizează un dialog scris între două persoane ce aparțin la generații diferite și care au opinii separate despre utilizarea surselor de informare și documentare.**

- 1.1. Construiește argumente convingătoare la temă, astfel încît, la finalul discuției, partenerii de dialog să aibă o opinie comună, apreciind atît sursele tipărite, cît și cele electronice.**

OPȚIONAL

- 2. Dezvoltă argumentele de mai sus într-un text publicistic, coerent și expresiv, ilustrînd ideea că utilizarea adecvată a surselor tipărite și a celor electronice facilitează comunicarea și creșterea unei personalități bine informate.**

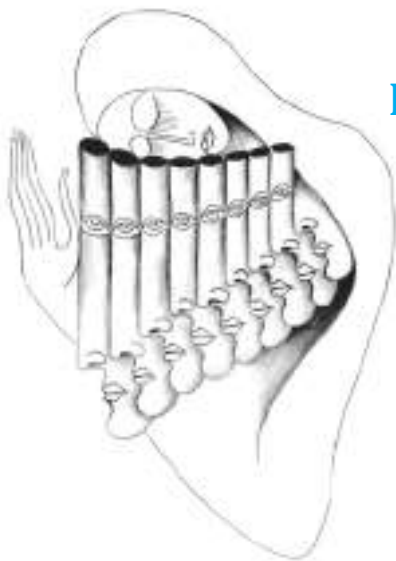

ARS DISCENDI

● Cîntecul de tinerețe, cîntecul de mai tîrziu, cîntecul de dincolo de toate...

DOINA sau esența sensibilității naționale

1. Actualizează particularitățile doinei ca specie literară, relevînd gama de sentimente complexe pe care le comunică acest tip de text.
- Urmărește, la lectura dramei *Doina* de Ion Druță, stările sufletești ale protagonistului, pe care i le relevă personajul-simbol DOINA.

DOINA

(fragmente)

(Doina, o stranie năzărire, marele dar și marele blestem al neamului nostru;
Tudor Mocanu, brigadier; Veta, soția sa; Ionel, unul dintre copii)

*Zile posomorîte, zile cu cer senin, nopți înfrigurate, seri cu lună plină, amurguri
tîrzii și dimineți culese dintr-un miez de vară secetoasă.*

*Flori de cireș, flori de măr în zbor din copac spre pămînt, priveliști de basm
și scene reale, balade populare și versuri scrise de poeți, puzderii de melodii
ce-au fost cîntate odată și se mai cîntă și azi pe meleagurile noastre.*

ACTUL ÎNTÎI

1

*Scena e numai beznă, dar din inima acelui întuneric răzbate un mare vuiet.
Se face de parcă cineva ar lovi disperat într-o bară, într-o poartă de fier,
și împreună cu acele vuiete misterioase coboară și versurile poetului:*

*Într-un boț de humă crudă,
Din adînc, de sub pămînturi,
A născut o mică ghindă
Chip de frunză și de gînduri.*

*Treptat noaptea se topește și pe scenă apare
un cort verde, ridicat din te miri ce în fața unei
case de țară. Mai niște tufe de liliac pe la mar-
gini, mai o ramură de nuc bătrîn lăsată peste
ele, țesături de vie, și toate acestea, legate cu o
anumită îndemînare, formează o minune de
răcoare unde stăpînii își petrec vara. În fund,
fațada casei – o ușă largă, două ferestre cu perde-
le trase...*

*Amiaza unei zile de vară. Mătușa Veta
umple în butoi un căuș, se așază pe scăunaș și
continuă să aleagă fasole, aruncîndu-le cu o
anumită socoteală în vasele puse în jur.
Ionel, urcat pe niște lăzi deșarte, bate cuie sub
streașina casei...*

*Prinde aparatul în cuie, îi face legătura.
Sfîrșie ceva în măruntaiele cutiei, urmează
un fel de hîrîială și iară apare vocea poetului,
continuînd poezia începută în întuneric:*

*...Și prin luturile oarbe,
Spre un cer c-o rîndunică,
Pui de codru-și face cale,
Pui de codru se ridică.*

Crainicul: Cu această baladă a tînărului
poet Mihai Cosașu începem astăzi emisiunea
muzicală „În țara doinelor”.

*A urmat de undeva de departe o melodie la
care mătușa a împietrit.
O fi fost, poate, cîntecul ei de tinerețe, o fi fost
cîntecul de mai tîrziu,
o fi fost cîntecul ei de dincolo de toate...*

*Rîs de soare, plîns de stele,
Stă pierdut în lumea-i verde
Și-i voinic cînd i se cere,
Și-i modest cînd nu se vede.*

*La primele versuri mătușa, tresărînd, a por-
nit cu mîna spre creștet și așa a înmărmurit cu
trei degete pe frunte.*

Poetul: Orice popor, fie el din cîmpie sau
de la munte, păstrează pentru zile mari, păs-
trează pentru zile negre cîte un cîntec care
face să tresalte inima întregului neam. Sufle-
tul neamului nostru răspunde de fiecare dată
cînd îl cheamă Doina. Chiar de la primul vers,
chiar de la primele acorduri, îți răsare prive-
liștea unui apus de soare undeva hăt departe,
pe-o coastă de deal, o stîină veche, un cioban
căzut pe gînduri, o ațișoară de fum peste va-
tra unui foc uitat. Din acel fundac de ima-
șuri, prin cele șase găurele de fluier, deschise
de gura focului, coboară neamul nostru prin
pustietăți și nedreptate, prin minuni cerești și
veacuri de vremuri grele.

*Apare de pe undeva ostenit, purtat de ale
sale, Tudor Mocanu.*

*Vine lingă rezervorul de zinc, umple o cănu-
ță, o dă peste cap, oțărîndu-se amar nic. Gustă
dintr-o pătlăgică. Zărește într-un tîrziu cum-
părătura de sub streășină. Ascultă pînă la capăt,
să vadă ce avea cîntecul să spună, se miră de
atita frumusețe.*

*După care rămîne smerit, de parcă ar
fi fost la judecată, de parcă ar fi fost la
spovedanie. Și iată că prin țesătura acelor
melodii încep a cerne, rotînd sub bolta
cortului, flori de măr, flori de cireș. Nici
Tudor, nici Veta nu se miră de una ca asta,
iar din ninsoare se arată o coastă de imaș, o
stîină veche, o ațișoară de fum cu un cioban
îngîndurat la vatra focului.*

*Între stîină și foc crește un copăcel, și stă
rezemată de acel copăcel o fată. O simplă
fată de la țară – fustișoară de cit, bluză de in
brodată, basma albă. Stă vrăjită de fluierul
ciobanului, zîmbind cînd o îndeamnă cîntecul,
înrîstîndu-se împreună cu el.*

*Și tot ninge, ninge, iar împreună cu aceea
ninsoare se topește vedenia de basm.*

Tudor (*mirat și fericit*): Ai văzut, măi Vetă?

Veta: Văzut.

Tudor: Și pe cioban, și stîna ai văzut-o?

Veta: Și pe cioban, și stîna, și pe acea frumoasă domniță...

Tudor: Apoi că aceea nu era domniță, Vetă dragă, aceea se cheamă „Doina”, și Doinele celea rar cînd pentru cine se arată...

Veta: Oare cum de ne-o ales tocmai pe noi?

Tudor: Nu putea să nu ne aleagă, dată fiind situația, autoritatea de care mă bucur azi...

2

*Noapte tîrzie. Casa Mocanilor doarme dusă și
sub cortul verde au rămas doar două suflete – Tudor
și tînăra lui musafiră. Stau tăcuți – unul
la un colț de masă, altul la celălalt colț. Din
muțenia nopții mai răsar cîteva lovituri grele,
repezite într-o poartă, și Tudor tresare.*

Tudor (*Doinei*): Ce nu te culci? Că iată încep a bate zorile, iar în zori, somnu-i dulce cum nici că se mai poate...

Doina: Parcă vroiai să mai adaugi ceva?

Tudor: Ferit-a sfîntul, că atîta am trîncănit noi noaptea asta, le-ar fi ajuns la două babe pe-o viață întreagă.

Doina: Mi-ai vorbit mai mult nimicuri, pe cînd eu mă așteptam la un mare și tănuț ade-văr, o dată ce ți s-a făcut dor de mine...

Tudor: A, nu, a fost o glumă. Le ziceam oamenilor ceia că mi s-a făcut dor de Doina, și chiar mi se făcuse dor, stînd acolo, la concursul raional, în calitate de membru al juriului. Că au vrut chiar președinte să mă facă,

dar s-a zis că se cer studii muzicale. Mă rog...

Doina: Poate nu atît mata m-ai căutat, cît durerea cea mare a matală, durerea care te macină de ani de zile și te face nopțile să te scoli din pat și să ieși aici, sub cortul ista...

Tudor: Care mare durere, că trag la cîntar cît un președinte. Nu-i vorbă, obișnuiesc să ies nopțile pentru a lua un gît de aer curat – am și eu, mă rog, ciudățeniile mele.

Doina: Nu umbla cu povești, că avem atîta aer în Moldova, încît chiar de s-ar dovedi că aerul nu face bine, tot n-am avea încotro... (*după o lungă frămîntare*) Au nu cumva te-i fi temînd de moarte, bade Tudor?

Tudor (*surprins*): Ce să mă tem eu de dînsa, că, oricum, cînd îți cade sorocul – gata...

Doina: Și totuși, simt eu undeva în vorbele matală un fel de frică, poate nu atît frică, cît îngrijorare – măi, nu cumva să deie baba cu coasa peste mine tocmai cînd mi-a fi lumea mai dragă...

Tudor: Ia să mă lași în pace, că nu mă tem deloc. Am trăit o viață lungă și grea, am făcut războiul, am îndurat foame, am văzut atîția oameni vrednici și mintioși, care, fiind de seama mea, s-au dus în pămînt cine știe de cînd, așa că eu, dacă baba ceea ar fi venit după mine mai anțărt, nici atunci n-aș fi putut avea pretenții. Auzi tu, să mă tem eu de dînsa!...

Doina: Poate nu de teamă e vorba, dar înseși gîndurile cu fiecă zi ți se întorc tot mai des și mai des la ceea ce se cheamă hotarul vieții...

Tudor (*după o lungă frămîntare*): Mi se întorc, firește, și am să-ți spun de ce. Din tot ce are omul mai frumos pe lume, eu aș pune pe locul întîi demnitatea. Asta-i totul. De mic copil, cum se ridică copăcel, omul caută

cu coada ochiului în jur, nu cumva să-l calce cineva pe ce are el mai sfînt. Demnitatea e ca și cum a-i duce o farfurie cu apă pe-un vîrf de deget. Atîta ești om cît e plină farfuria. Unii se pricep a duce plină farfuria, altora li se varsă ceva, mai rămîne ceva, dar pînă la urmă vine baba ceea cu coasa, ia farfuria din vîrf de degetului și o bufnește în pămînt, de-i zboară cioburile. Și după o viață lungă, plină de muncă, plină de chin, de bucurii, omul prinde a lăcrima, vorbește în dodii, și eu, o dată ce-a venit vorba, nu atît de moarte mă tem, cît de înjosirea care vine, împreună cu moartea...

Doina: Au nu cumva te-i fi temînd de propriii matala copii?

Tudor: Ferit-a sfîntul! Nu mă tem deloc, dar, o dată ce-a venit vorba de copii, apoi, ca să fiu sincer, m-am săturat de dînșii ca de hrean. După ce ne-am luat cu Veta, așa cam spre primăvară, l-a născut ea pe cel de la academie, și, cum a rupt-o Tudor din loc, pînă azi nu se mai poate opri. Și dă-i cu munca, dă-i cu alergătura, că, uite, cresc, le-a trebui pămînt, le-a trebui zestre. Alții mai umblau și pe la

petreceri, pe la hramuri, da' eu cu Veta – unde, care petreceri, cînd ai o casă de copii?! La război băteam mătănii la fiecare împușcătură și tot săpam la pămînt... Amu, uite, mi-am făcut casă, mi-am crescut copiii, i-am băgat prin școli, dar, ca să fiu sincer, m-am săturat de dînșii ca de hrean. Uneori mă gîndesc: măi, să-i așez odată la casele lor, las slujba și un an întreg am să stau uite aici la masă pentru a mă gîndi la toate cîte au trecut prin viața mea, dar la care nu m-am gîndit bine, pentru că nu am avut cînd...

Doina (*după o pauză lungă*): Atunci dar ce te face să te scoli noaptea, să ieși tiptil din casă, să te așezi aici la masă și să stai pînă în ziua albă cu obrazii îngropați în palme?

Tudor: Știu eu... Iaca așa mă prinde prin somn un val de năbușeală, mă trezește, iar cum m-am trezit, mi se face lînced, mi se face lehamite de toate. Și mă scol, ies din casă, vin sub cortul ista și tot stau pînă se luminează de zi.

Doina (*după o altă pauză lungă*): Inima?

Tudor (*într-un tîrziu*): Inima.

ACTUL DOI

4

Tudor: Hei, dragul badei... Sărmana Vetă, uneori, știi, chiar te prinde mila...

Doina: Da' în afară de milă, mai păstrează ceva sufletul matala pentru Veta?

Tudor: Ce poate el păstra în afară de milă?

Doina: Dragoste.

Tudor: Cum, adică, dragoste?

Doina: Păi, ai iubit doar cîndva această femeie!

Tudor: Hei, dragul badei, focul cela s-o stins de atîta vreme, încît amu nici cenușă, nici vatră...

Doina: Bine, dar cel puțin a fost, a ars el odată, focul cela?

Tudor: Ca să fiu sincer, nici nu mai țin minte.

Doina: Cum se poate să nu ții minte, cînd mata ai fost acela care a luat amnarul, cremea și a scos prima scînteie...

Tudor: Ce amnar, ce cremene, că umblau pe-atunci fetele cu turma după mine!

Doina: Mătușa Veta nu era în turma ceea.

Tudor: Cum, adică, nu era? Atunci de unde s-o luat?

Doina: Dacă nici pe asta n-o ții minte, să-ți spun eu cum a fost. În anul acela, pe după cîșlegi, te-ai întors din armată. Ai făcut armata la Focșani, la cavalerie. Te-ai întors voinic, isteț, și știai să joci o fată că umblau sărmanele...

Tudor: Umblau nebune, pe cuvînt de onoare, nu puteam trece prin sat!

Doina: Și totuși, fata care ți-a plăcut, fata care te-a așteptat, fata cu care începeai jocurile, într-o zi s-a pomenit părăsită, pentru că soldații de la cavalerie nu se lasă furați de ceea ce avea să placă ochilor...

Tudor (mîndru): Se poate întîmpla, că eram pe-atunci amarnic...

Doina: Ai lepădat-o nu pentru că erai amarnic, ci pentru că avea puțin pămînt, biata fată. Ș-ai tot fluierat serile pe la răscruci, ai tot ținut pe la șezători furcile ba uneia, ba alteia, pînă ai dat cu ochii de Veta. Biata fată, abia împlinise șaptesprezece ani în iarna ceea, de abia începuse a ieși duminicile în sat. Dar, alegîndu-ți-o, ai scos-o de Paști la joc și toată ziua ai jucat numai cu dînsa.

Tudor: Se poate întîmpla să fi fost așa, că eram dat naibii!

Doina: Ai făcut-o nu pentru că erai dat naibii, ci pentru că Veta, rămasă fără tată, avea

trei hectare de pămînt și, luînd-o, te duceai într-o gospodărie gata adunată.

Tudor: Hei, da' n-o mai suci chiar așa! Că dacă e s-o luăm de-a fir a păr, să vedem ce însemna pe atunci o fată frumoasă? Cu ce mă vrăjise atunci Veta? Era sprintenă, avea sîni bourei, glas frumos de privighetoare, trei hectare de pămînt și doi ochi galeși, căprui. Că pe atunci acestea nu se dezlipeau una de alta – sîni de la pămînt ori glasul de la gospodăria tatei.

Doina: Las' că le-ai dezlipit de minune după nuntă. Pe pămînt, ca fiind cel mai de preț, ai pus mîna și n-ai desfăcut pumnul pînă nu s-a făcut colhoz, iar glasul Vetei te miri de-o fi ajuns măcar o singură dată la urechile matală. Știai din gura satului că are glas frumos, dar nu te-ai dus o singură dată la biserică s-o auzi cum cîntă în strană. Pămîntul te scula în zori de zi, te bucura pe vremea aratului, pe vremea semănatului, iar glasul Vetei... te-ai bucurat măcar o singură dată că nevasta-ți are cea mai frumoasă voce din sat?

Tudor: M-am bucurat și mîndru am fost totdeauna.

Doina: Atunci dar cum se face că după nuntă Veta tot mai rar și mai rar se ducea la cor, tot mai rar și mai rar sătenii auzeau cîntecele ei?

Tudor: Vezi, dragul badei, cum vine povestea... Viața țaranului e țesută mai mult din muncă decît din cîntece. Iar femeia măritată – copiii, casa, bărbatul – aiestea i-s cîntecele...

ACTUL TREI

6

Ninge, ninge, apoi, prin ninsoarea ceea, cînd revenim sub cortul verde, e noapte tîrzie. Tudor

stă la masă, iar musafira lui adună cîte-o petală rătăcită prin vîzduh și-o pune cu grijă în coșulețul pe care-l poartă pe braț.

Tudor: Nu cumva vrei să ne lepezi?

Doina: Mă cheamă durerile neamului, că nu ești mata singurul căruia i s-a făcut dor de mine.

Tudor: Nu te supăra pe noi, că, de, ce să-i faci? Așa e viața... Ne învîrtim și noi cum putem sub această piatră de moară, că, dacă nu miști iute, te macină, tovarăș, de nu-ți rămîne nici numele, nici porecla... Și eu unul, drept să-ți spun, uneori...

*Răsare din întunericul nopții aceeași
ciocănitură la poartă. Tudor tresare și rămîne
mut, pe gînduri.*

Doina: Nu deschid?

Tudor (surprins): Ce, adică, nu deschid?

Doina: Zic, poarta ceea... nu se mai deschide odată?

Tudor: Ca să vezi, nu se deschide... (*După o lungă pauză.*) Auzi, chiar vroiam să te întreb – ce-i cu poarta asta?

Doina: Nimic deosebit. Poartă cerească.

Tudor: Vă-hă-hă... Și cine-o fi bătut acolo!

Doina: Sufletul matală bate.

Tudor: Hm... Și... ce-o fi cîtînd el?

Doina: Ispășirea păcatelor celor multe și grele...

*Ninge, ninge de nu se vede nici în cer, nici pe
pămînt.*

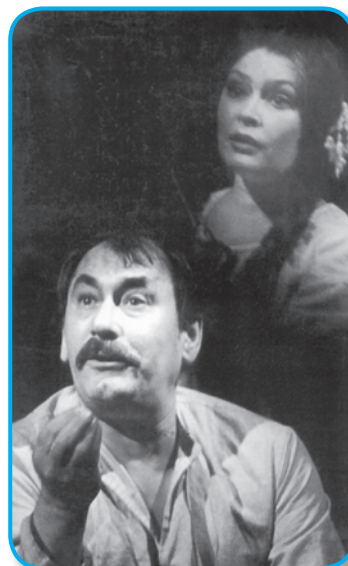
*Totul e alb, totul e zăpadă, și din albeața ceea
se desprinde vocea poetului:*

*Frunza stă și nu mai pică,
Și tot stă de-un an și-o vară,
Nu se plînge de nimica
Și nici zice că o doare.
Dar prin dunga ei amară
An de an vor tot doini
Cei de-au cunoscut stejarul,
Cei de nu-l vor mai găsi...*

JOC DE ROL

A Fii un spectator competent

2. Ascultă vocea autorului din descrierea inițială și redă-o într-o lectură proprie.
- 2.1. Respectă regula lecturii artistice: accentuează prin voce elementele enumerației.
3. Cum trebuie să fie, în opinia ta, cîntecul care face să tresalte inima întregului neam?
- 3.1. Exemplifică ce cîntece reprezintă sufletul neamului la alte popoare, comparabile cu doina la români.

Secvență din spectacolul
montat la Teatrul
V. Maiakovski, Moscova

Ilustrație de Ion Puiu

4. Precizează ce sugestii de intrare în acțiune îți comunică didascalii inițiale, în aspectele:
➤ cronotopului; ➤ personajelor; ➤ limbajului poetic.
5. Determină semnificația aparatului de radio, element de recuzită, ca semn al:
a) timpului real trăit de personaje;
b) timpului dramatic din operă.
6. Motivează comportamentul lui Tudor Mocanu în timpul difuzării doinei: *Ascultă până la capăt, să vadă ce avea cântecul să spună, se miră de atîta frumusețe...*
7. Comentează apariția, în scenă, a Doinei. Ce tip de personaj reprezintă aceasta?
8. Enumeră subiecte ce servesc pretext de discuție între protagonist și Doina.
- 8.1. Clarifică de ce anume aceste probleme sînt angajate în dialog.
9. Urmărește atitudinea lui Tudor Mocanu față de viață, soție și copii.
- 9.1. Definește această atitudine într-un enunț de constatare.
10. Concretizează în ce moment al dramei se concentrează conflictul operei.

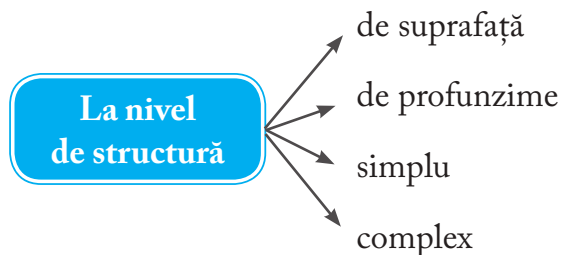
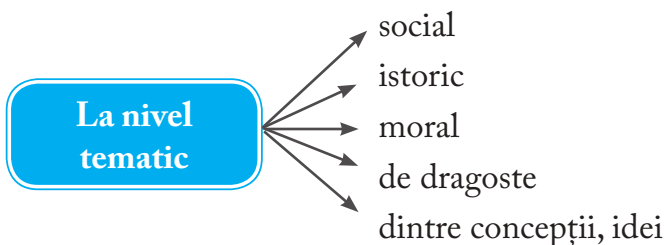
B

Fii un posibil actor

11. Alege-ți rolul unui personaj și recitește secvențele în care acesta se confesează despre tainele sufletului.
12. Reproduce, aproape de text, episoadele dramei ce evocă povestea dragostei dintre Tudor și Veta.
13. Sugerează, prin voce, mimică, gesturi adecvate, momentele în care protagonistul:
 - se supraapreciază;
 - încearcă să-și ascundă interesul egoist;
 - ignorează totalmente valorile soției;
 - intenționează să renunțe la datoria de părinte.

14. Explică tipul de conflict conturat în dramă (la alegere):

14.1. Argumentează conflictul lui Tudor Mocanu:

- în raport cu familia;
- în raport cu sinele.

14.2. Formulează două concluzii despre caracterul conflictului din dramă.

14.3. Apreciază rolul Doinei în soluționarea conflictului prin:

- întrebări insistente și provocatoare;
- orientări de judecată și comportament.

15. Caracterizează imaginea personajului Veta ca replică a protagonistului:

- ✓ Veta văzută de Tudor;
- ✓ Veta în aprecierea altor personaje.

16. Comentează semnificațiile, în text, ale simbolurilor propuse:

- a) **NINSOAREA;** b) **CÎNTECUL;** c) **POARTA.**

17. Selectează, din text, replici memorabile cu valoare etică, fixează-le în tabel, motivându-ți opțiunea.

REPLICA	APRECIEREA PROPRIE
.....	

18. Lucrînd în echipe, formulați argumente pro și contra la tema *Este dialogul dintre Tudor Mocanu și Doina un act de conștiință a protagonistului?*

Doina în viziunea scenică a lui S.I. Șcurea

ARS COLLABORANDI

C

Fii un posibil cronicar teatral

19. Pronunță-te, într-o succintă prezentare, despre valoarea morală a personajelor din dramă.

20. Construiește argumente convingătoare cu referire la actualitatea mesajului dramei.

Un model al demnității

ARS DISCENDI

LEGO, ERGO SUM

Veta – C. Tîrțău,
Tudor Mocanu – V. Cupcea.
Teatrul Național
M. Eminescu din Chișinău

21. Reflectează asupra conflictului și propune un nou element al acestuia prin care să se aprofundeze tensiunea dramatică.
22. Desfășoară ideea cuprinsă în afirmația: *Din tot ce are omul mai frumos pe lume, eu aș pune pe locul întâi demnitatea. Asta-i totul. De mic copil, cum se ridică copăcel, omul caută cu coada ochiului în jur, ca nu cumva să-l calce cineva pe ce are el mai sfînt.*
23. Construiește un alt final al dramei, respectînd logica acțiunii.
24. Descoperă în textul poeziei, intercalate în dramă, leitmotivul operei și comentează-i semnificația.
25. Demonstrează aproape de text că mesajul piesei circumscrie ideea: **Doina este esența sensibilității naționale.**

1. Rezumă, într-o pagină, mesajul global al dramei, raportat la tema **Drama Doina: un cîntec al purificării sufletului uman.**
2. Exersează și prezintă o lectură dramatizată a unui fragment, la alegere.

1. Citește integral piesa *Doina*.

- 1.1. Examinează sistemul de personaje, observînd alegerea numelor și informația pe care o comunică autorul despre acestea.

2. Comentează, în contextul dramei, semnificația uneia dintre frazele de mai jos:

- a) *Iată ce înseamnă să ai un suflet de fată la casă.*
- b) *Avem mii de feluri de a munci, dar de a ne hodini frumos n-avem nici unul.*
- c) *...un an întreg am să stau uite aici la masă pentru a mă gîndi la toate cîte au trecut prin viața mea...*
- d) *Viața țaranului e ținută mai mult din muncă decît din cîntece.*

3. Analizează o secvență de monolog aparținînd personajului Tudor Mocanu.

- 3.1. Determină cuvintele-cheie și locul accentelor logice. Memorează și recită secvența respectivă.
- 3.2. Raportează ideile exprimate în secvența de monolog identificată la alte personaje drușiene (*Păstorul, Onache Cărbuș, mătușa Ruța, Pavel Rusu, Horia Holban etc.*).

Eseul *Mozzart la sfârșitul verii* sau lecțiile sacrului

1. Consultă *Agenda cititorului* și amintește-ți ce știi despre eseu.

1.1. Formulează un răspuns la întrebarea: *Ce este important într-un eseu literar?*

1.2. Selectează și argumentează răspunsul tău cu 1-2 repere propuse mai jos:

- a) problema abordată;
- b) credibilitatea exemplurilor și a argumentelor;
- c) ideile exprimate/mesajul.

2. Numește 3-5 eseuri literare pe care le-ai citit pe parcursul studiilor liceale. Pronunță-te asupra mesajului lor.

3. Cercetează titlurile eseurilor druțiene de mai jos. Ce presupuneri poți face în legătură cu problematica abordată în textele respective?

La umbra cuvântului;

Lumea lui Cehov;

Eminescu, poet național;

Țara bărbaților frumoși;

Pământul, apa și virgulele;

Mozzart la sfârșitul verii.

- La lectura textului, imaginează-ți că ești în mulțimea din catedrală. Motivează legătura dintre locul acțiunii și muzica interpretată.

MOZZART LA SFÎRȘITUL VERII

(fragment)

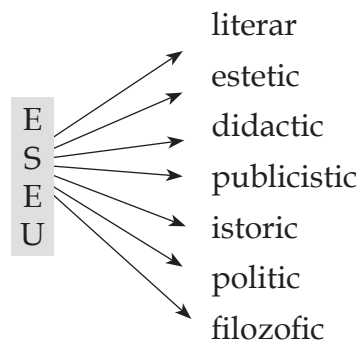
...Atunci când colinzi bătrînul oraș și te gîndești la suflet, ochii, vrînd-nevrînd, saltă peste acoperișuri, și tocmai atunci îți răsare în față bătrînul turn proiectat pe nesfîrșitul cer albastru al nordului. E Domul de la Riga... În acest an, sub bolțile catedralei, muzica lui Mozzart va răsuna pentru ultima oară.

Nu știi cum se face, dar chiar din prima clipă cum treci pragul catedralei, ființa ți se înfioară de parcă și-ar fi dat seama că iese

Agenda cititorului

Eseul

- Este abordat ca o *încercare* de a grupa într-un text personal diverse reflecții, idei, pe marginea unei probleme, relevînd clar și impunător opțiunile, concepțiile proprii.
- Fiind un „gen al genurilor” (N. Balotă), eseuul este considerat și un „gen semiliterar” (A. Marino), deoarece îmbină elementul imaginației, al reflecției cu cel al emiterii de idei.
- În funcție de grila tematică identificăm:

dintr-o lume și intră-n alta. Sala ține în brațe de câteva secole umbrela unui amurg încununat de bolți albastre. Scaune josuțe de lemn, tocite de o folosință mult prea lungă. Pereți groși de cetate, prin care nu răzbate nici vuietul, nici forfota lumii înconjurătoare. Feres-tre înalte, frumos încheiate, cern prin vitralii colorate lumina unui sfârșit de august. Bolțile stau la pîndă, culeg orice șoaptă, orice foșnet, îl ridică sus și înfioară, cu o nimica toată, o lume venită cine știe de pe unde...

În Domul din Riga simți și tu cu craniul cum se cern înălțimile sus, deasupra ta. Acum catedrala e arhiplină. Oamenii își găsesc locurile, se așază, amuțesc, încetul cu încetul, și, în tăcerea ce se lasă, pașii plasatoarelor, ce pun zăvoare la ușa de intrare, vin vuind ca o turmă ce coboară din munți. Foșnetul filelor de program se ridică pînă sus sub boltă, transformîndu-se într-un vuiet de codru la ceas de furtună. Scîrțîie un scaun și glasul lemnului, mort de două ori, ajungînd sus, sub cupolă, se transformă în țipătul unui pescăruș rotindu-se disperat în largul mării. Lumea înțepenește. Inimile nu mai bat, piepturile nu mai suflă, ochii nu mai văd, căci veni vremea marelui ospăț al sunetelor.

Apoi se așteaptă pînă se lasă liniștea, o liniște adîncă, nemărginită, pentru că ceea ce urmează să fie spus este vital, este aproape sfînt pentru noi toți. Dirijorul își ridică brațele și răsare din depărtare o lungă, o nesfîrșită frază muzicală. Vine încet, îți scoate sufletul și tot vine și vine, încît nici nu mai ai cu ce o întîmpina, nici nu mai ai cu ce o petrece... În general, frazele muzicale sînt ca și frazele literare, măsurate și socotite după respirația umană, dar această orgă, această pădure de

metal cu lumea ei de basm, de prevestiri mari și grele, pare zămislită de Acel ce are o altă respirație, o altă viziune, un alt Adevăr...

Tot urcînd încet, domol, treptele mărețului palat divin, la un moment dat, răsare în depărtare un cor de bărbați. O, acea nemuritoare împletitură a tot ce e mai frumos și plin de viață! Mozart deschide porțile operei sale cu un cor de bărbați, pentru că viața, în primul rînd, e bărbăție, și nu atît o cîntare despre viață, cît însăși seva vieții se revarsă peste noi. Da, în fruntea tuturor vin bărbații, căci pe umerii lor a căzut tot greul, ei au trebuit să țină piept tuturor furtunilor și lor li s-a cerut, de nenumărate ori, să învingă ori să piară.

E ușor de zis: a învinge ori a muri, dar unde-ți sînt ei, învingătorii, cînd pămîntul, dintr-un capăt în altul, e numai morminte de învinși? Și nu e de mirare că tocmai atunci cînd cîntarea bărbaților fierbe în slăvi, totul se sparge, se surpă, se sfărîmă și peste pămîntul pe care au stat cîntînd bărbații acum plutesc bocete de durere. Plîng mamele, plîng surorile, plîng iubitele noastre, apoi cînd, sleite de puteri, se sting și ele, vine orga să deplîngă nesfîrșitul amar ce n-a putut fi stropit de lacrima bocitoarelor. Tot cernînd povestea vremurilor trecute, orga prinde deodată suflare nouă. La bine și la rău, la bucurie și la durere, omul trebuie să trăiască, copacul trebuie să-și țină frunza, cerul trebuie să picure seninul său peste noi. Și iarăși cresc bărbați pe acel mîndru pămînt, iară se adună într-o împletitură nemuritoare cîntarea lor. Totul e un imn măreț de sărbătoare, dar, vai, acest blestemat pămînt pe care dat ne-a fost să ne naștem! Iar ni se cere să cîștigăm sau să murim, și iar totul se fărîmă, și sub cupola catedralei se zbu-ciumă glasul divin al unei tinere fecioare...

4. **Precizează ce te impresionează:**
 - în arhitectura catedralei;
 - în felul cum se produce sunetul;
 - în specificul corului de bărbați;
 - în stilul scriitorului de a-ți comunica informația.
5. **Interpretează semnele din text ce țin de:**
 - a) arhitectură; b) obiecte de cultură materială.
6. **Argumentează, prin secvențe din text, caracterul static sau dinamic al evenimentului cultural din fragmentul eseului.**
7. **Extrage, din text, segmentele ce se referă la:**
 - trei motive dominante;
 - arta muzicală;
 - ideea de receptare a frumosului.
8. **Comentează figurile de stil ce sugerează faptul că muzica este o minune ce pasionează, cultivă sufletul omului.**
- 8.1. **Relaționează propriile idei cu reflecția lui Grigore Vieru din *Rînduri-Gînduri*.**
9. **Dezvoltă, într-un text coerent de o pagină, viziunea proprie asupra unor idei din eseu.**
10. **Formulează tema și ideea fundamentală a eseului.**
11. **Demonstrează cu argumente din eseu dat și din alte opere valoarea relației muzică-literatură.**
12. **Reflectează la adevărul din concluzia finală a autorului, exemplificînd cu informații din literatură și din viață.**
1. **Pornind de la eseu lui Ion Druță, construiește-ți propriul eseu, în care să te pronunți despre creatorul Mozart, opera și viața lui.**
2. **Citește textul integral al eseului *Mozart la sfîrșitul verii*. Determină și indică, pe o hartă geografică, locurile pe unde călătorește autorul. Precizează ce impresii își formează, ce sentimente îi trezește călătoria.**
- 2.1. **Prezintă, rezumativ, eseu dat ca pe un articol de problemă sau ca pe niște note de călătorie.**
- 2.2. **Justifică, prin 2-3 citate, că eseu dat conține *lecții ale sacralui*.**

Ilustrație de Ion Puiu

ARS DISCENDI

Rînduri - Gînduri

• Singura artă în care
ar putea să încapă, în-
treg și nestingherit, Uni-
versul este Muzica.

Grigore Vieru

METATEXTUL CRITICULUI:

Consultă opinia specialistului și prezintă-o corect, coerent, convingător

1. Documentează-te cu privire la opiniile de sinteză ale criticului Mihail Dolgan în legătură cu:

- a) mesajul global al creației druțiene;
- b) semnificația spirituală a personajelor, idealul etic al acestora.

„Dacă ar fi să stabilim *cuvintele-cheie* ale întregii opere druțiene, pe care le găsim semănate pretutindeni, ele ar fi acestea, cu vădită încărcătură biblică: bunătate, dragoste, omenie, lumină, credință, demnitate, adevăr, frumos, sfânt, tradiție, dor de tot ce e strămoșesc, curaj, rezistență, vrednicie...

Ion Druță știe atât de bine «căile sufletului omenesc», cu labirinturile și tainețele lui psihologice, cunoaște atât de profund destinul, îndeletnicirile și păsurile personajelor pe care le evocă, încît, la un moment dat, avem iluzia că el se contopește total cu aceste personaje, însuși prozatorul este rînd pe rînd – atunci cînd scrie – ba tractorist, ba pădurar, ba cio-ban, ba lemnar, ba plugar.

Eroii lui Druță sînt cutreierați de sentimente puternice, de idei obsedante, de năzuințe sacre. Ei au o sănătoasă filozofie țărănească, cu pravilele ei de bine și de frumos, de adevăr și de vrednicie. În destinul lor zbuciumat neapărat se întîmplă ceva neașteptat și dramatic, iar acest ceva neașteptat și dramatic intervine,

de regulă, în acele clipe ale vieții, cînd personajul savurează o stare de beatitudine, un bine sau o bucurie ieșită din comun...

Tăria spirituală a eroilor lui Druță rezidă în faptul că ei știu să întoarcă necazul în «bucurie», neplăcerea în satisfacție, pierderea în cîștig. Exact așa cum face mai întotdeauna Tincuța din *Povara bunătații noastre*: «Avea Tincuța un fel al ei de-a întoarce orice necaz în bucurie». De fapt, anume din această *întoarcere a necazului în bucurie* se alimentează în permanență vitalitatea și optimismul sănătos al eroilor druțieni, care, de cele mai multe ori, au destine complexe, poartă anumite «răni» în suflet, suferă înfrîngerii, fiind, în același timp, de o înaltă moralitate. Să-ți trăiești viața demn și cinstit – iată deviza sacră a trecerii lor prin timp.

Ion Druță «citește» în sufletul eroilor săi cum ar citi într-o carte cu litere mascate, cunoscînd ca nimeni altul «alfabetul» inimii și al cugetului. Și nu numai în sufletul eroilor, ci și în «sufletul» a tot ce e ființă și neființă pe acest pămînt.”

2. Selectează două afirmații din text și exemplifică-le prin destinul unui personaj din creația autorului.

3. Dezvoltă, prin opinii proprii, una dintre ideile criticului, pe care o împărtășești.

METATEXTUL CITITORULUI:

Redactează, adecvat și argumentat, propriul text

- Elaborează textul unui discurs propriu, pledînd argumentat în favoarea creației și a personalității literare a lui Ion Druță.

„Opera lui Ion Druță este, în linii mari, o expresie a rezistenței spirituale și morale în fața a tot ce subminează naționalul, umanul, sacrul.” (Mihai Cimpoi)

Motivația pentru discurs	Unități ale discursului	Perorația discursului
-------------------------------------	------------------------------------	----------------------------------

Fii aproape de idealurile personalității.

Dedu din afirmația scriitorului înțelegerea patriotismului și concepția sa despre lume: *De cîte ori va fi să se schimbe vremea, de atîtea ori ne vor dura rădăcinile.*

Fii în favoarea ideilor, a valorilor din opera scriitorului.

Raportează această afirmație la actualitate și exprimă-ți acordul sau dezacordul, comentînd și argumentînd.

Formulează 2-3 idei pe care le promovează constant Ion Druță prin operă.

În baza textelor studiate sau citite independent din creația lui Ion Druță, reperează valorile general-umane pe care le promovează autorul.

Fii în relație directă cu valențele operei și opinează în spirit critic.

Citește expresiv 2-3 alineate (fragmentul preferat) din creația scriitorului. Motivează-ți alegerea.

Exprimă-ți opțiunea asupra textelor lui Ion Druță, în aspectele: vocația pentru arta peisagistică și cea portretistică.

Fii un coautor al textului creat de scriitor și pledează pentru originalitatea viziunilor.

Descifrează imaginea de păstor al scrisului întru supraviețuirea neamului, atribuită lui Ion Druță.

Demonstrează, cu argumente valabile, anumi-te idei ce fac actuală opera scriitorului.

Prezintă, din perspectiva autorului, un personaj druțian cu care: *te identifice/ai vrea să fii contemporan/ai vrea să fii prieten/ai vrea să discuți.*

Argumentează, în concluzii, utilizînd unități ale discursului, valabilitatea ideii din afirmația lui Mihai Cimpoi.

Valoarea propriului argument

COMPETENȚA ABSOLVENTULUI LA EXAMENUL DE BACALAUREAT

- **Realizează, în limita a două pagini, o caracterizare a personajului Anton, prezentat în fragmentul de mai jos.**

– Bine te-am găsit dar, măi băiete!

Anton, o namilă de om cît un munte, cu armă de vînătoare pe umăr, îl privește cu ochi mari, de-o albăstrime deasă ce se întîmplă numai la copii. Vrea să spună ceva, dar nu poate nimeri primul cuvînt și pare foarte necăjit de asta.

– Apoi, ca să vezi, că-i foarte bine, mă rog...

Primirea musafirilor e un lucru pe care Anton niciodată nu l-a putut însuși. Ba strînge cu mîna dreaptă mîna stîngă, apoi cu stînga strînge dreapta și, văzîndu-l așa de încurcat, tata o ia de la început:

– Ei, bine te-am găsit dar, măi băiete!

Anton tresare. Auzul lui fin, răsfățat de atîția ani cu liniștea pădurii, prinde undeva departe, prin văi, o lovitură hooță de topor. Într-o clipă ochii lui albaștri devin triști, de parcă el însuși ar fi copacul în care intră, cu fiecare lovitură, oțelul toporului.

– Iaca, au să pustiască pădurea. Ești ostenit de drum?

– Nu, că eu am venit cu mașina.

– Atunci, hai dar să-ți arăt pădurea, cît a mai rămas.

Pe cît e de mare și voinic, pe atît e de plîngăreț Anton al nostru. Dacă ai sta să-l asculți, mîne-poimîne n-o să avem un petic de umbră în toată Moldova.

Pădurea totuși e o mare patimă a lui, o știe ca nimeni altul și oricine ar trece pe la dînsul e purtat pînă la ameteți prin toate văile și vilcelele.

Tata, pentru a-i face plăcere, se uită cu mult interes ba la un copac, ba la altul. Întreabă lucruri pe care le pot cunoaște numai pădurarii.

Anton era cel mai cuminte și cel mai ascultător dintre copii. Ca să-l mîngîie cît de cît, tata desface coșul, alege cele mai frumoase nuci, prăsade și prăjituri. Ajunse aici, în miezul pădurii, copturile mamei par o minune cerească și feciorul se bucură grozav:

– Mama... Ea le-a copt.

Ion Druță

- **În compoziția ta, vei realiza următoarele cerințe:**

1. Relevarea a două trăsături morale ale personajului prezentat.
2. Stabilirea, prin două argumente, a tipului uman, reprezentat de personaj.
3. Comentarea stării de spirit a personajului, în raport cu idealul său profesional.
4. Prezentarea a două similitudini ale personajului respectiv cu un alt personaj din literatura română.
5. Formularea, în baza fragmentului, a trei concluzii despre personaj, în raport cu ideea de respect și admirație a părintelui pentru feciorul său, realizat pe deplin în viață.

În total: 24 de puncte

4	Puncte
6	Puncte
8	Puncte
2	Puncte
4	Puncte

PROFIL REAL

- **Pornind de la afirmația lui Ion Druță:** *Intrînd în viața ade-vărată, ne convingem că fiecare om e o lume deosebită, în care se răsfrîng, la început, neputincioase, toate ideile și sentimentele noastre. Abia mai tîrziu înțelegem că ne trebuie multă înțelepciune pînă să putem citi în sufletul fiecăruia și fiecare într-al nostru, scrie, în limita de 1,5–2 pagini, un eseu structurat cu tema **Opere literare druțiene ce m-au ajutat să înțeleg și să apreciez frumusețea sufletului uman, să trăiesc sentimentul demnității de neam.***

- În eseuul tău, vei realiza următorii parametri:

1. Explicarea modului propriu de a înțelege conceptele de frumusețe a sufletului uman și sentimentul demnității de neam din perspectiva unui cititor avizat.
2. Referirea, în explicare, la două opere din creația lui Ion Druță ce reprezintă exemple convingătoare de frumusețe a spiritului uman și de sentiment al demnității de neam.
3. Motivarea (prin două argumente) a opțiunii pentru cele două opere angajate în realizarea eseului.
4. Argumentarea temei eseului prin referire la:
 - ✓ impactul pe care îl are lectura textelor comentate asupra propriului sistem de valori, în aspectul înțelegerii și aprecierii ideii de frumusețe a spiritului uman și a celei a sentimentului demnității de neam;
 - ✓ ilustrarea temei, prin comentarea exemplelor relevante din textele alese.
5. Angajarea argumentată a unei idei din afirmația propusă.
6. Formularea opiniei proprii cu referire la actualitatea subiectului abordat.

în total: 40 de puncte

6 Puncte

10 Puncte

6 Puncte

4 Puncte

8 Puncte

2 Puncte

4 Puncte

Negociază sensuri și idei, judecăți despre om și fenomene spirituale.

PROFIL UMANIST

EVALUARE SUMATIVĂ

Verifică-ți performanțele:

Domeniul evaluativ	Domeniul cognitiv
Nivelul de competență C	Coordonate ale personalității creatoare
Identificare și înțelegere	
Nivelul de competență B	Lectura și înțelegerea operei Explicarea și interpretarea operei
Modelare și aplicare	
Nivelul de competență A	Valori și atitudini asumate din opera scriitorului de către elevul-cititor
Imaginație și creativitate	

Ion Druță

SCRIITORUL-OPERA-CITITORUL

Sarcini de lucru	Punctaj
Numește trei site-uri pe care le accesezi pentru a te pregăti de orele de limbă și literatură română.	6 p.
Arată, pe o axă a timpului, anumite evenimente marcante din istoria națională în perioada 1928–2010, raportate la personalitatea lui Ion Druță. Explică, succint, cum se manifestă impactul a 1–2 evenimente istorice asupra personalității scriitorului.	6 p.
Prezintă, prin prisma creației lui Ion Druță, valoarea unor tradiții ce țin de: a) viața rurală; b) convingeri ale tinerilor din operă.	8 p.
Conturează, în baza afirmației scriitorului, portretul cititorului de azi: <i>Cu o jumătate de secol în urmă, cititor însemna un fiu destoinic al acestui pământ, ostaș spiritual care participă la o rezistență tacită, un om al speranței, un om al onoarei, urmaș al năzuințelor multor generații.</i>	8 p.
Generalizează anumite lecturi din opera lui Ion Druță, esențializând materia studiată într-un tabel, pe rubricile sugerate: • Situații de viață; • Personajul reprezentativ; • Trăsături, caractere, tipologie.	10 p.
Describe, în limita a 12–15 rânduri, cum prelucrezi informația găsită pe un site.	8 p.
Caracterizează, în 3–5 repere, relația dintre om și realitatea vieții, reflectată în creația scriitorului.	6 p.
Alege un episod din romanul <i>Biserica albă</i> . În calitate de reporter la fața locului al unei emisiuni informative, rezumă esența evenimentelor în limita de 1–1,5 pagini, în limbajul specific mass-mediei. Prezintă oral textul rezumat.	9 p.
Exprimă-ți, într-un text argumentativ, atitudinea față de credibilitatea informației preluate din Internet.	10 p.
Realizează un comentariu al unei opere preferate din creația lui Ion Druță, pentru a fi expediat autorului. Expune-ți punctul de vedere despre valoarea operei și formulează, pentru autor, 3–4 întrebări la care aștepti răspuns.	14 p.
Elaborează textul-schiță al unui reportaj televizat. În calitate de ziarist, ai misiunea să relatezi, în zece minute, despre efectul educațional al evenimentului cultural <i>Ion Druță și lumea adolescenței plină de întrebări</i> la care este prezent și scriitorul.	15 p.

În total: 100 de puncte

GRIGORE VIERU SAU NUMELE TĂU, POEZIE

Locuiesc la marginea

Unei iubiri.

În mijlocul ei

Trăiește credința mea.

Locuiesc la marginea unui cântec.

În mijlocul lui

Trăiește speranța mea.

Locuiesc la marginea

Unei pâini,

În mijlocul ei –

Dragostea mea

Pentru voi.

G. Vieru

PRE-TEXT:

Intră în lumea creației scriitorului

„Șlefuirea cuvîntului, desăvîrșirea metaforei,
adîncirea și limpezirea ideii poetice nu au capăt în timp.”

Grigore Vieru

1. Parcurge textul–considerație, scris de către Ion Hadârcă. Verifică-ți propria informație despre poet și creația sa, precizînd următoarele aspecte:

- fapte cunoscute;
- informație nouă;
- date pe care le consideri utile de reținut.

2. Extinde-ți cîmpul informațional, consultînd *Agenda cititorului*.

GRIGORE VIERU, VERBUL DE LUMINĂ

Vremile desăvîrșesc poemele, și nu atît vîrsta, pe cît vîrstele definesc biografia Poetului. Mai exact, vîrstele ființei. Vîrstele omului și vîrstele neamului său înrămat de apele civilizației umane. În felul acesta, șlefuit tacit în noaptea suferinței infinite, chipul și numele Poetului se răsfrîng adînc în apa vioară a eternității și, treptat, risipește la rîndu-i profunzimi de Cristal.

Despre Grigore Vieru, despre poezia viereană, s-a scris mult și, indiscutabil, se va mai scrie. De la simple cronici, tablete, ese-uri, pînă la solide monografii. De la prima micromonografie *Mirajul copilăriei* (1968), semnată de Mihai Cimpoi, pînă la cel mai recent demers monografic *Duminica Mare a lui Grigore Vieru* (2004), realizat de Theodor Codreanu, s-a constituit, treptat, o impunătoare bibliotecă de referință.

Într-un univers aparent limitat (mama, iubita, copilăria, graiul), Grigore Vieru se mișcă dezinvolt, cu multă inspirație, accentuînd parcă inepuizabilul potențial al valorilor esențiale. Lansarea antologiei de poezie românească, alcătuită de Grigore Vieru, *Cît de frumoasă ești* (2004), consacrată acestei sfinte trinități, care este mama, iubirea și limba română, va prilejui mai multe comentarii.

Agenda cititorului

Coordonate biobibliografice

2007

- Teatrul de poezie A. Mateevici din Chișinău montează un spectacol original din versurile poetului, intitulat *Strigat-am către tine*.
- Academia de Științe a Republicii Moldova îi conferă titlul de *Doctor Honoris Causa*.
- Primește *Medalia de Aur* a Organizației Mondiale de la Geneva pentru Proprietatea Intelectuală.
- Este laureat a numeroase premii. Trei dintre ele sînt naționale: *Premiul de Stat al Republicii Moldova* și premiile *Lucian Blaga* și *Tudor Arghezi*.

Agenda cititorului

2008

- La Editura *Priniceps Edit* din Iași, în colecția *Ediții critice*, împreună cu Daniel Corbu, își pregătește editarea operei în două volume:

Vol. I *Taina care mă apără* (opera poetică) și vol. II *Confesiuni necesare*.

Meditație
de Florea Vladimir

Astfel, antologia *Cît de frumoasă ești* se prezintă și ca un imn neîntrerupt al generațiilor de poeți, pînă la Poetul Anonim, închinat limbii și ființei iubite, dar și ca un gest reparatoriu față de cei ce și-au sacrificat tinerețile pe altarul Limbii Române.

Îngînată la leagănul pruncului, șoptită la urechea iubitei, cîntată inegalabil de regretații Doina și Ion sau rostită patetic de la tribuna Marii Adunări Naționale, în diverse interpretări și circumstanțe, simplă și socratică, aridă și cantabilă, poezia lui Grigore Vieru izvorăște limpede, cu demnitate și convingere în necesitatea inerentă a dreptății sale. Mesianică și neoromantică, eminesciană și blagiană, lorchiană și bacoviană, această poezie, care a schimbat fața poeziei basarabene împotmolită în dogme și inerții, nu se lasă totuși atît de ușor omologată și catalogată în ternicioasele canoane interpretative. Eu aș compara-o cu însăși albia/apele Prutului între ale cărui maluri și în a cărui oglindă se mai zbate și astăzi cămășuica amară a copilăriei Poetului. Pentru că „răbdarea este mîndria ascunsă”, zice poetul și „ceea ce nu înțelegem într-o poezie este sau cu totul real, sau cu totul ireal”. „Scriu nu pentru că sînt poet, ci pentru că am văzut în copilărie cum curgea Prutul. Cred că venea de undeva din Cer.” Aforismele, ideile și meditațiile Poetului, parțial risipite prin periodice, parțial adunate în volumul antologic *Strigat-am către tine* prezintă în sine o altă fațetă, o altă apă de cristal îngîndurat. Observații precise, metafore sclipitoare ori simple improvizatii, pete de acuarelă risipită fugar – aforismele lui Grigore Vieru sînt, în marea lor majoritate, poeme într-un singur vers, scrise în cea mai bună tradiție simbolistă a vecinului său de peste Prut, de la Miorcani, – a subtilului poet Ion Pillat.

În Marea Trecere numai trecerea se rostește pe sine, pe cînd marile teme, ca și marile rîuri, rămîn neclintite în revărsare. Sau, ca viața dintre cele două maluri. Sau, ca Luceafărul dintre valuri. Pentru că „știu: cîndva, la miez de noapte / ori la răsărit de soare”, alegoric fiind spus, este, în esență, tatonarea aceluiași spațiu selenar de reaprindere a Candeliei și regăsire a Luceafărului.

3. Explică sensul corelării sintagmelor prin exemple relevante din biobibliografia lui Grigore Vieru:

vîrstele omului ↔ vîrstele neamului.

4. Meditează și conchide la ce realitate din biografia poetului face trimitere autorul eseului: *...Apele Prutului între ale cărui maluri și în a cărui oglindă se mai zbate și astăzi cămășuica amără a copilăriei Poetului.*
5. Cum înțelegi afirmația că poetul Grigore Vieru se inspiră, în creația sa, din *valorile esențiale*?
6. Organizați un recital din fragmente poetice prin care să ilustrați ideea trinității dominante în creația maestrului:

MAMA – IUBIREA – LIMBA ROMÂNĂ.

- 6.1. Utilizați, pentru crearea atmosferei potrivite, o coloană sonoră sugestivă.
7. Selectează, din text, caracteristici definitorii ale creației viere, argumentîndu-le prin opinii proprii.
8. Documentează-te din surse ale *bibliotecii de referință* Grigore Vieru și prezintă un titlu de carte utilă pentru cunoașterea creației poetului.
9. Reflectează la afirmațiile propuse și dezvoltă ideile:
- *...Marile teme, ca și marile rîuri, rămîn neclintite în revărsare.*
 - *Știu: cîndva, la miez de noapte...*
10. Meditează la mărturisirile poetului și formulează două concluzii despre *lucrarea în cuvînt* a artistului.
- *Am răsărit ca poet din frumusețea, bogăția și tainele limbii române, căreia îi voi rămîne îndatorat pînă la capătul vieții.*
 - *Mărturisesc că nu sînt unul din străluciții minuiitori ai verbului matern, dar îmi place să mă prenumăr printre cei care se frămîntă, se zbat în căutarea cuvîntului potrivit, printre cei care tind să lege sănătos cuvintele în frază.*
 - *Zilele de Paște și de Crăciun, pentru mine, sînt cele ale inspirației, cînd pîinea unui poem, a unui cîntec, a unui aforism se nimește frumoasă. Atunci mă simt cel mai fericit om din lume. Atunci mă simt puternic și neînvins și-mi pare că pentru prima oară gust din farmecele vieții.*

*M-am săturat de simboluri –
Pictează-mi o miriște.
Mi-e dor de copilărie.
De Prut. De liniște.*

ARS COLLABORANDI

*Însă cum să vinzi fereastra oare,
Cea la care mama ne-aștepta?*

POETUL CANDORII ȘI AL COPILĂRIEI

Motto:

„Grigore Vieru caută umbra copilăriei, vârsta inocenței,
acel univers fericit invadat de blîndețe și blajînatate.”

Adrian Dinu Rachieru

- Actualizează poeziile copilăriei tale și reintră în starea de spirit a eului liric din textele propuse.

Plaiul meu

Am un plai ca din poveste,
Altul mai frumos nu este.
El mi-e drag pînă la stele
Și pîn' dincolo de ele!

Izvorul

N-am văzut nici un izvor
Cu lăcată ori zăvor.
El, încet ori repede,
Sparge orice lespede.

Bună dimineața!

Peste codrul meu străbun
Iese soarele cel bun,
Iese rumen peste mare,
Peste munți și ochii mumei,
Ca o pîine mare-mare
Pentru toți copiii lumii.

- În ce se măsoară dragostea de plai?

- Meditează: cum înțelege un copil ideea de *plai ca din poveste*?

- Formulează un răspuns, apelînd la sugestia metaforei din final.

- Ce înseamnă să zăvorăști un izvor? Explică ideea finală.

- Comentează sensul comparației pe care e întemeiat textul.

Spectacolul copilăriei

- Descoperă sensuri ascunse și realizează transferul la propriile valori.

Soare-soare, frățioare!

– Soare-soare, frățioare,
Hai dă drumul la izvoare,
Scoate iarba din țărână,
Spune păsării să vină!

- **Apreciază utilizarea adecvată viziunii copilului a lexicului ce conotează ideea de vitalitate.**

Zmeul

Am un zmeu, am un zmeu,
Ce sus zboară zmeul meu!
Bucuros e mîndrul soare:
„Am primit și eu scrisoare!”

Dorul și limba

Cerul e țesut din stele,
Luncile – din floricele,
Numai dorul strămoșesc –
Din cuvîntul românesc.

Pasărea

Cînd s-a întors
La puii ei cu hrana,
Găsise cuibul gol
Și amuțit.
I-a căutat
Pîn' îi albise pana,
Pîn' cînd în cioc
Sămînța a-ncolțit.

Un joc al cunoașterii!

- **Exprimă-ți opinia: ce ar putea conține scrisorile adresate soarelui, în imaginația unui copil? Dar a unui adult?**
- **Motivează intenția autorului de a-i facilita copilului cunoașterea unei realități abstracte.**

- **Asociază destinul păsării cu cel al omului și exemplifică prin sugestii textuale.**

Copilul ca *homo ludens* sau logica jocului

Alina

„Numai atunci omul este cu adevărat întreg, când se joacă.” Copilul ca *homo ludens* este, prin urmare, un om deplin.

Jocul ca atitudine suverană față de real presupune imaginație: copilul lui Vieru, care prefăce curcubeul într-o coardă, are ca date organice atât impulsul de joc, cât și percepția intuitivă a frumosului; curcubeul nu mai este o jucărie oarecare, ci parte integrantă a ființei jucătorului.

Jocul durează atîta timp cît durează creația, închiderea de sine a jucătorului fiind o condiție a actului creativ, ce urmează să fie respectată neabătut. Delimitarea sferei de joc se face în mod distinct pentru a asigura încredințarea fermă unui *aici* și *acum*, unor reguli exacte.

Copilul lui Grigore Vieru este transpus într-un mediu natural, desfășurînd un teatru sub cerul liber: mișcările în aer marchează acțiunile sale ludice cu o notă destinsă, familiară, grațioasă. A se juca înseamnă, pentru el, care nu recurge la jucării artificiale, fabricate, ci exclusiv la cele din jur (spicul, frunza, animalele domestice), a trăi organic manifestările naturii. Prioritatea o are nu o oarecare tendință rațională de a-și explica pe deplin cauzalitatea și finalitatea lucrurilor, ci predispoziția de a surprinde relațiile misterioase dintre ele, simple și totodată complexe.

Culoarea, ca și lumina, este marele stimul al bucuriei cunoașterii, la oricare scară s-ar produ-

ce aceasta. „Care din frumusețile vieții vă bucură mai mult?”, a fost întrebat poetul nostru. Răspunsul a fost prompt: „Toate, dacă sînt frumuseți adevărate. Dar, cu deosebire, lumina dimineții. Atît de frumos și curat e soarele dimineța, încît, ițindu-se de după deal, aștept parcă să strige ca un copil: *Cu-cu!* Nimic mai frumos ca lumina dimineții! În apele ei îmi simt mai liber sufletul, iar din toate cele mărețe și sfinte ale lumii, libertatea sufletului este minunea cea mai desăvîrșită: nimic nu se poate adăuga.”

Copilul provoacă jocul, dar și se include în mod dezinteresat în spectacole ludice ale înseși naturii. Beneficiar isteț, mai cu seamă al mișcărilor stihiale (ploaia, vîntul, furtuna), el valorifică în spațiul ludic toate mijloacele care i se pun la îndemînă, la cele cromatice adăugîndu-se cele sonore, tactile, dinamice.

E însăși scara bucuriei supreme a copilului, oferită generos de jocul forțelor naturii, bucurie atât de aeriană și de inocentă! Dacă mai târziu poetul va spune – din perspectiva deplinei sale

maturității – *fiindcă iubesc*, în momentul scrierii acestei poezii, la începutul anilor șaizeci, el ar fi putut spune cu același aer existențial: *fiindcă mă joc...*

Mihai Cîmpoi

1. Revino la textul criticului și identifică secvențele în care sînt prezente ipostazele jocului, indicate în tabelul de mai jos.
2. Surprinde, în titlurile propuse, situații ce adevăresc rolul de copil creator al jocului. Comentează imagini relevante, completînd răspunsul.

IPOSTAZE ALE JOCULUI	COPILUL, CREATOR AL JOCULUI
Jocul ca atitudine suverană față de realitatea vieții	<i>Ghicitoare fără de sfîrșit; Mărul; Puiul; Pușorii</i>
Jocul, imaginație	<i>Ceasul; Toba ariciului; Trei mici licurici; Cuvîntul mamă</i>
Jocul, percepție intuitivă a frumosului	<i>Ce anotimp e oare?; Primii fulgi; Bradul</i>
Jocul culorilor și al luminii	<i>Ploaia și curcubeul; Vreau să plouă; Curcubeul; Ce oră e?</i>
Jocul, bucurie supremă a cunoașterii	<i>Cum se face o carte; Cîntec despre învățător; Plaiul meu; Proverbul</i>
Jocul, condiție a actului creativ	<i>Graiul meu; Izvorașul; Casa nouă; Greierașul</i>

*Eu o strig pe mama mea.
Tu, ecou, pe cine strigi?*

3. Ilustrează informația dobîndită prin studiul temei și prin amintiri din propria-ți copilărie într-un eseu liber cu tema propusă de poetul Grigore Vieru:

*Mi-e dor de fragedul izvor
Curgînd din veșnicie,
Cu ochi curați, strălucitori
Cu ochii tăi, copilărie.*

24

CÎNTĂREȚUL VALORILOR

FUNDAMENTALE: LIMBA ROMÂNĂ,

MAMA, DRAGOSTEA, CREAȚIA

Și toți sîntem luminați
De-o bucurie neînțeleasă.

Motto:

„Poezia e, pentru el, trăire, experiență interioară,
rostire esențială, adică sacră, a ființei.”

Mihai Cimpoi

1. Completează spectrul valorilor spirituale din titlul temei cu altele din universul liricii poetului.
2. Reflectează la afirmația din *mottoul* temei, exemplificînd cu versuri cunoscute.
3. Amintește-ți nume de scriitori care au definit poezia ca trăire și experiență interioară.

P LĂCEREA TEXTULUI:

DIALOGHEAZĂ ȘI DESCOPERĂ SENSURILE OPEREI

Moștenitorul lui Mateevici

- Parcurge textul și verifică-ți propria convingere despre valoarea limbii ca mijloc de mărturisire a sentimentelor umane profunde.

ÎN LIMBA TA

În aceeași limbă
Toată lumea plînge,
În aceeași limbă
Rîde un pămînt.
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mîngîi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cînt.

În limba ta
Ți-e dor de mama,
Și vinul e mai vin,
Și prînzul e mai prînz.
Și doar în limba ta
Poți rîde singur,
Și doar în limba ta
Te poți opri din plîns.

Iar cînd nu poți
Nici plînge și nici rîde,
Cînd nu poți mîngîia
Și nici cînta,
Cu-al tău pămînt,
Cu cerul tău în față,
Tu taci atuncea
Tot în limba ta.

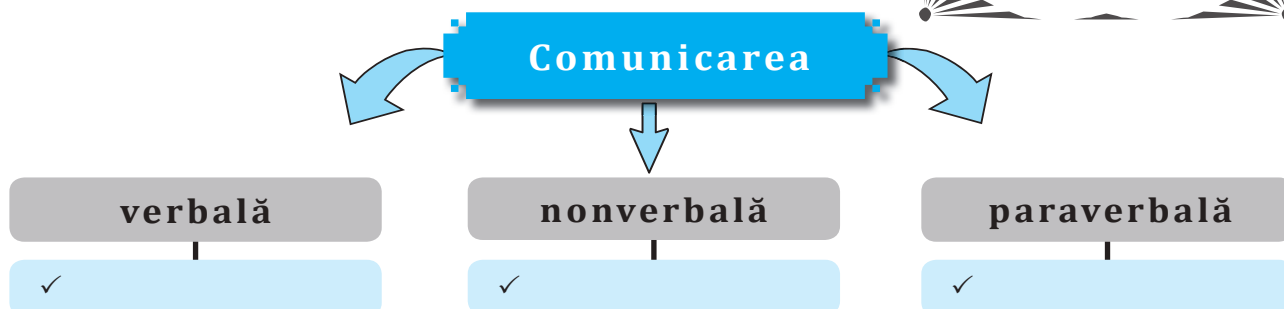
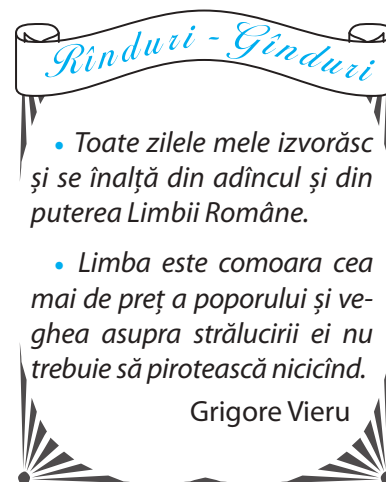
4. Scrie:

- a) o listă de texte publicistice, teoretice despre limbă;
- b) o listă de texte literare cu tema limbii.

4.1. Precizează circumstanțele istorico-sociale care le-au motivat apariția.

5. Utilizând ideile aforistice din *Rînduri-Gînduri*, scrie o mini-reflecție (3-4 enunțuri), continuînd titlul *În limba ta...*

6. Amintește-ți și desemnează rolul celor trei tipuri de comunicare, consemnînd particularitățile lor:

7. Citește poezia și observă ce tipuri de comunicare invocă eul liric în scopul unei autocomunicări plenare.

8. Identifică detalii din text, care ar caracteriza:

A. Aceeași limbă	B. Limba ta
✓ Toată lumea plînge...	✓ Durerea poți s-o mîngîi...
✓	✓

9. Comentează metaforele și expresiile metaforice care sugerează performanța comunicării celor mai subtile sentimente umane.

10. Interpretează semnificația dilemei din versurile:

- a) nu poți nici plînge și nici rîde;
- b) nu poți mîngîia și nici cînta.

11. Identifică motivele secundare din text, care întregesc motivul principal.

12. Ilustrează *motivul tăcerii* ca semn al limbajului, interpretînd ideea din finalul textului.

Mă-ntorc spre ce mi-e sfînt
și-aproape...
Și-mi curge sufletul ca grîul.
Ilustrație de Igor Vieru

PENTRU EA

Muzică: Ion Aldea-Teodorovici

Versuri: Grigore Vieru

Textul muzical al poeziei

ARS DISCENDI

Rînduri - Gînduri

• Etic vorbind, muzica lui Ion este de neconceput în afara poeziei timpului său și în afara acestui timp. Ea s-a născut sub bolțile încărcate de har divin ale poeziei lui Grigore Vieru, care i-a conferit dimensiune.

Tudor Chiriac

12.1. Precizează în ce situații efectul ar fi invers:

Ai comunica atunci tot în limba ta.

13. Exprimă-ți opinia:

- De ce** doar în limba ta / Durerea poți s-o mîngîi, / Iar bucuria / S-o preschimbi în cînt?
- Ce efect** asupra vorbitorului produce cunoașterea subtilă a limbii materne?

14. Comentează sugestia expresiilor metaforice din secvența poetică anterioară, comparînd-o cu viziunea asupra creării limbajului artistic din poezia *Testament* de Tudor Arghezi: *Ca să schimbăm, acum, întâia oară, / Sapa-n condei și brazda-n călimară...*

1. Memorizează textul, integrîndu-l în lista preferințelor tale recitative.

OPȚIONAL

2. Prezintă o plachetă de versuri ale poetului despre frumusețea și bogăția limbii, argumentînd cu titluri sugestive de texte și cu ilustrațiile făcute pentru acestea.

- Audiază textul muzical al poeziei semnat și interpretat de compozitorul Ion Aldea-Teodorovici. Apelează la aprecierea muzicologului Tudor Chiriac din *Rînduri-Gînduri*. Comentează corespondența text-melodie. Explică ce stări, trăiri îți declanșează această piesă muzicală.

PENTRU EA

Pentru ea la Putna clopot bate,
Pentru ea mi-i teamă de păcate,
Pentru ea e bolta mai albastră –
Pentru limba noastră.

Pentru ea ninsori se cern din spații,
Pentru ea puternici sînt Carpații,
Pentru ea e caldă vatra poamei –
Pentru limba mamei.

Pentru ea noi văruim pereții,
Pentru ea mai sînt răniți poeții,
Pentru ea cresc florile visării –
Pentru limba țării.

Dumnezeu prima oară
Cînd a plîns printre astre,
El a plîns peste țară
Cu lacrima limbii noastre.

1. Citește expresiv poezia și caracterizează, într-un cuvânt, intonația pe care o alegi. Apreciază ce îți impune anume această intonație.

2. Audiază cântecul scris pe aceste versuri. Remarcă rolul muzicii și al refrenului în construirea mesajului.

2.1. Ascultă și alte piese muzicale interpretate de Doina și Ion Aldea-Teodorovici și, pornind de la afirmațiile lui Grigore Vieru, formulează două concluzii cu referire la ideea de ideal național și de valoare a artei.

- *Două inimi gemene – Doina și Ion Aldea-Teodorovici. Două inimi care au bătut în același ritm și-au ars în același foc sacru pentru tot ce este frumos și pentru același ideal național.*
- *Credem că în tot spațiul românesc nu există, după piesele lui Ciprian Porumbescu, cîntece patriotice mai tulburătoare.*

3. Analizează structura textului și identifică *punctele nevralgice* ale construcției. Pe ce se *înalță* poezia?

4. Selectează, din text, numele proprii implicate și comentează semnificația lor contextuală.

5. Dedu ideile dominante ale fiecărui catren. Dezvoltă-le într-o discuție cu colegii, raportîndu-le la experiența ta de vorbitor.

6. Descifrează semnificația titlului, angajînd și alte texte poetice despre limba noastră.

7. Raportează textul la o specie literară. Argumentează.

8. Dovedește că autorul poeziei este un moștenitor al lui Alexei Mateevici.

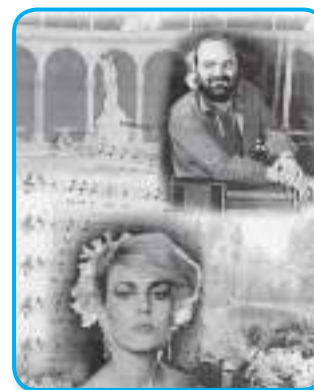
1. Prezintă, într-un eseu de 1–1,5 pagini, relația pe care o are *poetul Grigore Vieru cu limba și muzica*.

OPȚIONAL

2. Creează un text în care să aduci un elogiu Limbii Române, angajînd și idei din *Agenda cititorului*.

3. Consultă lucrarea colectivă *Două vieți și o dragoste: Doina și Ion Aldea-Teodorovici*, apărută la Editura „Universul”, Chișinău, 2004.

3.1. Dezvoltă, într-un text-evocare, începutul propus: *Ei ne-au cîntat graiul, scrisul, suveranitatea...*

Doina și Ion Aldea-Teodorovici, o constelație a cântecului românesc

Agenda cititorului

• După Mateevici, Grigore Vieru este *întîiul* dintre poeții basarabeni care nu molestează cuvințele sau sintaxa pentru a obține efecte poetice. Tăietura frazei și a imaginii este exactă chiar și atunci cînd poetul adoptă libertățile versului alb sau cînd imită, ironic, „metrul” maiakovskian.

• Configurînd, din simboluri, *Spațiul Sacru* în interiorul căruia se produc dramele ființei (naționale!), Grigore Vieru a sugerat magistral drama limbii române și a limbajului poetic însuși.

Nicolae Leahu

ARS DISCENDI

25

RADICALI INTERNAȚIONALI ÎN SISTEME TERMINOLOGICE. LIMBAJUL INFORMATIC ȘI AL MEDIILOR ELECTRONICE

1. Asociază ideea de „internațional” cu domeniile vieții contemporane.

1.1. Descifrează conceptele din interiorul sintagmelor:

Echipă internațională, piață internațională, tren internațional, cooperare internațională, conferință internațională, succes internațional, recunoaștere internațională, portal internațional.

1.2. Completează cu câte un nume sintagmele de mai jos:

Aeroportul Internațional...; Festivalul Internațional...; Concursul Internațional...

2. Definește sensul termenilor formați cu ajutorul elementului de compunere *bio-*.

Biodegradabil, bioacustică, biobibliografie, biochimie, biocurent, biodinamică, biofond, biogeneză, biografie, biomecanică, biosferă, biosinteză.

3. Listează 10–12 cuvinte care au în componență elementul *geo-*. Descifrează legătura termenilor cu ideea de „pământ”.

4. Documentează-te referitor la structura elementelor lexicale internaționale.

4.1. Concluzionează despre:

- a) apariția termenilor noi;
- b) asimilarea acestora de către limba română.

Elementele lexicale internaționale includ atât neologisme provenite din limbi vii, utilizate în diferite idiomuri ale lumii contemporane, cât și cuvinte care provin din limbile clasice – greacă și latină. Există o serie reprezentativă de elemente lexicale grecești și latine, în baza cărora se constituie sistemele terminologice ale științelor moderne, iar cuvintele alcătuite din asemenea elemente

pătrund – ca termeni – în lexicul diferitor limbi și sînt ușor descifrabile pentru vorbitori.

Denumirile de medicamente, substanțe chimice, fenomene fizice etc., termeni din matematică, biologie, politică, teorie literară, artă conservă asemenea rădăcini: *tabicardie*: *tabi* – rapid, accelerat; *card* – inimă; *fitocid*: *fito* – plantă; *cid* – a omorî.

Evoluția actuală a tehnologiilor informaționale generează termeni noi, de regulă, construiți în limba engleză, care intră în uz în regim de urgență. Aceștia fie se păstrează așa (*hard, sticks, site*), fie se calchiază: cuvântul existent obține un sens nou, pe care echivalentul său îl are în engleză: *a salva, a descărca, mesaj, fereastră, viteză, trafic* etc.

Mulți termeni sînt denumiri comerciale, abrevieri, unele construcții de acest gen conțin cifre: *MP3, 3,5G, 3D*. În uzul cotidian al vorbi-

torilor care sînt în subiect intră, odată cu tehnica respectivă, și unități noi de măsură: *pixel, bit, megabit* etc.

Chiar dacă au o evidentă origine engleză, acești termeni se comportă ca și cum ar fi deja cuvinte românești, cu forme de gen, număr, articol etc.: **bit**, biți s.m. (Inform.) Unitate de informație, reprezentînd cantitatea de informație obținută în urma actului de alegere între două alternative echiprobabile. – Din engl., fr. **bit**.

5. Construiește diagrama Venn pentru cinci termeni din sistemul terminologic al geografiei și al geometriei.

6. Formează contexte adecvate cu expresiile: *a pune punct, ecuație cu mai multe necunoscute, masă critică, a găsi numitorul comun*.

7. Citește textul și, în baza informației propuse, reține definiția de *subsistem terminologic*.

Întreg inventarul de termeni dintr-un domeniu constituie un subsistem terminologic, în permanentă completare în limbile vii.

Subsistemul terminologic, de regulă, nu are sinonime în cadrul lui, fiecare unitate de vocabular avînd o singură descifrare în limitele sistemului: *erou* nu este egal cu *personaj*, *subiect* nu este egal cu *fabulă*.

În cadrul subsistemelor diferite, cuvîntul are interpretări diferite: *subiectul operei literare* nu este egal cu *subiectul propoziției*. Domeniile adiacente – fizica, matematica – au o parte din termeni comuni.

Pe lîngă termenii propriu-ziși, sistemul terminologic conține expresii stabile, care, pe măsură ce crește nivelul de cultură generală a vorbitorilor, trec în limba comună. Aceste expresii își schimbă sensul terminologic și nu se raportează la situația din domeniul științei, ci la situații din viața cotidiană: *a pune punct, ecuație cu mai multe necunoscute, masă critică, a găsi numitorul comun*.

7.1. Precizează sensul anumitor unități de vocabular în limitele unui subsistem.

Rînduri - Gînduri

• Cred că am răsărit ca poet din chemare, iar nu din emulație. În același timp, cred că vin ca poet și din suferință, la fel din înțelegerea că viața nu este o joacă. La toate acestea vom adăuga și frumusețea Limbii Române, care ea însăși este un poem, după cum spunea Blaga, ea însăși îți pune în mîină condeiul.

Grigore Vieru

Agenda cititorului

Concepte operaționale:

- **Antropo** – element de compunere cu sensul de „referitor la om”.
- **Etno** – element de compunere cu sensul de „referitor la popor”.
- **Demo(s)** – element de compunere savantă cu semnificație de „popor, popular, populație”.

8. Analizează sensul termenilor obținuți din compunerea elementelor *antropo-*, *etno-*, *demo(s)-* cu elementele *-centrism*, *-grafie*, *-lingvistică*, *-logie*, *-crație*, *-geneză*. Vezi *Agenda cititorului*.

9. Citiți textul unui paragraf din manualul de fizică. Extrageți termenii și expresiile stabile din domeniul respectiv. Explicați-le sensul.

10. Descrieți rafturile unui magazin de electrocasnice. Menționați specificul diferitor tipuri de denumiri.

11. Citiți, în echipă, cu voce, articolul și explicați sensul cuvintelor și al îmbinărilor marcate.

Hotele Faber Imago îmbină designul cu tehnologia de ultimă oră și oferă utilizatorilor funcții care pînă acum nu puteau fi asociate cu acest gen de electrocasnice. Pe lîngă funcțiile de bază îmbunătățite, hotelurile Faber Imago sînt echipate cu *ecran LCD* de 19", *format WIDE*, cu o *rezoluție* de 1 440/900, cu *funcții de TV* și *PC*. Televizorul are *tuner* digital și analog, *teletext* și alte sisteme și funcții *Hi-Tech*, iar computerul este prevăzut cu o linie de alimentare de pînă la patru *webcam-uri*, *porturi USB*, intrări pentru căști și microfon și *tastatură virtuală*.

Funcțiile de bază ale hotelurilor sînt și ele îmbunătățite. Zgomotul este redus, programarea închiderii hotelurilor este permisă, intensitatea luminilor poate fi reglată și orice funcție poate fi controlată de la *telecomandă*.

12. Improvizați un dialog între un cumpărător și un manager de vânzări, oferind răspunsuri ample despre proprietățile (caracteristicile) aparatelor tehnice puse în vânzare.

13. Pătrunderea elementului de compunere *soft* (*moale, fin, ușor, delicat, blînd, catifelat* etc.) în limbile lumii s-a produs datorită răspîndirii noțiunilor ce țin de informatică. Explicați, apelînd la dicționar, sensul cuvintelor: *software*, *softpedia*, *softwin*, *softdriver*.

14. Citește instrucțiunea. Identifică termenii domeniului informatic și rezumă textul în limba română.

WordPress este unul dintre cele mai folosite scripturi. Astăzi vă voi arăta cum puteți să-l puneți în limba română.

- a) Mai întâi trebuie să downloadați fișierul pentru limba română.
- b) Acum deschideți fișierul wp-config.php și căutați linia `define('WPLANG')`. Înlocuiți această linie cu `define('WPLANG', 'ro_RO')`.
- c) După aceea vă duceți în folderul wp-includes și creați un nou folder cu numele *languages*.
NOTĂ: Acum aveți partea de administrare în limba română. Dacă vreți să aflați mai multe pluginuri și teme pentru WordPress, vizitați: Scriptul.info.

15. Completează tabelul trăsăturilor semantice și definește termenii tehnici cunoscuți.

Cuvintele	Trăsătura semantică 1 <i>Categoria generică</i>			Trăsătura semantică 2 <i>Funcția</i>				Trăsătura semantică 3 <i>Modul de stocare a informației</i>				Trăsătura semantică 4 <i>Aspectul</i>			
	Aparat	Dispozitiv	Mediu	Stocare	Memorare	Reproducere	Comunicare	Mecanic	Electronic	Optic	Digital	Disc	Telefon	Cu fir	Fără fir
iPod															
iPhone															
Stiks															
Player															
DVD															
Disc															
Dischetă															
CD															
CD-ROM															
CD-writer															
USB															

1. Formulează 5 argumente cu structură de enunțuri finite, convingându-ți prietenii despre utilitatea cunoașterii și aplicării limbajului informatic la comunicare prin mediile electronice.
- 1.1. Redactează, în scris, o instrucțiune pentru un coleg, explicându-i cum să-și verifice poșta electronică.

ARS DISCENDI

Cea mai frumoasă carte din lume este o mamă

1. Actualizează 3–4 texte poetice cunoscute, axate pe motivul matern.
 2. Reflectează asupra afirmației lui Mihai Cimpoi, exemplificând-o: *Legământul cu Mama este o formă superioară a iubirii.*
 3. Ce analogii tematice cu opera poetică eminesciană îți sugerează tema?
 4. Evocă, într-un text narativ, relația poetului cu mama, apelând și la sugestiile imaginii din această pagină.
 - 4.1. Demonstrează cum s-a reflectat această relație în lirica poetului.
- Citește textul poeziei, intenționând să-ți imaginezi *făptura mamei* tale.

În liniștea inimii tale,
În răbdătoarea ei lacrimă...

FĂPTURA MAMEI

Ușoară, maică, ușoară,
C-ai putea să mergi călcând
Pe semințele ce zboară
Între ceruri și pământ.

În priviri c-un fel de teamă,
Fericită totuși ești –
Iarba știe cum te cheamă,
Steaua știe ce gîndești.

5. Construiește cîmpul semantic al lexemului *făptură* și înlocuiește-l în titlu cu cele mai adecvate sinonime.

Exemplu: *ființa mamei* (vietate, creatură, trup, statură, natură, fire, lume, univers etc.).

6. Citește poezia, aplicînd intonația:
- unei scrisori adresate mamei;
 - unei rugăciuni;
 - unui elogiu.
7. Motivează efectul stilistic al adresării din primul vers în raport cu textul, cu starea eului liric.
8. Explică semnificația repetiției determinativului *ușoară*:
- raportat la titlu;
 - raportat la sensul frazei poetice din următoarele trei versuri ale primei strofe.
9. Comentează sugestia expresiei metaforice din ultimele versuri ale primei strofe.
- 9.1. Descoperă valențele simbolice ale metaforei:
- Pe semînțele ce zboară
Între ceruri și pămînt.*
10. Determină sensurile posibile ale afirmațiilor contrastive din versurile:

Mama

În priviri *c-un fel de teamă*,

Fericită totuși ești –

10.1. Ce ar putea provoca teama mamei? Dar fericirea ei?

11. Exprimă-ți opinia:

- De ce poetul își imaginează făptura mamei ca pe o ființă aeriană, divină?
- De ce cunoașterea totală a făpturii mamei – *numele* (știe cum te cheamă) și *gîndul* – și-o asumă *iarba* și *steaua*?

12. Determină trei simboluri care ar cuprinde sentimentele proprii față de mamă.

13. Formulează mesajul poeziei, comentîndu-l în limita a 1/2 din pagina de caiet. Angajează și aforismele din *Rînduri-Gînduri*.

14. Îndreptățește, prin două argumente, intenția autorului de a-și intitula poezia *Făptura mamei*.

15. Propune un alt titlu adecvat pentru acest text, motivîndu-ți opțiunea.

Sculptură de
Ion Zderciuc

Rînduri - Gînduri

- Nu există nici floare, nici mamă urîță.

Grigore Vieru

- Frumusețea e intim legată de chipul mamei.

Theodor Codreanu

Între ceruri și pământ
de Roman Cuțiuba

16. Lucrând în echipe, elaborați un comentariu al poeziei, integrând și următoarele repere-simbol:

17. Modelați, prin intonație adecvată, o variantă de rostire a poeziei.

18. Estimați, dezvoltînd prin idei proprii, afirmația poetului Ioan Alexandru:

Un asemenea imn închinat mamei este o capodoperă de valoare universală în simplitatea cea de peste virfuri a unui clasicism nepieritor, mereu modern, apropiat fiecărei generații.

18.1. Ascultați-vă reciproc ideile și apreciați-le pe cele mai convingătoare, mai interesante.

1. Încadrează poezia *Făptura mamei* în contextul poeziilor consacrate acestei teme.

2. Redactează, pornind de la textul lui Grigore Vieru, un text poetic, dedicat mamei.

OPȚIONAL

3. Pornind de la afirmația criticului Mihai Cimpoi, construiește un intertext-elogiu adresat mamei, utilizînd versuri din poezia lui Grigore Vieru.

Afîta timp cît există mamele, nici fînța, nici lucrurile și „nici o țară” nu este săracă, prezența sau, cel mai bine zis, omniprezența ei (în ram, în rîu, în toate) valorizînd totul în univers.

Cu cît iubim mama, cu atît sîntem.

1. Citește expresiv poezia *O, mamă (trei culori)* de Grigore Vieru. Observă și explică rolul semnelor de punctuație, al aranjării grafice a textului pentru lectură și înțelegere.

2. Descifrează sensul simbolurilor *ploaie, spice, măr* în context.

3. Comentează elementele de intertextualitate, arătînd semnificația și actualitatea citatelor și a aluziilor.

- Urmărește, prin lectura poeziei de mai jos, similitudinea dintre ideea divinității făpturii mamei și cea de genialitate a ei.

TU EȘTI UN GENIU

Tu n-ai asemănare
În cele pămîntești.
Născînd, tu ești un geniu,
Un geniu, mamă, ești.
Tu ești zămislitoare,
Ești pomul numai vers,
Iar noi – de aur mere
Vărsate-n Univers.
Noi mere, iar tu paznic
Veghind din moși-strămoși
Să nu dea peste ele
Mistreții lăcomoși.

Învingătoare-n toate
Războaiele ce-au fost,
Tu ești eroul lumii
Și-al izbîndirii rost.
Erou rămas tot mamă,
Tot legănînd copii,
Cu teamă de războaie,
Cu frică de țării:
Că n-or trimite ploaie
Pe grîul omului
Sau or trimite brumă
Pe floarea pomului.

Erou ce ca un slujnic
Se porăie din zori
În casă și pe-afară
Cu fruntea în sudori,
Ce dă întîi la păsări
Și-apoi mănîncă el
Și dă întîi la floare
Să bea din cofăiel.
Tu ești un geniu, mamă,
Tîrziu recunoscut:
Abia atunci cînd iarbă
Răsai din tristul lut.

1. Citește poezia, urmărind să descoperi sensurile/să identifiți versurile ce se raportează la afirmația din titlu.
2. Motivează, prin două argumente, structura tripartită a poeziei.
 - 2.1. Intitulează strofele cu metafore/simboluri din text.
 - 2.2. Observă și comentează semnificația ultimelor patru versuri din fiecare strofă:
 - a) ca element de structură;
 - b) ca segment al mesajului.
3. Construiește un clustering semantic din detalii textuale ce confirmă sensul titlului.

- 3.1. Integrează exemplele din text într-un succint comentariu prin care să relevi semnificația titlului.
- 3.2. Explică în ce măsură titlul te ajută să descifrezi mesajul, referindu-te și la sugestia imaginii alăturate.

Să-ți treacă prin față izvoare
La chip și la vorbă ca mama...

4. Explică valoarea corelației pronominale Tu–Noi pentru discursul poeziei, reperînd cuvinte-cheie din text.

4.1. Înscrie rezultatele în tabelul propus.

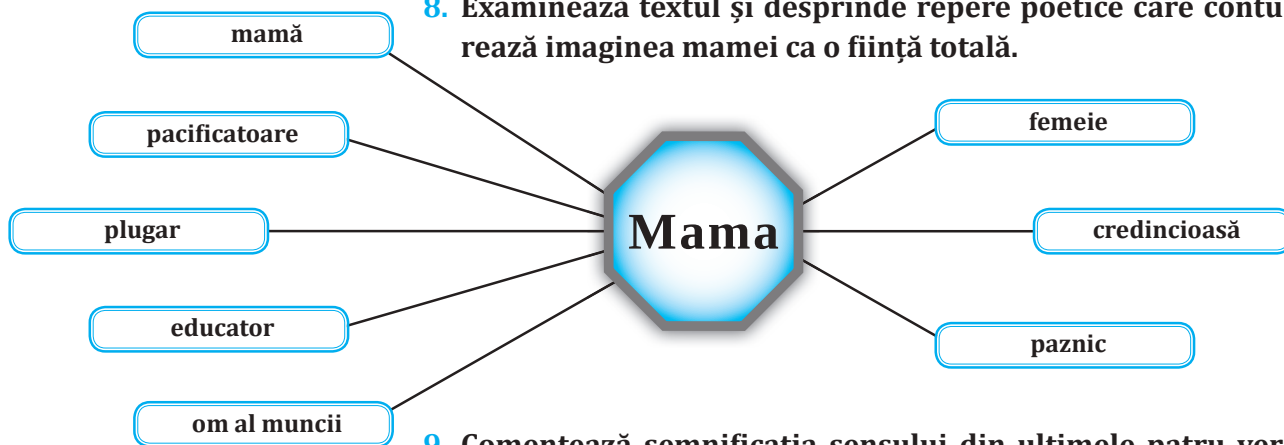
T U		N O I	
Cuvinte-cheie	Interpretare	Cuvinte-cheie	Semnificație

5. Argumentează investirea mamei în poezie cu titlul de erou.

6. Determină semnele celor două spații, *cosmic* și *terestru*, în care poetul proiectează chipul/ imaginea mamei și interpretează-le sensul.

7. Justifică ideea continuității, a perpetuării vieții și a valorilor umane, cuprinsă în poezie.

8. Examinează textul și desprinde repere poetice care conturează imaginea mamei ca o ființă totală.

9. Comentează semnificația sensului din ultimele patru versuri ale poeziei, raportate la conceptul de geniu.

9.1. Argumentează în ce măsură este plauzibilă paralela:
mama – un geniu; *savantul* – un geniu;
poetul – un geniu.

10. Potrivește o sintagmă din text în calitate de titlu. Motivează alegerea.

1. Memorizează poezia, declamînd-o în clasă.

2. Comentează, secvențial, versurile ce ți-au plăcut mai mult, argumentînd valoarea lor.

OPȚIONAL

3. Redactează un eseu nestructurat cu titlul *Mama este un geniu*, valorificînd textul poeziei.

- În emoția lecturii, încearcă să înțelegi starea eului liric din poezia ce urmează.

A CĂZUT CERUL DIN OCHII TĂI...

A căzut cerul din ochii tăi
Și s-a fărîmițat.
A căzut de pe fața ta soarele
Și-a înghețat.

Încremenit e vîntul cel răcoros
Fără harnicele tale mîini.
Căutîndu-te pe tine,
S-au tăinuit izvoarele-n țărîni.

Ca un pom doborît
Însuși graiul
Parcă se aude căzînd.
Doamne, atît de singur,
Atît de singur
N-am fost nicicînd!

Cine-i pasărea albastră,
Ce-a venit la noi pe ramuri,
Sufletul mamei?

1. Poezia face parte din ciclul *Litanii pentru orgă*. Motivează încadrarea poeziei în acest ciclu, inspirîndu-te din *Agenda cititorului*.
2. Citește poezia, potrivind intonația unei litanii.
- 2.1. Comentează valoarea stilistică a semnelor de punctuație din ultima strofă.
3. Estimează rolul lexemelor: *a căzut, s-a fărîmițat, a înghețat, încremenit, s-au tăinuit* în conturarea universului interior al eului liric.
4. Reflectează asupra faptului ce a cauzat *apocalipsa lumii lăuntrice* a eului liric.
5. Interpretează următoarea secvență poetică ca pe o confesiune făcută unei persoane reale din viața ta.

Căutîndu-te pe tine,
S-au tăinuit izvoarele-n țărîni.

Agenda cititorului

- **Litanie**, rugăciune lungă, rostită pe un ton puternic interiorizat, ce vizează tema morții, destinul trecător al omului.
- **Orgă**, instrument muzical complex care emite sunete asemănătoare unei întregi orchestre simfonice.

ARS DISCENDI

LEGO, ERGO SUM

6. Explică efectul construirii textului poeziei pe metafora *căderii*, urmărind simbolurile-cheie:

cerul	⇒	ochii
soarele	⇒	fața
vîntul	⇒	mîini harnice
izvoarele	⇒	mama
pom doborît	⇒	graiul

eul liric: *atît de singur!*

7. Exprimă-ți opinia și argumentează de ce poetul încheie și-
rul simbolurilor cu cel al *graiului*, însoțindu-l de pronumele
de accentuare *însuși*.

8. Comentează semnificația *universului devastat* din text pen-
tru înțelegerea mesajului.

9. Formulează tema și ideea poeziei.

10. Raportează o maximă viereană la mesajul global al poeziei.

11. Asociază mesajul poeziei *O, mamă* de Mihai Eminescu la cel
al poeziei *A căzut cerul din ochii tăi* de Grigore Vieru. Scrie
două concluzii.

1. Explică efectul sonor de litanie al poeziei. Utilizează și con-
fesiunea din *Rînduri-Gînduri*.

2. Memorizează poezia.

3. Redactează un eseu despre *Marea Trecere a ființelor dragi*,
avînd ca punct de pornire textul poeziei.

OPȚIONAL

4. Valorifică aserțiunea propusă într-o compunere de sinteză,
în care să comentezi același motiv în creația a doi scriitori
români.

*Omul e muritor sau nemuritor în funcție de moartea mamei. O
altă cale spre a descoperi condiția de muritor decît cea din Odă (în
metru antic). Theodor Codreanu*

1. Citește întregul ciclu de poezii *Litanii pentru orgă*.

2. Alcătuește un florilegiu de citate, explicînd relația *viață-
moarte* în viziunea lui Grigore Vieru.

Am văzut, am întâlnit lumina dragostei

1. Identifică, în fragmentele propuse, simboluri, metafore, comparații ce conotează motivul iubirii ca valoare spirituală. Comentează sugestiile lor.

A Toate câte le vezi și le-auzi
De roua iubirii se-acoperă.
Clipa

B Boarea iubirii urcă-n cer. Tu pleci.
Privesc în urma ta.
Iubito! Ca scrisul cel latin –
așa de mîndru-ți este mersul.
Găsindu-te

C Dreptate-n lumea asta
Există totuși.
Zidirea ei
Iubire o numim
Ușor ca florile de lotuși –
Așa ți se desface gura
cînd ne iubim.
Rămîi

D Aceasta-i iubirea, îmi spuneam:
Clipa
Cînd toate se preschimbă
În nenumite flori
Și nu mai știi
Pe care să o dăruie
Ființei dragi...
Clipa

Agenda cititorului

2. Continuă textul **B** cu o replică a iubitei, prin care să-ți exprimi opinia proprie despre valoarea iubirii.
3. Formulează o definiție poetică a iubirii, dezvoltînd idei din fragmentul **D**.
4. Citește integral poeziile recomandate la exercițiul 1 și fă o sinteză orală a ideilor poetului desprinse din acestea, răspunzînd la întrebările formulate în *Agenda cititorului*.
5. Construiește argumente plauzibile pentru o dezbatere în clasă cu tema *Și-a păstrat sau nu, în contextul vieții actuale, sentimentul de dragoste frumusețea și semnificația?*

- Ce l-ar motiva pe cititorul contemporan în lectura textelor propuse?
- În ce măsură poeziile interpretate pot ajuta cititorul să-și clarifice/formeze un ideal al dragostei?
- Cum ar recepta aceste texte cititorul generației viitoare?

- Recunoaște, în textul dat, o viziune poetică originală asupra iubirii.

*Te lasă din stelele serii
Pre sufletul meu alungit...*

LEAC DIVIN

Iubire! Tu, cea ocrotită
De dulcele luminii mirt,
Ca miezul unei sfinte azimi
De coaja ei doar ocrotit.

Înconjurată de lumină,
Tu însăși din lumină vii.
Pre tine doar te am pe lume
Și nu voi alte veșnicii.

Iubire! Ram de rouă sfântă,
Cînt unic, o, ce mă adaști!
Asupra-ngîndurării mele
Tu nu plîngi lacrima – o naști.

1. Exprimă-ți starea postlecturală prin selectarea a două cuvinte, expresii din poezie ce îți definesc adecvat starea/dispoziția:

Ceea ce vezi...

Ceea ce simți...

Ceea ce crezi...

2. Consultă dicționarul potrivit, pentru a-ți elucida sensurile generate de lexemele textului, conform tabelului:

Lexeme	Sensul		
	de bază	ocazional	de context poetic vierean
mirt			
azimă			
adaști			

3. Rostește textul poeziei. Vizualizează următoarele imagini și explică-le sugestia, pentru a înțelege valoarea lor la conturarea unor idei din câmpul lexico-semantic *iubire*.

Imagini	Sugestii	
Tu, cea ocrotită de dulcele luminii mirt		} <i>iubirea</i> în viziunea poetului
Ca miezul unei sfinte azimi		
Ram de rouă sfântă		
Cînt unic		

4. Formulează, succint, răspunsuri convingătoare la următoarele întrebări și explică, astfel, starea de spirit a poetului.

Interogarea eului liric

- Ce rol are adresarea de la începutul și finalul poeziei, urmată de valoarea stilistică a semnului de exclamare?
- Care sînt mărcile, în text, ale eului liric, în raport cu cele ale temei?
- De ce această perspectivă a confesiunii, a mărturisirii directe în fața iubirii?
- Ce valoare spirituală atribui ideii-concluzie din final?
- Ce ar însemna că *iubirea e născătoare de lacrimi*?

5. Demonstrează că poezia e *țesută* din simboluri, lucrînd după următorul algoritm:

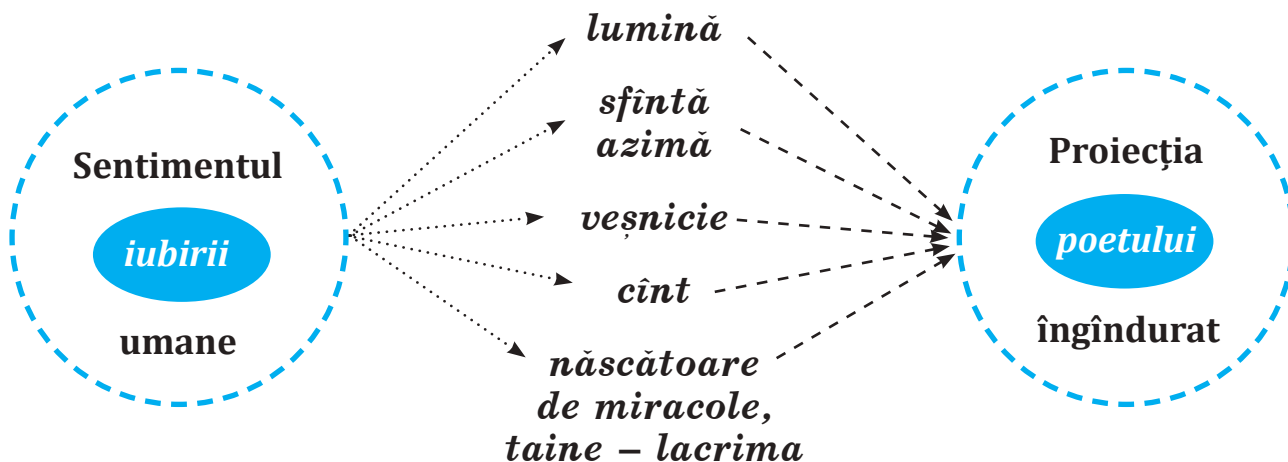
- identifică, în fiecare strofă, cîte un simbol dominant;
- explică, cu ajutorul DEX-ului, sensul primar al cuvintelor-simbol;
- determină, cu ajutorul dicționarului de simboluri literare, al dicționarului de arhetipuri culturale, sensul în metatext al simbolurilor identificate;
- relaționează sensurile cuvintelor respective cu cele ale imaginilor din context și deduce semnificația spirituală pe care le-o atribuie Grigore Vieru.

*Cu numele tău
Îmi stropesc ochii în zori.
Pe degetul din dreapta mea
S-a-ncolăcit, înstelat,
Numele tău.*

6. Comentează relația de sens ce se stabilește între anumite entități textuale și rezultă din viziunea poetului asupra existenței spirituale.

7. Raportează formula titlului – *Leac divin* – la fiecare catren.
- 7.1. Constată legăturile de sens și explică semnificația titlului în raport cu mesajul pe care ți-l comunică poezia.

ARS DISCENDI

1. Dezvoltă, într-un eseu nestructurat de două pagini, o idee poetică la care aderă, în mod prioritar, și pe care s-o raportezi la constatările aceluiași poet:

- ✓ *Lacrima iubirii nu este altceva decît starea ce păstrează frumusețea omului.*
- ✓ *Sînt om, pot iubi, deci pot totul.*

OPȚIONAL

2. Identifică trei simboluri din textul vierean în creația altor poeți din perioada contemporană a autorului.
- 2.1. Comentează consonanțele de semnificații pe care le stabilești, rezumînd o dominantă de mesaj.

LEGO, ERGO SUM

1. Realizînd lectura textului *Cîntec de iubire*, justifică prezența lexemului *cîntec* în titlu.
2. Citește poezia ca pe un cîntec de iubire fredonat celei care personifică sentimentul de care e cuprins poetul – femeia.
3. Rescrie, în caiet, secvențe din text ce conturează imaginea fizică și spirituală a iubitei, în raport cu cea a eului.

- Stabilește, la lectura poeziei, spre ce spațiu sau timp îți orientează imaginația adverbul *dincolo*?

VALUL, FRUNZA

Dincolo de mierla ce se-aude-n ramuri
Ard ale pustiei nisipoase flamuri.

Dincolo de pulberi ce-n pustii scînteie
Ning străin și rece sînii tăi, femeie.

Dincolo de roua macului în floare
Răsar ochii mamei, steaua ce-o să zboare.

Dincolo de cerul ochilor tăi, mamă –
Valurile mării, codrii de aramă.

Iar pe valuri steaua. Și pe frunza poamei –
Tremurîndă umbra sufletului mamei.

Trist de ce-aș fi oare și cu gura mută?!
Valul mă cuprinde, frunza mă sărută.

*Iubirea și valul alintului
protector*

Ilustrație de Igor Vieru

1. Lucrînd în tehnica reacției imediate, verbalizează-ți, în scris, starea postlecturală: ce vezi, ce auzi, ce simți? La ce te gîndești?
- 1.1. Numește alte texte, din creația aceluiași scriitor sau din poezia națională/universală, pe care ți le amintești.
2. Comentează oral ce imagini ar putea însoți, în viziunea ta, acest text. Ce secvențe s-ar potrivi cu un clip regizat? Arată conexiunea cu imaginile textului.
3. Rescrie un vers care te impresionează și realizează comentariul lui poetic.
4. Interpretează sugestia a două simboluri dominante din textul poeziei, apelînd la explicațiile din *Agenda cititorului*.
5. Citează alte versuri din creația poetului în care apar aceleași cuvinte sau aceleași imagini. Observă analogiile și diferențele.

Agenda cititorului

- **Valul** se asociază stihiei legănătoare a apei și desemnează veșnica frămîntare a vieții, inclusiv a celei sufletești.
- **Frunza** personifică viața, fericirea, prosperitatea, sensibilitatea.
- **Roua** reprezintă apa pură plină de materie cerească, divinitate a naturii și dragostei.
- **Ochiul** este simbolul cunoașterii supreme, al luminii și al științei divine.

6. Cercetați, în echipă, textul poetic ca pe un întreg lexical. Aranjați cuvintele semnificative în următoarele coloane. Concluzionați în raport cu fiecare coloană și cu lexicul în întregime.

Ființa umană	Sentimente, stări ale omului	Elemente ale universului	Natura vegetală	Stări ale naturii

7. Comparați acest text poetic cu poemul eminescian *O, mamă*, arătând, într-o diagramă Venn, lexicul comun și lexicul specific/imaginile comune și imaginile individuale.
8. Arată grafic, unind în caiet, cuvintele care se asociază, în imaginația ta, creînd aceleași imagini, cum ar fi, de exemplu, *ning - rece - roua - valurile mării - tremurîndă - umbra* (pentru ideea de frig).
9. Valorifică informația propusă mai jos, prin raportarea ei la textul lui Grigore Vieru pe care îl cercetezi acum.

Analiza stilistică presupune raportarea textului la un anumit stil/substil. În cazul textelor de graniță, se fac precizările referitoare la interferența stilurilor, la mărcile lor; în cazul textelor artistice (beletristice), după raportarea la gen și specie, este adecvată identificarea reperelor pe care se construiește acel text sau fragment.

Pentru că un text reușit nu valorifică toate resursele expresive ale limbii, ci le explorează/exploatează coerent și cu măsură, se vor observa anumite abateri cantitative sau calitative de la normă, care îi conferă expresivitate.

Analiza semiotică rezidă în identificarea semnelor din sistemele semiotice clare, interpretarea lor în context și comentarea coerenței semnelor.

10. Cum înțelegi noțiunea de *caracter antropocentric al textului artistic*? Raportează-o la acest text. Detaliază.

11. Motivează preferința pentru formele de prezent ale verbelor. În ce timp istoric, calendaristic ai încadra textul? Ce indicii de spațiu remarci?

1. Analizează apartenența textului la o specie a genului liric. Argumentează-ți opțiunea.
2. Integrează, într-un comentariu propriu, simbolurile pe care se construiește textul.

- Vizualizează, la lectură poeziei, imaginea iubitei, invocată de către eul liric din ploaie.

BLESTEM DE DRAGOSTE

...Iar tu să vii din ploaie
cu părul lung și ud
și eu din plete stropii
cum pică să-i aud.
Să vrei să te apropii,
eu să te blestem crunt:
„Să vii din țări străine
pe-al tău frumos pământ,
să vrei pe la hotare
să calci pe el mereu
și el mereu să fugă
de sub piciorul tău!”
Ci-n noaptea pletei tale
tu să mă-nfășuri ghem,
ca eu blestemul negru
a-l spune să mă tem.

Mirajul privirii
de Roman Cuțiuba

Agenda cititorului

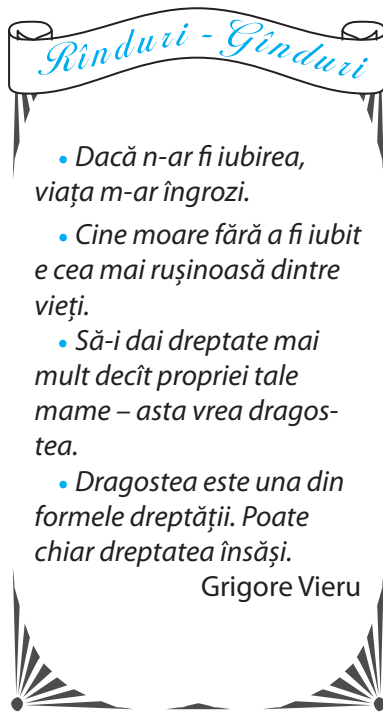
Blestem

- Motivul blestemului apare, în special, în basme. Călătoria inițiată a eroului este, de multe ori, determinată de un blestem.

Rostirea blestemului reprezintă o dorință efemeră și un mod de eliberare. În circumstanțe magice, poate remodela un destin. Tema spațiului blestemat se înregistrează în literatură ca intrigă, respectiv ca probă care trebuie rezolvată.

1. Stabilește o altă semnificație a *ploi* în textul lui Grigore Vieru.
 2. Prezintă pe tablă sau în caiet asocierile pe care le ai în raport cu ideea de blestem și comentează cauza generării lor.
 3. Amintește-ți câteva contexte literare în care apare motivul blestemului și prezintă o sistematizare a acestora.
 4. Formulează esența blestemului (virtual) din poezie și apreciază gravitatea lui, utilizând datele din *Agenda cititorului*.
 5. Rescrie pe două coloane cuvinte care sînt din aria tematică a blestemului și cuvinte care sînt din aria tematică a dragostei.
- 5.1. Stabilește unde se vor intersecta cuvintele.

Blestem	Dragoste

6. Descifrează sensul de paradox/oximoron în sintagma *blestem de dragoste*.

7. Extrage, din text, 3-5 cuvinte utilizate frecvent în poezia lui Grigore Vieru.

7.1. Explică semnificația lor contextuală.

8. Analizează dinamica mișcărilor corporale din poezie. Cum ar arăta filmul fără sunet pentru acest text?

9. Apreciază valoarea structurii sintactice și a utilizării semnelor de punctuație în poezie.

10. Dedu sentimentele eului liric și argumentează cu citate din text.

11. Explică semnificația a două motive din text, raportându-le la aceleași motive din creația altor scriitori.

11.1. Constată asemănări și deosebiri relevante. Formulează cîte o concluzie în raport cu fiecare situație explicată.

12. Sintetizează, oral, mesajul poeziei, angajînd și idei ale poetului din *Rînduri-Gînduri*.

13. Sonorizează poezia ca pe o dedicație din perspectiva eului liric, respectînd:

- pauzele logice și psihologice;
- intonația adecvată.

1. Generalizează propriul demers interpretativ al poeziei într-un eseu nestructurat cu tema *Creatoare e numai iubirea*.

2. Întocmește o listă de texte folclorice în care să fie prezent motivul blestemului, al imprecăției.

3. Explică semnificația contextuală a acestui motiv prin raportare la poezia studiată în clasă.

4. Interpretează *blestemul* ca:

- a) motiv literar; b) figură de stil; c) stare, atitudine umană.

OPȚIONAL

5. Estimează rolul invectivelor, al blestemului într-un discurs actual.

6. Caută pe Internet melodii în care este prezent motivul blestemului. Interpretează specificul melodiei și diversitatea formelor de exprimare verbală.

- Surprinde, la lectură, sugestia metonimică a titlului: *eul liric ↔ brațele mele*.

BRAȚELE MELE

Brațele mele
 Care pot sfărâma piatra
 Și frînge oțelul;
 Care pot sugruma
 Peste fagul cel verde
 Vipera șuierătorului fulger;
 Care pot ține strîns
 Ca pe-o monedă de aur
 Rana lăsată în palmă
 De tîrnăcop;
 Care pot legăna pe ele
 Toată zăpada pletelor mamei;
 Și pot ridica sus
 Mormîntul tatălui meu –
 Aceste brațe (uitați-le!)
 Sînt două strigăte
 Înăbușite c-o roză.
 Ah, dragoste!

*Cheamă soarele,
 Primește-l în inima ta
 Și vei trăi dragostea!*

*Cheamă gîndul drept,
 Căci inima bună
 Cu el se cunună...*

1. Citește textul și prezintă (verbal sau grafic) imaginile pe care ți le inspiră.
2. Comentează structura sintactică a textului. Ce rol au atributele și propozițiile subordonate atributive?
3. Extrage imaginile care sugerează puterea/duritatea/tandreea. Observă cum se combină ele.
4. Explicitează trei dintre semnele textului. La ce sistem le raportezi? Cum le interpretezi?
- 4.1. Formulează 2 concluzii, angajînd și idei din *Rînduri-Gînduri*.
5. Efectuează, în scris, analiza stilistică a textului, reperînd trei momente esențiale.

Rînduri - Gînduri

• Iubirea n-are nevoie de vorbe. Limbajul e un obstacol pentru adevărata iubire. Oamenii caută să exprime prin semne sonore ceea ce e inexprimabil, ceea ce numai se simte și ceea ce fiecare simte altfel.

Liviu Rebreanu

1. Compară sistemul de imagini din poezia *Brațele mele* cu imaginile din poezia ce urmează.

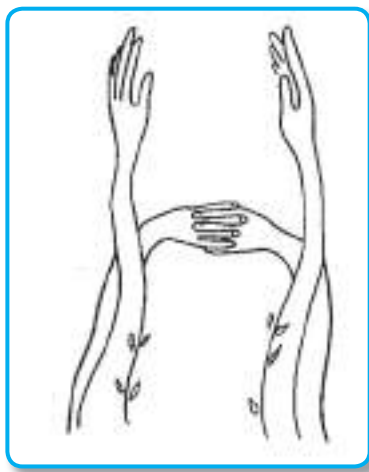
SFÎNTUL

Vroia să mîngîie cu palma
 Părul femeii.
 Dar și-a lăsat mîinile
 Pe cîmpul de luptă.
 Vroia să ia plugul
 Din mîinile ei
 Și coasa.
 Privind cum obosește ea,
 El singur obosea.
 Vroia seara
 Să-și lase pe genunchi
 Mîinile.
 Vroia uneori să izbească
 Cu pumnul în masă.
 Vroia să arunce

Milostivirea cazonă,
 Nu putea primi ceva
 Nemuncit de brațele sale.
 Vroia să-și ducă mîna
 La inimă.
 Era sfînt.
 Cînd a murit,
 Nevasta vroia să-i pună la piept
 Mîinile ei.
 Pe cînd undeva,
 Pe pămînturi străine,
 Creștea din palmele sale
 Firul de iarbă:
 Linia vieții lui
 Care părea lungă și liniștită.

2. Examinează contextele specifice pentru fiecare dintre cuvintele: *palma*, *pumn*, *mîna*, *braț*, indicînd situațiile în care e posibilă înlocuirea (cuvintele sînt interșanjabile).

ARS DISCENDI

Ilustrație de Ion Găină

1. Încadrează poezia *Brațele mele* în contextul creației lui Grigore Vieru.

2. Comentează unul dintre aforismele lui Grigore Vieru, apelînd la tehnica 6 De ce?

- *Întreaga viață ar putea să încapă în palma morții dacă ar vrea ea s-o desfacă; întreaga moarte ar încăpea în pumnul vieții dacă ea ar vrea să-l strîngă.*
- *Pînă la urmă, îți obosesc mîinile pîlmuind pe cel cu două fețe – el nu simte nimic dacă nu-l plesnești peste bot.*
- *Ceea ce fîgăduim unui copil sau mamei să nu fie mai departe de mîinile noastre.*
- *Dați miniei în mîna mai bine o piatră decît hîrtie de scris.*
- *Dacă mîna dreaptă ar fi mai aproape de inimă, s-ar trezi și ea stîngace.*

- Parcurge vizual textul și urmărește *episoadele* destinului eului liric.

PĂDURE, VERDE PĂDURE

Draga i-a fugit. Cu altul.
S-a ascuns în codru. Uuu!
El a smuls pădurea toată,
Însă n-a găsit-o, nu.

El a smuls pădurea toată
Și s-o are început.
Și-a arat pădurea toată,
Însă n-a găsit-o, nu.

Semănă pădurea toată,
Din grâu azime-a gătit
Și-o corabie-și cioplise
Din stejarul prăvălit.

Și-o corabie-și cioplise
Și-n amurgul greu, de stînci,
A plecat pe mări, s-o uite,
Clătinat de ape-adînci.

A plecat pe mări, s-o uite –
Dar sub lună, dar sub stea,
Răsărea la loc pădurea,
Iar corabia-nfrunzea.

Aripi
de Agneta Covrig

Agenda criticului

*Capodopera Cîntece-
lor de iubire este, după
noi, Pădure, verde pă-
dure, în care energetis-
mul pasional irumpe în
accente de intensitate,
ce rostogolesc (împre-
ună cu verbele nerăbdă-
rii puse la toate modurile
perfectului, cu nervoase-
le conjuncții „și”, „dar”,
„însă”, cu desele cezuri
și săgetătoarea negativi-
tate a lui „nu”, reiterat
întreit) un aer răvășitor,
incandescent, dulce-tira-
nic.*

Mihai Cimpoi

1. Citește poezia, observînd figurile eufonice care conturează o melodicitate deosebită.
2. Explică valoarea stilistică:
 - a interjecției *Uuu!* din prima strofă;
 - a repetării conjuncției *și* din strofele a doua și a patra, a liniei de pauză din ultima strofă.
3. Aplică pe textul poeziei sugestiile interpretative formulate de Mihai Cimpoi în *Agenda criticului*.
 - 3.1. Generalizează, în două concluzii, despre starea de spirit a eului liric.

Agenda cititorului

Pădure

- Spațiu misterios, labirint, sălaș al zînelor, pădurea reprezintă un loc al încercărilor și al izbînzii.
- Pentru romantici, pădurea este locul fericirii absolute, univers al ideilor și al rătăcirilor inocente, spațiu al visării, al purificării.
- Pădurea verde este o metaforă a eternității, un spațiu de rătăcire nesfîrșită, o scenă pentru un spectacol cu final neprevăzut.
- Mircea Eliade afirmă că pădurea este un sanctuar și un centru, un spațiu originar în care ființa își regăsește natura primordială și pătrunde în miezul lumii.

4. Motivează efectul contextual semantic obținut prin schimbarea lexeului *codru* cu *pădurea*.

5. Determină valoarea accentuată a unor versuri din text în raport cu starea eului liric.

5.1. În ce măsură ele amintesc de refrenul dintr-un cîntec? Explică.

6. Interpretează semnificația simbolică a acțiunilor eului liric în procesul căutării iubitei:

✓ prima dimensiune

a smuls pădurea toată → a arat pădurea toată;

FINALITATEA: n-a găsit-o, nu.

✓ a doua dimensiune

a semănat pădurea toată → din grîu azime-a gătit →
→ o corabie-și cioplise → a plecat pe mări;

SCOPUL: s-o uite.

7. Comentează sugestia simbolurilor: *corabie, stejarul prăvălit, amurgul greu, ape-adînci, lună, stea*.

8. Rezumă starea eului liric din textul poeziei, axînd-o pe semnele din versurile: *Și-n amurgul greu, de stînci,...*
Clătinat de ape-adînci.

9. Exprimă-ți opinia:

- Ce semnificație are schimbarea ipostazei eului îndrăgostit din plugar în meșter-călător?
- De ce totuși: *Răsărea la loc pădurea,*
Iar corabia-nfrunzea?

10. Exersează lectura în voce a poeziei, potrivit intonația adecvată trăirii eului liric. Conchide: *Această trăire poate fi și a ta?*

11. Argumentează, cu exemple din text, preferința autorului pentru idei filozofice. Observă capacitatea poetului de a le contextualiza într-un mod original.

12. Examinează ordinea strofelor, urmărind:

- *respectarea ideii de nemărginire a iubirii în fața timpului;*
- *potrivirea adecvată a titlului în raport cu fiecare secvență.*

13. Raportează ideea de veșnicie a iubirii la motivul curgerii implacabile a timpului și scrie răspunsurile pe care ți le oferă textul.

13.1. Selectează, din poezie, două idei convingătoare, în opinia ta, și dezvoltă-le într-un comentariu propriu, reperând explicații din *Agenda cititorului* de la pagina 260.

14. Reflectează la perspectiva interpretativă a mesajului poeziei, propusă de Theodor Codreanu.

Verde poate deveni pasionalitate devoratoare... Expresia artistică cea mai puternică se produce în capodopera Pădure, verde pădure. Căutarea iubitei, care a fugit cu altul, capătă tonuri tragice în această bijuterie unică în lirica erotică românească, demnă de geniul eminescian, căci nu are nimic eminescian în ea, deși amintește de iubirea cu ochi păgîni și plini de suferințe.

15. Compară semnificația poeziei date cu alte două cunoscute, cu tema iubirii. Formulează 3-4 concluzii cu referire la tema iubirii în creația lui Grigore Vieru.

16. Lucrînd în echipe, integrați poezia dată în contextul creației lui Grigore Vieru.

PROIECT DE GRUP

17. Selectați 3-4 texte cu tema iubirii din creația populară orală sau din creația poeților preferați.

18. Cercetați semnificația a 2-3 laitmotive ale erosului, urmărind aspectele:

- contextele lirice;
- episoade ale destinului eului;
- conotațiile originale;
- relația cu idealul uman.

18.1. TRANSFER LA ACTUALITATE

Raportați la anumite situații de viață sau fapte din actualitate rezultatele cercetării efectuate.

1. Prezintă o variantă de rostire a poeziei *Pădure, verde pădure*.
2. Comentează, succint, poezia în raport cu tema iubirii în creația lui Grigore Vieru.
3. Redactează un eseu nestructurat cu tema *Pădure, verde pădure, un cînt al dragostei înveșnicite*.

Soarele părului tău
proaspăt ca un colind...

ARS COLLABORANDI

Rînduri - Gînduri

• Fără participarea intensă a sufletului, dragostea nu e sinceră și nu întreține spiritual ființa omului.

Tudor Arghezi

ARS DISCENDI

Literatura este o metaforă din care te hrănești ca din pîine

Taina care mă apără

1. Reflectează asupra afirmației din temă, relaționînd-o și la expresia lui Alecu Russo: *Literatura este pîinea zilnică a unui neam.*
 2. Exprimă-ți opinia cu privire la afirmația lui Grigore Vieru: *Mort este poetul care nu crede în mîntuire prin cîntec.*
- Citește textul ca pe o mărturisire a unui crez poetic.

METAFORA

Beau miedul Soarelui
Din cupa de aur.
„Bună dimineața, miere de rîu
Cu prundul de grîu!”

Întors în ani, copil, călăresc
Calul mărului către cocori
Pînă cînd trupul său
Se umple de-o albă și sfîntă
Sudoare: de flori.

Mă uit
Cum fire de-argint, lichide,
Leagă cerul de pămînt.

Admir mireasa
Teiului înflorit:
Pe albină.
La fel și rotunda planetă
A florii-soarelui
Cu cea mai deasă și calmă,
Cu cea mai cucernică și unită
Populație.

Sălbăticiuni mici și dragi,
Îmi arunc în apă copiii,
În adîncă, strălîmpede
Apă a graiului –
Să văd cum înoată.

Îmi las pe genunchi
Ostenitele brațe spre seară
Ca două ramuri tăioase de brad
Care-au arat
Omătul sălbatic pe munți,
Vijelia.

Bucurii simple,
Dar care dorul de viață-mi aprind.

Și nu există moarte!
Pur și simplu, cad frunzele
Spre a ne vedea mai bine
Cînd sîntem departe.

3. Amintește-ți definiția metaforei ca figură de stil și motivează funcțiile ei ca element al limbajului poetic.
4. Lansează idei originale în raport cu structurile stilistice propuse în *Agenda cititorului*.
5. Comentează starea eului liric în funcție de verbele-cheie ale textului: *beau, călăresc, mă uit, admir, văd, îmi las...*
- 5.1. Definește statutul eului liric din poezie și tipul de destin pe care îl semnifică.
6. Alcătuieste o listă de metafore din text, care, în opinia ta, sugerează sensuri determinate și comentează-le, sintetizând ideile într-un tabel:

Metafore	Sugestii comentate
✓	✓

- 6.1. Identifică segmentul de text în care metaforele sînt cele mai sugestive și argumentează.
7. Interpretează, succint, valoarea simbolurilor dominante din text.
- 7.1. Precizează în ce mod sugestiile acestora se interferează cu cele ale metaforelor.
8. Comentează finalul textului în raport cu titlul.
9. Demonstrează, cu detalii din text, că poezia este o metaforă a destinului de creator/de poet.
1. Dezvoltă, într-un scurt comentariu, una dintre metaforele din text.
2. Redactează un eseu cu tema *Poezia este metafora destinului de poet*.

OPȚIONAL

3. Construiește un șir de metafore pentru temele propuse în *Agenda cititorului*.
4. Integrează imaginile proprii obținute într-un text-meditație *Metafora vieții...*

Agenda cititorului

- Metafora este o poezie în miniatură.
- Poetul poate salva o lume.
- Cîntecul se naște dintr-un suflet înaripat.
- Poezia este un limbaj al ineditului.

Tema 1: **DIVINITATE**

Tema 2: **FLORI**

Tema 3: **TEI**

Tema 4: **APĂ**

Tema 5: **GRAI**

Tema 6: **TIMP**

Tema 7: **DOR**

ARS DISCENDI

- Citește textul poeziei, urmărind persistența sensului simbolic.

HARPA

*Stropit de slavă
Ca de sînge,
Poetul nu-i decît iubire.*

1. Să cînte pot (credeam) și șerpîi.
2. I-am pus ca grave strune harpei
Alătura de coarda poamei
Și sfîntul fir de păr al mamei.
Cu harpa stam sub mere coapte.
Ei blînd cîntau.
3. Ci-n neagra noapte,
Trecînd prin codru, singuratic,
Au prins a șuiera sălbatic,
Săreau să-mi muște mîna, fața,
Să-i sugă cîntecului viața.
4. Sunai al mamei păr sub cetini,
Veniră-n fugă-atunci prieteni.
5. Cînd mă trezisem ca din vise,
Văzui c-o strună-ncărunțise.

1. Amintește-ți și explică sensul simbolic al harpei în cultura antică și în prezent.

2. Scrie, din text, lexemele din cîmpul noțional al titlului, explicînd sensul contextual.

3. Observă segmentarea numerotată a textului poeziei:

- (1) *Să cînte pot (credeam) și șerpîi.*
- (2) *I-am pus ca grave strune harpei*
- (3) *Ci-n neagra noapte,*
- (4) *Sunai al mamei păr sub cetini,*
- (5) *Cînd mă trezisem ca din vise.*

- 3.1. Motivează-o în funcție de:

- a) ideea de destin al creatorului;
- b) starea eului liric din poezie.

4. Exprimă-ți opinia:

- Cum ar fi (ar suna) un cîntec de șarpe?
- De ce alături de șerpi, eul liric (harpistul) a pus și *sfîntul păr al mamei*?
- De ce *o strună-ncărunțise*?

5. Parcurge informația din *Agenda cititorului* pentru a înțelege semnificația simbolurilor dominante care integrează mesajul poeziei.

Agenda cititorului

- **Topos**, loc comun într-o creație literară, într-o literatură.
- **Cronos**, zeitate mitologică personificînd timpul.
- **Harpa**, instrument muzical, simbol al artelor poetice.

6. Accesează *Agenda criticului* și argumentează schimbarea toposului în poezie:

- a) stam sub mere coapte; b) în neagra noapte.

6.1. Ce valori simbolice comportă ele?

7. Comentează sugestia metaforelor asupra stării eului liric în cele trei regimuri:

7.1. Rezumă sugestiile comentate în raport cu semnificația stărilor eului liric pe dimensiunea celor trei regimuri.

8. Identifică, în ordinea amplasării lor în text, 5 motive-cheie.

8.1. Determină motivul principal și explică semnificația lui pentru mesajul global al textului.

9. Raportează mesajul global al poeziei la ideea de trăire plenară a vieții de către creator, de salvare, purificare prin arta sa.

10. Reflectează, în 5–6 enunțuri, la destinul de poet al lui Grigore Vieru, relaționându-l cu opera *Harpa*.

1. Memorizează poezia și recit-o, imaginându-ți că ești autorul ei.

2. Întocmește o listă de argumente prin care să convingi că Grigore Vieru este poetul valorilor fundamentale, utilizând ca reper documentar afirmația lui Nicolae Leahu:

Armătura poemelor sale se structurează din fermitatea proba(n)tă a eticii populare, discursul liric întemeindu-se ca un ritual al celebrării valorilor esențiale – Mama, Graiul, Casa părintească, Satul, Eminescu, Iubirea, Pruncul, Poezia –, opuse Răului în acea accepție simplă, nesofisticată, pe care a primit-o drept moștenire sacră de la înaintași.

3. Redactează o compunere în care să meditezi la destinul poetului în societate, realizând o paralelă între creația lui Grigore Vieru și cea a lui Mihai Eminescu.

4. Formulează argumente, în structură de enunțuri finite, despre rolul și importanța poeziei într-un secol al globalizării, tehnologizării activității umane.

5. Explică, în scris, cum înțelegi una dintre misiunile poetului: *De a se face explicit pentru toate vîrstele și generațiile de cititori.*

5.1. Utilizează informația din *Rînduri-Gînduri* ca reper documentar.

Agenda criticului

Într-o ambianță de paradis arhetipal „sub mere coapte”, șerpilor, puși ca grave strune harpei, alături de coarda viței-de-vie și simbolicul fir de păr al mamei, confirmă credința cîntărețului în forța tainică a harpei. Într-o altă situație, în neagra noapte, trecînd prin cordu singuratic, șerpilor hulași devin agresivi, sar să sugă cîntecului viața. Credința naivă, enunțată în primul vers, este spulberată. Trezirea din vise echivalează cu instituirea adevărului.

Alexandru Burlacu

ARS DISCENDI

Rînduri - Gînduri

• O pasăre nu poate zbura cu o singură aripă, precum și în poezie: primează și forma, și fondul. Unii poeți complică prea mult limbajul poetic, probabil, de teamă să nu creadă cititorul că nu sînt... poeți.

Grigore Vieru

METATEXTUL CRITICULUI:

Consultă opinia specialistului și prezintă-o corect, coerent, convingător

GRIGORE VIERU, POETUL ACESTUI NEAM

Într-un catren fără titlu, o simplă inscripție, Grigore Vieru se autoprezintă ca exponent al comunității, cum anterior făcuseră Eminescu, Coșbuc, Goga și nu numai aceștia: „Norori clar ca o amiază, / Eu sînt poetu-acestui neam / Și-atunci cînd lira îmi vibrează, / Și-atunci cînd cîntece nu am...” Iată-l apoi într-o altă efigie, afirmînd că Poetul, „acest duh al vieții”, încorporează într-o singură ființă un tribun și un ascet. Pe un versant al existenței sale, Grigore Vieru e un afectiv, un patetic, un apropiat cîntului în latura lui visătoare, de unde aluviuni folclorice, o pasionalitate calmă cu aspirații transorizontice; pe celălalt versant se conturează tribunul, omul de acțiune destinat să devină personalitate focalizantă ori, mai adecvat, figură întemeietoare.

Atîta timp cît Eul lui Grigore Vieru se menține în propria biografie psihologică, poetului nu-i găsim accente fulminante, combustii frapante; acest Eu se sprijină mai degrabă pe gingășii, blîndețea fiind la el o dispoziție naturală generatoare de simpatie, răspînditoare de ingenuitate. De îndată ce intră în joc ceilalți, unda lirică energică se suprapune conotațiilor melancolice, elegiace. Rostirea lină, sensibilizatoare, cedează pasul

unui rezonator, unui rostitor oracular respirînd credință și eticism. Într-o ipostază, lucrurile se scaldă într-o atmosferă de legendă și mit, în cea de a doua, figurația limpede, sobră, lăsînd jelirea în urmă, punctează traumatisme, crize, stări de impas, realități perturbatoare frizînd absurdul. Pe scurt, Grigore Vieru nu e nici auroral, nici vesperal, ci un poet al amiezii, fără nimic criptic ori incifrat, iar opera sa, în totul, se vrea un portret al vîcilor din juru-i în dialog cu vocea interioară.

După ce, prin intermediul folclorului, a descoperit poezia, după ce de la *Meșterul Manole* și *Miorița* a trecut la Eminescu (acesta un „arbore-dor”, „arbore ce vede cu rădăcinile”), după ce, într-o nouă etapă, la maturitate, s-a apropiat de Arghezi, de Blaga, de Nichita Stănescu și ceilalți, autorul *Rădăcinii de foc* avea să atingă nivelul maximelor sale disponibilități. Harului natural i s-a adăugat o substanțială informație în materie de fenomenologie poetică, în acest sens revelatoare fiind confesiunile lui despre *Lucrarea în cuvînt*, nu o dată cu totul remarcabile. Aflăm de aici, bunăoară, că în afară de nostalgia infinitului spiritual, nici o alta nu l-a tentat. „Dorul de alte nesfîrșiri nu mă

mistuie. Nesfîrșirea e fără trecut, iar eu sînt o ființă iubitoare de toate care au un început, un trecut. Eu sînt o ființă prea casnică, legată de firul de iarbă, de firul izvorului.” Îl frămîntă neconținut fuziunea cu înconjurimea: „De ce nu sînt vînt?! / De ce nu pasăre oare?! / De ce sînt numai cuvînt?”. Spre deosebire de alții, poetul nu crede în ideea de generație; „există doar grupuri”, zice el; „un poet bun ține de toate generațiile, mediocritatea de nici una”...

A păstra în mod curent prospețimea senzorială a copilăriei, a imprima cuvîntului vibrație și autenticitate, a pune în toate ipostazele o clară personalitate, iată motive pentru care poezia lui Grigore Vieru, în totul atașantă, înscrie în tabloul literaturii noastre contemporane valori de cea mai bună calitate.

Constantin Ciopraga

1. **Argumentează statutul de poet al neamului deținut de Grigore Vieru, revelînd următoarele aspecte:**
 - poetul exponent al comunității;
 - poetul afectiv-visător;
 - personalitate calmă, cu aspirații transorizontice;
 - personalitate a acțiunii, tribun.
2. **Descoperă, în text, note ale lirismului vierean.**
3. **Pornind de la constatările criticului, pronunță-te asupra interferenței creației viereane cu lirica altor poeți.**
4. **Rescrie enunțurile care se referă la ideea de *crez poetic*. Concluzionează despre specificul acestuia.**
5. **Confirmă ideea finală că poezia lui Grigore Vieru înscrie în tabloul literaturii noastre contemporane valori de cea mai bună calitate.**
 - 5.1. **Demonstrează, prin exemple și idei concludente, prezența acestora în creația lui Grigore Vieru.**
 - 5.2. **Exprimă-ți opinia cu referire la actualitatea acestor valori.**
6. **Pornind de la constatarea artistului plastic Gheorghe Vrabie din *Rînduri-Gînduri*, relevă prezența ideii de sincretism al artelor în creația poetului.**

• În creația lui Grigore Vieru, imaginile artistice se pretează de minune transpunerii în alte domenii și genuri de artă. Tocmai de aceea, între copertele multora din cărțile sale conviețuiesc și conlucrează armonios literatura, arta plastică și muzica.

Gheorghe Vrabie,
artist plastic

METATEXTUL CITITORULUI:

Redactează, adecvat și argumentat, propriul text

Meditează și convinge-te de utilitatea ideilor.

Agenda cititorului

- Plasează alături sensul lexical al cuvântului – imaginea simbolică a obiectului, fenomenului – și descifrarea simbolului, conform dicționarilor de simboluri.
- Alege interpretările care țin de tradiția românească, europeană, creștină.
- Descifrează valorile contextuale ale simbolurilor.
- Generalizează și fă o prezentare în clasă.
- Exersează variante și posibilități de receptare a textelor din creația viereană, demonstrând competențe lingvistice și lectorale.
- 1. Generalizează temele din această unitate didactică și întocmește o listă de idei care te pot ajuta să-ți formezi o impresie generală despre valoarea creației lui Grigore Vieru.
- 2. Elaborează textul unei comunicări cu tema *Opera lui Grigore Vieru mă ajută să-mi formez caracterul și demnitatea de om*, angajînd idei relevante, pe care să le ilustrezi cu titluri de opere și citate din acestea, ca pe propriile convingeri.
- 3. Formulează o listă de argumente plauzibile pentru un cetățean străin, pe care trebuie să-l convingi de faptul că *poeziile maestrului Grigore Vieru sînt veritabile cărți de vizită ale neamului nostru*.
- 4. La ce probleme, idealuri, viziuni susținute de către generația lui Grigore Vieru aderi în calitate de cititor contemporan?
- 5. Realizează o cercetare a simbolurilor în poezia lui Grigore Vieru.
- 5.1. Extrage, din cadrul unei plachete a poetului, 5–10 simboluri, aplicînd reperele din *Agenda cititorului*.
- 6. Prezintă cadrul sociocultural în care și-a desfășurat activitatea Grigore Vieru.

Repere:

- A. Perioada interdicțiilor impuse de către regimul totalitar;
- B. Perioada mișcării de renaștere națională și revenirii la autenticele valori spirituale;
- C. Probleme de stringență actualitate;
- D. Idealuri socioumane și culturale susținute;
- E. Viziuni poetice dominante în creația lui Grigore Vieru;
- F. Specii poetice valorificate.

COMPETENȚA ABSOLVENTULUI LA EXAMENUL DE BACALAUREAT

- *Revino la poezia Leac divin de la pagina 250, cu intenția de a demonstra, la lectura în profunzime, competența culturală, pe cea de înțelegere și interpretare a textului.*

1. Scrie, din text, patru cuvinte/sintagme din câmpul lexico-semantic *divinitate*.

4 Puncte

2. Alcătuieste două enunțuri în care lexemul *miez* să aibă un sens propriu și altul figurat.

6 Puncte

3. Subliniază, în șirul propus, sinonimul care ar putea substitui cuvântul *a ocroti* în acest text, motivînd, într-un enunț, alegerea:

4 Puncte

a apăra, a feri, a păzi, a oblădui.

4. Explică, în două enunțuri, valoarea stilistică a două semne de punctuație, la alegere.

6 Puncte

5. Comentează, în două propoziții, sugestia contextuală a unei comparații din poezie.

8 Puncte

6. Explică, în trei enunțuri, semnificația motivului *luminii* în contextul strofei a doua a poeziei.

8 Puncte

7. Propune un alt titlu pentru acest text, exprimat printr-un simbol.

2 Puncte

8. Desfășoară, în zece rînduri, ideea de iubire ca sentiment general-uman irepetabil, în raport cu afirmația:

10 Puncte

Ca rîul cel truditor curgînd spre mare, omul trebuie să-și croiască propriul drum în căutarea iubirii adevărate.

Din oficiu:

2 Puncte

în total: 50 de puncte

Mizează pe propriul orizont spiritual.

PROFIL REAL ȘI UMANIST

Scrisul, ordonare a gândirii tale

EVALUARE SUMATIVĂ

Verifică-ți performanțele:

Domeniul evaluativ	Domeniul cognitiv
Nivelul de competență C	Coordonate ale personalității creatoare
Identificare și înțelegere	
Nivelul de competență B	Lectura și înțelegerea operei Explicarea și interpretarea operei
Modelare și aplicare	
Nivelul de competență A	Valori și atitudini asumate din opera scriitorului de către elevul-cititor
Imaginație și creativitate	

Grigore Vieru

SCRIITORUL-OPERA-CITITORUL

Sarcini de lucru	Punctaj
Rescrie lexeme/sintagme, din textele cercetate, ce fac parte din câmpul lexico-semantic <i>mama, limba, iubirea, creația</i> .	4 p.
Identifică teme definitorii ale liricii lui Grigore Vieru.	6 p.
Selectează, din textele preferate, două comparații, trei simboluri și cinci metafore.	6 p.
Alcătuiește o listă de șapte motive literare din creația lui Grigore Vieru, pe care le consideri ca fiind surprinse original în textele poetului.	7 p.
Analizează semantica a două substantive frecvente în textele poetului, prezentînd polisemia lor și angajînd sensurile actualizate în contexte proprii.	8 p.
Formulează idei convingătoare în raport cu tema <i>Casa, mama, copilul – simboluri ce se înscriu în imaginarul poetic vierean</i> .	6 p.
Dezvoltă tema propusă într-un comentariu propriu de două pagini: <i>Proiecții ale femininului în lirica lui Grigore Vieru</i> .	8 p.
Urmărește, în opera poetului, destinul eului creator și construiește argumente pro sau contra pentru o lecție-dezbateră a subiectului: <i>Pot sau nu pot fi îndreptățite manifestările eului liric vierean în raport cu anumite probleme ale timpului în care a trăit și a activat autorul?</i>	9 p.
Convinge, printr-un discurs argumentat, expus într-o conferință, publicul cititor despre actualitatea mesajului pe care îl comunică poeziile lui Grigore Vieru.	6 p.
Apreciază, în 8–10 rînduri de text propriu argumentativ, specificul lexical al creației lui Grigore Vieru: este un lexic tradițional? Arhaic? Neologic?	10 p.
Alege o formă de exprimare scrisă (text coerent sau versificat) și scrie o scurtă dedicație, confesiune poetului, dezvoltînd ideea: <i>Pe tine, cîntec, / În inima mea crescute – / Cuprins-am dragostea, / Lumină de început</i> . (Grigore Vieru)	14 p.
Generalizează 2–3 valori ale personalității creatoare a scriitorului, pornind de la versurile-dedicație: <i>E magul... cine-ar mai putea să cheme / Acea putere tainică-n cuvinte, / Și să se nască-așa, din vreme-n vreme, / Și c-a murit să nu-și aducă-aminte...</i> (Leonida Lari)	16 p.

MARIN SORESCU SAU DESPRE IRONIA MÎNTUITOARE

*Mă uit cum se mărește ziua,
Ce se întinde ca o pînză
Ce umple-ncet același spațiu,
Deodată devenit mai vast.*

*Eu trag, de margini, pînza albă,
Eu trag, de margini, vălul zilei,
Pe spațiul devenit mai vast.*

*Eu însumi sînt o prelungire,
Ceva în plus, un vechi mister,
Și nu mă mai cunosc, lumina
Încorporîndu-mă luminii.*

Marin Sorescu

PRE-TEXT:

Intră în lumea creației scriitorului

„Cu mine se întâmplă ceva: o viață de om.”

Marin Sorescu

1. Inițiază-te în creația lui Marin Sorescu, citind informația sintetică din *Coordonate biobibliografice*.
2. Definește specificul relației dintre autor și cititorii săi.
3. Formulează, în calitate de cititor, 2–3 obiective pe care dorești să le realizezi studiind creația acestui scriitor, ce anunță o nouă perioadă literară, postmodernă.
4. Relaționează sensul citatului propus cu datele de mai jos, demonstrând că pentru Marin Sorescu o viață de om a însemnat meseria de a scrie.

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

Marin Sorescu (1936–1996) a făcut școala primară în satul natal, Bulzești, urmînd apoi Liceul „Frații Buzzești” din Craiova și Școala Medie Militară „Dimitrie Cantemir” din Predeal (absolvită în 1954). S-a înscris la Facultatea de Filologie a Universității din Iași, luîndu-și licența în 1960. A debutat publicistic în 1959, cu versuri, în „Viața studentescă”, iar editorial – cu volumul de parodii *Singur printre poeți* (1964). Acesta este primul dintr-o serie impresionantă de titluri în mai multe genuri, traduse, în mare parte, în numeroase limbi: *Poeme* (1965), *Moartea ceasului* (1966), *Tinerețea lui Don Quijote* (1968), *Iona* (1968), *Paracliserul* (1970), *Tușiți* (1970), *Suflete, bun la toate* (1972), *Astfel* (1973), *Matca* (1976), *La Lilieci, I–VI* (1973–1995), *Descîntoteca* (1976), *Răceala și A treia țepă* (1980), *Fîntîni în mare* (1982), *Ecuatorul și polii* (1989), *Poezii alese de cenzură* (1991), *Traversarea* (1994), *Puntea* (Ultimele) (1996).

Creația lui Marin Sorescu (în special poezia și teatrul) se bucură de un succes foarte mare și constant. Acest succes se întemeiază,

desigur, pe valoarea poemelor și a pieselor sale – valoare omologată inclusiv prin numeroase premii ale Uniunii Scriitorilor, Premiul Academiei (1970) și Premiul Herder (1991). El se explică însă și printr-o anumită particularitate a operei lui Sorescu, și anume, prin deschiderea sa către cititor, prin firescul cu care ea propune (și instituie) o relație de cooperare cu lectorul.

Poetul dă impresia că ține atît de mult la cititori, încît, dărîmînd zidul pe care alții îl ridicaseră între poezie și public (tot mai rarefiat), își „trădează” chiar colegii de breaslă, poeții. Primul său volum de versuri are, din această perspectivă, un titlu simbolic (*Singur printre poeți*) și el este unul de parodii, adică unul în care se „demontează”, cu ingeniozitate și talent, formulele tipice altor autori. Iar extraordinarul volum *Puntea*, scris pe patul de moarte, este cel mai tulburător document al poeziei soresciene, al felului în care scriitorul se angajează, umăr la umăr cu cititorul, într-o aventură a cunoașterii.

Motto:

„Se știe că misterul modern stă închis în safe sau
la extremitățile globului, înăuntrul unui aisberg,
cît toate zilele.”

Marin Sorescu

Agenda cititorului• **Mister**

Ceea ce este (încă)
necunoscut, neînțe-
les sau nedescoperit;
taină; secret, enigmă.

• **Modern**

Care aparține tim-
purilor apropiate de
vorbitor, recent, actu-
al; care este în pas cu
progresul actual; care
aparține unei epoci
posterioare Antichită-
ții. Conform cu moda
zilei. (DEX)

- Pentru cei mai mulți oameni, *misteriosul* devine *natural*, nu fiindcă parvin să-l înțeleagă, ci fiindcă se obișnuiesc cu el.

1. Actualizează informația cunoscută și formulează, succint, o definiție proprie a noțiunii de *mister*.

2. Precizează în ce opere ai întâlnit fenomenul misterului.

3. Explică, actualizînd cunoștințele, în ce scop recurg scriitorii la mister, ce sugestii conotează misterul într-o operă literară. Utilizează informația din *Agenda cititorului*.

4. Cum crezi, este valabilă, pentru tînărul de azi, ideea lui Lucian Blaga: *Cîteodată datoria noastră în fața unui adevărat mister nu e să-l lămurim, ci să-l adîncim așa de mult, încît să-l prefacem într-un mister și mai mare?*

4.1. Raportează constatările proprii la afirmația lui Marin Sorescu din *motto*.

4.2. De ce și în ce condiții de viață se poate susține că misterul stă închis în safe sau... înăuntrul unui aisberg?

5. Amintește-ți sensul noțiunii blagiene de *cunoaștere luciferică*.

5.1. Explică noțiunea prin sugestiile conotative ale poeziei *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*, pe care ai studiat-o în clasa a X-a:

...așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi flori de sfînt mister
și tot ce-i ne-nțeleș
se schimbă-n ne-nțeleșuri și mai mari
sub ochii mei –
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

5.2. Definește concepția lui Lucian Blaga despre condiția poetului și a creației, interpretând cuvântul-cheie *mister*.

6. Discutați în plen cele două atitudini și maniere ale poetilor față de actul de creație, structurând informația constatată într-un grafic T.

Condiția poetului și a actului de creație	
Lucian Blaga, creator de „sfânt mister”	Marin Sorescu, „spărgător de mister”
✓	✓

7. Actualizând cunoștințele despre modernism și neomodernism, rezumă informația din tabel și formulează o concluzie despre apartenența poetilor la unul dintre cele două curente literare. Utilizează două repere din *Agenda cititorului*.

P LĂCEREA TEXTULUI:

Dialoghează și descoperă sensurile operei

- Citește poezia și sesizează, în întrebările eului liric, apartenența ei la modernitate.

ÎNTR-UN TÎRZIU

Într-un târziu
Vine și poezia.
După frământări de o noapte,
Spre ziuă.
(Pe la cîntatul cocoșilor de ziuă.)

- Ceva nou? întreb încercănat.
- Nimic.
- Atunci de ce-ai mai venit?
- Ca să-ți fac o viață mai frumoasă, zice.

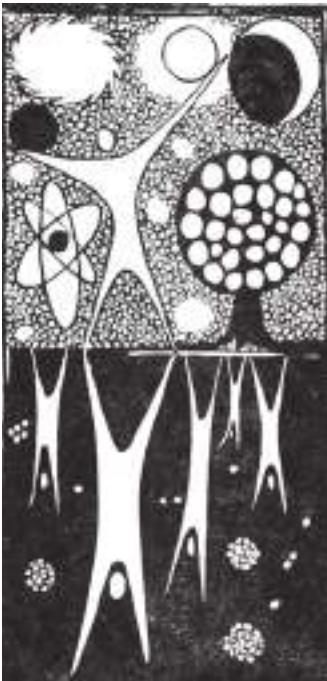
Ilustrație la opera poetului de C. Guluță

O carte mică,
N-am luat cu mine
Decît o carte subțire,
Așa ca o frunză.
Așa ca o viață de om.

M-am gîndit c-o să mă
doară spinarea.
C-o să mă doară numele
Care-o va căra.

Marin Sorescu

Mai bine cîntă tu
Și cu sufletul meu.

1. Examinează discursul poeziei și identifică 2-3 particularități în raport cu:
 - a) titlul textului;
 - b) relația titlului cu textul;
 - c) deosebirea dintre structura frazelor din prima strofă și din cea de-a doua;
 - d) formula dialogică.

2. Interpretează două caracteristici ale procesului de creație prezentat în prima strofă.

- 2.1. Explică semnificația precizării dintre paranteze.

3. Caracterizează starea eului liric din strofa a doua.

4. Opinează: care este rostul dialogului dintre eul liric și poezie?

- De ce prima întrebare vizează importanța noutății?
- De ce eul liric atestă inutilitatea poeziei?
- Ce sensuri presupune răspunsul poeziei?
- Ce personifică poezia?

5. Concluzionează, într-o succintă reflecție, în ce mod poate orice poezie să cultive frumosul.

6. Argumentează, folosind detalii din textul poeziei, mărturisirea de credință a lui Marin Sorescu: *Poezia mea se naște dintr-o bucurie a comunicării, este o descărcare de energie și o cărare pe scurt între mintea și inima mea.*

1. Prezintă două argumente, demonstrînd că textul este o artă poetică.

2. Interpretează mesajul textului, raportîndu-l la crezul poetic al autorului, exprimat în *motto*.

OPȚIONAL

3. Comentează mesajul poeziei *Povară* din *Rînduri-Gînduri*, relevînd caracterul ei de testament poetic.

4. Determină anumite similitudini cu poezia *Testament* de Tudor Arghezi sau cu alte poezii cunoscute.

- 4.1. Relevă, prin comparație, noutatea poeziei soresciene.

Am legat..., o poezie a bucuriei și a durerii

1. Reflectează asupra ideii din mărturisirea lui Marin Sorescu:

Sper că acest dublu aspect, al bucuriei și al durerii, să se poată observa la lectură și, dacă se poate, molipsitoare să fie doar bucuria.

- Citește textul poeziei, sesizând acest dublu aspect, al bucuriei și al durerii.

AM LEGAT...

Am legat copacii la ochi
Cu-o basma verde
Și le-am spus să mă găsească.

Și copacii m-au găsit imediat
Cu un hohot de frunze.

Am legat păsările la ochi
Cu-o basma de nori
Și le-am spus să mă găsească.

Și păsările m-au găsit
Cu un cântec.

Am legat tristețea la ochi
Cu un zîmbet,
Și tristețea m-a găsit a doua zi
Într-o iubire.

Am legat soarele la ochi
Cu nopțile mele
Și i-am spus să mă găsească.

Ești acolo, a zis soarele,
După timpul acela,
Nu te mai ascunde.

Nu te mai ascunde,
Mi-au zis toate lucrurile
Și toate sentimentele
Pe care am încercat să le leg
La ochi.

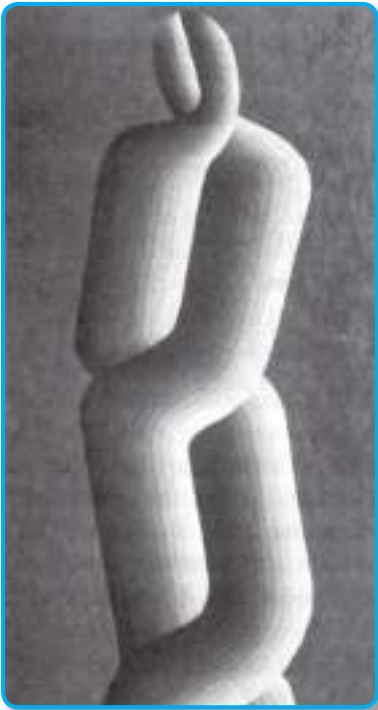

Chipurile mele vechi din oglindă

2. Identifică sensul contextual al verbului *am legat*, explicînd funcția lui de anaforă și laitmotiv.

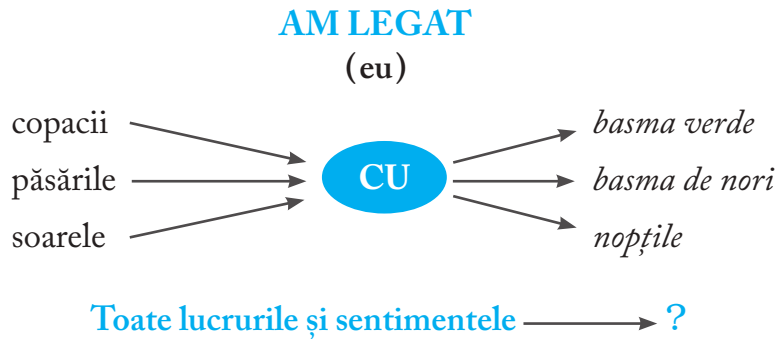

Atemporalitate
de Valentin Tănase

Pereche
de Dorel Zaica

3. Determină semnificația semnelor universului imaginar al creației poetului, în baza celor din poezie:

4. Precizează care ar mai fi lucrurile și sentimentele neinvocate, dar pe care poetul ar mai fi încercat să le lege la ochi.

4.1. Argumentează răspunsul, urmărind o anumită coerență a imaginărilor poetice din text.

5. Interpretează starea eului liric din text în raport cu intenția de „a lega”:

a) „tristețea la ochi / Cu un zîmbet”;

b) anumite „lucruri și sentimente”

și rugămintea de a fi găsit.

6. Comentează sugestia „legătorilor”-metafore din text: *basma verde*; *basma de nori* etc.

7. Exprimă-ți opinia: de ce eul liric întotdeauna a fost găsit destul de repede?

- Despre care timp îi vorbește soarele?

- De ce toate lucrurile îi spun să nu se mai ascundă?

8. Demonstrează, prin două argumente, ce tip de destin uman poate reprezenta eul liric:

• al unui individ obișnuit;

• al unui creator;

• al unui filozof;

• o altă opțiune.

9. Meditează asupra mesajului poeziei și definește atitudinea lui Marin Sorescu-poetul față de universul uman existențial.

1. Recitește poezia, selectează un fragment ce te provoacă și interpretează-l.

2. Comentează încercarea eului liric de a reface lumea în mijlocul căreia există.

Sincronizare, o viziune ironică asupra umanului

1. Precizează ce impresie îți produce vizionarea mișcărilor sincronice în coregrafie, în alte arte, în natură etc. și desincronizările în mișcărilor umane, haosul în natură, în anumite arte.
- Citește textul poeziei *Sincronizare* și identifică atitudinea poetului față de ideea de sincronizare, atestată în viața contemporană.

SINCRONIZARE

Totul e perfect
Pe pînza acestui secol
Al cinematografului:
Și imaginea noastră
Și sonorul.

Numai că de multe ori
Ne facem corect apariția,
Începem să gesticulăm și să vorbim
omenește –
Dar nu se aude nimic.
Cuvintele ți-au fost expediate pe ecran
mai înainte,
Sau au fost oprite la vamă.
Alteori te pomenești exprimînd
Replicile interlocutorului,
Care nu se potrivesc pe gura ta,
Îți vin prea mari, ori prea mici.

Cel mai rău este
Cînd glasul începe să ți se audă
După ce tu ai ieșit demult
Din fascicolul de proiecție
Al soarelui.
Nu-i nimic.
Sînt cîteva mici defecțiuni
De sincronizare.
Poate vom ajunge, cu vremea,
Să spunem exact ceea ce gîndim
Și să vorbim
Chiar în timpul vieții.

2. Consultă dicționarul explicativ și reține sensurile lexemului *sincronizare*.
- 2.1. Identifică sensurile valorificate în textul poeziei.
3. Descoperă, în text, cele *cîteva mici defecțiuni de sincronizare*.

ARS COLLABORANDI

Gînduri utile

• *Cititul este la fel de pasionant ca și scrisul. Scriitorul trebuie să fie, în primul rînd, un foarte bun cititor. Un cititor care creează. Adevăratul cititor colaborează cu autorul. Apare un fel de complicitate între ei. Eu vreau să dialoghez cu cartea, de aceea citesc numai autori care-mi plac sau din cei care, dacă-mi displac, îmi displac la modul polemic, deci tot angajez un dialog.*

• *Interviul se sprijină pe un răspuns și poartă în spinare o întrebare.*

Marin Sorescu

ARS DISCENDI

Aveam o poezie
care nu mă lăsa să dorm.

4. Lucrați în echipe, consultîndu-vă opiniile și discutînd răspunsurile în plen:

4.1. Recitiți textul și justificați structurarea acestuia în cele trei strofe, urmărind:

- a) imagini de realitate vizate;
- b) atitudinea eului liric față de aceste imagini;
- c) ideile principale enunțate.

4.2. Determinați 4–5 motive dominante ale poeziei, interpretîndu-le semnificația prin detalii contextuale și relevînd motivul dominant: *criza comunicării*.

4.3. Comentați sugestia imaginilor și a limbajului din poezie, care ironizează tendința spre sincronizare falsă, spre pierderea identității și a valorii umane.

4.4. Pornind de la ideile autorului din *Rînduri-Gînduri*, argumentați, prin exemple din experiența proprie de viață, din experiența umanității și din lecturi, situațiile:

- „Începem să gesticulăm și să vorbim omeneste – Dar nu se aude nimic.”
- Cînd „te pomenesti exprimînd Replicile interlocutorului...”
- „Cînd glasul începe să ți se audă” prea tîrziu;
- Cînd „vom ajunge, cu vremea, Să spunem exact ceea ce gîndim.”

5. Rezumați, prin 2–3 concluzii, actualitatea mesajului poeziei.

1. Interpretează semnificația referirii eului liric la importanța congruenței dintre limbajul verbal și cel nonverbal.

2. Comentează mesajul poeziei în raport cu realitățile regimului totalitar din anii 60–80 ai secolului XX.

3. Demonstrează, într-o reflecție de 7–8 enunțuri, valabilitatea a două idei din textul poeziei pentru generația ta.

OPȚIONAL

4. Ilustrează, într-un succint eseu, că mesajul poeziei *Sincronizare* confirmă convingerea scriitorului irlandez Seamus Heaney, deținător al Premiului Nobel pentru Literatură, în 1995: *Cea mai bună poezie scrisă sub presiunea condițiilor totalitarismului își păstrează forța poetică intrinsecă și după ce condițiile acelea au trecut și s-au schimbat – și opera lui Marin Sorescu apare ca un caz fericit, care confirmă în timp această afirmație.*

Semne sau despre fețele ludicului

1. Invocă o serie de semne ale naturii, de semne-tradiții populare, superstiții, pe care le cunoști și motivează apariția, rostul lor în viața poporului român.
- 1.1. Explică semnificația unor semne ce au pentru tine o anumită importanță.
- Citește textul recomandat și identifică atitudinea eului liric față de valoarea unor semne din categoria superstițiilor.

SEMNE

Dacă te-ntâlnești cu un scaun,
E semn bun, ajungi în rai.
Dacă te-ntâlnești cu un munte,
E semn rău, ajungi în scaun.
Dacă te-ntâlnești cu carul mare,
E semn bun, ajungi în rai.
Dacă te-ntâlnești cu un melc,
E semn rău, ajungi în melc.
Dacă te-ntâlnești cu o femeie,
E semn bun, ajungi în rai.
Dacă te-ntâlnești cu o față de masă,
E semn rău, ajungi în sertar.
Dacă te-ntâlnești cu un șarpe,
E semn bun, moare și tu ajungi în rai.
Dacă șarpele te-ntâlnește pe tine,
E semn rău, mori și el ajunge în rai.
Dacă mori,
E semn rău.

Ferește-te de acest semn,
Și de toate celelalte.

2. Identifică în discursul poeziei situații alternative și observă „înlănțuirea” lor ciudată în text.

Agenda cititorului

Toate semnele sînt premonitorii, ele fiind și niște avertizări care provoacă teamă.

Scaunul – mijloc de locomoție spre cer, fiind, în mitologie, vehiculul folosit de zei pentru a coborî pe Pămînt.

Muntele – un obstacol, un mijloc de comunicare cu infernul, fiindcă se opune cerului, nepermițînd călătorului să-l atingă prin ascensiune terestră.

Carul mare – la fel, un vehicul folosit de zei; Phaeton își folosea propriul car pentru a ajunge deasupra pămînturilor locuite de oameni.

Melcul – lucrul ocolit, o metaforă a ascunzișului în sine.

Femeia – calea spre mîntuire, pentru că ea împlinește unitatea androginului, ajută la recompunerea unității prime a arhetipului.

Agenda cititorului

Șarpele – animal malefic și cel care a ademenit pe om în rai să muște din mărul cunoașterii, de aceea are o karmă negativă, el trebuind să fie omorât, pentru ca făptuitorul să ajungă în rai.

Fața de masă – miracolul ei constă în faptul că îl poate închide pe cel întâlnit în cale într-un sertar.

Moartea – o boală a omenirii de proporții universale, fenomenul cel mai reprobabil al umanității, încărcat de cea mai nefastă energie negativă.

ARS DISCENDI

2.1. Citește, împreună cu un coleg, textul, construind oral un dialog: unul citește semnele bune, altul – semnele rele.

3. Rescrie în caiet, în două coloane, cele două tipuri de semne și notează alături interpretarea lor, utilizând *Agenda cititorului* (paginile 281, 282) și *Dicționarul de simboluri*.

SEMNELE BUNE		SEMNELE RELE	
Semnul	Interpretarea	Semnul	Interpretarea

4. Consultă opinia colegului și explică mesajul poeziei ca un cod de reguli, a căror cunoaștere te va ajuta să eviți urmările nefaste, la o eventuală încălcare a acestora.

5. Interpretează sugestiile a 2–3 simboluri pe care le consideri definitorii pentru actualizarea mesajului poeziei.

6. Demonstrează, prin detalii din text, că toate semnele au un caracter premonitoriu, eul liric reprezentînd anonimul înțelept din folclor sau oracolul.

7. Motivează rolul finalului ca surpriză-ruptură în enumerarea logică continuă.

8. Exprimă-ți opinia: moartea reprezintă

- a) punctul final al vieții; c) absența de semn;
b) inutilitatea distincției dintre bine și rău; d) anularea textului.

1. Memorizează textul poeziei și rostește-l într-o tonalitate ironică.

2. Continuă poezia, enumerînd alte perechi de semne ce ar defini opoziția bine–rău.

3. Comentează mesajul poeziei, demonstrînd că este dominată de o viziune comică asupra superstițiilor.

OPȚIONAL

4. Argumentează, într-un succint comentariu, afirmația: *E mai degrabă în ele (cuvintele din poezie) o energie vitală primară, un preaplin de forțe jucăușe și încrezătoare în ea însăși, precum în ghicitorile populare mimate de acest discurs – el însuși plin de viziuni.* (Maria Vodă Căpușan)

Cu toate pînzele... în marea iubirii

1. Amintește-ți câteva sugestii ale simbolului *pînză*, întâlnit în textele studiate, și fixează-le într-o schemă-reper.
- Citește poezia *Cu toate pînzele...* și completează schema cu interpretări proprii, dezvoltînd reperele orientative propuse.

CU TOATE PÎNZELE...

Sugestii ale autorului

De n-ai fi tu, atîta sete
S-ar pierde, timpul ar fi gri,
Cu fața-ntoarsă la perete
Izvoru-n piatră s-ar opri.

Așa ca o aduîmecare,
Cu toate pînzele plîngînd,
Cîte-o corabie pe mare
Ar luneca numai în gînd.

Împovărat doar c-o aripă,
Pe cer, în raiuri somnolente,
Aș fi și eu doar o risipă
A neființei existente.

SEMNELE IUBIRII

Sugestii ale cititorului

STROFA 1:

- „sete” imensă s-ar pierde... _____
- timpul ar fi gri... _____
- izvorul... _____

STROFA a 2-a:

- toate pînzele... _____
- cîte-o corabie... _____

STROFA a 3-a:

- o aripă... _____
- raiuri... _____
- o risipă... _____
- neființei... _____

2. Observă semnele iubirii de care este copleșit eul liric și determină din ce spațiu al imaginarului fac parte:

- al gîndirii abstracte;
- al naturii;
- al abisului interior etc.

3. Explică în cîte un enunț relația dintre semnele utilizate de poet ca repere ale lumii și civilizației:

piatră ↔ izvor; corabie ↔ pînză;
cer ↔ aripă.

- Azi am văzut un ochi
Care mă iubea.
Vedeam bine că m-ar fi primit
Sub sprînceana lui.
- Cîtă vreme ne înțelegem
ca două
Păsărele pe creangă,
Să ciripim dragostea noastră,
Care, sînt sigur, va face
creanga să înverzească.
- De fapt, poezia de dragoste
ar trebui să fie semnată
Chiar de muze.
- Chiar ești o mică fabricuță
de dor
Care se poate exporta,
Pentru că dorul este
intraductibil,
Dar mi-l livrezi mie în
cantități mari,
Că abia le pot duce.

Marin Sorescu

3.1. Continuă cu alte trei serii de cuvinte-simboluri, relaționându-le cu:

- a) flora; b) fauna; c) literatura.

4. Completează șirul de analogii cu cea selectată din strofa a treia:

izvor – a se opri;
corabie – a luneca;

.....

5. Desfășoară imaginea vizuală *Cu toate pînzele plîngînd*, descriind verbal, în cele mai mici detalii, corabia respectivă.

5.1. Raportează imaginea la o persoană, prezentînd starea ei sufletească și aspectul exterior vizibil. Care ar fi imaginea antiteticele acestea: *cu toate pînzele...*?

6. Explică semnificația structurii discursului liric ce începe cu invocația: *De n-ai fi tu...* și se încheie cu: *Aș fi și eu...*

6.1. Identifică starea eului liric în raport cu cele constatate.

7. Interpretează, în scris, semnele iubirii, indicate pe coloana laterală a textului, notînd și anumite idei ale colegilor.

8. Comentează sugestiile a două simboluri și a două metafore ce relevă tensiunea sentimentului iubirii trăit de eul liric.

9. Formulează, în baza a 2–3 expresii metaforice din text, o definiție proprie a conceptului de iubire.

10. Rescrie textul poeziei în registrul afirmativ al verbelor, în registrul luminos al culorilor.

Model: Pentru că ești, e atîta sete.

.....

10.1. Caracterizează efectul obținut.

10.2. Opinează:

- a) S-a schimbat starea de spirit a eului liric?
b) S-a păstrat maniera proprie scrierii lui Marin Sorescu?

1. Memorizează poezia, propunînd o variantă adecvată de rostire.

2. Definește, într-un comentariu al poeziei, viziunea soresciană asupra iubirii. Utilizează și imagini poetice ale autorului din *Rînduri-Gînduri*.

Iona sau redescoperirea propriului eu

1. Informează-te despre mitul lui Iona din *Agenda cititorului* (pagina 288) sau din alte surse.
2. Ia cunoștință cu rezumatul piesei și pregătește-te pentru o lectură a descifrării simbolurilor dominante.

În actul I al piesei, Iona, aflat într-un decor simbolic, într-o gură de pește gigant, întors cu spatele spre interiorul întunecos și cu fața spre mare, cer, dialoghează cu sine însuși, încercând să-și conștientizeze identitatea, să-și înțeleagă/aleagă destinul. Se strigă pe sine, dar ecoul nu-i răspunde, semn al uitării, al întoarcerii la starea primordială. Iona repetă greșeala inițială, păcatul original, alegând calvarul muncii, vrînd să fie din nou pescar. Visează numai pești, peștele cel mare personificînd idealul tru-

faș al omului. Încearcă să pescuiască dintr-un acvariu cu cîțiva peștișori, semn al spațiului limitat, un produs artificial, o tentație, echivalentul mărului biblic. Înghițit de pește, Iona reia labirintul existenței umane, fiind captiv în universul existențial. În actele II și III, personajul încearcă eliberarea sa, visează depășirea limitelor speciei sale umane, care nu se deosebește prin nimic, nu prosperă intelectual, iar timpul îi devine dușman, îl pune în pericol, fiind singur printre semenii săi.

- Citește textul piesei lui Marin Sorescu, urmărind să descoperi în el elementele mitului.

IONA

Tragedie în patru tablouri
(fragmente)

(Personaje: Iona, pescar; Pescarul I, Pescarul II, fără vîrstă, figuranți)

TABLOUL PATRU

– Strașnic năvod mai am. Vreau să prind cu el acum soarele.	– Aerul! (<i>Respiră adînc. Constatativ.</i>) Da, ăsta e aer. (<i>Mai respiră o dată, adînc.</i>) Să nu-mi spui că și cel dinăuntru a fost aer.
– Doar atît! Soarele! (<i>Rîzînd.</i>) Și să-l pun la sărat, poate ține mai mult.	– Nu, să nu-mi spui mie asta că...
– (<i>Se arată și Iona, își pune mîinile la ochi, ferindu-se de lumină.</i>) Marea. (<i>Luîndu-și mîinile de la ochi.</i>) Marea!	– Numai eu știu ce-am respirat. Eu, și cu nările astea ale mele.
	– (<i>Dîndu-și un bobîrnac peste nas.</i>) Acum

încep să înfrăgezească și ele. (*Vesel.*) Aici, în larg, la înfrăgezirea nărilor...

– (*Dilatîndu-și nara stîngă.*) Ia respiră tu acum cum știai să respiri la tinerețe. (*Respiră.*)

– Și tu! Leneșo! (*Același joc, cu cealaltă.*)

– (*Cu emoție.*) Aer adevărat.

– Aer de-al nostru – dens.

– Că avem munți înalți.

– Că avem păduri.

– Că avem mare.

(*Întinde mîna dreaptă înainte, răsfirîndu-și degetele.*)

– Aici e foarte bine.

– Ar trebui să fiu fericit.

– Chiar sînt.

– Nu.

– Așa e.

– Poate, mai tîrziu.

– Da, că fericirea nu vine niciodată atunci cînd trebuie.

– O să mă bucur pentru clipele astea, atît de importante, cine știe cînd.

– (*Zimbînd.*) Cînd am sărutat prima fată – asta a fost demult –, n-am simțit nimic, decît un gust de carne. Un gust de mîină. Parcă sărutasem o mîină în plus.

– N-am putut sesiza deosebirea, fiorul.

– Așa se întîmplă.

– Abia după vreo două zile, m-a apucat o fericire. Așa din senin.

– La urmă, mi-am dat seama că din cauza sărutului ăluia.

– Așa și acum.

– Simt numai că am pus piciorul pe uscat și că mă duc acasă.

– Încotro o veni casa mea?

– Să-ntreb pe cineva.

– Cam pustiu pe aici.

– Unde-or fi?

– La pescuit.

– Dar cine anume era omul acela? Ce gîndea?

– Și de ce tocmai el?

– Puteți să-mi spuneți?

– Nimeni nu suflă nici un cuvînt...

– Precis, nenorocitul n-a mai reușit să spin-tece burta imensă...

– (*Făcîndu-și curaj.*) Dar eu...

– (*Meditativ.*) Problema e dacă mai reușești să ieși din ceva, o dată ce te-ai născut. Doamne, cîți pești unul într-altul!

– Cînd au avut timp să se așeze atîtea straturi?

– Lumea există hăt, de cînd...

– (*Luminat.*) Toate lucrurile sînt pești. Trăim și noi cum putem înăuntru.

– Hm! Naiv ce sînt! Poate că am trecut de mult de locul unde eram la-nceput. Vezi, trebuia să-l însemn și pe ăsta. Mă opream acolo și trăiam în continuare. Ca toată lumea. Nici nu-mi dădeam seama că totul plutește. Așa e, trebuie să punem semne la fiecare pas, să știi unde te oprești. În caz de ceva. Să nu tot mergi înainte. Să nu te *rătăcești* înainte.

– (*Meditativ.*) Afară... (*Rectificînd primul gînd.*) Un astfel de loc trebuie totuși să existe. Poate nu prea mare, să încapi tot... Dar așa, măcar cît a-ți întipări tălpile în el. Pentru o clipă. Apoi să vină altul cu tălpile lui arse de noapte. Și altul. Trebuie să fie pe undeva această palmă de loc...

– (*Ironie.*) E o proorocie? Ce prooroc ai mai fost și tu! Viitorul am văzut ce bine ți l-ai ghicit. Ia încearcă acum să prezici *trecutul*.

Să vedem dac-o nimerești măcar cu ăsta, proorocule! Încearcă să-ți amintești *totul*. (*Își acoperă cu mâinile fața, stă așa câteva clipe, dă din cap că nu poate.*) E ceață!

– Încearcă să-ți amintești măcar *ceva*. (*Același joc.*) Ce ceață! (*Îngrozit.*) Nu-mi aduc aminte nici o limbă-n vînt. (*Pauză.*)

– (*Cu mîna streășină la ochi.*) Cum se numeau bătrînii aceia buni, care tot veneau pe la noi cînd eram mic? Dar ceilalți doi, bărbatul cel încruntat și femeia cea harnică, pe care-i vedeam des prin casa noastră și care la început parcă nu erau așa bătrîni? Cum se numea clădirea aceea în care-am învățat eu? Cum se numeau lucrurile pe care le-am învățat eu? Ce nume purta povestea aia cu patru picioare, pe care mîncam și beam și pe care am și jucat de vreo câteva ori? În fiecare zi

vedeam pe cer ceva rotund, semăna cu o roată roșie, și se tot rostogolea numai într-o singură parte – cum se numea? Cum se numea drăcia aceea frumoasă și minunată, și nenorocită, și caraghioasă, formată de ani, pe care am trăit-o eu? Cum mă numeam eu? (*Pauză.*)

– (*Iluminat, deodată.*) Iona. (*Strigînd.*) Ionaaa!

– Mi-am adus aminte: Iona. Eu sînt Iona.

– Și acum, dacă stau să mă gîndesc, tot eu am avut dreptate. Am pornit-o bine. Dar *drumul*, el a greșit-o. Trebuia s-o ia în partea cealaltă.

– (*Strigă.*) Iona, Ionaaa!... E invers. Totul e invers. Dar nu mă las. Plec din nou. De data aceasta, te iau cu mine. Ce contează dacă ai sau nu noroc? E greu să fii singur.

– (*Scoate cuțitul.*) Gata, Iona? (*Își spintecă burta.*) Răzbim noi cumva la lumină.

3. Realizați o caracterizare a personajului Iona din următoarele perspective:

- a legăturii sale cu mitul (claustrarea, destinul de salvator al omului etc.);
- a semnificației moderne (însingurarea, omul primordial, omul profan, trufaș, condiția umană limitată, destin nedrept, marcat puternic de artefactele civilizației moderne);
- a iluminării finale, a redobîndirii propriului eu;
- a includerii într-o tipologie, la alegere.

4. Comentează semnificațiile timpului și ale spațiului din text.

5. Selectează, din text, replici ale personajului care conțin idei moderne despre: *idealul uman de libertate, de căutare a identității, protestul împotriva universurilor închise, captive.*

6. Motivează starea de criză a omului modern, urmărind gîndurile personajului din întreaga operă:

- „Să se termine cu gălăgia pe mare!”;
- „Fiecare om să pescuiască în cercul său,... și să tacă.”;

ARS COLLABORANDI

Agenda criticului

Opera întregă circumscrie „tragicul, sublimul, grotescul în plasa fină a ironiei... Piese de trilogiei „Setea muntelui de sare” sînt opere dramatice în sensul nou pe care îl dau termenului scriitorii moderni de genul Beckett sau Ionesco: „o căutare spirituală”.

Eugen Simion

Agenda cititorului

Piesa *Iona* este scrisă în 1965 și publicată în 1968, făcând parte, împreună cu piesele „Paracliserul” și „Matca”, din trilogia „Setea muntelui de sare”.

Personajul biblic Iona este trimis să propovăduiască cuvîntul Domnului la Ninive, unde fărădelegile oamenilor ajunseseră fără margini. El este ales să fie salvatorul cetății, căci legea divină nu iartă neascultătorii (exemplu: cazul Sodomei și a Gomorei). *Iona* refuză să fie proroc și încearcă să fugă în cetatea Tarsis, pe o corabie, dar Dumnezeu îl pedepsește: corabia este prinsă într-o furtună și corăbierii, pentru a se salva, se aruncă în mare. Iona este înghițit de o balenă și stă închis trei zile și trei nopți în pîntecele acesteia, pocăindu-se și acceptînd misiunea divină. Balena îndeplinește și ea un destin transcendent, o poruncă divină, călăuzindu-l pe răzvrătit.

- „Ar trebui să pescuim în altă mare.”;
- „Parcă poți să-ți schimbi marea?”;
- „E greu să fii singur.”

7. Citește reflecțiile lui Nicolae Manolescu și argumentează justetea ideilor evidențiate, referindu-te la piesa *Iona*.

„Teatrul cu un singur personaj este, întrucîtva, invenția lui Marin Sorescu. Dar nu e o chestiune de formă: **ceea ce el exprimă cu ajutorul unui singur personaj nu se poate exprima altfel.** El n-a creat o modalitate scenică, ce ar putea fi reluată pur și simplu la rîndul ei, ci o viziune dramatică organică. Nici una din piese nu trebuie interpretată ca o alegorie, ci **ca o metaforă compactă a existenței**, ca un raport dintre om și lume, în care lumea nu poate fi închipuită în afara omului.”

8. Exemplifică faptul că destinul personajului din piesă poate avea următoarele sugestii simbolice:

- este un eșec al personajului;
- este o răzbire spre lumină;
- este o eliberare dintr-un labirint al orizonturilor succesive.

9. Pornind de la specificarea autorului, făcută în subtitlu, și de la informația din *Agenda criticului* (pagina 287), încadrează textul într-o specie a genului dramatic, exemplificînd cu citate adecvate.

1. Prezintă, succint, drumul parcurs de Iona către libertate.

2. Demonstrează semnificația simbolică a protagonistului.

3. Argumentează, într-un eseu nestructurat, că piesa propune pentru meditație cea mai acută temă a literaturii moderne: **Căutarea căii adevărate pentru salvarea condiției umane și redobîndirea propriului eu.**

OPȚIONAL

4. Redactează o compunere de sinteză în care să reflectezi la tema **Eșecul omului modern în descoperirea căilor spre eternitate, în retrăirea mitului nemuririi.**

4.1. Angajează în textul tău cîte o operă de Mihai Eminescu, Lucian Blaga și *Iona* de Marin Sorescu.

Viziunea viziunii sau despre dimensiunea intertextuală a literaturii

1. Actualizează lecturile din lirica lui Marin Sorescu și exemplifică două idei din afirmațiile unui critic și a unui cititor pasionat al operei poetului, Marco Antonio Campos (Mexic): *Sorescu se oprește asupra faptelor care par a fi mai puțin observate sau absurde și construiește poeme cu humor mușcător, care-i face să sîngereze pe alții și chiar pe el însuși. „Cine este inocent – și cum ar putea fi? – dacă lumea și oamenii sînt cu capu-n jos?” Atunci imaginea liniștită și ironică ce intrigase își arată cealaltă față, tumefiată, feroce. Omul relatează lucrurile ca și cînd ar fi vorba de ceva banal și care, dintr-o dată, mai ales în final, capătă o rotație surprinzătoare, care paralizează și taie respirația.*
- Citește fragmentele din „romanul într-o doară” – *Viziunea viziunii* de Marin Sorescu și pronunță-te asupra ineditului, neobișnuitei viziuni a autorului asupra vieții.

VIZIUNEA VIZIUNII

(fragmente)

Capitolul I: O VIZUINĂ DIN ZILELE NOASTRE

Motto:

*A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii.
Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie:
– Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să
mergem pe cîmp și ce vom găsi, aceea să ne fie copil.*

Petre Ispirescu

Vizuina în care intrase – bineînțeles nu pentru prima dată, fiindcă era a lui, moștenită – avea ceva primitiv și desuet, ceva de „boîte”, cum poți vedea pe la Paris, deși Ursul nu bătuse Cartierul Latin nici cu gîndul.

Dar să vă prezentăm sălașul.

Deci, în primul rînd, un lung coridor...
Era întortocheat. O lua întîi la dreapta, după aceea iarăși la dreapta și tot așa mereu, pînă se realiza o spirală aidoma cu cea incrustată pe țeava puștii spre a-i imprima glonțului o viteză din ce în ce mai mare. Se poate spune că Ursul intra și ieșea glonț din vizuină.

La capătul lungii spirale, sau, dacă o luăm calitativ, lungii „deveniri” a Ursului, se afla culcușul, moale și cald. Ursul „devenea” aici să se culce. Unii obișnuiesc să-și mobileze inte-

rioarele cât mai fistichiu, în pas cu moda. Și de ce, mă rog? Când primești la tine o vizită, dacă vizitatorul observă că nu ești în pas cu moda pe pereți, e înclinat să mormăie.

Capitolul V: VULPEA VINE „ÎNTR-O CHESTIUNE”

Motto:

Cîmpia e verde.

Verde e un adjectiv.

(Dintr-un manual de logică)

Ursul se concentrase așa de bine pe ideea de nimic, încît toată ființa lui nu mai contempla decît acest nimic, cu *n* mare, și se căznea să realizeze contemplarea unui nimic cu *n* mic. Operația chiar începuse să-i reușească atunci cînd Bursucul, trezit și el din bîrfa lui cu totul dulce și inofensivă, pentru că o făcea din dragoste, veni să-i anunțe vizita cumetrei Vulpi.

– Ce poștește? făcu Ursul morocănos.

– Vine într-o chestiune, așa mi-a spus să vă spun.

– Iar a făcut vreo potlogărie? Iar a furat vreo găină și acum vrea să o scap. Să nu mă amestece pe mine în chestiunile ei de borfașă.

– Vai, cumetre Urs, dar se poate să vă exprimați așa, făcu Vulpea care și intrase și ținea într-o labă un cocoș, mai mult mort decît viu.

– Acest cocoș v-a vorbit de rău, făcu ea, clocotind de indignare. Vi l-am adus să-și primească pedeapsa.

Cocoșul, care era mai mult mort decît viu, simțind prezența unui ocrotitor, începu să fie mai mult viu decît mort. Bătu din pîteni și începu militărește, ca toți cocoșii:

– Vă raportează că mă mănîn...

Ultima silabă însă nu i se mai auzi, întrucît capul îi și dispăruse în gura Vulpii, care probabil că l-ar fi și înghițit de-a binelea, dacă n-ar fi simțit, ridicată asupra ei, o labă ca aceea. Așa că își luă gura de pe capul cocoșului, care slobozi și cealaltă silabă:

– ...că.

Vulpea, cu coada între picioare, primind o lecție de umanitarism din partea harnicelor muncitoare cu gura, plecă fără să-și ia rămas-bun. Dar cînd să scoată capul din vizuină, observă la timp parul săteanului Ion Lungu, care bănuia ceva, că ea trebuie să fie pe aici prin jur, și se întoarse.

– Știi ce, cumetre Urs, zise ea mîeros. Mi-a venit o idee la țanc.

– Ce idee? întrebă Ursul care, văzîndu-se aproape fără solicitori, rămăsese și fără idei.

– Să facem poezii pe rime date.

– E-he! zise Ursul, scărpinîndu-se lîngă ureche. E vreo zi mare astăzi?

– E vineri. Post. Adică zi mare. Dar oricum, n-am mai făcut de mult poezii pe rime date și mi-era dor de literatură.

– Literatură bună, adăugă Ursul, care avea și câteva caiete cu versuri și uneori, seara, când se simțea într-o stare deosebită, le mai răsfoia și le mormăia în metru antic.

– Propun următoarele rime, zise Ursul: *vizitiu, spanchiu, destin, sublim*.

– *Destin-sublim* nu prea rimează, se amestecă și *Cocoșul*. Sînt admise și asonanțele?

– Ai dreptate, răspunse Ursul. Dă-mi o rimă la... la *sublim* sau la *destin*?

– *Copac, capac*, eu propun să le introducem pe acestea, zise Vulpea.

– Bun, mormăi Ursul. Începem.

Toți căzură pe gânduri. Vulpea se pare că fu prima vizitată de inspirație, smulse, ca din greșală, o pană din *Cocoș*, și-o puse după ureche, bătu de câteva ori cu laba în pămînt, ca pentru a măsura ritmul, și începu:

*Trăsura n-are vizitiu,
Că a rămas de mult spanchiu,
Cînd s-a izbit de un copac
Și-acuma doarme sub capac.*

– Nu le știai de-acasă? întrebă Ursul, căruia mintea îi mergea mai încet chiar și la versuri.

– Eu, dar drept cine mă considerați?

Ursul începu să se plimbe prin vizuină, se așeză cu capul în jos și cu picioarele-n sus, își puse o compresă cu apă rece, pînă cînd reuși să-și amintească una din poeziile lui mai vechi:

*M-am înțeles c-un vizitiu
Să nu mai fie-așa spanchiu,
Ca-n scurta viață cît trăim
Să ne izbim doar de sublim.*

– Frumoase versuri, n-am ce zice, zise Vulpea roșie de indignare, dar unde-i *copacul*, unde-i *capacul*?

Cocoșul ceru permisiunea să citească și el strofa lui:

– Dar mai întîi să vă explic *poetica* mea. Orice cuvinte aș folosi, toate trebuie să aibă un sens major, fiind o satiră la adresa *Vulpiei*, spuse el mîndru și indignat:

*Dacă Vulpea mai vine sub salcîmul
În care dormim noi vara,
Și sub pretextul că se uită la stele
Ne hipnotizează de cîdem în gura ei,
O blestem de trei ori... huo, huo, huo.*

– În primul rînd, nu respectați rimele date și, în al doilea rînd, asta nu-i poezie.

– Dovedește-mi că asta nu e poezie, zise *Cocoșul*, știind că poezia este ca și nevroza astenică, dacă spui că o ai, nimeni nu te poate contrazice și controla.

– Detest versul liber, pe care voi,ăștia mai tineri, îl tot lăbărțați prin reviste. Și, la urma urmei, aș putea să te dau în judecată pentru insultă. De ce mă huiduiești?

– Cine te huiduiește, sări *Cocoșul*. Eu nu vorbesc despre dumneata. Vulpea mea e un simbol. Poate că eu prin Vulpe înțeleg altceva. De exemplu, „norul aducător de inundații”. Am voie să critic norul, într-o poezie închinată forțelor naturii?

– Bine, da' ai pomenit cuvîntul *Vulpe*, intervine ea blînd.

– Cuvîntul acesta n-are nici o valoare luat separat, toată poezia e o metaforă și chiar dacă aceste vorbe, luate separat, înseamnă ceva, luate împreună, înseamnă altceva ori nu mai înseamnă nimic.

Disputa literară ar fi continuat multă vreme, poate chiar în presă (fiecare își avea ziarul său intim, încît, dac-ai fi răscolit pădurea,

dădeai de un adevărat zăcămint folcloristic cult). Deci, s-ar mai fi sporovăit încă, dacă n-ar fi intrat brusc și foarte neliniștit iepurele Fără-Cap-Și-Fără-Coadă, cum îi spunea toată lumea, deși adevăratul său nume era... na, că l-am uitat. Pînă și iepurelui îi venea acum greu să-și mai amintească adevăratul său nume, din cauza repeziciunii cu care se întinsese această poreclă scornită într-o zi de cineva și care acum îl întrecea în „viteză peste dealuri și cîmpii”. Fără-Cap-Și-Fără-Coadă spuse într-un suflet:

– Se afumă vizuina...

– Atunci de ce te-ai mai băgat și tu aici, bă? Tu n-ai cap? izbucni Cocoșul care avea, în secret, oarecare simpatie pentru neamul iepuresc.

– N-am putut să mă opresc la vreme.

– Totul e să știi să te oprești la timp, rosti Ursul, în viață, ca și-n literatură. Pentru că, reluă el, chiar discuția noastră despre poezie o apucase pe un fâgaș lăuntric și trebuia să se întîmple ceva concret.

Ceva concret se întîmpla, de bună seamă, întrucît vizuina începuse să capete un miros greu, ca și cînd miile de furnici, care încă o mai evacua, s-ar fi descălțat brusc, uitîndu-și obielele de pînză de păianjen.

Trebuia luată o hotărîre cît ai zice pește, după expresia Vulpii, care folosea mereu expresii de acestea, care puteau fi mîncate.

Cocoșul se înfierbîntase însă pe ideea versificației moderne și nu admitea o întrerupere tocmai acum, cînd sîntem în plin avînt și trăim un moment poetic mare.

– Dați-mi voie să vă mai spun ceva.

– Nimic, ripostă Vulpea.

– Cealaltă poezie, biîgui Cocoșul.

– Dacă e pe rime date, dă-i drumul, îngădui Ursul, să vedem unde-ai ajuns cu măiestria și dacă generația tînără știe să respecte vreo rigoare.

Cocoșul bătu din pînteni și începu să recite:

Cînd fumul intră-n vizuină

Adio orișice jivină

Vrînd să ne prindă în bîrlog,

Lăsa-vom Vulpea noi zălog.

– Tot la Vulpe a ajuns, chicoti Bursucul.

– Ce e porcăria asta? protestă cumătra. Vrei să spui că asta e poezie?

– Bahică... despre vinul care se subînțelege.

– Te-am întrebat dacă e sau nu poezie, de ce te eschivezi?

– Nu e poezie, dar are o idee nobilă la mijloc, se încapățîină Cocoșul. Și în anumite momente, o idee nobilă își poate permite să facă ceva pe poezie, numai să fie clară și profundă.

Fumul se simțea acum cu oarecare pregnanță, ochii Ursului chiar începuseră să se umezească.

– V-am spus de atîtea ori că nu se fumează la cenaclul meu, zise el, luîndu-l pe iepurilă de o ureche, dar acest gest putea fi interpretat și ca un semn de simpatie.

– Cred că nu-i cazul să denigrăm poezia adevărată. Adică tocmai noi! Și Fără-Cap-Și-Fără-Coadă își duse lăbuța la obraz și, cum stătea așa ridicat de Urs pînă aproape de tavan, domină un moment adunarea.

– Adică să versificăm toți aforisme, prinse curaj și Bursucul, ce-am învățat noi de la Homer?!

– Află că Homer a fost pus să scrie așa, se înfurie Cocoșul, făcîndu-se roșu pe gîtul plin de mărgel.

- Da, că l-ai fi pus tu, rînji Bursucul.
- Vă mai citesc o poezie, zise Cocoșul, ca să fim mai clari:

Unde mergem, unde mergem?

Mergem care încotro

Eu în sens unic în toate,

De la A și pîn-la O.

– Asta-mi place, că rimează. Dar eu știu că de la A la Z. Mă rog, fie! Și Ursul, care se îneca de-a binelea de fum, unde avea și plămînii mai mari și înghițea mai mult deodată, ajunse la convingerea că e cazul să stăpînească adunarea.

– Ce facem, dragi colegi? Văd că fumul putem să-l tăiem acum cu cuțitul. Închidem discuția despre poezie și trecem la proză sau la dramaturgie? Care-a adus proză?

Iepurilă ardea de nerăbdare să citească romanul său fluviu, pe care se gîndea să-l publice fără titlu, doar cu numele autorului „Fără-Cap-Și-Fără-Coadă”, dar instinctul său de artist al fugii (ca-n muzică) parcă-i șoptea că e timpul s-o ia la sănătoasa.

– Ce facem, fraților, întră realitatea peste noi, zise el, arătînd valurile de ceață care se învîrteau în jurul lor. Și mai spuse o dată că afară nea Nae Bag-Samă înfundase vizuina cu paie și dăduse foc.

– Ia te uită drăcie, zise Ursul. Ce-o fi de făcut?

– În curînd fumul o să ne înece pe toți și o să dăm buzna spre ieșire și acolo o să ne prindă săteanul și-o să ne omoare.

– Pe mine nu mă omoară, că sînt de să-mîntă, bătu din pîteni Cocoșul și imediat îi veni ideea unei poezii despre germinația universală, pe care vru chiar s-o spună, dar fu literalmente ținut de plisc de Vulpe, care, în acel moment, trecea printr-un fel de lehamite și față de arta pură, și față de arta cu tendință.

– Uite care e chestia, murim cu toții aici în bîrlog sau nu murim?! bătu Ursul cu laba în tavan. Cred că am putea scăpa numai dacă cineva dintre noi se sacrifică.

– Bineînțeles sacrificăm Cocoșul, găsi Vulpea prilejul să se răzbune pe lipsa lui de talent literar.

– Cred că numai dacă am zidi o femeie, această vizuină ar rezista veacurilor, afumată sau nu, sări imediat Iepurele care, temîndu-se că Ursul va lua apărarea Cocoșului, știa că al doilea în ordinea cronologică a celor sacrificăți ar fi fost el și de aceea voia să dea dilemei o tentă metafizică, împingînd-o spre eternul feminin. Ceea ce și izbuti.

Imagine de pe coperta romanului: o parodie la portretul scriitorului

2. Exprimă-ți propria atitudine și stare de spirit provocate de lectura fragmentelor.

2.1. Răspunde ilustrînd prin exemple din text: Lectura te-a amuzat? Te-a întristat? Te-a îngrijorat? Te-a provocat?

3. Explică intenția autorului de a-și subintitula opera: *Roman într-o doară*, inserînd și următoarea notă în subsolul paginii: În două părți (Partea întâi și Partea a doua) cu un număr suficient de capitole, fiecare avînd un motto întîmplător, și cu două volume de versuri inedite, în afară de text, intitulate Țoiuri și Ventuze (vol. I Țoiuri și vol. II Ventuze). La care se adaugă un indice alfabetic și cuprinsul.

Agenda cititorului

Parabolă

(fr. *parabole*; lat. *parabola* = „comparație”) – narațiune fictivă, dar verosimilă, ce conține încifrată o învățătură morală sau religioasă. În cărțile religioase, parabola este folosită pentru a face accesibil un adevăr ezoteric, imposibil de înțeles fără o inițiere prealabilă. Parabola are un înțeles dublu:

- a) direct, propriu;
- b) neexprimat, figurat.

Structura parabolei este a unei comparații care pornește de la particular (evenimente cotidiene), ajungând să-i atribuie acestuia o semnificație generală.

Paradox

(fr. *paradoxe*; gr. *paradoxon* = „contrar așteptării”) – figură de gândire prin care se enunță ca adevărată o idee aparent contrară adevărului sau opiniei comune.

4. Identifică valoarea semnelor textuale din câmpul terminologic al structurii unei opere epice și a ironiei subtile, susținând una dintre opțiunile propuse:

- a) autorul intenționează să lucreze în formula clasică, tradițională;
- b) autorul creează impulsionat de ludic și de o activitate-divertisment.

5. Verifică-ți opțiunea, motivînd cu următoarea precizare pe care o face autorul pe una dintre paginile romanului:

Toate transformările eroilor noștri în eroi pozitivi și iar în negativi, ca imediat să facă saltul în pozitivi, și la urmă înapoi... și iar înainte... și tot așa; precum și transformările animalelor în oameni și-a oamenilor în animale, plante și, mai rar, în flori – au fost observate de autor, alternativ, la microscop și la telescop, într-o cameră obscură și sub cerul liber. Din păcate, fără martori.

6. Consultă informația din *Agenda cititorului*, plasată în această pagină și în cea ulterioară, și justifică viziunea ironico-parodică a romanului, intenționată de autor.

7. Comentează exemple relevante din text care sînt, în opinia ta, o parodiare a modului de a scrie literatură: *tradițională, modernă sau postmodernă*.

8. Exemplifică prezența în text a două atitudini auctoriale din cele menționate de criticul mexican, ce definesc viziunea asupra unei realități reflectate în roman:

- a) „Lumea și oamenii sînt cu capul în jos.”;
- b) „Omul relatează lucrurile ca și cînd ar fi vorba de ceva banal.”

9. Interpretează exemple prin care autorul parodiază moravuri, atitudini și comportamente social-politice, culturale.

9.1. Precizează detaliile care localizează evenimentul în timp și în spațiu.

9.2. Demonstrează actualitatea viziunii soresciene asupra realității reflectate în roman, argumentînd formula parabolei parodice.

10. Lucrând în echipe, examinați textul, identificați și interpretați:

- semnificația diverselor configurații intertextuale create de autor, în scopul realizării parabolei parodice;
- procedeele de paratextualitate, care punctează relația textului cu titlul, reluat în partea a doua, în topică inversă: *Vizuina viziunii*, prefața, mottoul, cu notele marginale, infrapaginale, desenele făcute de autor, indicele alfabetic de nume de la finalul romanului, realizate în stil parodic;
- modul original de a „citi” (vedea, înțelege, prezenta) epoca, de a releva deformități ale unei societăți și culturi totalitare, ceea ce este un ideologem;
- limbajul amorf, gratuit, jocul frenetic de cuvinte, care poate exprima doar vidul existenței umane, absolutismul spiritului dogmatic în plan literar-artistic, exemple de elaborare a textului „în ochii cititorului”;
- imitația, transformarea parodică a discursului critic fals, mozaicul de mostre din variate surse și registre expresive, aluziile, expresiile idiomatice, clișeizate, mottourile, ceea ce conturează fenomenul intertextualității în roman;
- împrejurările banale, alegorico-parodice, comportamentul aluziv al naratorului, jocul parodic, aluziv al personajelor.

1. Exersează și prezintă o mostră de lectură ironico-parodică a textului.

2. Demonstrează, prin două argumente, că textul adevărește un roman-parabolă parodică.

3. Comentează, într-un eseu personalizat, valoarea textului studiat, fragmentele din romanul *Viziunea viziunii*, în formarea profilului tău de cititor.

4. Rezumă spectrul valențelor ironiei în creația lui Marin Sorescu, demonstrând rolul ei salvator pentru destinul uman.

OPȚIONAL

5. Cercetează textul și prezintă, într-un referat de două pagini, format A4, subiectul: **Valoarea jocului intertextual în romanul *Viziunea viziunii* de Marin Sorescu.**

Agenda cititorului

Parodie

(fr. *parodie*; lat. *parodia*; gr. *para* = „alături” și *ode* = „cîntec”) – specie literară în versuri sau în proză, care pornește de la textul unui alt autor, căruia îi aprofundează și îi ridiculizează trăsăturile caracteristice sau defectele evidente.

Parodia este prezentă în practica literară în toate epocile: de la grecii antici (*Batrahomio-mahia* – *Bătălia broaștelor cu șoarecii* – parodie a *Iliadei*) pînă în zilele noastre (I. L. Caragiale, G. Topîrceanu, M. Sorescu ș.a.).

METATEXTUL CRITICULUI:

Consultă opinia specialistului și prezintă-o corect, coerent, convingător

- Citește și reține câteva reflecții critice despre creația lui Marin Sorescu ce aparțin criticului și istoricului literar Nicolae Manolescu.

1. Interpretează mesajul etic al poeziei din perspectiva ta de cititor.

În fiecare poezie a lui Sorescu este un simbure etic, ca într-o fabulă cu morala implicită.

2. Demonstrează, pe baza a 2-3 secvențe poetice, că stările emoționale ale eului liric din poeziile lui Marin Sorescu sînt comunicate sincer și direct.

E o poezie sinceră și directă, de o mare simplitate. Nu mai e loc de glumă. Nici referințe, nici perifraze. Strictul necesar pentru ca o teribilă emoție să se comunice... Capodopera acestei poezii austere și adînc religioase este Scară la cer.

3. Selectează, apelînd la o culegere de poezii soresciene, un text care ți se pare ilustrativ pentru afirmația propusă:

Versurile lui ingenioase, pline de sugestii șocante, au făcut deliciul unui public larg și i-au satisfăcut totodată și pe critici, care vedeau în ele un simptom și o promisiune de înnoire.

4. Identifică, în textele soresciene studiate, 2-3 exemple de intertext, comentînd valoarea lor poetică.

Puțini poeți permit un mai complex examen al raporturilor intertextuale decît Sorescu, de la cel mai ieftin paradox la prefacerea radicală.

5. Actualizînd lectura piesei *Iona*, reflectează asupra aprecierii date:

Excepțional este și teatrul lui Sorescu. Dacă este în piese poezie, este în două înțelesuri: o dată, ca splendoare a imaginii, a vizualului, a corporalului, greu de separat de prezența unui om în carne și oase, a unei voci, a unui decor, a unei mișcări, a unui joc de lumini; și, a doua oară, ca metaforă a existenței umane, confruntată cu tot ce se află dincolo de ea. Iona nu e prizonierul unui pește. Omul este însăși lumea. Lumea este însuși omul. Dintr-un raport exterior, bucuria, speranța, deznădejdea sau ura devin un raport interior, care transformă dialogul în monolog și așază în centrul scenei un unic personaj: omul-lume.

5.1. Rescrie, din text, cîte un exemplu ce pune în evidență ideile de poezie a imaginii, poezie a decorului, a farmecului vocii ce aparține personajului.

5.2. Raportează la destinul protagonistului anumite aspecte de realitate a vieții umane, prezente în operă.

5.3. Ilustrați prin exemple că Iona este un personaj unic: OMUL-LUME.

6. Generalizează, în baza citatelor anterioare, 2-3 particularități definitorii ale creației lui Marin Sorescu.

METATEXTUL CITITORULUI:

Redactează, adecvat și argumentat, propriul text

- Confirmă-ți performanța de cititor printr-o interpretare intertextuală în raport cu simbolul integrator SCARA, ce definește imaginarul poetic sorescian.

1. Citește poeziile și determină sensul titlurilor.
2. Explică sensurile determinate, relaționând detalii din textele propuse cu informația din *Agenda cititorului*.

A

SCARA

Cineva-mi lua scara. Eram sus
Și eu soarelui îi luam scara.
Ca un meteor mă prăvăleam prin apus
Și în cap îmi cădea noaptea (întîi bună seara).

Bolovan sieși își era Sisif,
Trebuind numai și numai să se prăvale,
De o mie de ori, fără motiv,
Să-și cadă din vîrf pînă-n poale.
Pînă-n poalele Domniei sale.

Aveau dreptate vorbele foarte-nțelepte,
Rostite – îmi amintesc – de ursitoarea amară:
„Totul va fi urcare de trepte,
Totul va fi luare de scară.”

B

SCARA

Orizontul
Îmi ridică pe nesimțite
Scara

Pe care m-am urcat
La ceruri mai întîi,
La urmă la pătrat.

Agenda cititorului

Scara, în mitul biblic, reprezintă efortul sufletului uman de a urca la cer, în paradis, prin probele de viață curată din punct de vedere creștin.

În poezii, scara este semn al celestului, e oferită de „orizont” sau e trimisă de la cer, ca dintr-un spațiu impersonal, spre care eul liric jinduieste ca ultima speranță de salvare, este semnul comunicării umane cu universul sacru. Scara este punte de legătură, punct de pornire a călătoriei în eternitate, a ruperii de lumea contingentului ca loc al alungării omului din paradis.

Agenda cititorului

Păianjenul, cu semnificația de demiurg, de călăuză a sufletelor, de mijlocitor între două tărmuri, lumea terestră și cea divină, este simbol al înțelepciunii în multe mituri ale popoarelor; firul de păianjen certifică această legătură inedită cu transcendentul, cu infinitul, legînd cele două tărmuri.

Poezia *Scară la cer* este ultima scrisă de Marin Sorescu pe patul de spital, înainte de a se stinge din viață. Semnificația ei amintește de un caz similar al lui Nicolae Labiș, care, grav rănit într-un accident de tramvai, a scris poezia *Pasărea cu clonț de rubin*, metaforă singeroasă a morții.

C

SCARĂ LA CER

Un fir de păianjen
Atîrnă de tavan,
Exact deasupra patului
meu.

În fiecare zi observ
Cum se lasă tot mai jos.
Mi se trimite și
Scara la cer – zic,
Mi se aruncă de sus!

Deși am slăbit îngrozitor
de mult,
Sînt doar fantoma celui
ce am fost,

Mă gîndesc că trupul meu
Este totuși mult prea greu
Pentru scara asta delicată.
– Suflete, ia-o tu înainte,
Pîș! Pîș!

3. Interpretează valențele titlului ca motiv principal și ca simbol al celor trei texte pe care le-ai citit.
4. Compară textele și descoperă similitudini și diferențe de semnificație, fixîndu-le într-o diagramă Venn.
5. Motivează funcția poetică a mitului lui Sisif și a simbolului ursitoare, prezente în textul A.
6. Poezia *Scară la cer* a fost publicată în volumul *Puntea (Ultimele)*, 1996. Informîndu-te din *Agenda cititorului*, determină și explică legăturile de sens ce se stabilesc între titlurile:

PUNTEA – ULTIMELE – SCARĂ LA CER.

7. Argumentează ineditul abordării motivului Marii Treceeri de către Marin Sorescu, în comparație cu un alt poet studiat.
8. Formulează două concluzii cu privire la semnificația structurilor intertextuale prezente în aceste trei poezii.
 - 8.1. Stabilește și exemplifică 2–3 relații intertextuale dintre aceste poezii și alte texte cunoscute, semnate de alți autori.
9. Demonstrează, valorificînd propria experiență de cititor:
 - a) Ce cîștigi la interpretarea unei poezii de Marin Sorescu, în raport cu alte texte?
 - b) Ce calități de cititor demonstrezi prin performanța de a interpreta intertextual diverse opere?

COMPETENȚA ABSOLVENTULUI LA EXAMENUL DE BACALAUREAT

- **La lectura fragmentului din romanul *Trei dinți din față* de Marin Sorescu, urmărește raportul dintre personajul Val, sculptorul, și actul de creație ca plăsmuire a operei de artă.**

Căutîndu-și un pahar, Val se împiedică de grămada lui de lut...

– Ia treci aici, Olga...

După puțin timp, începu să se contureze o față de om, apoi chiar trăsăturile Olgae ieșeau încet de sub degetele butucănoase ale modelatorului... Finisajul dură însă foarte mult și Olga aproape că amorțise acolo pe geamantan. Nu putea să vadă prea bine ce iese și se temea ca Val, trăsnet cum era, să nu-și bată joc de ea.

Ieșea însă ceva straniu, peste așteptările și-ale lui Val, care nu-și închipuise că e atît de „fotogenică”. Ochii mari, sprîncenele arcuite, nasul drept și mai ales gura cu buze subțiri, totuși ușor senzuale, ca două arcuri încordate, treceau încet, încet de la original pe chipul de lut, pe care mîna de meșter îndrăgostit îl „cioplea” cu o fervoare neobișnuită. La lumina aceea destul de slabă, a unui bec atîrnat sus, pierdut în fundul unui glob mare, galben, în care se vedeau fluturi și muște moarte, creația lui Val căpăta parcă un mister în plus.

– Nefertiti! exclamă Tudor, remarcînd abia acum, cu ajutorul statuii, că Olga avea într-adevăr ceva din frumusețea interiorizată a „faraoanei”...

– Ce înțelegeți voi prin mister? interveni și Șandru. Ce atîta „vrajă”? „Vraja” în sensul de aiureală, bineînțeles, povești de adormit copiii.

Însă toată lumea rîse, chiar și Nefertiti.

– Pot să mă ridic? întrebă ea. Uf, am amorțit!

Se sculă îndreptîndu-și fusta și alergă să se vadă. Se apropiase prea mult și nu distingea bine cam cum putea arăta „statuia”...

Modelînd-o, Val simți că își iubește opera, și prin creație se întorcea la original. E una din micile diversități ale artei care, oferindu-ți copii, te trimite săgeată la original...

(Șandru) simți că trebuie să plece. Ochii îi căzură pe statuia începută, din care Olga, „caldă încă”, parcă îi zîmbea într-un mod special, care-l făcu, dacă nu să înțeleagă clar, măcar să intuiască ce e, sau ce poate fi, acela „mister”. Privirea îi străluci o clipă ca la nebuni... se repezi la statuie și o luă în brațe...

– E a mea! zise el. O duc acasă!... părea un fanatic în atingere cu idealul.

- **În compoziția ta, vei realiza următoarele cerințe:**

1. Definește, succint, valoarea evenimentului din text, în raport cu personajele participante la el.
2. Caracterizează-l pe Val ca artistul surprins de scriitor în fervoarea neobișnuită a creației, relevînd atitudinea fiecărui personaj față de opera acestuia.
3. Formulează, în baza fragmentului, două concluzii proprii despre relația dintre prototipul real și opera originală.
4. Argumentează, prin exemple din acest text și prin opere ale altor scriitori, ideea că opera de artă, creația este un mister.

În total: 20 de puncte

6 Puncte

8 Puncte

2 Puncte

4 Puncte

PROFIL REAL ȘI UMANIST

Scrișul, ordonare a gândirii tale

EVALUARE SUMATIVĂ

Verifică-ți performanțele:

Domeniul evaluativ	Domeniul cognitiv
Nivelul de competență C	Coordonate ale personalității creatoare
Identificare și înțelegere	
Nivelul de competență B	Lectura și înțelegerea operei Explicarea și interpretarea operei
Modelare și aplicare	
Nivelul de competență A	Valori și atitudini asumate din opera scriitorului de către elevul-cititor
Imaginație și creativitate	

Marin Sorescu

SCRIITORUL-OPERA-CITITORUL

Sarcini de lucru	Punctaj
Identifică, conform propriei aprecieri, două evenimente importante din biografia lui Marin Sorescu. Argumentează-ți răspunsul.	4 p.
Reflectează cum trebuie să fie o poezie ca s-o reții mai ușor? Prezintă-ți, într-o <i>Pagină de jurnal</i> , experiența de a selecta, memora, înregistra, reproduce texte artistice din creația lui Marin Sorescu.	6 p.
Formulează trei probleme, abordate în opera scriitorului, ce te-au interesat în mod deosebit.	8 p.
Caracterizează anumite semnificații ale mitului din piesa <i>Iona</i> .	10 p.
Apreciază, în limita de o pagină, universul semnelor simbolice în creația lui Marin Sorescu și exprimă-ți atitudinea argumentată față de limbajul artistic al scriitorului.	10 p.
Raportează reflecțiile autorului la mesajul a două opere din creația acestuia. Dedu, în baza lor, două dominante tematice ale universului liric sorescian: ✓ <i>Eu sînt un om de interior / Pentru că sînt numai suflet.</i> ✓ <i>Poezia este o artă care doare. Doare atît cît doare arta.</i> ✓ <i>Versul e un chin, o sodomă de ispășire și purificare.</i> ✓ <i>Operație pe ochi cu laserul vagului – aceasta e poezia.</i>	12 p.
Creează un text propriu în care să valorifici trei simboluri din creația scriitorului, raportate la viziunea generației tale, despre <i>viață, ludic, dragoste, ironie, mister</i> .	14 p.
Spiritul critic în acțiune: imaginează-ți că participi, în rol de critic literar al operei lui Marin Sorescu, la lansarea unei cărți de referință a autorului. Identifică titlul respectivei cărți și determină trei aspecte dominante despre care vei vorbi la eveniment.	16 p.
Alcătuiește textul unei scrisori deschise pentru a fi publicată în revista „Semn”, prin care să abordezi, în manieră soresciană, anumite probleme din realitatea actuală, pe care le dorești soluționate.	20 p.

În total: 100 de puncte

POPAS ÎN CÎMPUL ACTUALITĂȚII LITERARE

Motto:

„Lumea se dezvoltă în limbaj
și limbajul în lume...”
Mircea Cărtărescu

ARS COLLABORANDI

1. Realizați, într-un proiect de grup, o cercetare a particularităților de limbaj în discursul:

- retoric al cronicarilor;
- psalmilor lui Dosoftei;
- liric al poeziei pașoptiste;
- romantic eminescian;
- simbolist bacovian;
- liric blagian;
- textului postmodernist.

1.1. Interpretați efortul poezilor de creare sau de recreare a unui limbaj literar.

1.2. Demonstrați, prin argumente convingătoare, că aceste eforturi reprezintă aventuri ale limbajului literar.

2. Valorificați, în fiecare caz, afirmația din *mottoul* temei.

Mircea Cărtărescu sau recuperarea postmodernă a tradiției

1. Actualizînd cunoștințele dobîndite în clasa a XI-a, definește tradiția și inovația.

1.1. Precizează care este valoarea corelației dintre ele în domeniul culturii, al artelor, al literaturii și în viața cotidiană.

1.2. Explică rolul lor:

- a) în procesul de formare a unei individualități creatoare;
- b) în procesul de constituire a unei epoci literare, a unui curent literar.

Exemplifică răspunsul, folosind afirmația lui Mircea Cărtărescu din *Rînduri-Gînduri*.

2. Citește textul semnat de Mircea Cărtărescu și identifică starea de spirit a eului liric.

„Eram student, era studentă,
eram eminent, era iminentă
și erau steluțe în genele ei.

Aerul era rece, tramvaiele reci,
maxi-taxiurile, abia înființate,
mergeau toate pe patru roate
și erau steluțe în genele ei.”

2.1. Determină dacă poezia este una meditativă, confesivă, ludică sau ironică?

2.2. Argumentează-ți opțiunea identificând, în text, două detalii ce adevăresc recuperarea, într-o manieră postmodernă, a elementelor de tradiție literară.

2.3. Consultă opinia colegului și interpretează două indicii din text: unul ce îl înscrie într-o tradiție tematică a liricii românești și altul ce ilustrează o inovație de limbaj.

2.4. Comentează implicația elementului cotidian în textul poetic, intenție a autorului postmodernist.

3. Amintește-ți informația pe care o cunoști despre Mircea Cărtărescu ca reprezentant de vază al postmodernismului literar românesc.

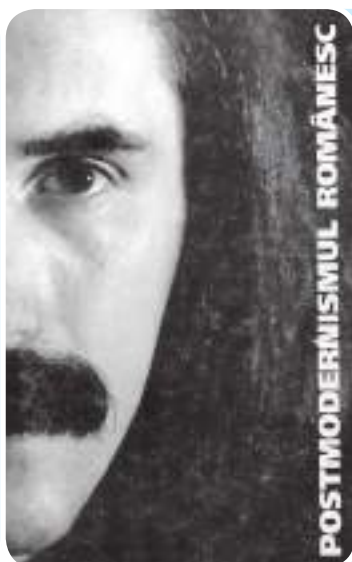
4. Completează-ți cunoștințele cu detalii din *Coordonate biobiografice* și formulează o idee despre noutatea limbajului pe care îl creează autorul prin titluri de opere.

Rînduri - Gînduri

• Prin conceptul postmodern, literatura română s-a resincronizat cu pulsul spiritual al lumii occidentale, democratice și liberale, id est al lumii civilizate.

Mircea Cărtărescu

COORDONATE BIOBIBLIOGRAFICE

Poetul, prozatorul și eseistul Mircea Cărtărescu s-a născut la 1 iunie 1956, în București. Redactor la revista „Caiete critice”, profesor la catedra de istorie a literaturii române a Facultății de Litere din București, el este și un exponent reprezentativ al generației optzeciste.

DIN CREAȚIE:

Versuri: *Faruri, vitrine, fotografii* (1980); *Aer cu diamante* (1982); *Poeme de amor* (1982); *Totul* (1984); *Levantul* (1990); *Dragostea* (1994). **Proză:** *Nostalgia* (1993), ediție integrală a cărții *Visul*, tradusă în franceză, germană, maghiară și spaniolă; *Travesti* (1994, 2009), roman tradus în franceză și olandeză; *Orbitor. Aripa stîngă* (1996); *Jurnal* (2001); *Orbitor. Corpul* (2002); *Enciclopedia zmeilor* (2002); *Frumoasele străine* (2010). **Eseu:** *Visul chimeric* (1991).

Cîteva cuvinte despre Ioana sau o ilustrare a biografismului poetic

- Citește fragmentele din poemul *Cîteva cuvinte despre Ioana*, observînd ce a provocat actul de creație și urmărind consecințele acestuia în comunicarea ideii de valoare a familiei, a dragostei.

1

Citeam Kundera cu micul dicționar
francez-român pe piept
Și ea mi se juca feroce cu degetele mîinii:
băga unul în gură și îl molfăia, mîrîind,
cu gingiile.
Apoi am luat-o pe piept: se uita țintă în carte,
atentă, de parcă știa să citească
și atunci m-am gîndit: „Ioana,
mă laud tuturor că ești cel mai bun produs
al meu,
că ești mai presus de orice literatură
dar așa te scot din literatură
adică din viața mea.
Ioana, ca să fii în literatură și în afara ei
mă gîndesc să scriu un poem despre tine”.

8

Noi, Cri, aș vrea să îmbătrînim împreună
s-o ajutăm pe Ioana să trăiască (mă-ntreb
ce vremuri va apuca)
Și să fim prieteni mereu. Să nu ne devenim
nesuferiți,

să nu ne încăpățînăm în certuri.
Să ne fim dragi mereu.

9

Apoi, de mîna
să ajungem în fața unei porți uriașe
cu sculpturi reci, nu prea expresive:
îngeri de granit, cu aripi sparte.
Să batem: Bang! și să intrăm
pe toboganul de sînge –
prin gîtul năpîrcii s-alunecăm,
prin mațele cîrțiței,
prin rădăcinile trandafirului
pînă în floarea cea galbenă...

Nu ți-aș da drumul la mîna, Cri, nu ți-aș da
drumul

iar dacă poteca se va bifurca
vom împietri acolo, la răscruce
și vom rămîne acolo în țara înserării,
două statui colosale, Mama și Tata,
de granit cenușiu.

1. Identifică, în text, notele „biografiste” și determină motivele literare pe care acestea le comunică, reperînd ideea lui Mircea Cărtărescu: *Consecințele cele mai spectaculoase pentru evoluția poeziei de după 1989 a avut-o una din poetici, numită biografistă sau personistă.*

2. Argumentează semnificația acestei corelări, sistematizând informația în tabelul propus.

Note „biografiste”	Motive	Semnificația motivelor

3. Motivează trecerea eului liric de la starea ludică la trăirea intensă a unor sentimente general-umane: *paternitatea, intenția de a-și pune în valoare viața, dragostea, Marea Trecere*.

- 3.1. Descifrează semnificația motivelor *carte și literatură*, implicate în poem.

- 3.2. Informează-te din *Agenda cititorului* și comentează aluziile poetului la problema ce denotă autoreferențialitatea poeziei postmoderniste: *cititorul și lectura, tradiția și exprimarea anumitor stări de spirit*.

4. Interpretează particularitățile limbajului poetic din ultima parte a poemului.

5. Generalizează efectul împletirii în textul poetic a elementelor de tradiție literară cu cele de poetică postmodernistă.

6. Comentează unul dintre fragmentele textului, la alegere.

7. Demonstrează, într-o compoziție, valoarea general-umană a mesajului comunicat de fragmentele citite.

1. Descoperă o altă formulă a scriiturii postmoderne, lecturând poemul *Levantul* de același autor.

2. Justifică opțiunea autorului de a-și defini părțile poemului prin *cînturi*.

3. Explică semnificația călătoriei personajului principal Ma-noil.

4. Analizează 2-3 particularități ale limbajului neobișnuit utilizat de către autor, referindu-te la diverse registre stilistice ale limbii: arhaic, popular, de jargon, argotic.

- 4.1. Observă scopul declarat al autorului de a-și făuri un limbaj propriu.

5. Exemplifică una dintre viziuni:

- *Levantul* este o „carte în carte”;
- Poemul *Levantul* este o parodie a spectacolului poeziei.

Agenda cititorului

Specificități ale textului postmodernist

- Coborîrea poeziei în realitatea cotidiană, haotică și fluidă, revenirea narativității, a impurității, a hazardului.
- Renunțarea la metaforă și la imaginea elaborată în favoarea vorbirii cotidiene.
- Înlocuirea marelui principiu modernist al impersonalității actului creator cu ceea ce se numește biografism: dependența textului literar de personalitatea, biografia și experiențele reale ale autorului, chiar neînsemnate și puțin semnificative pentru ceilalți.

Mircea Cărtărescu

LEGO, ERGO SUM

Carofița, o lectură parodică a tradiției literare

- Citește poezia, încercînd să intuiești și să identifici autorul și hipotextul parodiat.

GAROFIȚA

Teiul Doamnei pare zugrăvit în cridă,
În cofetărie intră o gravidă.
Astfel stă la coadă între mușterii
Ca o garofiță între pădăii.
Astfel între brazii cu tulpini de ceară,
Lîng-un șipot dulce șade-o căprioară.
Checuri cu stafide doarme în vitrine.
E frigoriferul greu de savarine.
Eu la o măsută îmi consum frucola
Și citesc cum Nică pleacă la Socola,
Că-l predau pe Creangă astăzi la amiază.
Mușteriii merge, coada-naintează...

Rumeioara jună, cu burtica mare,
A ajuns în față, chiar la vînzătoare:
– Mumă-mea, duduie, astăzi m-a trimis
să îmi dai pachetul ce i l-ai promis:
patru excelenturi, două amandine
și ilone șase, glazurate bine,
cinci cutii de frișcă albă ca zăpada
și fursecuri unse gros cu șocolada.

Vînzătoarea scoate un oftat adînc.
Pe la mese pruncii cremele-și mîncînc.
– Mergi și spune celei care te-a trimes
Că i-am pus și nuga, un delicates,
Și că totul face, socotit în lei,
Doar un fleac, o sută patruzeci și trei.

Lămpile gălbuie, de la Fondul Plastic,
Dau cofetăriei un lucit fantastic,
Iar copila noastră, galeș durdulie,
Vine la măsuta-mi cu o sarailie.
Coamele îi trece dincolo de șale.
Are sub bluziță două portocale,
Iar sub gene lunge, ca de hurioară,
O privire dulce, ca de surioară,
Și-un obraz ca luna, pal îi schinteiază.
Mușteriii merge, coada-naintează...

Eu îmi pun șepcuța și cu forțe nouă
Merg să-l iau din stradă pe 109.

1. Pronunță-te asupra faptului de viață asociat sensului din primul vers, ce trimite la textul parodiat.
2. Precizează un spațiu și un timp al întîmplării evocate în text.
3. Determină modalitatea poetică de relatare a evenimentului banal din realitatea vieții cotidiene.
4. Explică insistența pe imaginea *cozii*, la care stau clienții, *mușteriii*, și a rolului acestui vers ca element de structură.

5. Lucrînd în echipe, demonstrați că poezia este o ilustrație elocventă a poeziei postmoderniste.

- Interpretați „prozaismul” existențial din text, semnificat de prăjiturile din frigider și de registrul vorbirii directe.
- Comentați prezența tinerei ca o nouă percepție a existenței, a poeticului vieții cotidiene.
- Demonstrați că poezia parodiază compoziția și stilul baladei de tradiție pașoptistă, comparînd-o cu legendele lui Bolintineanu și Alecsandri și analizînd lexicul, procedeele retorice, caracterul lor aluziv.
- Motivați rolul eului liric, al autorului, în constituirea viziunii poetice prin care *totul*, fără excepții, poate fi cuprins în orizontul poeticului. Utilizați informația din *Agenda criticului*.

5.1. Sintetizați, pe un poster, 3–4 argumente care să certifice trăsăturile postmoderniste ale textului.

1. Comentează caracterul parodic al poeziei, relevînd anumite similitudini cu parodiile lui Marin Sorescu.
2. Demonstrează valoarea intertextualității în construirea textului dat, semn distinctiv al discursului poetic postmodern.
3. Interpretează trăsăturile postmodernismului, în baza textului *Garofița*.

OPȚIONAL

4. Argumentează factura postmodernistă a textului poetic, pornind de la afirmația autorului că poezia trebuie să arate *o înaltă fidelitate față de referent, de lumea reală, să exprime gândurile și emoțiile strict personale, netipice, neestetice ale poetului*.
 5. Pornind de la specificul stilului lui Mircea Cărtărescu, realizați, în grup, o cercetare a problemei: *Literatura de azi se întemeiază pe recuperarea, în manieră postmodernistă, a tradiției literare*.
- 5.1. Valorificați texte din creația scriitorilor I. Mălăncioiu, Em. Galaicu-Păun, N. Leahu etc.
 - 5.2. Prezentați rezultatele cercetării voastre în cadrul unui colocviu tematic.

ARS COLLABORANDI

Agenda criticului

Mircea Cărtărescu își face un program din a recicla stilurile vechi... Cu un capăt al lăncii parodiază, iar cu altul reîntemeiază. Parodia nu este la el niciodată integral parodică. Ceva se salvează, rîsul spală cocleala versurilor îmbătrînite și roase de timp...

Văzute dintr-un unghi favorabil liric, obiectele kitsch, deșeurile civilizației moderne, urîtul cotidian participă la un mare spectacol. Poezia este, desigur, a ochiului care știe să vadă și să dea o semnificație mai înaltă acestor aglomerări de lucruri nepoetice.

Eugen Simion

ARS DISCENDI

Manualul a fost aprobat prin ordinul Ministrului Educației al Republicii Moldova nr. 399 din 25 mai 2015.
Lucrarea este elaborată conform curriculumului disciplinar și finanțată din sursele Fondului Special pentru Manuale.

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației al Republicii Moldova.

Liceul..... Manualul nr.				
Anul de folosire	Numele și prenumele elevului care a primit manualul	Anul școlar	Aspectul manualului	
			la primire	la returnare
1				
2				
3				
4				
5				

- Dirigintele va verifica dacă numele elevului este scris corect.
- Elevul nu trebuie să facă nici un fel de însemnări în manual.
- Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia: *nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cristei, Tamara

Limba și literatură română: Manual pentru clasa a XII-a / Tamara Cristei, Adrian Ghicov, Olga Cosovan, Tatiana Cartaleanu; comisia de evaluare: Nicolae Leahu [et al.]; Ministerul Educației al Republicii Moldova. – Chișinău: Cartdidact, 2015 (Combinatul Poligrafic). – 308 p.

ISBN 978-9975-3033-1-6

811.135.1+821.135.1.09(075.3)

L 62

Autorii exprimă mulțumiri domnului Ion Puiu, maestru în artă, laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova, pentru amabilitatea de a ilustra, preponderent, acest manual cu lucrări din propria-i creație.

Secvențele de text ce însoțesc imaginile și care nu sînt nominalizate reprezintă citate din creația autorilor studiați în cadrul modulului/temei sau aparțin autorilor manualului.

Editura se obligă să achite deținătorilor de copyright, care încă nu au fost contactați, costurile de reproducere a imaginilor folosite în prezenta ediție.

Comisia de evaluare: *Nicolae Leahu*, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat

„Alecu Russo”, Bălți

Mariana Jitari, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Spiru Haret”, Chișinău

Lucia Coman, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Ion Creangă”, Chișinău

Rodica Cotruță, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Boris Dînga”, Criuleni

Angela Grama-Tomiță, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Chișinău

Elena Sauca, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Constantin Stere”, Soroca

Lectori: *Nadia Bulmag, Elena Mîslîchi*

Copertă: *Vladimir Kravcenko*

Paginare computerizată: *Adrian Grosu*

© T. Cristei, A. Ghicov, O. Cosovan, T. Cartaleanu, 2015

Imprimat la Combinatul Poligrafic. Comanda nr. 50729

CZU 811.135.1+821.135.1.09(075.3)

L 62

ISBN 978-9975-3033-1-6

Limba și Literatura Română

MANUAL PENTRU CLASA A **XII**-A

*Cuvîntul se moștenește cu bătaia inimii.
Meșteșugul lui cerne lumea și sufletul,
dînd naștere literaturii și elocvenței.*

Tudor Arghezi

ISBN 978-9975-3033-1-6

9 789975 303316